

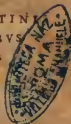
Volume completo
inlegato irregolare
te

ONVPHRII
PANVINII. VERONENSIS
AVGVSTINIANI

REIPVBLICAE. ROMANAE
COMMENTARIO RVM
LIBRI. TRES

Recogniti, & indicibus aucti

*Accefferunt in hac editione SEX. IVLII. FRONTINI
COMMENTARI I. DE AQUAEDVCTIBVS
ET. COLONIIS: Itemque alia Veterum
Scriptorium, quorum seriem decima
pagella indicabit*

PARISIIS,

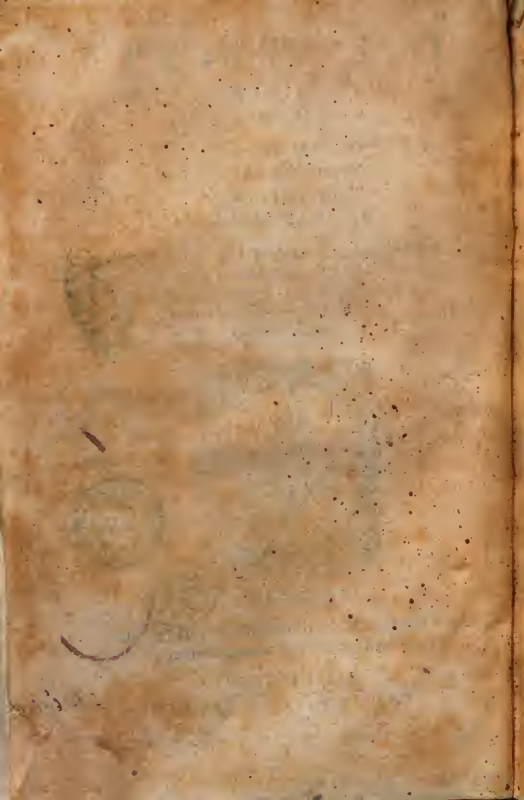
Apud Egidium & Nicolaum Gillios, via D. Ioannis
Lateranensis, sub signo trium coronarum

M.D.LXXXVIII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

W. E. C. C.

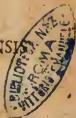
IMP. CAESARI. FERDINANDO
AVSTRIO. PIO. FELICI

PERPETVO. AVGVSTO

ONVPHRIVS. PANVINIVS. VERONENSIS

FRATER. EREMITA

AVGVSTINIANVS. S. P. D.

VIDE caussae sit Ferdinande Auguste, cur ut quaeque ars maxima, maximeque laudanda sit, ita maximo sui studio omniū hominū mentes inflāmet, & iure quaeri, & quaesitum haud difficile a nobis inueniri fortasse poterit. Etenim quum nō solum in iis rebus, quae a natura procreatae, sed etiam in his quae ab hominibus gestae sunt, veritatem ipsam exquirere difficile sit, difficillimum autē quidque constantissimo omnium hominum testimonio gloriosissimū habeatur, quid est, quod miremur ad honestissimas artes huius laudis cupiditate plurimos quottidie homines incitari? Adde quod quum in his disciplinis tantum ad dignitatem praesidij constitutum esse illi intelligant, non mediocre in iisdem ad vtilitatem etiam positum esse momentum, quod ea vix ab honestate sciungi possit, existimant. Quae igitur studia incre-

dibilis spes gloriae, ac non minima commo-
dorū expectatio excitauit, ea deinde aemu-
latio, ac quaedam etiam principatus cupido
confirmauit. Siquidem hoc homini a natura
tributum est, vt quocunque in studio elabo-
rarit, is in eo, modo libero, atq; ingenuo ani-
mo sit, se longe antecellere ceteris velit. Itaq;
non modo in his praeclaris doctrinae studiis
nobis primas ingenij cupidissime vindicamus,
sed in rebus etiā bellicis periculorum quoque
nobis, si ita res tulerit, principatū deposcimus.
Atque haec vna res hoc tempore bonarū lit-
terarū studia, quum iam pridē afflicta crexit,
tū etiam erecta corroborauit: quū multi inte-
rea sese ad ea celebranda, rerū omnium quae
maiores suos oppresserat expulsa barbarie,
conuertissent, atque veritatis indagandae stu-
dio, nouas ipsi semper aliquas inferre sentē-
tias studuissent, alienas vero, vt res postulabat ip-
sa, repudiaissent. Quam ob rem eorū ingenio,
quantum ad antiquā litterarum gloriam pro-
gressus factus sit, nemo est tam ignarus rerū,
qui non facile etiā, me tacēte perspiciat. Hoc
in aliis disciplinis nostra, aut patrū memoria
factum; vt ab excellentibus ingenio viris, qui
eiusmodi studia coluerūt, multae incognitae
artes inuentae, multae ex antiquitatis tene-
bris erutae, atque in lucē productae sint; mo-

do autē in antiquitatis Romanae studio fieri coeptum videmus. Quod quidem ad illustrandum, quā multi praeclaro ingenio praediti viri, his decem annis se contulerint, quantum eorum industria subleuarint, difficile dictu est. Horum igitur & ego praeclaro exemplo adductus, non gloriae, cui quidem in tanta singularium virorum copia vix locum esse posse videbam, incensus studio, sed incredibili rerum Romanarum, quibus ab ineunte adulescentia deditus fui, cupiditate quadam inflammatus, ad huius me excellentis, liberalisque doctrinae studium applicui. Itaque quum in magistratum & triumphorum Romanorum Fastis digerendis summopere aliquot annis ante laborarem, ad eum laborem hunc quoque mihi non inutilem, ut sperabam, adiungendum esse existimaui, in quo breuem reip. Romanae a multis quidem tractatae, non tamen ita ab omnibus explicatae descriptionem, tribus libris comprehendere. Vno enim labore, & res praeclare gestas, & earundem auctores colligebam. Fastis publicatis, nunc quo ab antiquitatis studiosis maiorem gratiam ineam, hos ipsos tres libros, quos etiam eodem fere tempore expleui, in lucem edere constitui; quorum primo praeclarae urbis imaginem, id est vetusta aedificia, sum

complexus: vrbisque originem, situm, pomerium, portas, vias, montes, & postremo regiones breuissime digessi; altero ciuitatis rationem, id est populi Romani publica tã sacra, quam profana instituta collegi; tertio imperium ipsum extra urbem vniuersum explicui. Me autem, vt hoc facerem illa res praecipue adduxit, quod Romanam antiquitatẽ, quam merito omnes gentes tantopere admiratae sunt, me subleuaturum esse maxime arbitrabar, quum nihil ex his quae alij scripserunt praetermitterem; multa ab aliis praeterita adderem; & non pauca quae hi praeue, aut obscure scripserunt, emendatius, atque apertius traderem. Libro constituto, quum diu cogitassem, sub cuius praecipue nõcupatione cum in lucem ederem, dubiusque aliquãdo fuissẽ, in eam postremo deueni sententiam, vt vnus potissimũ mihi nomen deligerẽ, quod diutissime & viuere, & florere posse mihi persuaderem, cuius beneficio liber ipse ornamentum, splendorem, & si fieri posset, aeternitatem cõsequi valeret. In quibus mihi cogitationibus versanti, Maiestatem tuam huius potissimum operis patronum diligendã esse existimaui. Quod cur facerem, multas omnino causas habui: quarũ praecepta, quod imperij Romani breuiarium, non nisi

imperator Romano dicari oportere duxi.
Lux enim quaedam orbi terrarum affulsiſſe
viſa eſt, quum percrebuit Maieſtatem tuam
in pientiffimi omniumque ſaeculorum me-
moriam digni fratris tui Caroli Auguſti abdi-
cantis locum, ſumma omnium voluntate, in-
credibilique plaufu, ad ſupremum imperij
faſtigium euectam eſſe. Quo exoptatiſſimo
nuntio orbis terrarum recreari viſus eſt, cui
humanitas, beneficentia, animi magnitudo,
iuſtitia, religio, & excellentes in omni gene-
re virtutes tuae cognitae ſunt, & perſpectae:
qui litteris omni tēpore a tua Maieſtate cul-
tis praemia ampliffima futura eſſe cōſideret.
Tibi enim ſummam iuuandi humanum ge-
nus voluntatem, & maximam cum volunta-
te deus tribuit facultatem. Quare quum ni-
hil exoptatius mihi contingere potuiſſet,
exiſtimaui me neminem cōuenientius de-
ligere poſſe, quam Maieſtatem tuam, cui
mea haec ingenij monimenta nuncuparem.
Conſiderabam enim eum librum, qui vete-
ris illius omniumque maximi Romani impe-
rij geſta contineret, nulli praeterea magis cō-
uenire potuiſſe, quam ei qui eidem imperio
dei voluntate praefectus eſſet. Qui hoc prae-
fertim tempore ad ſupremae iſtius dignita-
tis apicem euectae, tanquam gratulatum ad-

ueniret. Cuius lectioni, si quandoque a gra-
uissimis tanti imperij curis animus paulisper
auocatus vacare poterit, minime vereor,
quin Maiestas tua, quam veterum monumē-
torum studiosissimam esse ab Antonio Au-
gustino, & Martino Gusmano viris sanctissi-
mis, iisdemque eruditissimis accepi, volupta-
tem aliquam non percipiet, quum in iis mul-
ta vetustae purioris illius, sanctiorisque anti-
quitatis arcana euulgauerim, & in lucē pro-
duxerim. Quare Maiestatem tuam supplex
oro, vt meum hoc audacius fortasse erga illā
studium, in optimam partem accipiat, & be-
nigno Augusti numinis tui nutu laborē hunc
meum comprobet, sic enim me & maximum
ex hac mea industria studium tulisse putabo,
& ad maiores etiam res, quas iam dudum in
manibus habeo, perficiendas vehementius
incitabor

Venetis Kal. Augusti ∞ D L V I I I

PRIVILEGII SVMMMA

REGIS Priuilegio cautum est ne quis praeter Egidium Gillium Bibliopolam Paris. Onuphrij Panuini Veronensis fratris eremitae Augustiniani Reipublicae Romanae Comment. lib. 111, emendatos, ac certis indicibus, & opusculis quibusdam partim antehac non excusis, partim notis recens illustratis auctos intra sexennium ab editionis die numerandum imprimat, aut venales habeat. Qui secus faxit confiscatione librorum, & poena filco regio exsoluenda mulctabitur, vt latius in Regio diplomate expressum est, Dato Parisius 4. Nouemb. Anni domini 1587.

Signato

COMPANT

IN LIB. I. *continetur*

Vrbis Romae descriptio	pag. 1
Sex. Rufi	225
P. Victoris	238
} de regionibus vrbis Romae	
Rutilij Claudij Numatiani itineraria duo	270

IN II. LIB.

De Sacerdotijs	pag. 32
De Tribubus	191
De Magistratibus	300
De Comitijs	19.346

IN III. LIB.

De Prœuincijs populi Romani	15.112
De Coloniis & municipijs	37.49.99
De Legionibus pop. Rom.	160

*In hac editione ob argumenti similitudinem
acceserunt: Libro primo*

Origo gentis Romanae, incerto auctore

Sex. Iulij Frontini de aquaeductibus commentarius

Libro III.

Eiusdem Frontini de coloniis lib. nunquam editus
Legis Mamiliæ, Rosciæ, Allenæ, Peducæ capita
quaedam

De agris assignatis & constitutionibus limitum
P. Vellei Paterculi ex lib. 1. hist. Rom. Itemque Vl-
piani & aliorum quæ ad colonias P.R. pertinent,
fragmenta

*Sed & hæc licet dubiæ auctoritatis & fidej,
antiquitatis tamen non omnino
contemnendæ, adicere
visum est*

M. Porcij Catonis Originum lib. 1

Q. Fabij Pictoris de aureo seculo & origine urbis
Romæ lib. 1 1

C. Sempronij de diuisione Italiæ lib. 1

Myrsili Lesbii de origine Italiæ & Tyrrhenorum
lib. 1 1

IN. I I B R V M. P R I M V M

P R A E F A T I O

VL T O S tam nostra, & auorum, quam prisca aetate fuisse constat, qui vrbis Romae situm, aedificia, & imaginē litteris prodiderunt. Quorum scripta quum ego partim vetustate, vel consumpta, vel deformata, partim non omnino perfecta, nec satis diligenter confecta animaduertissem, in eam opinionem veni, vt haec ipsa maiorē lucem desiderare existimarē. Quam his rebus hoc breui commentario, me afferre posse non diffidebam. Cuius antequā rationem reddam, omnes & veteres & recēiores scriptores enumerabo, quos integrae vrbis, vel eiusdem partium descriptionem litteris persequutos fuisse didicerim. Vetustissimus igitur omnium est M. Varro, qui de tribubus, de aedibus sacris, de ludis theatralibus, & scaenicis libros, qui interciderunt, scripsit. Neruae imperatoris tēpore de aquaeductibus Romanis duos libros edidit. Sex. Iulius Frontinus v. c. & ab eodem Augusto aquarum curator creatus. Extat Aristidis Smyrnaei rhetoris, qui sub Hadriano Augusto vixit, de Romae laudibus oratio satis ieiuna. Atque hi carptim potius, quam in vniuersum, tantam rem tractarunt, quum vrbis florens & integra, aeternum eo statu mansura existimaretur. Verum quum & lapides, & metalla, quae omnium durissima sunt, quaeque vix

hominū vis frangere potest (his enim praecipue vrbis ornamenta constabant) consumi, & confici a vetustate, & quicquid ex partibus aliquādo coit, & cōcretum est, id easdem in partes aliquando dilabi ac dissipari necesse esse, veteres illi animaduertissēt; sub Valentiniani maioris imperio, in quo vrbs hominum eius saeculi fatali ignauia, & negligentia, pristinum splendorem amittere coeperat; fuere qui ex instituto accuratam eius descriptionē vicatim propemodum facerent, vt quod tempus consumebat, ipsi litteris renouarent; quales fuerūt Sex. Rufus, & P. Victor; quorum monumenta tenebris vetustatis eruta, in hoc libro extremo suggeram. Qui quamam ratione hoc argumentum tractarint, infra demonstrabo. Post eos neminem lōgissimo temporum interuallo fuisse cognoui, qui de vrbe eodem, vel diuerso exemplo quid litteris traderet, quum non solum antiquitatis studium, sed omnes artes liberales, optimasque scientias, quas nusquam magis quam in Italia honor aluerat, atq; auxerat, ea aetas affligerit; qua Romani imperatores praecipua imperii sede Byzantium translata, Italiam barbaris nationibus diripiendam, ac deuastandam reliquerunt. Quo tempore vrbs non antiquum solum decus, sed etiam imperium ipsum prorsus amisit. Quod felicissimis auspiciis ortum, laetissimis rerum successibus auctum, viris clarissimis, & fortissimis instructum, quorum consiliis, & virtute ad amplissimum in terris fastigium euectum fuit, legibus & institutis publicis priuatisque, deumque summa pietate celeberrimum, cōcidit tamen & omnino euersum est, & vt quemadmodum id de toto

terrarum orbe triūphos rettulerat, sic nulla fere hodie in terris gens agat, aut egerit, quae non aut auitas iniurias, aut suas illi rependerit, vt demum mortales intelligant, nihil esse inconstantius, cladibus, ruinis, mutationibusque magis obnoxium, his ipsis rebus, quas tantopere tāquam aeternas miramur. Quare etiam illud factum est, vt breuissimo temporis interuallo vrbs ipsa, veterem splendorem, & faciē; deformis ipsa, incondita, & in parietinas, barbarorum immanitate, & temporis edacitate disiecta, omni ex parte amiserit. Vnde quum trecētis annis antea, quo tempore omnia iam obscurissima facta tenebris vetustatis oppressa erant; extitissent, qui veteres illius ruinas litteris illustrare voluissent, quae tum agnitionem sui omni ex parte perdiderant, in aniles fabulas, & meras nugas inciderunt. Ceterum centesimo post eos anno, Franciscus Petrarcha paulo certe meliori fato in epistolis suis vrbs ruinas deplorauit, potiusquam descripsit: acris enim vehementisq; ingenii vir, rei difficultatē primo statim in limine haerēs, cognouit; quare mirārī coepit, quae se ignorare intelligebat. Non lōgo tēpore post, quum Latinae Graecaeq; linguae purior, synceriorque vsus, quem perpetuae multorum annorum tenebrae, quasi nox quaedam obscurauerat prorsus, atque extinxerat, artesque ingenuae iacentes, barbarie pulsa renouari, & recreari coepissent, antiquitatis quoque studium paulatim excitatum est. Quare centesimo & vicesimo anno ante, primus omnium ex recētioribus, Blondus Flavius descriptionem vrbs ex instituto facere aggressus est. Qua in re id omnino fecit, quod in tanta re-

rum obscuritate praestare potuit is, qui primus eam
prouinciam suscepisset. Vt enim nullam artem eodē
tempore, & inuentam simul esse & absolutam con-
stat; nā omnes humili tenuique ab initio profectae,
paulatim quasi per gradus ascendentes, ad id quod
summum videtur esse perueniunt; ita hoc & in litte-
ris accidit, maximeq; quibusdā in rebus, quae eiusmodi
sunt, vt semel atq; iterum descriptae, & auctae lo-
cupletari tamen, atque ornari deinde possint. Quo ex
genere antiquitatis studium est, quod a Blondo ex-
citatum tenue a principio & obscurum, nunc multo-
rum doctorum hominum labore, studio, atque indu-
stria longe clarissimum factum est. Post Blondum
Iulius Pomponius Laetus, Ioānes Tortellius, Caro-
lus Poggius, eodem fere tempore; & iis posteriores
Raphael Volaterranus, Fabricius Varanus, & Fran-
ciscus Albertinus ad hoc idem studium animos suos
contulerunt. Deinde patrum memoria, Andreas Ful-
uius multis libris carmine, & soluta oratione urbem
celebrauit. Post hos Bartholomeus Marlianus a su-
periorum vestigiis non discedens, & ipse nostra acta-
te urbis topographiam accurate scripsit. Nouissime
Benedictus Aegius, & Pyrrhus Ligorius antiquitatū
omnium peritissimi urbis ruinas explicandas & illu-
strandas susceperunt. Hi, quamquam adhuc integra
ingenii sui monumenta nondum publicarint, quan-
tum tamen ex diuturna eorundem familiaritate co-
gnoui, omnes qui haecenus hoc argumētum tracta-
runt, longe post se reliquisse mihi visi sunt. Accura-
tiore enim diligentia antiquitatem omnem recōditā
inuestigarunt, & inuentam iudicarunt; veterumque

1
antiquariorum infinitos paene errores diligenter
prudenterque animaduenterunt. A quibus ego multa
me didicisse fateor, eorum quae primo hoc libro di-
gessi. In quo urbis originem, originis tempus, po me-
rium, vias, portas, colles, & regiones noua quadam
scribendi ratione descripsi; atque hoc tempore in
communem antiquitatis studiosorum gratiam pu-
blicaui. Post quem haud multo post commentarium
ipsum edam, quem in XIII. urbis regiones a me des-
criptas feci; in quo sigillatim omnia examinabo, at-
que cur singula ita concinnauerim rationes, citatis
veterum scriptorum testimoniis, reddam. Interim
amice lector, hunc laborem boni consule, & aequo
animo dum longe praestantiora adornem; his fruire

ONVPHRII. PANVINII
VERONENSIS. FRATRIS

EREMITAE. AUGUSTINIANI.

ANTIQUAE. VRBIS

IMAGO.

De iis, qui loca ubi Roma nunc est, ante Urbem
conditam, coluerunt.

R. I. M. O. S. omnium Siculos bar-
baros, gentem indigenam, La-
tium, & ea, in quibus post urbe
condita fuit, loca tenuisse, me-
moriae proditum est. Quae ante
cultam inculta fuerint, incom-
pertum. Eorum deinde partem
primam, postea omnia, Siculis
longo bello victis, atque demum, in insulam Trina-
10 ciam, quae & Sicania dicebatur, exactis (a quibus pos-
tea Sicilia appellata fuit), occuparunt Aborigines.
Qui quum prius vicatim, & sine moenibus passim in
montibus habitarent, atque a finitimis nationibus ve-
xari coepissent, complura oppida munierunt; omnia
que longo tamen temporis interuallo; tandem obti-
nuerunt loca, quae in occidua Italiae parte, Apenni-
no, mari Tyrreno, Liri, atque Tiberi amnibus clau-
duntur, semper Aborigines vocati, usque ad belli
20 Troiani tempora, quibus a Latino eorum rege, cum
plerisque aliis gentibus, quas in patrij soli commu-
nionem acceperant, omnes Latini vocitari coepta,

Horum reges fuisse Ianum, Saturnum & Creta infula
 profugum, Picum, Fauhum; & Latinum, quos poster
 tanquam deos coluerūt, fama est. Aborigines autem,
 alij indigenas Italiae, & ideo quali sine origine; alij
 errone, & sine certis sedibus vagos, quasi Aberrigi-
 nes; alij Ligurum Vmbris confinium colonos (Ligu-
 res autem an Itali an Galli fuerint, incertum); alij &
 Romanorum doctissimi, vt M. Porcius Cato, & C.
 Sempronius, qui de conditoribus Italicarum urbium
 scribere, Graecos eos fuisse affirmant; qui multis an- 10
 te Troianum bellum aetatibus, quas Dionysius xvii r.
 fuisse, ex Antiocho Syracusano scriptum reliquit, hoc
 est annis CCCCLX. (septem enim & viginti annos,
 in singulas aetates conuicere solet) in Italiam, classe
 bonio traiecto, venerunt.
 Dionysius vero Haliëarnasseus vetustissimorum
 scriptorum auctoritate ductus, eos primo Arcadas
 fuisse refert, qui Oenotro & Peucetio fratribus Lyca-
 nis Arcadium regis filiis, ex genere Phoronei, ducibus,
 ex Arcadia in Italiam commigrarunt, quum agri pa- 20
 terni portio quae illis cōtigerat, non sufficeret. Nam
 quum Lycaoni duo & viginti filij fuissent, in totidem
 quoque partes diuidere paternum imperium oportebat.
 Ex iis autem Peucetius eam Apuliae partem occu-
 panit, quae Iapygia dicebatur; a quo etiam ij populi
 Peucetij dicti. Oenotrus autem occidentalem Italiae
 partem inuasit, quae a barbaris Siculis tenebatur, &
 nunc Latinum dicitur, quae mari Ausonio vel Tyrrhe-
 no alluitur, quam iis pulsus obtinuit, atque Oenotria
 de suo nomine appellauit. Hinc Virgilius libro Ae- 30
 neidos i r, ita scripsit

Est locus Italiam Graij cognomine dicunt

*Oenotrij coluere viri, nunc fama minores
Italiam dixisse ducis de nomine gentem*

Porro inter Oenotri reges successores fuerunt Italus, Morges, & Siculus, a quibus Oenotrij ipsi, aliquando Itali, Morgetes, & Siculi appellati sunt. Oenotrij itaque quia Graecis Aborigines dicebantur, primi omnium fuerunt, qui ex peregrina gente Latium tene-
re, a montanis sedibus, vt Arcadibus mos fuit, Aborigines dicti; neque enim antiquiorem hac ipsa classem
10 ex Graecia, vel alibi in hanc occiduam Italiae partem aduenisse, adhuc compertum est. Horum multae magnaeque vrbes fuerunt, in agris Siculorum ab eis cap-
tis conditae, vel restitutae; inter quas praecipuae erant
Lista metropolis, Palantium, Trebula, Vesbula, Sune, Mephyla, Orunium, Corfula, Issa, Marullum, Vatia, Tiora, Cutilia, Antemnae, Tellenae, Ficulnea, Corniculum, Tibur, & aliae multae; quarum nostro tempo-
re vix nomina supersunt

Aliquot post Oenotrios aetatibus, annis circiter C.
20 ante bellum Troianum, Pelasgi ex Thessalia in Italia venientes, Oenotriis adiuncti, iureque cognationis suscepti, Aborigines omnes dicti sunt. Qui vna Siculos Vmbrosque bello petentes, Siculos quidem patris sedibus omnino eiecerunt, Vmbros vero magna agri parte mulctarunt. Porro autem Pelasgi ex Peloponneso & Argis oriundi, a Pelasgo Iouis & Niobes filio eorum rege nomen acceperunt, qui ob multitudinem relictio patrio solo, ad nouas quaerendas sedes in Aemoniam, quae & Thessalia dicebatur, commigrarunt,
30 Achaeo, Phthio, & Pelasgo Larissae & Neptuni filiis peregrinationis ducibus. Quam barbaris pulsus, per annos plus minus XL. summa cum felicitate tene-

runt. Sexta vero aetate post, a Curetibus & Lelegibus, qui Aetoli postea & Locri dicti sunt, duce Deucalione pulsi, quum per diuersas orbis partes diuisi, sine certis sedibus errarent, eorum maior pars ad Dodonaeos primo, mox in Italiam ad Padi ostia, postremo iis relictis ad Oenotrios se contulerunt, bello tunc cum vicinis Siculis laborantes, quibus (vt dixi) adiuncti Siculos Italiae indigenas bello diuturno fessos, tandem octuagesimo anno ante res Troianas auitis sedibus eiecerunt, communique Aboriginum nomine cum Oenotriis per aliquod tempus permansere, multaque in Vmbrorum, & Siculorum exactorum regionibus noua oppida condiderunt, vel diruta restituere. Inter quae praecipua fuerunt Agylla, Pisa, Saturnia, Adrium, Phalerium, Cortona, Fescennium, Larissa, & alia complura. Verum non longe post eorum in Italiam aduentum, anno plus minus L. ante bellum Troianum, Pelasgorum genus ob oracula neglecta multis magnisque calamitatibus oppressum, ad nihilum fere redactum est; eorumque vrbes pene habitatoribus destitutae a Tyrrenis postea occupatae. Hinc accidit, vt saepius Pelasgorum & Tyrrenorum nomina apud veteres scriptores indistincte accepta sint.

Sexaginta deinde annis ante bellum Iliacum, Fauno in Aboriginibus regnante, Graecorum tertia duarum nauium classis, domesticis seditionibus, intestinisque discordiis pulsa, ex vrbe Arcadiae Palantio, duce Euandro Mercurij & Themidis nymphae (quae & Carmenta dicebatur) filio in Italiam ad nouas sedes quaerendas venit; Qui a rege Aboriginum Fauno iure cognationis benigne & hilariter suscepti, locoque & agris vbi nunc Roma est, eis assignatis, Palatinum

montem prope Tiberim, condito paruo oppido, hor-
tatu Carmentae, munierunt, Palatium ab vrbe, ex qua
oriundi fuerant, appellantes; quod postea corrupta
voce Palatium nominatum est

Paulo post Arcadas, quarta Graecorum classis, in
hanc Italiae partem venit, Hercule duce, qui Hispania
domita reuertebatur in patriam; quorum maior pars
aut senio, aut longo labore cōfecta, aut ob alias caus-
sas, missione impetrata, ibidem remansit; quae Capi-
10 toline colle (is tunc Saturnius dicebatur) munito, ibi-
dem sedes, paruo oppido condito, posuit. Hos autem
Peloponnesiacos, Pheneatas, Epeosque, qui ex Elide
egressi sunt, fuisse constat; quibus nullum erat am-
plius desiderium reditus ad proprios lares, eorum pa-
tria iam pridem ab Hercule bello excisa: iis quoque
admixti erant plerique Troiani, qui sub Laomedonte
captiui bello Iliaco priore, ab eodem Hercule facti
fuerant. Hi aliquandiu rem suam separatim admini-
strarunt. Ceterum non multo post, victum, leges, ac
20 sacra cum Aboriginibus communicantes, perinde ac
Arcades & prius Pelasgi fecerant, vno nomine Abo-
rignes omnes appellati, eiusdem facti sunt participes
ciuitatis

Post Herculis vero digressum, secunda aetate, anno
circiter quinto & quinquagesimo, Latini vero Fauni
filij Aboriginum regis regni trigesimo quinto, Tro-
iani, exciso a Graecis Ilio, Aeneae Veneris & Anchisae
filio duce, quinto loco in hanc eandem Italiae partem
post multos errores fato venerunt. Qui quum statim
30 vi & armis ab Aboriginibus arcerentur, & Aeneas
propterea exercitum in aciem eduxisset, antequam
committeretur proclium, ad colloquium a Latino

rege fuit euocatus. Qui verbis & corporis praesentia
 tantam sui admirationem regi Latino praebuit, vt in
 societatem imperij receptus, Lauiniaque filia ei in
 matrimonium collocata, gener adscitus sit. Post haec
 haud procul a Tiberis ostiis in littore maris Tyrreni
 Laurétino accepto a rege Latino agro, urbem in col-
 le quodam condidit, quam de vxoris nomine Lauiniū
 appellauit. Hinc Aborigines Troianique ipsi mixti,
 antiquam mutantes appellationem, Latini omnes a
 rege eorum Latino deinceps nominati sunt. Qui po- 10
 stea Lauinio migrantes, Albam condiderunt longam,
 Latini regni per longa tempora sedem. Ex qua hi orti
 sunt, qui multas alias vrbes, quae priscorum Latinorū
 dictae sunt, extruxerunt. Qui postremo quadringen-
 tis & triginta duobus annis, post Ilium captum, colo-
 nis in Palantium & Saturniam missis, ybi Arcades &
 Peloponnesiaci primi sedem posuerant, multique ad-
 huc eorum generis supererant, circumdato muris Pa-
 lantio, ita vt tunc primo vrbis formam acceperit, urbē
 condiderunt, quam Romam ab eorum duce, & colo- 20
 niae deductore Romulo appellarūt; Romulus autem
 ab Aenea originem X V I I. loco natus, ducebat

*Variae veterum scriptorum de vrbi primis
 conditoribus sententiae*

Quum multae variaeque sint veterum historicorū
 sententiae, a quibus, & quo tempore vrbs ipsa condita
 sit, & cur Roma appellata; quum multi ante ipsum
 Romulum eam aedificatam fuisse scribant; nunc rei 30
 ipsius ordo, institutique mei ratio postulare videntur,
 vt omnium quas viderim vetustissimorū auctorum, de

his qui urbem condiderunt, sententias diligentissime collectas afferam, & postea eam quae communi omnium gentium, populi Romani, & maioris scriptorū partis consensu tanquam verior, accepta est, demonstrarem. Quae res historiarum Romanarum studiosis & utilis & iocunda erit.

Romam igitur (ut a remotissimis incipiam) Antigonus Italicae historiae peructustus scriptor, in Palatio conditam fuisse a quodam Romo Iouis filio, scripsit, quem etiam urbi Romae a se dedisse nomen refert.

Is qui historiam Cumamam composuit, cuius nomen intercidit, aliique tradunt: Pelasgorum complures Sicyone Thespiaque Graecis ciuitatibus ob domiciliorum inopiam profectos, terrarum orbem longo errore peruagasse, plurimisque bello domitis nationibus eam tandem Italiae partem tenuisse, ubi nunc Roma est, eosque a multo errore nominatos Aborigines: Hi in monte cui nunc Palatium nomen est, quo frequentissimi conuenerant, urbe condita eam ob pugnandi robur Romin appellarunt: a iuuentute vero Latinā Valentia a viribus gentis appellata est. Quod nomen aduentu Euandri & Aeneae in Italiā cum magna Graecae loquentium copia interpretatum est, seruataque significatione impositi prius nominis, Roma iterum pro Valentia dici coepta est.

Aristoteles Stagiritae philosophus, Heraclides cognomine Lembus, & plerique alij afferunt, Troia captā a Graecis, quosdam ex Achiuis Iliao discedentes classem nactos, & circum Maleā nauigantes hyberno tempore actos, ventorum vi, tempestatibusque multatis, diu in mari pererrasse, atque ad extremum in eum locum Etruriae peruenisse, cui tunc Opice nomen

erat, Tyrreno mari adiacentem, deinde per Tiberim
 vectos in ea loca ubi nunc Roma est confedisse, ibi-
 que extractis ex amne nauibus aliquantulum mansis-
 se, paratos quidem ineunte vere cursum persequi, ve-
 rum ab eorum mulieribus iam longam pertaes na-
 uigationem, & a mari abhorrentibus, suadente nobi-
 lissima & prudentissima captiuarum Roma, quae iis
 comies erat, feracitatemque si Achiui in patriam re-
 uertentur timente, noctu classem incensam esse;
 quod factum viris moestitiam primo attulisse, deinde
 necessitate coactos, circa Palatium positis sedibus
 struxisse moenia; & oppidum ab eius potissimū no-
 mine appellasse, quae eius rei auctor fuisset, cuiusque
 consilio eas sibi firmassent sedes.

Xenagoras autem historicus antiquus; Vlixis (ait)
 & Circes fuisse tres filios, Romum siue Romanum,
 Antium, & Ardeam, qui quum tres vrbes aedificas-
 sent, ipsis a se nomina indiderunt.

G. Salsustius Crispus in principio Catilinarii; Vr-
 bem (inquit) Romam, sicut ego accepi, condidere
 atque habuere initio Troiani, qui Aenea duce pro-
 fugi incertis sedibus vagabantur; cumque iis Abori-
 gines genus hominum agreste, sine legibus, sine im-
 perio liberum atque solutum. Hi postquam in vna
 moenia conuenere, dispari genere, dissimili lingua,
 alius alio more viuentes, incredibile memoratu est,
 quam facile coaluerunt. &c.

Damastes Sigaeus, alique nonnulli; Aeneam di-
 cunt Troia capta in Epeirum, & ex Epeiro in Italiam,
 post Vlixem ventisse, ipsiusque urbis fuisse condito-
 rem, nomenque Romae, ab vna Iliensium mulierum,
 cui Romae nomen erat, indidisse.

Agathocles Siculus Cyziacenarum rerum auctor, yaticinio Heleni Priami filii, impulsus Aeneam ait: eumque Italiam terram cum nepte Roma Ascanij filia petiisse: qua ut Phryges sunt potiti, & iis praesertim regionibus, quae nunc urbi finitimae sunt, Romam Ascanii filiam, Aeneae neptem primam omnium consecrasset in Palatio Fidei templum, in quo monte postea condita urbs, Roma ab ea quae Fidei templum ibidem dedicasset, appellata est.

- 19 Cephalo Gergithius scriptor vetustissimus in libro quem de Aeneae aduentu in Italiam conscripsit, secunda post Troianum excidium aetate Romam conditam fuisse refert, ab iis qui Ilio everso, cum Aenea in Italiam profecti sunt, eiusque conditorem & coloniae ducem asserit Romum, quendam Aeneae filium. Quatuor enim Aeneam filios habuisse scribit. Ascanium, Euryleontem, Romulum, & Romum ipsum, qui occupato monte, qui nunc Palatium dicitur, urbem condidit, quam a nomine suo Romam appellavit. Sex. tamen Pompeius Cephalonis sententiam referens, Romam non ab Aeneae filio, sed comite exstructam scribit.

Apollodorus in Euxenide ait: Aenea & Laupia Latini filia, natos Maylen, Mullum, Romumque, atque ab Romo urbi tractum nomen.

Alij Romam dicunt Telepho Herculis filio genitam, Aeneaeque nupsisse, & filium genuisse, qui urbem a se aedificatam a matris nomine Romam nominavit.

- 30 Callias vero qui res gestas Agathoclis conscripsit, arbitratur, e manu Troianorum Ilio capto fugientium, quandam foeminam nomine Romam fuisse,

eamque quum in Italiam venisset, Latino Aboriginum regi nupsisse, duosque ex ea natos filios Romulum & Romum, qui condentes urbem, ipsam a matris nomine Romam vocitarunt

Galathas scribit mortuo Aenea, quum regno Italiae Latinus Telemachi Circesque filius potitus esset; isque ex Roma vxore suscepisset filios Romum, Romulumque, urbemque in Palatio extruxisset, eam ab vxoris nomine Romam appellasse

Sunt, qui Romam dicant a Romo filio Itali, & Leucariae, siue Leuëtrae Latini filiae conditam, atque a se Romam nominatam

Dionysius Chalcidensis conditorem urbis Romum quendam fuisse Ascanij Aeneae filii, vel ut alij volunt Emathionis filium, a Diomede in Italiam ex Troia missum

Alcimus vero ex Tyrrenia & Aenea natum filium Romulum refert, atque eo ortam Albam Aeneae nepotem, cuius filius nomine Romus, condidit urbem Romam

Alij Romum Latinorum tyrannum, eum qui Tyrenos quum ex Thessalia in Italiam venissent eiecerat, urbis auctorem fuisse scribunt

Variae Veterum scriptorum, quis Romulus

urbis conditor fuerit, sententiae

Aliorum postremo verior sententia est, & vulgarior, urbis conditorem fuisse Romulum ipsum, sed nec illi qui in ipsum (quod verissimum est, & omnium gentium populi que Romani opinione firmatum) huius nominis originem referunt, de illius genere sa-

tis conueniunt

Quidam etenim ipsum Aeneae filium ex Dexithea Phorbantis filia dicunt, infantemque in Italiam transportatum, vna cum eius fratre Remo; atque in fluuio exundanti submersis aliis scaphis, ea in qua erant pueri ad fluminis ripam depulsa, eos insperato incolumes seruatos; atque cum adoleuissent, Romam, quod robur significat, condidisse.

10 Alij Aeneam ex Roma tres suscepisse filios Ascanium, Romulum, & Anchisem. Quo mortuo, Latinorum Ascanium; Campanorum Romulum; alteriusque Italiae partis Anchisem regna suscepisse, atque ab ipso Romulo vrbe in fratris imperio condita, a matris nomine ipsam appellatam fuisse.

Alij vero dicunt Romam Romae Troianae filiam Latino Telemachi filio nuptam, Romulum edidisse, qui vrbe condita, ipsam a matris nomine Romam appellauit.

20 Nonnulli ex Aimilia Aeneae & Lauinae filia a Marte compressa, conditorem vrbis Romulum genitum scribunt.

Quidam ex filia Aeneae natos Romulum & Remum produnt, datosque Latino regi obsides eo tempore, quo Aeneas in Italiam venit. Latinoque rege sine mascula prole mortuo, eius regni successores extitisse, urbemque extruxisse Romam.

30 Promathion quidam Italicae historiae scriptor, & quidam alij fere fabulosa de Romuli ortu referunt. Quem cum fratre Remo Tarchetij cuiusdam sacrosimi Albanorum regis ancilla & incerto patre genitum, fluuioque expositum, atque a lupa lacte nutritum, donec a nescio quo bubulco inuentus, cum fra-

tre Remo seruatus sit, eumque vbi primum per aetatem licuit, Tarchetio occiso urbem aedificasse Romam. Non omittendum autem duxi hoc loco lectores monere, me in referendis opinionibus veterum scriptorum, tam de conditoribus urbis, quam de ipso Romulo, non sequutum fuisse eum ordinem quo ab auctoribus referuntur, sed ex antiquissimis ad recentiora tempora, vt omnia clariora essent, passim deuenisse.

De antiquis igitur urbis conditoribus, iuxta varias veterum scriptorum sententias, me satis dixisse existimo. Quorum opiniones quam nec refellere, quod antiquissimae sint, nec affirmare audeam, quum tot accuratissimos & nobilissimos scriptores habeamus, qui certiora & veriora de Romulo ipso prodidisse videntur, ea quae probabiliora sunt, & plurimum historicorum testimoniis confirmata, de iis qui urbem condiderunt, breuiter in medium afferam.

De Romulo Urbis conditore 20

Illo itaque, vt ad rem (quae certa existimata est) redeam, a Graecis capto, Aeneam Troianum cum magna Phrygum manu, post longos errores in Italiam venisse, easque partes vbi nunc Roma est tenuisse, ex Dionysij Halicarnassei, T. Liuij, Plutarchi, Eutropii, & aliorum veterum scriptorum testimoniis satis constat. Is altero post Troiam captam anno, Lauinio urbe in Latio condita, Latinorum gentis commune cum focero Latino imperium aliquandiu tenuit. Postea vero utrisque bellum aduersus Turnum Rutulorum regem propter fraudatas Lauinae nuptias fuit, in

quo Turnus & Latinus occubuerē, Aenea tamē victoria potito. Qui soceri regnum suscipiens, quarto imperij sui ex quo in Italiam venerat anno, tertio vero post obitum Latini, bello aduersus Mezentium Tuscorum regem decesit. In cuius locum Ascanius eius & Creusae filius, cui Iulo cognomen fuisse ferunt, successit. Is Lauinio, quod regni Latini tunc sedes erat, nouercae Lauinae relicto, XXX. ab eius aedificatione anno iam exacto, Albam longam, quam regni caput deinceps esse voluit, condidit: obiitque anno regni XXXVIII. superstitē filio Iulo adhuc adulescentulo, quem auctorem nominis sui Iulia gens habuit. Ascanio mortuo, Postumō Siluiο fratri, Aeneae ex Lauinia filio Latinorum imperium traditum est, tanquam filio mulieris quae regni haeres erat: a quo omnes postea Albani reges Siluii nominati sunt. Is autem ideo Siluius appellatus est, quod eum mater Lauinia post Aeneae mortem, priuigni Ascanij insidias timens, in filiis latitans enixa esset, ibique educasset. Hic quum vnde triginta regnasset annos, successorem habuit filium Aeneam Silium. Cui imperij anno XXXI. mortuo successit filius Latinus, qui annos LI. regnauit. Post quem Alba eius filius XXXIX. & huius filius Capetus XXVI. mox Capis duodeciginta: Calpetus XIII. & Tiberinus VIII. annis rerum potiti sunt in Latio, filius semper patri succedens. Tiberinus autem quum in anāe Albulam cecidisset, ei Tiberis nomen dedit. Post eum Agrippa XL. Romulus XIX. Auentinus XXXVII. annos regnarunt, & hic in Auentino sepultus, colli nomen suum reliquisse dicitur. Auentini filius Procas regnū annos XXIII. obtinuit. Is Numitorem atque Amu-

lium Siluios filios procreauit. Ex quibus Numitor, quum in duas partes haereditatem partitus fuisset pater Procas, diuitiasque & aurum regno adaequasset, regnum Latinorum (maior enim natus erat) sortitus est: aurum, opesque Amulius vir uaser. Hic opibus paternis fratrisque inertia fretus, Numitore non longe post regno exacto, imperium inuasit, quod per annos duos & quadraginta obtinuit. Addensque sceleris scelus, stirpem fratris virilem interemit, eiusque filiam per speciem honoris Vestalem legit, & perpetua¹⁰ virginitate spem partus ademit, veritus ne liberi ab alterutro eorum exorti aui iniurias aliquando vindicarent. Eam autem alij Iliam, alij Rheam Siluiam appellant. Quae haud multo post vi compressa, quum geminos edidisset infantes, seu ita rata, seu quod auctor culpae honestior erat, Martem incertae stirpis patrem dixit. Verum nec deus, nec ipsi homines illam, aut filios a regia crudelitate vendicarunt. ipsa enim secundum aliquos iuxta legem uina defossa, vel ut aliis placeat, perpetuo carceri condemnata, & filij in profluen-²⁰ tem mitti iussu. Dionysius autem ita ait: *Quum Iliam Vestalis virgo ad Martis lucum isset, aquae purae hauriendae gratia, in templo compressa est.* Sunt qui putent ab aliquo ex procis; nec desunt qui dicant ab Amulio ipso patre armato; qui quum amore eius captus esset, Martis specie armatus & incognitus cum ea rem habuit. Alij a genio loci, alij vero a sacerdote aliquo seu pontifice eam compressam asserunt. Ego vero Romulum ipsum militis cuiuspiam filium fuisse credo, & quia milites sub Marte esse existimantur, idcirco Romuli³⁰ pater Mars dictus est. Ceterum quisquis ille fuerit, certum est ipsam virginitatis amissae poenas dedisse,

filiosque in amnem mergi iussos. Quos prope Tiberis ripam expositos regionum armentorum pastor Faustulus inuenit, atque ad uxorem suam Acca Laurentiam nutriendos detulit. Hanc vulgato corpore inter pastores lupam vocatam scribunt Lactantius, Eutropius, & D. Augustinus, quam nos meretricem appellaremus: unde & nostro quoque saeculo scortorum cellulae lupanaria nuncupantur: unde fabulae de lupa Romuli & Remi nutrice initium ortum creditur. Haec ut breuissime, ita elegantissime secundo Fastorum iis versibus explicat Ouidius

Silvia sit mater, Vestae simulachra feruntur

Virginis oculis opposuisse manus

Ara deae certe tremuit pariente ministra

Et subiti cineres territa flamma suos

Hoc ubi cognouit contemptor Amulius aequi

Nam raptas fratri victor habebat opes

Amne iubet mergi geminos, scelus unda refugit

In sicca pueri destituuntur humo

20 *Lacte quis infantes nescit creuisse ferino?*

Et picum expositis saepe tulisse cibos?

Hi autem pueri Romulus & Remus, ut quidam scribunt, ideo appellati sunt, quod lupae mamma nutriti sint, quam rumen antiqui dicebant, Graece quoque rumia dicitur, a qua Romum primum deinde blandiendi causa Romulum dictum, quod paruulus & lactens vberibusque lupinis inhians, cum fratre sit inuentus. Alij a romula arbore, id est ficu, sub qua quum expositi fuissent inuenti sunt, cum lupa praebente infantibus

rumen, id est yberem, quae arbor ideo ruminialis dicta est, vel quod aestate sub ea pecora frigora captantia, herbasque vellentia ruminabant, vel a rumine, id

est mamma, quod sub ea pueri Romulus & Remus lupae ruma fugebant. vnde Ouidius 11. Pastorum

Arbor erat, remanent vestigia, quaeque vocatur

Romula, nunc ficus: ruma ficus erat

Adulti autem inter pastores, ob quotidianam certamina vires & pernicitatem auxere. Igitur huius latrones a rapina pecorum vi arcerent, Remus ex improviso ab eis captus, regi Amulio offertur, criminique ei datum, quod greges Numitoris infestare solitus esset. Tunc a rege in vltionem Numitori traditur punitendus, qui robore & regia iuuenis adulescentia permotus, in suspicionem expositi nepotis adducitur, & quum cum nunc lineamentorum filiae similitudo, nunc expositi tempus anxium teneret, Faustulus cum Romulo superuenit, a quo cognita iuuenum origine, validaque inter ipsos coniuratione facta, Amulium obtruncant. Quo occiso, & in regnum restituto Numitore, sequenti eius recuperati regni anno, post Troiam captam CDXXII. Romulum Remumque cupidus caepit, in iis locis, vbi expositi & educati fuerat, urbem condere, maxima vicinorum Albanorum, Graecorum, pastorum, & latronum multitudine, ad eos in dies confluente. Quod vbi ex sententia cessisset, ne aliqua de principatu inter fratres contentio suboriretur, iureiurando conueniant, ut is urbi praeficeret, eique nomen imponeret, cui in augurio plures aues apparuissent, sex prius visae Remo in Auentino auguranti vultures, sed paulo post XII. apparuere Romulo in Palatino auguria captanti, quum vtraque multitudo augurium ex sua parte traheret, vtraque regem suum consalutauit; tempore illi praecepti augurij, hi vero numero auium maiore regnum trahentes. Tunc post altercationem

altercationem ad foedum (vt solet) certamen versi, ibi in turba ictus Remus concidit. Licet vulgatioꝝ fama sit, Remum ideo extinctum, quod nouus contra fratris edictum transilire muros ausus fuisset. Quare solus imperio potitus Romulus; conditaque vrbs conditoris superstitis nomine appellata est, a qua & Romanis nomen quoque inditum. Romam autem & nō Romulam idcirco urbem Romulus nominauit, vt ampliore vocabuli significatu prosperiora patriae suae ominaretur.

- Alterum quoque vrbs nomen proprium habuit, vt Plinius & Solinus scripserunt, quod publicari vetitū est: quando quidem quo minus id enuntiaretur, caerimoniarum arcana sanxerunt; vt hoc pacto notitiā eius aboleret. fides placitae taciturnitatis. Valerium denique Soranum, quod optima atque salutari fide abolitum, atque contra interdictum euulgare id ausus foret, ob meritum profanae vocis poenas lauisse. Inter antiquissimas sane religiones sacellum colitur diuæ Angeronæ, ob hoc maxime silentium institutum, cui sacrificatur in Curia ante diem XII. Kal. Ianuarij. Haec est diua praesul silentij, quae simulachrum ore obligato obsignatoque habet. Hos igitur gemellos ita genitos, hac ratione educatos, Urbem Romam condidisse, Dioclis Peparethij, qui primus litteris Graecis urbis originem exposuit, L. Cincij, Q. Fabij Pictoris, Eratosthenis, Polybij Megalopolitani, M. Catonis, Q. Lutatij Catuli, Cornelij Nepotis, L. Taruntij Firmani, M. Varronis, Pomponij Attici, M. Tullij, Dionysij Halicarnassei, T. Liuij, C. Solini, Plutarchi, Sex. Pompeij, Eutropij, & aliorum veterum grauissimorum scriptorum testimoniis satis confirmatum esse existimo.

101

102

103

De anno, & die quo Vrbs condita est.

Sicut variae sunt veterum scriptorum de iis qui urbem condiderunt, & de Romulo ipso sententiae, ita etiam diuersae sunt opiniones de anno in quo condita fuerit. Quas quum iuxta instituti mei rationem omnes prius enumerauero, postea eam quae mihi vera, vel verae proximior videbitur, accurate breuiterque exponam

Timaeus Siculus, vt ab iis qui communi aliorum sententia remotius eam conditam fuisse scripserunt, incipiam; nescio qua ductus ratione, urbem ipsam a Romulo aedificatam retulit, eodem fere tempore quo a Tyriis Carthago in Africa, octauo & trigésimo ante primam olympiadem anno

L. Cincius vir senatorius, anno quarto duodecimae olympiadis

Q. Fabius Pictor rerum Romanarum grauissimus, & antiquissimus scriptor, anno primo octauae olympiadis

Polybius Megalopolitanus, & Diodorus Siculus, olympiadis septimae anno secundo

Apollodorus, Q. Lutatius Catulus, C. Cornelius Nepos, Eratosthenes, M. Porcius Cato, Dionysius Halicarnassensis, & Theophilus Antiochenus, olympiadis septimae anno primo

M. Verrius Flaccus auctor tabularum Capitolinarum, T. Liuius, C. Iulius Solinus, Clemens Alexandrinus, & alij olympiadis sextae anno quarto

L. Taruntius Firmanus, M. Terentius Varro, T. Póponius Atticus, M. Tullius Cicero, Augustus Cae-

10

20

30

far, C. Velleius Paterculus, Ti. Claudius Caesar Augustus, C. Plinius Secundus, Plutarchus Chaeroneus, Domitianus Caesar Augustus, P. Cornelius Tacitus, Cassius Dio, A. Gellius, L. Septimius Seuerus Augustus, Censorinus, M. Iulius Philippus Augustus, Eusebius Pamphili Caesariensis, Eutropius, Paulus Orosius, Paullus Diaconus Longobardus, & post C. Caesaris dictatoris tempora communis populi Romani sententia, quam nos quoque sequimur, olympiadis

4° sextae anno tertio conditam urbem volunt. Illud autem non ignorandum, quod etiam in commentariis in Fastos explicaui, me annorum olympicorum initium a solstitio aestiuo, circa Kal. Iulias ordiri. Qua ratione fit, ut quum dicitur urbem tertio, vel quarto anno sextae, aut primo vel secundo septimae olympiadum, conditam, id intelligi debeat circa finem illius anni olympici, hoc est XI Kal. Maij. Anni enim sequentis principium proximo solstitio futurum erat. Primumque urbis conditae annum, si tertio sextae olympiadis constructam asseuerauerimus, concurrere fere totum cum quarto eiusdem sextae olympiadis anno, duobus mensibus, & aliquot diebus exceptis, qui sunt extremi anni olympici tertij eiusdem olympiadis in quo aedificatam urbem credimus: sic quoque dicendum de ceteris annis olympicis, quibus urbs condita secundum scriptorum varias opiniones dicitur

Quibus vero rationibus persuasi singuli harum de urbe condita opinionum auctores sententias suas confirmauerint, superuacaneum hoc loco esse existimo demonstrare, tum quod hoc alterius sit negotij speculari, tum etiam quod id accurate sane a me factum est in iis commentariis, quos in Fastos consulares conscripsi

Dies autem quo urbis fundamenta iacta a Romulo fuerunt, fuit XI. Kal. Maij. Qui Parilia, vel Palilia appellabatur. Haec autem erant Pales. pastorum deae festa, quae a pastoribus XI Kal. Maij in agris celebrabantur, ad lupos arcendos, morbosque a pecore pellendos, seu pro partu pecorum, vnde & Parilia dicta. De hac re Propertius libro IIII

Urbi festus erat dixere Palilia patres

Hic primus coepit moenibus esse dies

Quidius quoque III. Fastorum ait

Apta dies, legitur quā moenia signat aratro.

Sacra Pales aderat, inde mouetur opus

Idem confirmant M. Tullius, Solinus, Plutarchus, & alij, Palilia autem celebrari solita fuisse XI. Kal. Maij habetur ex antiquis marmoreis Romanis Kalendariis, iisdemque quos citavi auctoribus

De primis urbis moenibus, & ijs qui pomerium protulerunt, vsque ad Augustum Caesarem

Quum de conditore urbis Romulo, & tempore quo condita est, iam verba fecerim, rem non inutilem antiquitatum Romanarum studiosissime facturū existimo, si quae quinto ante anno de iis qui populi Romani pomerium protulerunt, item de muris, portis, viis, collibusq; Romanis edidi, hic subiicerem. Quod & si ab instituto meo paululū abhorreat, quippe quod breuissime omnia describere deinceps mihi proposuerim; tamen hac tantum in re minime lectori fallere veritus sum, quum non dubitem, me non parum commodi ei hoc vno commentariolo esse allaturum; simulque aliquod specimen daturum, qualis

futurus sit commentarius, quem in vniuersum hoc opus adorno. Porro autem quum in hoc libello, de iis qui pomerium protulerunt, sim disputaturus, necessarium esse primo arbitror, quid pomerium apud veteres fuerit demonstrare; postea vero reliqua de quibus differere institui, persequi. Pomerium itaque locus erat, tam intra, quam extra vrbis murum, quem antiqui in condendis vrbibus augurato consecrabant; neque in eo vllum fieri aedificium patiebantur. Dictum est autem pomerium, vt auctor est Varro libro IIII. de lingua Latina, quasi post merum, nam quem antiqui merum dicebant, nos murum dicimus. Vnde ita nonnulli apud Virgilium legunt libro X.

Atque ipsis proelia misceri

- Aggeribus meroram.* Varro autem sic: oppida condebant in Latio; Etrusco ritu multa, id est, iunctis bubus tauro, & vacca interiore aratro circumagebant sulcum. Hoc faciebant religionis causa die auspicato, vt fossa & muro essent munita. Terram vnde excalpsierant, fossam vocabant; & introrsum factum murum. Postea quod fiebat orbis, vrbis. Principium, quod erat post murum, pomerium dictum; eiusque ambitu auspicia urbana finiuntur. Cippi pomerij stant circum Romam. Quare & oppida, quae prius erant circumducta aratro ab orbe, & vrbe vrbes: & ideo coloniae nostrae omnes in litteris antiquis scribuntur vrbes; quod item coditae vt Roma; & ideo coloniae vt vrbes conduntur, quod intra pomerium ponuntur. Lilius quoque libro primo de Sen. Tullio loquens: Aggere (inquit) fossis, & muro circumdat urbem. Item pomerium profert. Pomerium, verbi vini solam iniuentes, post merium interpretatur esse. Est autem magis circa moenium locus, quem in condendis vrbibus quondam Etrusci, quae murum ducturi erant, certis circa terminis in augurato conse-

erabant, ut neque interiore parte aedificia moenibus cōtinua-
 rentur, quae nunc vulgo etiam coniungunt; & extrinsecus
 puri aliquid ab humano cultu pateret soli. Hoc spatium quod
 neque habitari, neque ararifas erat, non magis quod post mu-
 rum est, quam quod murus post id, pomerium Romani appella-
 runt. Et in Urbis incremento semper quantum moenia proces-
 sura erant, tantum termini q̄ consecrati proferiebantur. Ita ut
 pomerium proferre nihil aliud sit, quam ampliare
 moenia Urbis. Augures autem populi Romani, ut est
 apud M. Méllallam in libro quem de auspiciis scriptū ¹⁰
 reliquit; Pomerium sic definierunt: Pomerium est locus
 intra agrum effatum, per totius Urbis circuitum, pone muros
 regionibus certis determinatus, qui facit finē Urbani auspicij.
 Sex. Pompeius libro XIIII. Pomerium (inquit) ubi pō-
 nifices auspicabantur, dictum est quasi pomurum, id est proxi-
 mum muro. Alij pomerium quasi post moenium inter-
 pretatur, quod post moenia locatum sit. Is qui primo
 urbem condebat, pomerium etiam urbi addere sole-
 bat, ut Romulus qui urbi nouae a se figura quadrata cū
 tribus portis conditae, pomerium more Etrusco ad- ²⁰
 didit, ut auctores sunt Dionysius, Solinus, Plinius, &
 Plutarchus. Cuius tamē pomerium, quo ambitu, qui-
 busue terminis clauderetur, variae auctores prodidere:
 Gellius Romuli antiquissimum pomerium tantum
 Palatij montis radicibus terminatum fuisse scribit. Li-
 uius quoque libro primo: Palatinum (inquit) Romulus
 primum, in quo ipse educatus erat, munxit. Horum senten-
 tias confirmat Cornelius Tacitus libro XII. Qui etiā
 Capitolium forique Romani partem a T. Tatius Sabi-
 norum rege urbi addita his verbis docet: sed initium ³⁰
 condendi, & quod pomerium Romulus posuerit noscere haud
 absurdum reor. Igitur a foro Boario, ubi aereum tauri simulacrum

chrum aspicimus, quia id genus animalium aratro subditur,
 sulcus designandi oppidi coeptus, ut magnam Herculis aram
 complecteretur. Inde certis spaciis interiecti lapides, per imma
 montis Palatini ad aram Consi, mox ad Curias Veteres, tum
 ad sacellum Larum; Forum enim Romanum, & Capitolium
 non a Romulo, sed a T. Tatius additum vrbis creditur. Quibus
 verbis coniiicio T. Tatium, posteaquam aequo iure in
 regnum a Romulo adscitus est, Sabinique post foe-
 dus raptarum precibus cum Romanis initum in ciui-
 tatem recepti sunt, ambitum murorum vrbis vna ad-
 dita porta, ut quattuor essent, hoc modo ampliassc.
 Capitoliij primum eam partem quae nunc nouam vr-
 bem, & Pantheum aspicit, vbi extat statua equestris
 M. Aurelij imperatoris, muro circūdedit, deinde du-
 ctis moenibus a rupe Tarpeia, vltimaque Capitoliij
 parte, vbi paulo ante noxij plecti solebāt, in occasum
 ad viam qua itur ad circi maximi partem extremam
 Tiberim versus, se extendit. Inde ad aliam circi maxi-
 mi nouissimam partem versus Septizonium retor-
 quens, mox in orientalem partem parum vltra Titi
 amphitheatrum se conuertit, hincque versus Septen-
 trionem paulo vltra viam sacram vsque ad Neruae fo-
 rum reuersus est, postremo paruo tractu flectens ip-
 sum murum cum altera Capitoliij parte coniunxit: at-
 que hac ratione Palatium primo, mox Capitolium vr-
 bi addidit. Huic autem antiqui pomerij descriptioni,
 & si eam ex optimis grauissimisque scriptoribus acce-
 perim, Dionysius tamen, Liuius ipse, Plutarchus, Stra-
 bo, & plerique alij nobilissimi rerū Romanarum au-
 ctiores repugnare videntur. Liuius, enim, Dionysius, &
 Plutarchus in Romuli vita ante Sabinorum, atque T.
 Tatij in urbem aduentum, Capitolium a Romulo mu-

nitum fuisse scribunt, arce Romana ibidem locata, quam quum Tarpeiae proditione postea Sabini cepissent, ex eo loco nunquam a Romanis pelli potuerit. Strabo quoque ait: *Prisci namque Capitolium, & Palatium, colle quoque Quirinali sic munire muris, ut venientibus aliunde exteris facilis foret ascensus, adeo ut T. Tatius primo aduentans in eursu, locorum potius sit, quam raptarum virginum vlcisceretur iniuriam.* Dionysius quoque libri II. initio, Romulum Palatium & Capitolium muris & fossa communisse scribit, ante T. Tatij aduentum, & 10 post eius in urbem receptum; *Romulus (inquit) & Tatius urbem statim maiorem effecere, duos ei colles alios adiciētes, Quirinum & Coelium; separantesque habitationem, alter ab altero, in propriis locis virique vitam agebant. Romulus quidem Palatium occupans & montem Coelium, Palatio propinquum; Tatius vero Capitolium, quod ab initio ceperat, & Quirinali collem.*

Si igitur iuxta horum historicorum sententias, Capitolium, & Quirinalis ante Tatij aduentum muniti fuerunt, necesse est, ut eos non nisi a Romulo munitos fuisse dicamus. Non ergo Romulus tantum Palatium tenuisse videtur. Quas controuersias, vna hac responsione tolli posse existimo. Dicerem enim Romulum quidem quum urbem conderet, tantum Palatium munitisse, idque solum primo pomerio clausisse, verum ne qua vis externa urbem adoriri posset, atque finitimi colles, hostium aliquando arces essent, ex quibus Romam vexarent, non quod iis locis indigeret, perinde ac etiam Ancus Marcius rex de Ianiculo fecit, Capitolium primo, mox Quirinali & Coe- 30 lium colles, qui urbi erant proximiores, & ex quibus urbs ipsa magis oppugnari poterat, fossa siue aggere,

aut muro firmasse, praesidioque locato tanquam arces muniisse, quum nihilominus extra urbis ipsius moenia, pomeriumque essent. Quod etiam idē Strabo affirmare videtur. Qui colles urbi vicinos ideo munitos fuisse scribit, ne hostes eis occupatis, castellisque factis, ciuitati negotium facerent. Illud adde, quod quum arcem Tarpeiam captam a Sabinis scribant, non tamen urbem ipsam captam fuisse dicunt, sed Romanos (inquit) cum Sabinis post arcem Tarpeiam occupatam pugnantes, hostes, usque ad portam Palatii fugarunt, quae urbis tunc erat. Eos postremo colles, extra urbis pomerium, quamquam munitos, fuisse, exemplo esse potest Auentinus mons, qui quū totus habitaretur, atque ab Augusto vna ex XIII. regionibus, quibus urbem diuisit, factus esset, tamen usque ad Ti. Claudij imperatoris tempora, a quo primum intra urbē locatus est, extra urbis pomeriū fuit. Palatino igitur colli, in quo primum a Romulo urbs condita est, T. Tatius Sabinorum rex Capitolium, forumque Romanum addidit, & auctis moenibus intra urbis pomerium inclusit. Quod non obscure etiam Linius innuere videtur, qui Palatium tantum a Romulo munitum scribit, & quum in urbis ampliacione post Romulum, quid vnoquoque tempore, & a quo rege additum fuerit enumerat, nullam de Capitolio facit mentionem. Porro autem si duo illi colles Quirinalis & Coelius sub Romulo urbis pomerio clusi essent, sibi ipsis repugnarent iidem scriptores, qui eos sequentibus regibus postea additos fuisse scribunt. Nec vlla ratione verisimile videri potest, pastores, aduenas, hominesque inopes, rebus adhuc angustis tantum campum, in tanta hominum paucitate, intra ur-

bis muros complexos, quum Plutarchus tantum mille domus, Dionysius vero non nisi tria millia peditū, trecentosque equites veterem Romam habuisse scribant. Urbis autem pomeriū pro incremētis reip ublicae postea saepius prolatū est, multique colles additi.

Ius autem proferendi pomerij habebat, qui rēpublicam agris de hostibus captis auxerat. Tacitus lib. XII.

Mox pro fortuna (inquit) pomerium auctum. Idem refert in Aureliani imp. vita Fl. Vopiscus. Post Romulum (inquit libro II. Dionysius) *ad aucto Urbis ambitu Quirinalē collem Numa rex Urbis addidit, eoque enim muris septus non fuerat.* Eum autem primo munitum a Romulo scribit Strabo; mox a T. Tatio idem Dionysius, quem nunc contra omnium auctorum sententiam scribit a Numa pomerio inclusū fuisse, quū alij id vel Romulo ipsi, vel T. Tatio, vel quid verius est, Ser. Tullio adscribunt. Tantam autem inter auctores varietatem, hinc ortam existimo, quod aliqui reges primi adiecerint aut habitarent, reliqui aedificiis aliisue reb. ornarint, aut auxerint; vel pars ab vno, reliquū ab altero additum forte fuerit. Tertius a Romulo, Albanis victis, Alba euerfa, ipsisque in ciuitatem adscitis, addito vrbi Coelio monte, quem Romulus primo munierat, pomerium protulit Tullus Hostilius rex Romanorum tertius; vnde Liuius libro primo: *Roma interim crescit Albae ruinis, duplicatur ciuium numerus, Coelius additur Urbis mons: quo frequentius habitaretur, eandem sedem Tullus regiam cepit, ibique deinde habitauit.* Et Dionysius lib. III. *At ne vllus sine domicilio esset, eum colle qui Coelius dicitur, muro continniens, Urbis addidit: vbi quidem quicunque erant sine laribus Romani, ex eo loco sortiti quod satis esset, sibi aedes construerent, ipso quoque in eodem*

colle habitante. Eutropius idem confirmat, & Plinius in libello de viris illustribus. Hunc porro montem vrbi adiectum fuisse ab Anco Marcio, non a Tullo Hostilio scribit Strabo. *Ancus* (inquit) *etiam* *Marcus* *montem* *Coelium*, & *Auentinum*; & *iacentem* *inter* *hos* *campum* *assumens* *inuicem* *disiunctos* & *ab* *aliis* *ante* *muro* *cinctis* *aedificis*, *urgente* *necessitate* *prioribus* *copulauit*: *colles* *enim* *adeo* *munitos* *extra* *muros* *illis* *permittere*, *qui* *incumbentia* *superne* *castella* *cuperent*, *nequaquam* *recte* *se* *habebat*: *totum* *etiam* *explere* *circuitum* *vsque* *in* *Quirinalem* *minime* *valuit*. *quem* *quidem* *locorum* *defectum* *Seruius* *redarguit*, *nam* *suppleuit* *ipse* *adiecto* *Esquilino* & *Viminali*. *Cor*: *vero* *Tacitus*; *eum* *a* *Tarquinio* *Prisco* *additum* *fuisse* *innuit*: *quum* *ait* *libro* *III*. *Eum* *montem* *Coelium* *fuisse* *dictum* *a* *Coele* *Vibenna*, *quia* *dux* *gentis* *Etruscae*, *quum* *auxilium* *appellatum* *dnetauisset*, *sedem* *eam* *acceperat*, *a* *Tarquinio* *Prisco*, *seu* *quis* *alius* *regum* *dedit*. *nam* *scriptores* *in* *eo* *dissestunt*; *cetera* *non* *ambigua* *sunt*; *magnas* *eas* *copias* *per* *plana* *etiam* *ac* *foro* *propinqua* *loca* *habitauiſſe*: *unde* *Vicum* *Tusculum* *e* *vocabulo* *aduenarum* *dictum*. *Quartus* *Ancus* *Marcus* *rex*, *vt* *auctores* *sunt* *libro* *III*. *Dionysius*, & *libro* *primo* *Liuius*, *Strabo* *libro* *V*. *Plinius* *de* *viris* *illustribus*, & *Eutropius*, *morem* *regum* *priorum* *sequutus*, *qui* *rem* *Romanam* *auxerant*, *hostibus* *in* *ciuitatem* *accipien-*
dis, *Politorio* *vrbe* *Latinorum* *vi* *capta*, *vicorum* *multi-*
tudinem *omnem* *Romam* *traduxit*. *Et* *quum* *circa* *Palatium* *sedem* *veteres* *Romani*, *Sabini* *Capitolium*, *Quirinalem*, *atque* *arcem*; *Coelium* *vero* *montem* *Al-*
bani *impleſſent*; *Auentinum* *montem* *nouae* *Latino-*
rum *multitudini* *datum*. *Additi* *eidem* *haud* *ita* *multo*
poſt, *Tellene* *Ficanaque* *captis*, *novi* *ciues*: & *paulo*
poſt, *Ad* *ultimum* *omnibus* *copiis* *connixus* *Ancus* *acte*

primum vicit; inde ingenti praeda potius, Romam rediit. Tū
 quoque multis millibus Latinorum in ciuitatem acceptis, quibus
 ut iungeretur Palatio Auentinus, ad Murciae data sedes.
 Ianiculum quoque adiectum vrbī, non inopia loci, sed
 ne quando ea arx hostium esset. Id non muros solum, sed etiam
 ob itineris commoditatem, ponte sublicio tum primum in Ti-
 beri facto coniungi vrbī placuit. Et Strabo: *Aucus* Mar-
 cius montes Coesium, & Auentinum, & iacentem inter
 hos campum vrbī coniunxit. Plinius de viris illustribus:
 Auentinum & Ianiculum montes vrbī addidit. Nona moenia
 oppido circumdedit. Quod autem hi scriptores di-
 cunt: Ancum Auentinum nouae multitudini concessisse, non
 propterea eum intra pomerium recepisse significant. Multa
 enim erant loca (vt inquit Dionysius) circum urbem extra
 moenia, proximis collibus & vallibus habitata, & praesertim
 Auentinus. Quem extra vrbis pomerium quoque fuisse refert.
 Liuius itē libro XII, Aediles (inquit) extra portam Trigeminam
 in Auentinum porticum silice strauerunt. Gellius quoque libro
 XIII, hoc idem docet quum ait: Dein autem quaesitum est,
 diuque in quaestione fuit, quam ob causam, ex septem vrbis
 montibus, quum ceteri sex intra pomerium sint, Auentinus
 solus, quae pars non longinqua, nec infrequens est, extra
 pomerium sit. Huius rei M. Messalla augur aliquot causas
 videri scripsit, sed praeter eas omnes, ipse vnam probat, quod
 in eo monte Remus vrbis condendae gratia auspicauerit; aus-
 que irritas habuerit, superatusque in auspicio a Romano sit.
 Idcirco (inquit) omnes qui pomerium protulerunt, montem
 istum excluderunt, quasi ausibus obscoenis ominosum. Diony-
 sius quoque libro III, Primum quidem Ancus Marcius
 non parvam vrbī partem addidit, cingens muro eum collem;
 qui Auentinus dicitur. Est enim mons modice editus, & in

OI

29

30

orbem stadia fere XVIII. ambiens, qui tunc ingenti silua omnis generis arborum plenus erat, tum vero plurima ac pulchra lauro, a qua locus quidam eius a Romanis Lauretum dicitur. Segregabatur autem a Palatio, circa quem Vrbs prima condita est, profunda & angusta Valle. Et paulo post: Hunc igitur collem videns futurum aliquando propugnaculum Vrbs, si quis superueniret ex insperato exercitus; muros fossaque communiuit; & tractos ex Tellene & Politorio, aliisque Urbibus quas ceperat, ibi collocavit. Quae tametsi dicat Dionysius, eum tamen non pomerio vrbs inclusisse scribit. Vnde Strabo: Ne colles (inquit) adeo munitos extra muros hostibus permitteret, qui incumbencia superne castella desiderarent. &c. Ipsum enim clausisse collem illum ea puto causa, quo multitudo, quam in ipsum capta Politorio traduxerat, ab hostili incursione esset tuta, non ut observaretur intra pomerij fines, aut vrbs terminus esset. Et idcirco Dionysius non dixit vrbi addidit, sed muro cinxit. Quum enim esset malis auspiciis omnifusus, neque intra urbem receptus fuit, neque totus habitabatur, ita ut M. Valerio Maximo, & Sp. Virgilio Coelimoniano Cos. anno vrbs CCXCVI. adhuc publicus, & silvarum plenus esset, ut prodit idem Dionysius. Quamvis autem Ancus Auentinum extra pomerium esse voluerit, illud tamen Ianiculo & Transiberina regione vrbi adiunctis, quartus a Romulo protulit. Dionysius: Muniuit item muro eum quem Ianiculum vocant montem editum, Transiberin positum, praesidiumque idoneum ei imposuit, pontemque ligneum super amnem fecit. Quod confirmant Plinius, & Eutropius. Urbem quoque in planioribus locis maxima & ingenti fossa muniuit, quae quod plebis Romanae manibus facta esset, Quiritium fossa appellata est, ut scribit

Sex. Pompeius quum ait: *Quiritium fossae dicuntur, quibus Ancus Marcius urbem circumdedit, quas secundum ostium Tiberis posuit, quo etiam Ostiam: & quia populi opera eas fecerat, appellauit Quiritium.* Et Liuius: *Quiritium quoque fossa haud paruum munimentum a planioribus aditus locis. Anci regis opus est.*

L. autem Tarquinius Priscus rex quamuis perduellibus victis, multoque agro de hostibus capto, imperium populi Romani propagauerit, pomerium tamen vetere contentus non auxit. Qui quum extremo imperij sui tempore urbem amplioribus muris dilatare coepisset, saxis magnis ad regulam formatis adductis, prius enim ruderibus vilibusque structuris aedificati fuerant, mortuus est. Quare eius successor Ser. Tullius rex sextus, quintus a Romulo pomerium protulit, Urbisque muros a Tarquinio inchoatos perfecit, ut auctores sunt Dionysius libro III. Liuius libro primo, & libro decimotertio Gellius, Plinius de viris illustribus, & Eutropius. Liuius enim, *Muro (inquit) Priscus lapideo, circumdare urbem parabat, quum Sabinum bellum coeptis interuenit.* Et paulo post: *Pax deinde facta: Maiore inde animo pacis opera inchoata, quam quanta mollegesserat bella, ut non quietior populus domi esset, quam militiae fuisset, nam & muro lapideo, cuius exordium operis bello Sabino turbatum erat, urbem qua nondum muniatur, cingere parat.* Quod opus tamen cum non perfecisse retert. Quum autem Seruij gesta describit. *Ad eam (inquit) multitudinem urbs quoque amplificanda visa est. Addidit igitur Seruius duos colles, Quirinalem, Viminalemque, inde deinceps auget Esquilias, ibique ipse, ut loco dignitas fieret, habitas, aggere fossis, & muro circumdat urbem.* Item pomerium profert &c. Dionysius autem.

- & Strabo duos tantum colles a rege Ser. Tullio additos fuisse scribunt, Viminalem videlicet, & Esquilias. quippe quod Quirinale alter a Numa, a Romulo alter adiectum existimauerunt. Quod Liuius, Tacitus, Eutropius, & aliis antiquis scriptoribus, quorum ego sententias sequor, repugnare videtur. Quam contradictionem etiam hac ratione tolli posse existimo; si dicamus Numam partem Quirinalis Capitolio olim adiunctam, quam postea Traianus imp. ut forum ex-
- 10 aedificaret, complanauit, Ser. vero Tullium reliquum montis quod supererat, pomerio cluisse. Dionysius: *Tullius urbi duos colles addidit, Viminalem, & Esquilinum, quorum uterque urbis habet magnitudinem; diuisitque eos iis qui sine laribus Romani essent, ad aedes in his construendas: Vbi ipse sibi quoque habitationem fecit in illustri Esquiliarum loco.* Idem prodit & Strabo lib. V. Plinius autem, & Eutropius Liuij sententiam sequuntur, qui tres colles ab eo urbi additos scribunt, Quirinale, Viminalem, & Esquilias; adduntque aggeres, fossasque fecisse.
- 20 se. Muros autem a Tarquinio Prisco inchoatos, ab ipso vero perfectos ex ingenti quadrato, saxo ad regulam formato, Gabino, Albano, Tiburtino, & Praenestino firmissimis, ignique imperuiis fuisse constat. Muro autem lapideo sex colles complexus, primus in quattuor tribus urbanas urbem diuisit, Palatinam, Suburanam, Esquilinam, & Collinam: de quibus latius paulo post verba faciam. L. vero Tarquinius Superbus rex VII. Latinorum, ceterorumque hostium incursiones, quibus urbs ipsa vexari poterat, veritus, ur-
- 30 bem ab oriente ingenti aggere muniit. De quo Plinius libro III. cap. V. *Clauditur (inquit) urbs ab oriente aggere Tarquinij Superbi, inter prima opere mirabili: namque cum*

muris aequauit, qua maxime patebat aditu plano; cetera mu-
 nita erant praecelsis muris, aut abruptis montibus, nisi quod
 expatiantia recta multos addidere orbes in prima regione.
 Adhuc ij aggeres paruum ultra Diocletiani thermas
 visuntur, ab eo loco usque ad arcū Gallieni, fere por-
 recti. De hoc quoque aggere Strabo: *Quem quidem*
(inquit) locorum defectum Seruius redarguit, nam suppl-
uit ipse adiecto Esquilino collē, & Viminali. ea vero loca
aduentantibus hostibus facile capi poterant, quocirca profun-
diore exterius ducta fossa, & accepto solo stadiorum sex, ag-
 gerem porrexerunt super fossae supercilio interiore, murum-
 que cum turribus e Collina porta usque ad Esquilinam impo-
 suerunt: in aggere autem medio tertia est porta eiusdem no-
 minis cum colle Viminali. Haec autem fossa cuius Strabo
 meminit, forte est ea quam Liuius Quiritium appel-
 lat, ab Anco facta, vt scribit Sex. Pompeius. Ambitum
 autem vrbis ea aetate hunc fuisse existimo. Muri
 haud longe a ponte, qui nunc dicitur Xystus, versus
 Farnesiorum palatium inchoabant, ex aduerso muro-
 rum ab Anco Marcio rege in Transtiberina regione
 structorum, & portae, quae nunc Septimiana dicitur,
 qui per mediam urbem planam circa campos Florae
 Agonalemque, & Pantheum usque ad Quirinalis ra-
 dices, ea parte in qua cardinalis Carpenfis horti sunt
 collocati, protendebantur; gyabantque paulo ultra
 thermas Diocletiani, & circa basilicam S. Mariae ma-
 ioris secundum ipsos Tarquinij aggeres, prope arcum
 Gallieni, aediculam S. Matthaei, & basilicam Latera-
 nensem, hinc per dorsum Coelii montis paulo ultra
 formas aquae Claudiae, prope templum S. Stephani
 in Coelio monte, & S. Mariae in nauicula, Piscinam
 publicam, thermasque Antoninianas, usque ad circum
 maximum

- maximum ducebantur : eorumque finis erat haud longe ultra pontem Sublicium, e regione murorum Transiberim, qua naualia sunt, positorum. Transiberinae vero regionis moenia ab Anco Martio condita adhuc visuntur, quae etsi saepius restituta esse credendum sit, pululum tamen ab antiquis sedibus mutata fuisse constat. Atque hic, vel non multo diuersus fuit urbis ambitus extremis regum, & primis reip. temporibus. Quibus portae urbis Romuli, quas tres, vel ut aliis placet, ¹⁰ quattuor fuisse constat, paulatim cum usu & nomen amiserunt antiquum, una Carmentali excepta, quae diutius veteris nomen obtinuit. Post Ser. vero Tullium regem, usque ad Sullae Felicis dictatoris tempora pomerium amplius prolatum fuisse Dionysius negat: Post Seruium (inquit) Tullium urbis ambitus non processit, numine (ut aiunt) prohibente, sed sunt omnia circa urbem habitata loca, multa eam & magna exposita a facillimaque, ut aduenientibus hostibus praedae essent obnoxia. Quod si quis haec spectans voluerit urbis magnitudinem exquirere, is errare ²⁰ cogetur, nec ullum signum certum quo dignoscatur habebit, quousque sit haec urbs progressa, aut unde esse non amplius urbs incipiat, ita urbi contexta est regio, praebetque spectantibus opinionem extensae in infinitum urbis. Si vero muro vix perscrutabili propter aedes complectentes eum undique, vestigia autem quaedam locis multis seruanti structurae veteris, metiri idem eam velit, Athenarum urbis circuitu non multo maior est urbis ambitus. A Gallis autem Senonibus urbe capta, atque incensa, quum Galli caesi fuissent, muri eius Capitoliumque lapide quadrato refecti sunt, ita tamen ut pomerium nunquam ampliaturum sit, quamuis & numero ciuium, & ambitu valde creuisset. L. autem Cornelius Sulla Felix bellis ciuilibus

victor, & lege Valeria dictator factus reipublicae cō-
 stituendae causa, Mithradate potentissimo Ponti re-
 ge victo, multisque Asiae & Graeciae populis bello do-
 mitis, factione Mariana ad internicionem usque cae-
 sa, primus post Ser. Tullium urbis pomeriū protulit,
 ut Seneca, Cornelius Tacitus, & A. Gellius prodidere.
 Tacitus enim libro XII. *Nec tamē duces Romani* (inquit)
quamquam magnis nationibus subactis, ius proferendi pome-
rii usurparunt, nisi L. Sulla, & diuus Augustus regum in eo
ambitio, & gloria valde vulgata. Ceterum omnes qui 10
 post Sullam urbis muros, vel ampliauerunt, vel resti-
 tuere curarunt, eos deinceps lateritios fecisse existi-
 mo. neque enim facile lapides quadrati in hoc mu-
 rorum circuitu lateritio videri possunt, qui vel ex an-
 tiquis sunt, vel ex eorum reliquiis fabricati. Iuliū ve-
 ro Caesarem dictatorem, post Sullam pomerium pro-
 tulisse auctores sunt Dio, & Gellius. Qui libro XIII.
 capite XIII I. ait: *Neque id Ser. Tullius rex* (de Auētino
 loquitur) *neque Sulla, qui proferendi pomerij titulum quae-*
suit, neque postea diuus Iulius, quum pomerium proferret, 20
intra effatos urbis fines incluserunt. Apud Ciceronē quo-
 que libro XIII. epistolarum ad Atticum legitur, sub
 Caesare dictatore ampliandi pomerij mentionem fa-
 ctam. *De vrbe* (inquit) *agenda, quid sit promulgatum, nō in-*
tellexi, id sane scire velim. Et paulo post in alia tamē eiuf-
 dem libri epistola ait: *Sed casu sermo a Capitone de vrbe*
agenda a ponte Miluio, Tiberim duci secundum montes V a-
sicanos, campum Martium coaedificari, illum autem campum
Vaticanum fieri quasi Martium campum. Quem extra vr-
 bem fuisse eo tempore constat, ut ostēdunt etiam Ap- 30
 piani verba qui ait: *Sullam ulterius progressum in campo*
Martio exercitum ante urbis portas statuisse. Satis autem
 liquet, antiquos quum vellēt urbis moenia, quae Col-

linam non excedebant portam, ad Miluium pontem
vsque perducere, ab haruspibus prohibitos fuisse;
quod in vrbe comitia facere, vel milites legere, non li-
cebat. Martium autem campum Aureliani imp. tem-
poribus vrbi additum fuisse existimo, praefertim quū
sub Seuero imperatore, vt est apud Herodianum, ad-
huc extra urbem fuerit. Aurelianus enim pomerium
ea vrbis parte protulit. Sed haec paulo post. Diuū vero
Augustum pomerium protulisse docet Cor. Tacitus
10 libro XII. cuius verba supra citauī. idem quoque con-
firmant antiqui lapides, ex iis qui pomerij cippi a Var-
rone dicuntur, haud procul a Tiberi extra Flaminiam
portam inuenti, quorum exempla sunt haec

C. MARCIVS. L. F. L. N

CENSORINVS

C. ASINIVS. C. F. GALLVS

C. O S

EX. S. C. TERMIN

item

20

IMP. CAESAR. DIVI. F.

AVGVSTVS

PONTIFEX. MAXIMVS

TRIBVNIC. POTEST. XVII

EX. S. C. TERMINAVIT

R. R. PROXIM. CIP. PED. CLXI

item

C. MARCIVS. L. F. L. N

CENSORINVS. ET. C. ASI

NIVS. C. F. GALLVS

30

C O S

EX. S. C

FIN. POMER. TERMIN

c ij

Hos autem consules Augusti tempore fuisse, Fasti docent consulares. Quos autem pomerij terminos, seu quam urbis partē Sulla primo, deinde Iulius Caesar, postea Augustus ampliauerint, incertum: quantū tamen coniectura consequi potui; Sullam eam urbis partem, quae est versus hōrtos Salustianos, portasque Collinam & Viminalem, ampliassse crederem, quum hortos ipse Salustius intra urbem emerit, qui postea dicti sunt Salustiani, quorum locum si ad antiquum urbis pomerium ante Sullam aspiciatur, extra urbem 10 fuisse constat. Iulius autem Caesar, si is modo pomerium protulerit, (ambiguum enim est) & Augustus eā murorum partem, quae est inter portas Collinam & Capenam produxerūt. Liquet enim ante Augusti obitum, eum murorum ambitum, qui est a Collina ad Capenam, adiectum esse, idque duabus rationibus collegi: primo quia Tiberius Caesar post Augusti obitum Romae (ut auctores sunt Tacitus & Tranquillus) castra constituit, quibus praetorianae cohortes vagae ante id tempus, & per hospitia in urbe disperfae, con- 20 tinerentur. Haec autem castra prope muros urbis locata fuisse, referūt Plinius libro III. Herodianus VII. & Iulius Capitolinus in Maximi, & Balbini imperatorum vitis. Compertum autem est paulo ante hos dies, eum locum quem hactenus superioris aetatis antiquarij ex loco Procopij male intellecto, Viuarium appellauerunt, castra praetoria esse, ut inferius disseram. quae si muris urbis coniuncta erant, eos ad eum locum ubi nunc castrum praetorium videtur, protrahētos fuisse necesse est, vel a Sulla, vel a Iulio, aut Augu- 30 sto Caesaribus; nam ante Sullae tempora moenia urbis aggerem Tarquinij non excedebant, a quo orien-

tem versus longo interuallo distat castrum praetoriū. Deinde, quum Tranquillus in Augusti vita dicat, ipsum vrbis spacium in XIII. regiones diuississe, multaque a Sex. Rufo, & P. Victore in iis libris, quos de regionibus vrbis Romae scripserunt, enumeretur quae Augusti imperio intra vrbis muros aedificata fuerūt, atque nunc paulo intra hunc murorum ambitum cōtineantur, necesse est urbem ipsam, ea parte ante ipsius Augusti excessum ampliatam fuisse. Nihil autem
 10 accuratius praeterea quod in hac re afferam habeo. Si qui meliora habent, ea prodant, nos interim ad institutum reuertamur

De castro praetorio

Quum Augustus providentissimus princeps, sibi vni imperium populi Romani confirmare studeret, inter cetera multaque tanto imperio stabiliendo saluberrime excogitauit, nouem quoque milicum cohortes vrbis praesidio, & ad sui corporis custodiam legit: hae
 20 praetorianae appellatae fuerunt. Post cuius obitum Ti. Caesar, vt Tranquillus capite XXXVII. eius vitae scribit, *Romae castra constituit praetoria, quibus ipsae cohortes praetorianae vagae ante id tempus, & per hospitia dispersae continerentur.* Quod etiam libro IIII. historiae Augustae Tacitus refert, quum de praetorij praefecto Seiano loquitur his verbis: *Initium & causa penes Aelium Seianum cohortibus praetoriis praefectum, cuius de potentia supra memorauī. Is vim praefecturae modicam antea,*
 30 *intendit, dispersas per urbem cohortes, vna in castra conducendo, vt simul imperia acciperent, numeroque & robore, & visu inter se fiducia ipsis, in ceteros metus crederetur. Prae-*

scendebat lasciuire militē deductum. Si quid subitum ingruat,
 maiore auxilio pariter subueniri, & seuerius acturos, si val-
 lum statuatur procul vrbis illecebris. Vt perfecta sunt castra,
 inirepere paulatim militares animos, adeundo, appellando, si-
 mul centuriones, ac tribunos ipse deligere, &c. Haec autem
 castra prope vrbis muros locata fuisse docet Plinius
 libro III. cap. V. Herodianus libro VII. & Iulius Ca-
 pitolinus in Maximi & Balbini imperatorum vitis.
 Compertum est vero proximis diebus eum locum,
 quem huc vsque Viuarium appellarunt forma qua- 10
 dratā, inter portas Viminalē & Tiburtinam situm,
 vrbisque muris coniunctum, castrum praetoriū fuis-
 se. In vineis enim aliquot in eius medio sitis plures in-
 uenti sunt plumbei tubuli, & fistulae, quibus aqua
 Marcia, ex proximo castello in eum deriuabatur, cum
 his inscriptionibus

L. IVN. CLARO. ET. AVR. SEVERO. COS
 CASTRVM. PRAETORIVM. P. LXX

Item in alio

20

CLARO. ET. SEVERO. COS. QVADRAT. SER.
 FEC. CASTRVM. PRAETOR. P. CC

Item in alio

T. VESPAS. AVG. VII. FLAV. DOMIT. VI. COS
 Q. CLAVD. SER. OFF. FEC. CASTR. PRAET

Et in alio

Q. AQVILLIO. SABINO. II
 SEX. AVR. ANVLLINO COS
 CASTR. PRAET. L. VRVAS. OFF. PED. CC CLXXXIII 30
 AQVA. MARC

Item in antiqua figulina
CASTRVM. PRAETORIVM
EX. PR. VINI. QVAD. ET. ANT. OP.
EX. FIG. SEX. AT. SILV. F. VI

39

Item in alia
CASTR. PRAET
L. SILVINI
HELPIDIANI

Porro autem de his aquae Marciae fistulis quae ca-
10 stri praetorii vsui erant, mentionem facit Herodianus
libro VII. Vbi de seditione inter milites praetoria-
nos, & populum Romanum orta sub Maximi & Bal-
bini imperio loquitur, iis verbis: *Postremo quando castro-
rum oppugnatio parum procedebat, visum ducibus interuer-
tere omnes riuos, qui in castra peruenirent, ut milites aqua-
rum penuria, siti que conficerent. Igitur abscindendo obstruen-
doque cunctos e castris aquarum riuos auertebant. Sed intel-
lecto periculo milites, ac rebus desperatis erumpunt vniuersi
patentibus portis, congressique multitudinem fugientem in*
20 *urbem vsque persequuntur. & Iulius Capitolinus in Ma-
ximo & Balbino Augustis: Inter haec Romae iterum sedi-
tiones inter populum & milites exortae sunt, & quum mille
edicta Balbinus proponeret, nec audiretur, veterani se in ca-
stra praetoria contulerunt cum ipsis praetorianis, quos cepit
populus obsidere: nec vnquam ad amicitiam essent redacti,
nisi fistulas aquarias populus incidisset. Porro autem ea parte
castra praetoria quoque fuisse, confirmari potest Tra-
quilli auctoritate in Neronis vita, vbi de eius destitu-
tione, & morte verba facit: Sed reuocato (inquit) rursus
30 impetu aliquid secretioris latebrae, ad colligendum animum
desiderauit, & offerente Phaonte liberto suo suburbanum
suum inter Salariam & Nomentanam viam, inter quartum*
c iiij

miliarium, ut erat nudo pede, atque tunicatus, penulam ob-
 soleti coloris superinduit, adopertoque capite, & ante faciem
 obtenso sudario equum insedit, quattuor solis comitantibus,
 inter quos & Sporus erat. Statimque tremore terrae, & ful-
 gure aduerso pauesfactus, audiit ex proximis castris clamorē
 militum sibi aduersa, & Galbae prospera ominantium. Nō
 longe ergo a porta Viminali erant castra praetoria,
 qua Nero per Numentanam viam egressus clamorem
 militum audire potuit. De iis autem castris saepissime
 Herodianus in Commodi, Pertinacis, Iuliani, Seueri, 10
 Caracalli, & aliorum imperatorum gestis mentionem
 facit, sed vnum eius locum non omittam, quo aedi-
 culae quae in medio castrorū erat meminit. ait enim:
 Antoninus inrupto fratris Getae cubiculo, nihil eum tale ex-
 pectantem supra matris pectus multo vndantem sanguine
 saeuus obruncat. Quo facto exiit statim, ac per totam currēs
 clamat, magnum se periculum effugisse, vixque euasisse in-
 columem. Simul imperat militibus regiae custodibus, raperēt
 ilico se, atque in castra deducerent, vbi tuus asservaretur, pe-
 riturum dictitans, si diutius in aedibus moram trahat. Illi pro
 veris ea dicta accipientes, simul ignari quae intus gestu, 20
 currentem eum currentes & ipsi comitantur. Fit ingens po-
 puli tumultus, raptim agēte se sub vesperam principe per me-
 diam urbem. Vt castra attigit, aediculamque eam intra quā
 signa ac simulachra exercitus adorantur, procides humi gra-
 tias agebat, votis quasi pro salute susceptis, &c. Huius ve-
 ro aediculae aliquot figulinae iisdem in vineis inuen-
 tae sunt, cum hac inscriptione

EX. AEDICVLA. AVGVSTORVM. OPVS. DOL
 EX. FIG. C. PANISEI. HERMETIANI. ET. VRBICI

- Castrum autem praetorium exauكتورatis praetorianis, euertit Constantinus Magnus imperator, quando Maxentio tyranno, quem contra se imperatorem praetoriani appellauerant, victo & mortuo vrbē Romam cepit, vt refert libro historiarum secundo Zosimus. Qui eam castrorum muri partem, quae intra urbem erat, castrumque ipsum ab vrbe diuidebat, subtulit: militum quoque stationes & cellulas vastauit. Quo facto, vrbis ambitum ampliorē fecit, castris praetorij muri tribus reliquis partibus relictis: forma enim quadrangula castra erant, & idcirco nostra quoque aetate vrbis moenia eo loco in formam quadrangulam adhuc extra porriguntur, qui nunc dumis, sepibus, & vinetis plenus est; atque a rusticis & eius loci incolis adhuc Castrum custodiae appellatur. Viuariū autem circa eum locum fuisse Procopius Caesariensis libro primo de bello Gothico iis verbis demonstrat: *Vitiges acie instructa circa portam Praenestinam, ad eam muri partem mox ducit, quam Romani Viuarium dicūt,*
- 20 *Vnde & expugnari moenia perquam facile poterant. Et paulo post: Bessas interea Paraniusque, Vitige ipso e regione Viuarij validissime his insistente, eodem ad se Belisarium vocant. Ille vero, vt qui ei muro minus consideret, his opem laturus mox aduolat: & quum milites in Viuario (id loco nomen) offendisset, ex inuadentium ingenti multitudine hostium insultu nimio trepidantes, statim iis ipse animos facere, atque vt hostes paruifacerent commonere. Erat nimirum ea ex parte planior locus, atque adeo ad inuadentium insultus peropportunos. Ad hoc accedebat, quod ea e regione, murus*
- 30 *ita dissoluebatur, vt vel lateres ipsi haud sat multum in sua compage subsisterent. Huic muro alterum & breuem forinsecus veteres quondam Romani modico intervallo adiecerant.*

sed non ad tutelam, ut qui sine propugnaculis fuisset extru-
ctus, sed ad delicias factus haud satis decentes; & ut leones
eo in loco coercitos, & bestias alias asseruarent, unde & Vi-
uarium is locus est dictus. Quae verba non recte intelle-
cta, occasionem dederunt antiquariis iis, qui ante nos
fuerunt, ut castrum ipsum Viuarium esse affirmarint,
quod turribus & propugnaculis contra Procopij di-
cta, adhuc munitum cernitur. Viuarium vero haud
procul a castro praetorio extra castrum muros erat, ubi
nunc parietinae quaedam fenestratae altissimae vidē-
tur, ea ratione aedificatae, qua Procopius scribit fuisse
Viuarij muros; quae ipsis olim castrorum nunc vr-
bis moenibus adhuc propinquae sunt. Haec autē sa-
tis sint de castro praetorio dicta, nunc ad Ti. Claudiū
Augustum reuertamur, qui primus post Augustum
pomerij terminos protulit

*De iis qui post Augustum pomerium
urbis adauxerunt*

Claudius enim admissio intra pomerium. Auentino
monte, urbis ambitum auxit, quo tempore portam
Trigeminam, eo ubi nunc est translatam fuisse existi-
mo, quum prius non longe ab aede S. Mariae Scholae
Graecae fuisset. Ceterum Claudium imperatorem vr-
bis circuitum propagasse, testantur antiqua tam lapi-
dum, quam librorum monumenta. In lapide Tiburti-
no antiquo effosso prope cloacam S. Luciae, est eius-
modi inscriptio.

TI. CLAVDIVS

DRVSI . F . CAISAR

AVG . GERMANICVS

PONT.MAX.TRIB.POT

VIII. IMP. XVI. COS. IIII.

CENSOR . P . P

AVCTIS.POPVLLIROMANI

FINIBVS . POMERIVM

AMPLIA.IT.TERMINA.ITQ

43

10

Item in tabula aenea basilicae Lateranensis , in qua imp. Caesaris Vespasiani Augusti priuilegia ei a senatu conlata continentur

VTIQVE.EI.FINES.POMERII.PROFERRERE
PROMOVERE.CVM.EX.REPVBLICA.CENSEBIT
ESSE.LICEAT.ITA.VTI.LICVIT
TI.CLAVDIO.CAESARI.AVG.GERMANICO

- 20 Cornelius vero Tacitus libro XII. *Pomerium* urbis (inquit) auxit Claudius Caesar more prisco , quod is qui protuleret imperium , etiam terminos vobis propagare datur . Et quos tam Claudius terminos posuerit , facile cognitu , & publicis actis perscriptu . Gellius quoque lib. XIII. ca. XIII. ait : Sed de Auentino monte praetermittendum non putavi , quod non pridem ego in Elidis grammatici veteris commentario offendi ; in quo scriptum erat : Auentinum antea , sicut diximus , extra pomerium exclusum , post auctore diuo Claudio receptum , & intra pomerij fines obseruatum . Quos vero terminos Claudius posuerit , nusquam inueni .
- 30 igitur tot pomerij prolationibus urbs adeo aucta sit , verum demum erit , quod libro III. cap. V. refert Plinius : *Moenia* (inquit) urbis collegere ambitu , imperatori-

bus, censoribusque Vespasianis, anno cōditæ DCCCXXII. X. passuum XIII. ∞ CC. (quæ mensura stadiis plus minus X. hac nostri temporis maior est.) Cōplexa montes VII. ipsa diuiditur in regiones XIII. Compita earum CCLXV. eiusdem spatij mensura corrente a miliario in capite Romani fori statuto ad singulas portas, quæ hodie numero sunt XXXIIII (alias XXIIII) ita vs XII. portæ semel numerentur, prætereanturque ex veteribus VII. quæ esse desierunt; efficit passuum per directum XXX ∞ DCCLXV. ad extrema vero tectorum cum castris prætoriiis ab eodem miliario per vicos omnium viarum mensura colligit paulo amplius LXX ∞ passuum. Quo si quis altitudinem tectorum addat, dignam profecto æstimationem concipiat, fateaturque nullius Urbis magnitudinem in toto orbe potuisse ei comparari. Pomeriū autem terminos non nisi augurum consilio poni, mutari, ac restitui potuisse satis constat, innuitque hæc inscriptio.

COLLEGIVM

AVGV RV M. AVCTORE
IMP. CAESARE. DIVI
TRAIANI. PARTHICI. F
DIVI. NERVAE. NEPOTE
TRAIANO. HADRIANO
AVG. PONT. MAX. TRIB
POT. V. COS. III. PROCOS.
TERMINOS. POMERII
RESTITVENDOS. CVRAVIT

Post Claudium, imperatorem Neronem Ponto Polemoniaco, & alpibus Cottius imperio populi Ro-

mani adiectis: & post eum Traianum Augustum Dacia in prouinciae formam redacta, pomerium urbis protulisse, auctor est in Aureliani imp. vita Fl. Vopiscus. *Pomerio autem (inquit) nemini principum licet addere, nisi ei qui agri barbarici aliqua parte Romanam remp. locupletauerit. Addidit autem Augustus, addidit Traianus, addidit & Nero, sub quo Pötus Polemoniacus, & alpes Cottiae Romano nomini tributae. Quos autem fines Nero & Traianus posuerint, incertum. Post Traianum autem nullum Romanorum principum, usque ad Aurelianum pomerium protulisse legi, qui, ut Fl. Vopiscus, Eutropius, & Zosimus libro primo auctores sunt, ex S. C. muros urbis Romae ampliavit. *Is actis (inquit Vopiscus) quum videret posse fieri, ut aliquid tale iterum, quale sub Gallieno euenerat, proueniret, adhibito consilio senatus muros urbis dilatauit, nec tamen pomerio addidit eo tempore, sed postea.* Eutropius vero ait: *Aurelianus muris validioribus & laxioribus urbem sepsit.* Eos vero Zosimus ab Aureliano quidem imp. inchoatos, verum ab eius successore Tacito Augusto perfectos fuisse scribit. Aurelianum autem urbis moenia a porta Collina per collem hortulorum usque ad Tiberim, ut nunc videntur, campumque Martium deduxisse existimo, vetere paulatim labante disciplina, quae cum extra urbem esse volebat: praesertim quum hoc neminem nec superiorum principum fecisse legatur; satisque constet diu ante Belisarii & Theoderici regis Gothorum tempora, eam murorum partem conditam fuisse. Nam quod Vopiscus dicere videtur, Aurelianum muros urbis sic ampliasse, ut quinquaginta prope millia passuum eorum ambitus teneret, ingenue fateor me ignorare. Existimarem autem, vel in numeri nota*

mendum esse, vel ipsum errasse, nec quid diceret intellexisse. Fieri enim nullo modo posse arbitror, ut urbis ambitus L. passuum millia vnquam fuerit, idque quibus mihi persuadeam rationibus, alio loco differam. Hinc quidam Vopisci verbis, vel veris, vel deprauatis, tanquam oraculo Pythio fidem adhibentes, dū cum vera scripsisse contēdunt, leuia quaedam & puerilia afferunt. Alius enim more iurisperitorum, urbis nomen accipi debere censet, alius vsque ad primā portam urbis ambitum adauctum fuisse existimat, alij¹⁰ alia dicunt: quae an vera sint, vel verosimilia, doctioribus viris iudicanda relinquo. Tamen si scribat Tranquillus, Neronem Ostia tenus urbis moenia promouere, atque inde fossa mare vrbi inducere voluisse. sed facile est loqui, Nero, difficile praestare quae loqueris. De urbis vero magnitudine Aristides Smyrnaeus in panegyrico de eius laudib. ait: *Descendit haec vsque ad mare, vbi commune emporium, communisque omnium, quae terra proueniunt, dispensatio. Quacunque in parte eius urbis constiterit quis, nihil prohibet, quo minus sit pariter & 20* in medio. & infra: *Quicquid nunc Italiae restat, completum iri vniuersa mihi videtur, vnaque futura vrbs perpetua in Ionium mare protensa.* Haec Aristides. Quem tamen de suburbiis urbis, non de ambitu murorum intelligas oportet, quando quidem feratur iam Flaminiam totā ab vrbe Otricoli vsque aedificiis ex vtraque parte plenam fuisse: Itidem de Ostiensi via Ostia vsque dicatur. Hinc est, quod Dionysius ait, si quis velit Romae magnitudinem exquirere, nullum habebit certum signum, quo cognoscatur, quousque sit haec vrbs progressa, aut vnde non³⁰ esse amplius vrbs incipiat. Post Aureliani tempora Constantinus imperator, diruto castro praetorio, ea qua

diximus ratione vrbis ambitum latiore fecit. Qui
 non longe post translato in Thraciam populi Roma-
 ni imperio, viribus, & fortuna, urbem ipsam barba-
 rorum saecuitiae exposuit, adeo ut muri eius partim
 vetustate, partim barbarorum vi & iniuria, saepe mul-
 tis in locis disiecti fuerint, & demoliti, a posteriori-
 busque principibus saepe restituti; inter quos ipsa vr-
 bis moenia vetustate disrupta instaurarunt, post Au-
 10 relianum, Arcadius, & Honorius imperatores Theo-
 dosij Augusti filij, ut indicat eiusmodi inscriptio Ti-
 burtino lapide super portam Portuensem incisa, quā
 proxima pagina, quo integram eam, & non concisam
 vno aspectu subiicerem, exaravi. In qua quamquam
 Flauii Stiliconis nomen ita erasum sit, ut vix cognos-
 ci queat, id tamen ex his quae supersunt litterarum
 fragmentis accurate restitui

S . P . Q . R

10 IMPP. CAE SS. DD. NN. INVICTISSIMIS
 PRINCIPIBUS. ARCADIO. ET. HONORIO.
 VICTORIBVS. AC. TRIVMFATORIBVS
 SEMPER. AVGG
 OB. INSTAVRATOS. VRBLAETERNAE
 MVROS. PORTAS. AC. TVRRES. EGGESTIS
 INMENSIS. RVDERIBVS. EX. SVGGESTIONE
 V. C. ET. INLVSTRIS
 MILITIS. ET. MAGISTRI. VTRIVSQ. MILITIAE
 FL. STILICONIS. AD. PERPETVITATEM
 30 NOMINIS. EORVM. SIMVLACHRA
 CONSTITVIT
 CVRANTE. FL. MACROBIO. LONGINIANO
 V. C. PRAEF. VRBIS. D. N. M. Q. EORVM

redigere, a Gothis muris euerfis, relictam. Quum itaque minime posset eam moenium partem quam Totilas diruerat, breuē instaurare, lapides qui in proximo erant, in vnum coacervatos nullo ordine componebat, nec vlla prorsus intermixtos materia, ut cui cementi nil praesto esset, nec eiusmodi aliud quidpiam, sed id duntaxat efficere nitebatur, ut aedificij saltem facies seruaretur. Exteriori vero parte ingentem vim sudium fixit. Ad haec accedebat, quod fossam, & hanc quidem profundiorē circa muros produxerat, unde totius exercitus incredibili promptitudine operantis, per dies continuos XV. quod muri fuerat per Totilam disturbatum, reficitur. Romani praeterea, qui circumiecta Vrbi incolerent loca in patriam reduces cogebantur, desiderio partim Romam rursum inhabitandi, partim rerum necessariarum inopia, cum omnium in Vrbe copiam inuenissent, quam Belisarius completis omni commedatuum genere nauibus, & in urbem inuectis iam fecerat. Totilas interim his auditis profectus statim cum vniuerso exercitu aduersus Belisarium ad urbem peruenit. nondum enim Belisarius poterat, ut muris reficiendis intentus, prae opificū raritate, portis seras imponere. Belisarius interim foribus ubique ad portas impositis ferro contectis, claves iterato imperatori transmisit. Haec Procopius. Quae postea moenia, bello Gothico per Narsē finem imposito, ab eodē Narsē addito cemento & calce iis locis, quibus ea Belisarius primo statuerat, commode postea firmata. Anienis pontes a Gothis disiectos restituit, &c.

A condita autem vrbe vsque ad Belisarij tépora, semper vrbs ampliorem murorum ambitum, nouo adiecto pomerio adquisiuit, nec vnquam muri restituti sunt, quin vel superioribus ampliores, vel saltem aequales redderentur. In ea vero murorum quae a Belisario facta est restitutione, urbis circuitus ita distor-

tus, & incomptus factus est, vt nunc conspiciamus: nam
etsi tot pomerij prolationibus vrbs antea aucta fuerit;
vt ex forma fere circulari & pulcherrima, ad aliam sa-
tis distortam, Martio campo, castro praetorio, & mō-
te Auentino additis, reddita esset; murorum tamen
compago, ambitus, & ordo, semper apposite orna-
que extructa fuerunt. Quum autem tertia eius muro-
rum pars hinc inde a Totila euerfa fuisset, vt superius
ex Procopio accepimus, atque discedentibus Gothis
a Belisario recepta vrbs fuisset, ipse eam murorum dis- 10
iectorum a Gothis partem restituere aggressus est. In
qua restitutione, antiquae murorum concinnitatis &
elegantiae, veterisque pomerij rationem habere non
potuit ob temporis celeritatem: Totilam enim de-
nuo cum ingenti exercitu ad urbem venientem verē-
batur. Quare inter ipsam murorum instaurationem
modo maiorem, modo minorem orbem, quam anti-
quus fuerat, prout occasio aliqua antiqua aedificia
amplectendi se se offerebat, fecit. Intra eos enim vrbs
murostumultuario opere a se excitatos, palatia, metas, 20
amphitheatra, aquarum castella, aquae ductus, & alia
pleraque publica antiqua aedificia, non longe ab anti-
quo pomerio, intus extraque existentia, quō celerius
muros perficeret, inclusit; antiquumque pomerij or-
dinem necessitate belli coactus turbauit, quod nunc
adhuc extra portas Populi, Maiorem, S. Sebastiani, &
S. Paulli videri potest, ex quibus porta Maior olim
erat aquaeductus forma, S. Sebastiani vero aquae ca-
stellum. Ita quoque amphitheatrum castrense prope
S. Crucem in Hierusalem, sepulchrum C. Cestij pyra- 30
midis specie, aliquot aquae ductuum formae, & alia
similia visuntur murorum compagini insita. Ita vt no-

ster murorū vrbis ambitus, aliquot locis antiquo maior, aliquot vero minor; aliquot autē antiquis adhuc fundamentis situs credi possit. Quam sententiam cōfirmant variae atque diuersae murorū species, quibus conditi sunt: alicubi enī opere reticulato, alicubi lapidibus quadratis, alibi lateritia strue, alibi muro arcuato, alibi alia ratione fabricari videntur. Omnino autem hunc murorum vrbis circuitum paulo minore esse existimo, qui ante Belisarij tempora fuit, & praesertim a muro castrī praetoriij ad Tiberim vsque versus portam Ostiensem.

Post Belisarij & Naris tempora, murorū vrbis circuitum motum non fuisse creditur; & si saepissime a variis pontificibus Romanis, aut vetustate, aut barbarorum vi disiectum renouatum fuisse constat. Inter quos Gregorius secundus, & Hadrianus primus ambo Romani, pontifices maximi, magnam vrbis murorū, propugnaculorum, & portarū partem refecerunt, ut auctor est Anastasius Bibliothecarius in eius vitis.

Leo vero III. patria item Romanus XV. nouas turreś vrbis muris adiecit, ex quibus vna adhuc sub Ianiculo ad Tiberis ripam erecta in murorum vrbis finē conspicitur, e regione cuius sub Auentino alteram quoque erexerat, quae vetustate delapsa est, quibus Sarra- cenorum, aliorumque piratarum & praedonum, per Tiberim subeūtium viscereri posset. Eam quoque vrbis partem, vbi in colle Vaticano sita est basilica principis apostolorum Petri, muro veteri, qui circa Hadriani molem & S. Spiritus Xenodochium tantū protendebatur, producto, vrbis moenibus inclusit, vrbēque Leoninianam de suo nomine appellauit: quam Corisā Sarra- cenis patriis sedibus pullis habitandam

tradidit. Eam autem ideo muro cinxit, vt Sarracenorū
incurſiones, qui eo tempore Italiam omnem vexabāt,
euitaret, qui baſilicam ipſam, eo interregno, quod an-
te eius creationem fuerat, captam, omnibus ornāmē-
tis ſpoliauerant. Vrbani V. Nicolaus V. & Alexan-
der VI. Romani pontifices, vrbi Leoninianae, quam
nunc Burgum vocamus, muros vetuſtate dilabentes
reſtituerunt, vt eorum inſignia iis affixa teſtātur. Pri-
mus Romanorum pontificum Bonifacius IX. ponti-
max. Hadriani molem muniuit, atque ea pro arce ad 10
pontificum cuſtodiam uſus eſt. Quam Alexander VI.
additis latioribus muris, & propugnaculis, ſoſſaque
& aggeribus tatiorem reddidit. Nouiſſime Paullus
Papa III. additis amplioribus propugnaculis, prope
inexpugnabilem fecit. Qua ratione autem, vel forma
fuerint veteres vrbiſ muri circa molem Hadriani, in-
ferius quum de portis Triumphali & Aurelia loquar,
quae iis locis erant, diſſeram. Porro poſt Leonem pa-
pam III. variis temporibus vrbiſ muros hinc inde ve-
tuſtate dilabentes, reſtiti curarunt Martinus V. Nico- 20
laus V. Pius II. Paullus II. Xyſtus III. Alexander VI.
& plerique alij Romani pontifices. Nouum murorū
vrbiſ ambitum, & quidem ſumptuoſiſſimum aetate
noſtra aliquot locis, ſed praecipue prope Auentinum
montem, & S. Spiritus aedem inchoauit Paullus papa
III. Farnexius Romanus, ingentis animi & ſpiritus pō-
tifex, verum eum vix inchoatum imperfectū reliquit.
Nouiſſime Paullus III. pont. max. additis per totam
vrbem terreis propugnaculis, & aggeribus, vrbem
proximo bello muniuit. 30
Vrbiſ moenia aetate noſtra vix XIII. millibus paſ-
ſum complectuntur. Turres habent vel integras, vel

semifractas CCCLXVII. portas XX. ex quibus XIII. sunt vrbis Romae. VII. Vrbis Leonianae, quae nostro tempore Burgus S. Petri appellatur, pontificum Romanorum perpetua sede, & toto orbe augustissima, atque celebratissima principis Apostolorum Petri basilica clarus. Atque haecenus de vrbis pomerio

Brevis epilogus omnium, quae de Vrbis pomerio dicta sunt

10 Vrbis Romae fundamenta auspicato a Romulo iacta sunt Parilibus, ante diē XI. Kal. Maij sextae olympiadis anno tertio. Ex quo tempore, hoc die, qui est Kal. Iuli. anno a partu virginis ∞ DLVIII. agitur annus vrbis conditae ∞ ∞ CCCX. ex proximo XI. Kalend. Maij die inchoatus

Romulus Silvius rex primus urbem quadratam in monte Palatino condidit. Montes Saturnium, post Tarpeium, qui & Capitolinus dictus est, ac Quirinalem additis praesidiis muniuit, non tamen vrbis pomerio inclusit

T. Tatius Sabinorum rex, qui Romae cum Romulo regnavit, veteris vrbis pomerio Tarpeium montem adiunxit; quem Sabinis qui secum Romam commigraverant, habitandum dedit, ipseque habitavit. Quirinalem quoque addita custodia firmauit

Romulus vero post Capitolium vrbis pomerio adiunctum, eumque T. Tatio cum Quirinali concessum, Coelium montem Palatio vicinum militum praesidio adposito muniuit

30 Numa Pompilius Pomponis F. rex secundus, si Dionysio Halicarnasseo credere volumus, Quirinalē collem vrbis circuitu inclusit

Tullus Hostilius Hosti F. rex tertius, Alba longa di-

ruta, Albanisque in ciuitatē receptis, montē Coeliū,
quem pomerio addidit, incolendū assignauit. Quem
montem pomerio inclusisse Ancum Marcium regem,
Strabo; vel L. Tarquiniū Priscum Tacitus produnt.

Ancus Marcius Numae filius rex quartus, Politorio
Latinorum vrbe excisa, Latinisque in ciuitatem adsci-
tis, montem Auentinum habitandū concessit, quē ta-
men tanquam ominosum vrbis pomerio non inclusit.

Idem rex fossas circum vrbe fecit, quae Quiritium
appellatae sunt; Ianiculum, quem facto super Tibe-
rim ponte Sublicio, muro cinxerat, vrbi addidit.

L. Tarquinius Damarati filius Priscus rex quintus,
vrbis muros ruderibus viliusque structuris ad eam
diem aedificatos, primus coepit saxis magnis Albano,
Tiburino, & Praenestino ad regulam formatis ex-
truere, quos Ser. Tullius rex perfecit.

Ser. Tullius Ser. F. rex sextus Esquilias, Quirinalem,
& Viminalem montes vrbis pomerio adiunxit, Ro-
mam aggere, fossis, & muro lapideo circumdedit.

L. Tarquinius L. F. Superbus rex VII. immenso ab
oriēte aggere addito, Romam tutiorem fecit.

L. Cornelius L. F. P. N. Sulla Felix dictator primus
post reges vrbis pomerium protulit.

C. Iulius C. F. C. N. Caesar dictator } vrbis ambitum
Imp. Caesar diui F. C. N. August. } adauxerunt.

Ti. Iulius diui Augusti filius, diui nepos, Caesar Au-
gustus castra praetoria vrbis muris inter portas Vimi-
nalem, & Gabiufam, alias Tiburtinam adiunxit.

Ti. Claudius Drusi F. Caesar Augustus Germanicus
Auentinum montem vrbis pomerio inclusit.

Nero Claudius Caesar Augustus Germ. } Vrbis po-
Imp. Caesar Nerua Traianus Augustus } merium
protulere.

Imp. Caesar L. Domitius Aurelianus Augustus muro-
rum vrbis ambitum, Cāpo Martio incluso ampliānt

Imp. Caesar Fl. Cōstantinus Maximus Augustus, ca-
stro praetorio exciso, vrbis ambitum ampliorem fecit

Impp. Caesares Flauī Arcadius & Honorius Augusti,
muros vrbis vetustate dilabentes restituerunt

S. P. Q. R. vrbis moenia temporū iniuria collabētia
ex auctoritate regis Italiae Theoderici Amali refecit

10 Fl. Belisarius patricius V. C. sub imp. Iustiniano Au-
gusto, tertiam murorum vrbis partem, bello Gothico
a Totila rege disiectam, refecit

Fl. Narces V. C. vrbis moenia vetustate & ruinis
quassata, sub Iustiniano, & Iustino iuniore Augustis
quorū in Italia exactis Gothis praefectus fuit, firmavit

Gregorius II } Pontifices maximi, muros vrbis tem-
Hadrianus I. } poris diuturnitate consumptos, addi-
tis turribus restituerunt

Leo papa III. moenia vrbis refecit, XV. turres addi-
dit, Vaticanum montem, in quo sita est basilica prin-
20 cipis Apostolorum, aucto murorum ambitu cinxit.
Quos postea temporis iniuria conlabentes variis
temporibus sua impensa restituerunt

Vrbanus V. & } Pontifices maximi

Nicolaus V. }

Martinus V. }

Nicolaus V. }

Pius II. } Pontifices maximi vrbis moenia hinc

Paullus II. } inde conlabentia restituerunt

Xystus III. }

30 Alexandr VI. }

Paullus III. pontifex maximus nouum murorū vr-
bis ambitum inchoauit, quem imperfectum reliquit

Nouissime Paullus papa IIII. additis tota vrbe aggeribus, terreisque propugnaculis Romam muniuit

Bonifacius IX. pontifex maximus primus mole Hadriani munita, Romanorum pontificum ditionem stabiluit. Quam postea

Alexander VI. pôtifex maximus additis fossa, aggeribus, latioribusque propugnaculis tutioré fecit. Postremo proximo anno Paullus IIII. pôt. maximus additis amplioribus propugnaculis tutissimam reddidit

De portis & Viis Romanis. Et primo de portis Urbis Romuli

10

Urbem (inquit Plinius libro III. cap. V.) *treis portas habentem Romulus reliquit, aut (ut plurimas tradentibus credamus) quattuor.* Qui tamen earum nec locum, nec nomina ponit; quae ego ex Varrone, Sex. Pompeio, & aliis antiquis scriptoribus, coniecturisque aliquot explicare conabor. Primam igitur fuisse existimo portam Mucionis dictam, de qua sic Varro libro IIII. mentionem facit: *Præterea intra muros video portas dici; in Palatio Mucionis, a mugitu, quod ea pecus in Bucitatum antiquum oppidum exigebant.* Hanc etiam fuisse crediderim, quam Verrius Flaccus Trigoniam dixit, a tribus angulis cognominatam. Quam in vrbe Romuli versus arcum Titi Caesaris fuisse, ex loco Dionysij liquet, & ex aliarum descriptione manifestum erit. Dionysius enim lib. II: *Ioui quidem Statori Romulus templum dedicauit, apud portam Mucionis vocatam, qua in Palatium ex sacra via itur.* &c. Altera Palatij porta fuit nomine Romanula, de qua sic Varro: *Alteram Romanulam, quae est dicta ab Roma, quae habet gradus in naualia ad Volupiae sacellum.* Et a Sex. Pompeio Romana appellatur: Ro-

10

30

manam (inquit) portam *viſgus* appellat, *vbi ex epiſtlyio defluit aqua*; qui locus *ab antiquis appellari ſolitus eſt ſtatuæ Cinciae*, quod in eo fuit ſepulchrum eius familiae. Sed porta Romana inſtituta eſt a Romulo in inſimo eliuo *Victoriae*, qui locus gradibus in quadraturam formatus eſt; appellata autem Romana a Sabinis *praecipue*, quod ea proximus aditus erat Romam. Hanc autem ex hoc loco ea urbis parte fuiſſe oporteret, qua nunc *Titius* eſt, quo in Sabinos iter erat. Tamen *Dionyſij & Varronis* verba ac-

- 10 curate conſideranda ſunt, quibus etiam magis credendum eſt; qui hanc portam, (ſi modo ea eſt, quam *Sex. Pópeius* Romanam vocat) gradus in naualia habuiſſe ſcribunt; quae *Tiberim* verſus, & non *amphitheatrū* erant. Atque eam alio loco, prope *Velabrum* fuiſſe affirmat *Varro* iis verbis: *Hoc ſacrificium fit in Velabro, qua in nouam viam exitur, vt aiunt quidam, ad ſepulchrū Accae: qui locus extra urbem antiquam fuit, non longe a porta Romanula, de qua in priore libro dixi.* Hoc autē peritis antiquariis diſcutiendum relinquo, ſatis mihi ſit,
- 20 controuerſias ſcriptorum annotaſſe. Tertia porro *Palatij* porta forum verſus *Ianualis* appellata fuit. De qua ſic *Varro*: *Tertia eſt Ianualis diſta ab Iano: & ideo ibi poſitum Iani ſignum, & ius inſtitutum a Numa Pompilio, vt ſcribit in annalibus L. Piſo, vt ſit clauſa ſemper, niſi quum bellum ſit. Nuſquam enim traditum eſt memoriae fuiſſe apertam: & poſt T. Manlio eos. bello Carthaginienſi cōfecto, & eodem anno apertam.* Haec *Varro*. Quam quidem caerimoniam prius in urbis porta obſeruata fuiſſe arbitror, poſt ampliato pomerio, portaque loco
- 30 mota, id inſtitutum fuit, vt in portis templi Iani, quod vicinum huic portae erat, obſeruaretur. Hoc autē manifeſte ex nummis aereis *Neronis, Dione, &*

Procopio colligitur. Haec autem porta in foro Romano erat, appellaturque a Livio libro primo, porta vetus Palatii, iis verbis: *Vt Hostius cecidit, confestim Romana inclinatur acies* (erant autem in foro) *fusaque est ad veterem portam Palatii. &c.* Quo nomine, etiam in Fastis ab Ouidio appellatur. De hac loqui puto Macrobius in libris Saturnalium, quum ait: *Quum bello Sabinorum, quod virginum aptarum gratia commissum est, Romani portam quae sub radicibus collis Viminalis erat, claudere festinarent, quia in ipsam hostes iruebant, postquam est clausa, mox sponte patefacta est. Quumque iterum, ac tertio idem contigisset, armati plurimi pro limine, quia claudere nequibant, custodes steterunt; quumque ex altera parte acerrimo proelio certaretur, subito famâ peritulis, fusos a Tatio nostros, quam ob causam Romani qui iuebantur, territi profugerunt. Quumque Sabini per portam patentem irrupturi essent, fertur ex Iani aede per hanc portam magnam vim torrentium undis scatentibus erupisse, multasque perduellium caeteruas, aut exustas feruenti aqua, aut deuoratas rapida voragine depernisse. Ea re placium belli tempore, veluti ad* 20
urbis auxilium profecto deo, fores refferantur. Piso etiam in annalibus memoriae prodidit, Ianualem dictam ab Iano, & ideo ibi positum Iani signum, & ius institutum a Numa Pompilio, ut esset semper clausa, nisi quum bellum foret. &c. Quod autem sub Viminalis collis radicibus fuisse scribit, non intelligo: magis Varro ni assentior, qui eam Palatii portam, prodit, non Viminalis.

Has autem treis portas fuisse ex Varrone ipso liquet, quae primis muris urbis Romuli fuerunt, ab eodē in- 30
 stitutae. Qui numerus in vrbe adhuc parua publico vsui satisfacere posse videbatur. Portas Pandanam,

Mugionam, & Carmentalem a primo Romuli muro-
 rû ambitu, ex Varronis sententia exclusi. Sabinis au-
 tem cum eorum rege T. Tatius in ciuitatem a Romulo
 adscitis, quum aucto pomerio, Capitolium vrbi in-
 clusum fuisset, quartam demum sub Romulo portam
 vrbi additam fuisse constat; quae Carmentalis nuncu-
 pata fuit: atque hac ratione tolli poterit contradictio
 inter eos auctores, qui a Plinio citantur de vrbis Ro-
 muli portis, quum alij de primo, alij de posteriore Ro-
 muli pomerio loquantur. Carmentalis autem porta
 ab Euandri matre Carmenta nominata, sub Capitolio
 sita fuit, inter saxum Tarpeium, & Tiberim, versus cir-
 cum Flaminium. Quod his verbis declarat Liuius lib.
 XXVII: *Ab aede Apollinis bones foeminae duae albae
 porta Carmentali in urbem ductae. post eas duo signa tu-
 presseae Iunonis reginae portabantur. A porta Iugario vico
 in forum venire. &c.* Iugarius autem vicus ea Capitolij
 parte erat. De ea Virgilius

Et carmentalem Romano nomine portam. Plutarc: in
 10 vita Camilli. *Ad Carmentalem (inquit) portam Pontius
 contendit, vt quid ageretur per silentium specularetur, nam
 huic maxime directo Capitolium incumbit.* Et Solinus: *Pars
 infima Capitolini montis habitaculum Carmentae fuit, vbi
 & Carmentale sanum nunc est, a quo Carmentalis portae
 nomen est.* Eadem ratione Sex. Pompeius, qui templum
 aliud Iani fuisse extra portam Carmentalem prodit.
 Haec postea (vt inquit idem Sex. Pomp.) Scelerata por-
 ta dicta est, quod per eam sex & trecenti Fabii, cum
 clientium millibus quinque egressi, aduersus Etrus-
 30 cos ad amnem Cremeram omnes sunt interfecti.
 Vnde Ouidius in Fastis

Carmentis portae dextro est via proxima Iano

*Ite per hanc noli, quisquis es, omen habet
 alla fama refert, Fabios exisse trecentos*

Porta vacat culpa, sed tamen omen habet &c.

Haec ab aliis Tarpeia, & Veientina solet appellari. Atque haec tenus de portis urbis, quam Romulus decedens reliquit

De reliquis Urbis Romae portis

Temporis ratio exigere videbatur, ut expleto de portis urbis Romuli sermone, de reliquis deinceps ¹⁰
 verba facerem; quae singillatim post eum diuersis temporibus, singuloque pomerij auctu adiectae sunt, perinde ac feci de iis qui pomerium protulerunt, usque ad nouissima tempora. Quod quum ob rei difficultatem, atque ignorationem, me omnino facere posse diffiderem, commodissimum mihi, lectoribusque fore existimaui, si de portis quae nunc in urbis moenibus sunt, primo differerem, & postea ad antiquiores deuenirem. Quum quod ante millesimum annum iisdem in locis fuerint, tum etiam quod iis quae mo- ²⁰
 do supersunt portis cognitae, facilius in veterum, vetustissimarumque urbis portarum notitiam deuenire poterimus. Quae & si iisdem in locis, quibus antiquissimae primo, mox recentiores portae fuerunt, non sunt; iisdem tamen viis incumbunt, atque non multum ab antiquo situ distant, rectaque eo deducunt, quo & antiquae portae. Procopius itaque Caesariensis libro primo de bello Gothico, quae ante mille annos scripsit, XIII. portas suo tempore urbem Romanam habuisse iis verbis docet: *Habet autem circumiectus urbi murus* ³⁰
portas. XIII. portulasque alias quasdam, unde & Gothi quum minime possent cuncto uniuerso exercitu longiorem mae-

nium ambitum circumplecti, senis positis castris portarum interscapedines infestabant. Quae omnes praeter vnam tantum Aureliam, quae vrbi Leonianae inclusa est, adhuc iisdem fere nominibus supersunt. De quibus verba facturus, aliorum scriptorum exemplo, a porta Flumentana Tiberi vicina, atque ea parte in ordine prima, initium sumam.

De porta Flumentana, alias Flaminia

- 10 Prima post Tiberim in ordine portarum vrbis est porta antiquitus Flumentana, postea Flaminia, nunc Populi dicta. Cuius sic meminit Sex. Pompeius: *Flumentana* (inquit) *porta, Romae appellata quod Tiberis partem ea fluxisse affirmat, Haec antiquitus non eo loco erat, quo nostra aetate est porta Populi, alioqui Martius campus intra pomerium fuisset clusus, quod dicere absurdum est. Erat igitur ad Tiberis ripam, circa loca ubi nunc sunt aedes Farnesiorum, vel haud longe a campo Florae, ad Tiberis ripam, e regione murorum, quos Ancus rex in Ianiculo crexerat. Unde Liuius:*
- 20 *Tiberis* (inquit) *infestiore quam prius impetu illatus Vrbi, duos pontes, aedificia multa, maxime circa portam Flumentanam euerit. Extra quam portam lucum Petilinum fuisse testatur idem, iis verbis: Ita praedicta die in Petilinum lucum, extra portam Flumentanam, unde conspectus in Capitolium non esset, concilium populi indictum. Hanc autem eo loco ubi nunc est, transtulisse credo Aurelianium, quando ea parte vrbis moenia propagauit, quae postea a via Flaminia nomen obtinuit. De ea Procopius sic scribit: Inter portam namque Flaminiam & praenestinam cis Tiberim, castra una locauerant. Et alibi: Belisarius praenestinam portam Bessae tradiderat custodien-*
- 30

dam, Flaminiae Constantianum praefecerat, quam tamen prius impositis foribus, & ingentium lapidum mole inaedificata, ita obstruxerat, ut nix, vlllo molimine aperiri per quempiam posset. Veritus maxime ne ex tam propinquis hostium castris, ea insidiae fierent, ceteras portas peditum ducebant custodiendas permisit. Et non longe post, & et portam quidem Flaminiam Gothi tentarunt, ut loco praecipiti scirem, atque adeo ut adiri non facile queat. Haec porta nunc viae Flaminiae, a qua (ut dixi) nomen obtinuit, imposita est

De viis Romanis extra urbem

Maximam priscis temporibus senatus diligentiam in faciendis, sarcendisque viis tam intra, quam extra urbem fuisse constat. Nulla enim gens unquam fuit, quae publicae civium commoditatis, urbique ornamenti studiosior extiterit, quam Romani. Hinc tot viae, templa, aedes, delubra, circi, theatra, amphitheatra, fora, basilicae, aquae, pontes, hermae, lacus, balineae, pistrina, & alia sine numero publica aedificia. Optimis enim reipublicae temporibus, quibus maximus paupertati, parsimoniaeque honos extitit, veteres illi Romani, non priuatae rei augendae, sed publico decori, civiumque commodis mirum in modum studuere. Quare inter cetera praeclari exempli gesta, reique publicae utilissima ab eis excogitata, fuit viarum tota Italia stratarum magnificentia; quarum potissimum rationem semper habuere. Unde merito Dionysius tria in Romanis fabricis admirabatur; aquae ductus, vias, & cloacas. Quibus vel faciendis, vel sarcendis nobilissimos primariosque ciues praeposuerunt. Porro autem viarum curandarum munus primo censoribus a senatu commissum fuit. Deinde quum censores aliis rebus pro officio occupati, huic muneri so-

licite vacare nequirent; ex S.C. magistratus alius speciatim ob eâ causam creatus est: Ij quattuor viri viarum curandarum vocabantur. Postremo crescēte viarum numero, quum hi non sufficerent, singulis, vel duabus, aut tribus, pluribusque viis restituendis faciendisque, prout tēporis necessitas exigebat, singuli ciues praepositi fuerunt, qui curatores earum viarum appellabantur. Quorum magistratus, quum prius incertus esset, nec nisi ad tempus crearentur, tandem eū ordinarium fecit Caesar Augustus. Quae omnia antiquis monumentis ita fuisse disseram: Vias igitur. Sp. Postumio Albino Paullulo, & Q. Mucio Scaeuola cos. anno vrbis DXXC. Q. Fuluium Flacum, & A. Postumiam Albinus censores sternendas, silice in vrbe, glareā extra urbem substruendas, marginandasque primos omnium locauisse auctor est T. Liuius libro XLI. Postea autem, tam extra quam intra urbem, silice stratas fuisse, earū quae adhuc tota Italia super sunt vestigia indicāt. De quibus Procopius libro primo belli Gothici, loquens, de via Appia, ita disserit:

10 *Appius siquidem ex alia & longinqua tunc regione (ut reor) excisos lapides, & hos quidem siliceos, & suapte natura durissimos, in hanc viam vehendos curauit. Quos complanatos, & leues postea redditos, quadratosque circuncidendo factos inuicem collocauit, metalli nihil, vel rei alterius interserendo. Sunt autem ita connexi, & inter se tam valide condensati, ut speciem prae se ferant visentibus, non compositos esse, sed natura sic editos; & quamuis diuturno hi tempore atterantur, planstrisque frequentibus, & quibusuis*

30 *animantibus continenter peruij sint, suo tamen ex nexu ne parumper quidem discedunt, vel comminuti frangantur, nec sui quicquam amittunt nitoris, &cet. Ad cuius postea formam, iisdem lapidibus siliceis ceterae quo-*

que viae stratae fuerunt. Quidam porro referunt duos se montes in Campania vidisse: ex quibus saxa illa coloris duritiaeque ferreae excindi essent solita, alterum prope Suessam, alterum ad mare inter Puteolos & Neapolim: qui silices lati sunt quaque versus ternos, quaternos, & aliquando quinos pedes. Veteres autem vias, C. Gracchum, certis regionibus direxisse, & passim lapide strauisse, partimque munivisse, aggeribus iniqua adaequando, & quantum valles torretesque abrúpebant, pontibus aequali altitudine coniungendo, tradit Plutarchus. Qui Gracchus dimensio quoque viarum spacio, singulis intervallis columnas lapideas signum miliariorum praeferebant, constituit. Hinc origo manavit pro tertio, vel quarto milliaro, tertio vel quarto ab urbe lapide dicendi. Pomponius Tit. II. de origine iuris; post creationem duorum praetorum urbani videlicet & peregrini: *Constituti sunt (inquit) eodem tempore & quatuor viri, qui curam viarum agerent. Quorum in antiquis inscriptionibus frequens mentio est ita*

C N. D O M I T I O. S E X. F

A F R O. T I T I O. M A R C E L L O

C V R I N O. L V C A N O

C O S. P R O C O S. P R O V I N C I A E. A F R I C A E

L E G A T O. E I V S D E M. P R O V I N C I A E. T. V I

F R A T R I S. S V I. S E P T E M V I R O. E P V L O N V M

P R A E T O R I. L E G A T O. P R O V I N C I A E. A F R

I M P. C A E S A R. A V G. P R A E F. A V X I L I O R V M. O M N I V M

A D V E R S V S. G E R M A N O S. D O N A T O. A B

I M P. V E S P A S I A N O. A V G. E T. T. C A E S. A V G. F. C O R O N I S

M V R A L I. V A L L A R I. A V R E I S. H A S T I S. P V R I S. I I I.

V E X I L L I S. H. A D I E C T O. I N T E R. P A T R I C. P R A E T O R I

T R. P L. Q V A E S T. P R O. P R A E T. P R O V I N C I A E. A F R I C

M I L. L E G. V. C L A V D. I I I I. V I R. V I A R. C V R A N D A R V M

P A T R O N O

Item

Item

• • • • •
 PRAED. CER. Q. PROVINC
 CYPRI. PRO. PR.

TRIB. MIL. LEG. II. AVGVST
 III. VIRO. VIAR. CVRAND
 PATRONO. COL

D. D. P

10

Item

IMP. CAESARI. DIVI
 TRAIANI. PARTHICI
 FIL. DIVI. NERVAE. NEP.

TRAIANO. HADRIANO
 AVG. PONTIF. MAX. TRIB
 POTEST. COS. II. P. P

III. VIR. VIAR.

Q. TAMVDIVS. Q. F. PALAT
 GRAIVS. VIENNA

L. AVRELIVS. L. F. OV

TYRANNVS. INTERAMN

NAHAR. T. I. V. LIVS. T. I. F. STEL
 VERECVNDIANVS. BONONIA

Q. TAMVDIVS. SEX. F. ARRIVS
 REATE. FAC. CVR

30

CERERI. SACRVM
 L. A. P. P. A. L. E. T.
 P. STATIVS. P. F. PAL. AVRELIVS. II. VIR
 CVRATORES
 Q. LARONIVS. Q. F. HOR. QVADRATVS
 L. MEMMIVS. SEX. F. PAL. PETRONIVS
 L. MEMMIVS. L. F. PALAT. GALBIVS
 MENSOR. ITER. HONOR. IN. CVR. FVNCT 10
 III. VIR. VIAR

*Item in antiquo epigramate, quod Romae adhuc extat in hor-
 tis Gentilis Delphini sine principio ita*

.
 DACI CVS. GENTEM. D A C O R V M. E T
 REGEM. DECEBALVM. BELLO. SVPERAVIT
 SVB. EODEM. DVCE. LEGATVS. PR. PR. AB
 EODEM. DONATO. HASTIS. PVRS. VIII
 VEXILLIS. VIII. CORONIS. MVRLIBVS. II 20
 VALLARIBVS. II. CLASSICIS. II. AVRATIS. II
 LEG. PR. PR. PROVINC. BELGICAE. LEG. I
 MINERVIAE. CANDIDATO. CAESARIS. IN
 PRAETVRA. ET. IN. TRIBVNATV. PLEB
 QVAETORI. PROVINCIAE. ACHAIAE
 III. VIRO. VIARVM. CVRANDARVM
 HVI C. SENATVS. AVCTORE. IMP
 TRAIANO. AVG. GERMANICO. DA-
 CICO. TRIVMPHALIA. ORNAMENT
 DECREVIT. STATVAMQ. PECVN. PVBLIC 30
 PONEN. CENSIT

Item

C.RVSTIVS.C.F.FLAVOS.ITER
L.OCTAVIVS.L.F.VITVLVS
III. VIR. D. S. S
VIAM.INTEGENDAM
CVRAVERE

- 10 De curatoribus vero viarū, Cicero epistola prima ad Atticum, meminit: *Thermus* (inquit) *curator est viae Flaminiae; quae quum eris absoluta, sane facile eum Caesari consulem addiderim.* Et Plinius iunior, libro V. epistola ad Pontium: *Recefferam in municipium; quum mihi nuntiatus est Cornutum Tertullum accepisse Aemiliae viae curam. Expressere non possum, quanto sim gaudio affectus, & ipsius & meo nomine.* Quod tamen munus prius nō perpetuum fuisse crediderim, sed temporaneum: quod Traquillus in Augusti vita cap. XXXVII. ita dicat: *Quoque plures partem administrandae reip. caperent, Augustus nova officia excogitavit, curam operum publicorum, viarum, & aquarū, alvei Tiberis, ac cloacarum, frumenti populo diuidendi, praefecturam Urbis, triumphatum legendi senatus, & alterum recognoscendi turmas equitum, quotiescunque opus esset.* Ex tantque eiusmodi inscriptiones
- 20

L.FABRICIVS.L.F.CVR.VIAR.FACIVNDVM.COERAVIT

IDEM.QVE.PROBAVIT

Q.LEPIDVS.M.F.M.LOLLIVS.M.F.COS

30

EX.S.C.PROBAVERVNT

c ij

VRBS

item

L. APPVLEIVS

C. F. ANI. NIGER

II. VIR

CVRATOR. VIARVM

STERNENDARVM

PEDVM. DECEM

MILLIA. VIAM

SVA. PECVNIA

FECIT

Item

L. VARRONIO. L. F

PAL. CAPITONI

SCRIBAE. AEDILIC

ACCENSO. VELATO

II. VIRO. QVINQVENN

CVRATORI. VIARVM

PATRONO. COLONIAE

ORDO. REGALIVM

QVORVM. HONORE

CONTENTVS. SVA. PECVN

POSVIT. L. D. D

Viarum autem quaedam extra urbem, quaedam intra, initium habuerunt; vt Flamina, Praenestina, Laticana, Campana, Appia, & Ardeatina. Reliquae vero omnes ab ipsis portis incipiebant, atque extra urbem protendebantur. Nomina autem a variis casibus sortitae sunt. Aliae enim ab auctoribus: vt Flaminia, Aemiliae duae, Cassia, Clodia, vel Claudia, Annia, Augusta, Quintia, Iunia, Sempronia, Valeriae duae, Appia, Numicia, tres Traianae, Vitellia, Aurelia, Cornelia,

Domitiana, Postumia, Flauia, Pompeia, & Domitia:
 Aliae ab urbibus ad quas deductae erant, vt Collatina,
 Numentana, Tiburtina, Gabina, Praenestina: Labica-
 na, Laurentina, Setina, Ardeatina, Ostiensis, Portuen-
 sis, Amerina. Aliae a prouinciis, vt Campana, Aufonia,
 quae & Latia, vel Latina, Gallicana, & Gallica. Aliae a
 diuersis euentibus, vt Cimina, Salaria, Asinaria, Triu-
 phalis, Tiberina, Sacra, Noua, Lata, Fornicata, Recta,
 Alta. Aliarum vero etymologia ignoro, vt Patinariae,
 & Laticulensis. Quaedam autem ex iis, tam latae fue-
 runt, & praesertim Appia, vt plaustra duo ex aduerso
 inuicem occurrentia caperent: tam longae, vt prouin-
 ciarum terminos attingerent. Primum (vt dixi) in vr-
 be tantum silice sternebantur, extra vero glarea, vt
 ex Tibullo quoque & Plinio constat; posterioribus
 vero temporibus omnes silicibus stratae sunt. Viarum
 autem nomina enumerabo ad rationem portarum,
 quibus perducuntur. Quod autem interdum inter se
 scriptores, de iis loquentes discrepent, id accidit, quod
 non vno tempore omnes sint stratae, & vna in alteram
 saepe exiguo, saepe longiore interuallo incidens, no-
 men alterius immutat

De Via Flaminia

Via Flaminia, quae a porta Flumentana initium ha-
 buit, a C. Flaminio iterum cos. qui apud lacum Trasimenum cum XV. Romanorum millibus, bello Puni-
 co secundo ab Hannibale caesus est, ex hostium Gal-
 lorum, de quibus triumphauit, manubiis in censura,
 quam cum L. Paullo, anno urbis DXXXIII. gessit, strata
 fuit. Quam tamen Strabo contra Liuij, & Sex. Pompeij
 ac Cassiodori sententias, ab eius filio stratam fuisse

scribit iis verbis: *Eodem in consulatu M. Lepidus, & C. Flaminius collegae suere, victores autē Ligurū strauere. hic quidē Flaminiam e Roma per Tusciam, & Vmbriam, vsque Ariminum; alter reliquam porro vsque Bononiā, & ex ea Aquileiam prope alpium radices, ducto per agrum circa paludes opere.* L. vero Florus ex Liuiio in epitoma libri ab vrbe condita XX. huius patrem fuisse scribit, quum ait: *C. Flaminius censor viam Flaminiam munivit, & circum Flaminium extruxit.* Et Festus. *Flaminius circus, & Flaminia via a Flaminio cos. dicta sunt, qui interfectus est ab Hannibale ad lacum Trasimenum.* Et Cassiodorus: *L. Veturio, & C. Lutatius cos. qui fuit annus vrbis DXXXIII. via Flaminia munita, & circus factus, qui Flaminius appellatur.* Fieri autē potest, vt a patre inchoata, a filio vero perfecta fuerit, vel partem eius a patre & partē a filio factam. Quod indicare iis verbis videtur lib. XXXIX. Liuius. *Liguribus domitis, Flaminius cos. pacem dedit finitimis, & quia a bello quiesca vt esset prouincia, effecerat, ne in otio milites haberet, viam a Bononia perduxit Arretinū.* & c. Huius curatorem Q. Marcium Thermum fuisse, refert Cicero epistola prima ad Atticum. Et Tranquillus in Augusti vita capite XXX. *Quo autē facilius (inquit) vndique vrbs adiretur, desumpta sibi Flaminia via Arimino tenus munienda, reliquas triumphalibus viris ex manubiali pecunia sternendas distribuit.* Martialis libro X

Totaque Flaminia Roma videnda via

Huius viae adhuc per Vmbriam, & inter Oriculum, & Romam multa vestigia apparent. Crebra eius apud Cornelium Tacitum mentio est, qui Flaminiam viam pōti Miluio impositam etiam scribit. De eadem quoque & vno ex eius curatoribus mentio est in inscriptione hac antiqua Tarraconensi

L. O VINIO L. F. Q VIR
 RVSTICO. CORNELIANO
 COS. DES. PRAET. INTER
 TRIBVNICIOS AD LECTO
 CVRAT. VIAE FLAMINIAE
 10 LEG. LEG. VII. MYS. INFERIOR
 CVRAT. VIAE TIBVRTINAE
 CVRAT. REIP. RICINENSIS
 RVSTICA O VINIA
 CORNELIANA FILIA
 PATRI PIENTISSIMO

In hac via plurima cernuntur sepulchra, quae vetu-
 state consumpta vix cognosci possunt. Hac via ad no-
 num lapidem fuit, villa Caesarum, quae ad Gallinas di-
 cebatur, vt auctor est Plinius; qui eius nominis ratio-
 nem reddens, sic ait: Gallinam conspicui candoris sedenti
 20 Liuae Drusillae aquila ex alto abiecit in gremium in laesam,
 intrepideque miranti accessit. miraculum, quoniam teneret
 rostro laureum ramum onustum suis baccis, coservari alitem,
 & sobolem iussere haruspices, ramumque eum feri, ac rite cu-
 stodiri; quodque factum est in villa Caesarum flumio Tiberi
 imposita, iuxta nonum lapidem Flaminia via, quae ob id vo-
 catur ad Gallinas. Et Tranquillus capite primo in Gal-
 ba: Progenies Caesarum in Nerone defecit, quod futurum, co-
 pluribus quidem signis, sed duobus evidentissimis apparuit.
 Liuae olim post Augusti statum nuptias, Venerianum suum
 30 reuerti, praeteruolans aquila gallinam albam ramulum
 lauro rostro tenentem, ita vt rapuerat, demisit in gremium,
 quumque nuriri alitem, pater ramulum placisset, tanta pul-

lorum soboles prouenit, ut hodie quoque ea villa ad Gallinas
 vocetur: tale vero lauretum, ut triumphaturi Caesares, inde
 laureas decerpere, fuitque mos triumphantibus, alias confe-
 ssim eodem loco pangere, & obseruatum est, sub cuiusque obli-
 tum arborem ab ipso institutam elanguisse. Ergo nouissimo
 Neronis anno, & silua omnis exaruit radicitus, & quicquid
 ibi gallinarum erat interiit. In eadem via erant Clitellae,
 de quibus Sex. Pompeius; Clitellae (inquit) non tantum
 hae quibus sarcinae colligatae milis portantur, dicuntur, sed
 etiam locus Romae propter similitudinem, & in via Flami- 10
 nia loca quaedam deuexa & accliuia. Via Flaminia quo-
 que locus erat Saxa rubra appellatus; de quo mentio
 est apud Cornelium Tacitum. In hac via fuit sepul-
 chrum pantomimi Paridis Aegyptij Neronis liberti,
 de quo Martialis libro XI

Quisquis Flaminiam teris Viator

Noli nobile praeterire marmor

Item Glaucia liberti Melioris, de quo idem Martia-
 lis lib. VI

Hoc sub marmore Glaucias humatus

Iuncto Flaminiae iacet sepulchro

Et de eodem Statius II. Silvarum

... Plebs cuncta nefas & praecuria sterunt

Agmina Flaminio, quae limite Muluius agger

Transuehit.

Fit quoque eius viae mentio in

libello Velij Fidij Iubentij. Nostra aetate paulo extra
 urbis moenia via Flaminia Iulius III. pontifex maxi-
 mus, mirabili in primis atque sumptuosissimo opere
 villam Iuliam exaedificauit, de qua alio loco disseram.

Inchoabat via Flaminia ab urbe porta Flumentana, 30
 inde, ut inquit Antoninus, hac ratione Ariminum us-
 que pertinebat

Ab vrbe

Rostratam villam, hinc

Vitriculum, deinde

Narniam, post

Interamnam

Spoletium

Forum Flaminij

Heluillum

Callem

Forum Semproni

Fanum Fortunae

Pisaurum, & postremo

Arimini desinebat

10

De via Aemilia Lepidi

Duae viae Aemiliae fuerunt, altera Lepidi, de qua nunc sermo est, altera Scauri, de qua paulo post scribam. Hanc strauit M. Aemilius M. F. Lepidus, qui pontifex maximus, iterum consul, censor, & princeps senatus sexies lectus fuit, in primo consulatu, quem cum C. Flaminio, eius qui ad Trasimenum cecidit filio, anno urbis DLXVII. gessit. De hac Strabo: Eodem in co-

- 20 sulatu M. Lepidus, & C. Flaminius collegae fuere, victores autem Ligurum strauere hic quidem Flaminiam e Roma, per Tusciam & Umbriam usque Ariminum, alter reliquam porro. usque Bononiam, & ex ea Aquileiam, prope alpium radices, ducto per gyrum circa paludes opere. Liuius quoque libr. XXXIX. commemorat M. Aemilium consulem subactis eisdem Liguribus viam a Placentia productam Flaminiae commisisse, iis verbis: Cos. Aemilius pacatis Liguribus, in ag-
- 30 Gallicum exercitum duxit, viamque ab Placentia ut Flaminiae committeret, Ariminum perduxit. &c. Quibus verbis liquet Aemiliam viam initium habuisse ab Arimino, Ariminum enim usque Flaminia pertinebat: hincque ducto in gyrum opere circa radices alpium,

hac ratione Aquileiam vsque perductam esse, vt ex
Antonini Pij imp. itinerario liquet

Ab Arimino

Caesenam, deinde

Forum Liui, post

Faurentiam, post

Forum Corneli

Clacerinam

Bononiam

Mutinam

Regium

Tannetum

Parmam

Fidentiolam

Placentiam

Laudem

Mediolanum

Bergomum

Brixiam

Syrmionem

Veronam

Vicentiam

Patauium

Altinum

Concordia, & postremo

Aquileiae desinebat

Martialis libro III. alloquens librum suum de hac via
sic scribit

Roman vade liber, si veneris vnde, requirer

Aemiliae dicas de regione viae

Si quibus in terris, qua sumus in vrbe rogabit

Corneli referas me licet esse foro

Idem de eadem via libro VI. & Plinius libro primo,

agens de portento agri Mutinensis: qui in eadē quo-

que Faurentiam positam fuisse, significat libro XIX. &

Plinius Iunior in epistola ad Pontium. *Mihi nuntiatum*

est Cornutum Terullum accepisse Aemiliae viae curam. Ab

hac via ea Galliae togatae regio, Aemilia appellata est, 3°

sicut etiam Flaminia ab alia via

Dee aliis viis incidentibus in Flaminiam

& primo de Via Cassia

Cassiam viam a Cassio, qui eam strauit, dictam fuisse auctor est Sex. Pompeius. De qua Cicero Philippica XII. *Tres viae sunt ad Mutinam, a superno mari Flaminia, ab infero Aurelia, media Cassia.* Haec a Flaminia extra potem Miluium diuisa Sutrium, Vetrallam, Viterbiumque, & Vulsinios mittebat, cuius rudera quaedam inter ipsa oppida adhuc extant. Huius, & aliquot aliarum viarum mentio est in hac antiqua Auximate inscriptione

C. OPPIO. C. F. VEL
SABINO. IVLIO. NEPOTI
M'. VIBIO. SOLLEMNI. SEVERO

C O S

ADLECTO. A. SACRATISSIMO. IMP.
HADRIANO. AVGVSTO

INTER. TRIBVNICIOS. PR. PEREGR
CANDIDATO. AVG.

LEGATO. PROV. BAETHICAE. CVR. VIAR
CLODIAE. ANNIAE. CASSIAE

CIMINAE. TRIVM. TRAIANARVM

ET. AMERINAE. LEG. LEGION. XI

CL. P. F. LEG. AVG. P. R. P. R.

PROVINCIAE. LVSITANIAE

PRO. COS. PROV. BAETHICAE

PATRONO. COLONIS

LEONAS. LIB. ADGENSVS. PATRONI

ET. IN. DEDIC. STATVAE

COLONIS. CENAM. DEDIT

De via Claudia, vel Claudia

Et haec in Flaminiam incidebat, vt iis versibus testatur Ouidius libro primo de Ponto

Nec quos pomiferis positos in collibus hortos

Spektat Flaminiae Claudia iuncta viae

Eius quoque mentio est in supra relata Auximate inscriptione, in qua Clodia appellatur. Inchoabat a Roma atque Lucam vsque hac ratione, vt ex Antonini Pij itinerario didici, perducebatur

Roma

Bacchanas, deinde

Sutrium

Forum Cassi

Vulsinios

Clusitum

Ad statuas

Arretium

Ad fines siue Casas Caesarianas

Florentiam

Pistorium, & postremo

Lucam

De via Annia

Hanc quoque vel Faminiae coniunctam, vel ab ea incepisse testatur ordo, quo hae viae referuntur in inscriptione Auximate iam posita, videlicet, *Curator Viarum Clodiae, Anniae, Cassiae, Ciminiae, trium Traianarum & Amerinae*. Nam hac parte has omnes vias fuisse, praeter Traianas, constat. Idem quoque sequenti antiqua marmorea inscriptione confirmatur, quae nunc in horto ecclesiae cathedralis vrbis Castellanae in Faliscis adhuc extat, non longe eo translata

H O N O R I

IMP. CAESARIS. DIVI. F
 AVGVSTI. PONT. MAXIM
 PATR. PATRIAE. ET. MVNICIP
 MAGISTRI. AVGVSTALES
 C. EGNATIVS. M. L. GLYCO.
 C. EGNATIVS. C. L. MVSICVS
 C. IVLIVS. CAESAR. LISOCHRYSVS
 Q. FLORINIVS. Q. L. PRINCEPS
 VIAM. AVGVSTAM. AB. VIA
 ANNIA. EXTRA. PORTAM. AD
 CERERIS. SILICES. STERNENDAM
 CVRARVNT. PECVNIA. SVA
 PRO. LVDIS

De Via Augusta

Hanc in Faliscis fuisse, non procul a Flaminia, & in
 Anniam incidisse testatur superior inscriptio, de qua
 nihil praeterea compertum habeo

De Via Cimina

Haec Cassiae & Flaminiae propinqua fuit, colles, la-
 eusque Cimos, haud procul a Viterbio sitos petens,
 a quibus & nomen accepit. Virgilius: *Cimini cum mon-
 te lacus, camposque Velinos*. Siluae Ciminae meminit li-
 bro IX. ab vrbe condita Liuius. De ea quoque mentio
 est in Auximate inscriptione

De Via Amerina

Amerinam viâ cuius Auximas inscriptio meminit, iis
 subieci, quod ex via Flaminia discedēs, Ameriâ ducat.

Viam demum Semproniam a Flaminia oriri Fulginei in Umbria, & vsque ad Forum Sempronij protendi, a quo nomen accepit, quidam scribunt. De Postumia mentionem facit iis verbis Tacitus: *Sistere tertiam legionem in ipso Viae Postumiae aggere iubet.* & cet. haec autem in Gallia togata fuit, non procul a Bebria, vicino Veronensium, Hostilia, & Cremona, quam hic adposui, quod versus Flaminiam, & Aemiliam strata esset 10

De porta, & Via Collatina

Post Flumentanam portam, proximo loco est Collatina colli hortulorum imposita, de qua Sex. Pompeius: *Collatia oppidum fuit prope Romam, eo quod opes aliarum civitatum ibi fuerint collatae, a qua porta Romae Collatina dicta est.* Livius quoque lib. primo: *Collatia & quicquid circa Collatiam agri erat, Sabinis a rege Tarquinio ademptum.* & c. Servat quoque aetas nostra more appellandi in Collatia, quicquid e regione eius portae habet ager Romanus. Haec antiquitus moenibus a Collina porta versus Tiberim ampliatis, cum Flumentana coniuncta fuit, non longe a campo Florae collocata; postea pomerio ampliato ad eum locum ubi nunc est, super hortulorum collem cum Flumentana ipso forte Aureliani Imp. tempore translata fuit. Quam a proximis Pinciorum aedibus Pincianam libro primo de bello Gothico Procopius suo tempore appellatam fuisse scribit. Belisarius (inquit) interim quae ad Urbis custodiam facerent, praeparare, moliri que omnia. Pincianam is ferme, & proximam huic ad dexteram Salariam portam tenebat, visus 30

pectiores & necessariae; ea namque parte oppugnari facile poterat murus &c. Et non longe post: Nec portam quidem Flaminiam Gothi tentarunt, ut loco praecipiti sitam, atque adeo ut adiri non facile queat. Inter hanc portam, & alteram ad dexteram huic proximam portulam, porta alia est quae Pinciana vocatur. Huic proximi muri pars quaedam, lapidum laxata iam pridem compage, seiuncta spectatur; non tantum a solo, sed a medio ad summum fastigium scissa. nec sane collapsa, nec alias resoluta, sed utrinque sic inclinata, ut cetero

10 **I**ro muro extrinsecus partim prominentior esse appareat, partim retractior. Hanc muri partem quum demoliri tunc primò Belisarius niteretur, & iterato aedificare instituisset, obstitero Romani, Petrum Apostolum pro indubitato se comperisse asseuerantes, eius loci tuendi pollicitum curam se suscepturum. quod utique Romanis ex voto successit; quandoquidem nec eo die, quo per Gothos sunt moenia oppugnata, nec per omne id tempus, quo urbem obsederunt barbari, hostilis vis

20 **V**lla ad hunc locum pervenit, nec plane unquam eodem tumultuatum. Et sane me admiratio subiit, nec Romanis, nec hostibus ipsis in eam diutina urbis obsidione, in memoriam venisse muri hanc partem: quae res quum miraculi postea loco sit habita, nec sarcire quidem in posterum quisquā, nec de integro restituere ausus est, sed ad huc diē ea e regione seiunctus permanet murus. Haec Procopius. Quae verba ideo adposui, quod usque ad nostra tempora, adhuc ea muri pars superfit, ut a Procopio describitur, appellaturque a Romanis murus inclinatus. Porro autē ea portula quā supra Pincianā fuisse scribit idē Procopius, omnino esse desiit. A porta Collatina exiit via eiusdē nominis,

30 **d**e qua Frontinus libro primo de aquaeductibus sic ait: Aquae Alsietinae Augustae ramus proxime viam Collatinam accipit fontem &c. Item, concipitur aqua Virgo

Via Collatina ad miliarium octauum palustribus locis &c.
Haec autem via non procul ab ipsa porta incidit in
viam Salariam

De porta Collina, & Via Salaria

Collatinam proxime sequitur porta antiquitus
Agonēsis, post Quirinalis, deinde Collina, postremo
Salaria appellata. Sex. Pompeius: *Agonia* (inquit) sa-
crificia, quae fiebant in monte; hinc Romae mons Quirinalis 10
Agonius, & Collina porta *Agonensis*. Et alibi Quirina-
lem eam quoque vocatam fuisse his verbis docet: *Qui-*
rinalis porta dicta, siue quod ea in collem Quirinalem itur, si-
ue quod proxime eam est Quirini sacellum. Agonensem au-
tem idcirco appellatam scribit, quod inundato circo
Flaminio, agones ludi, qui in eo celebrabantur, ex-
tra ipsam portarentur, ludosque ipsos ideo agones
esse dictos, vel quia locus in quo initio facti sunt, fue-
rit sine angulo; vel quod iis ludis rex hostiam immo-
lare solitus esset, quam antiqui agoniam vocabant; vel 20
quod in montibus, quos agones dicebant, fierent. Ex
Quirinali autē vel Agonensi, Collina a collibus Qui-
rinali, Esquilino, & Viminali; vel ab vrbis tribu, & re-
gione in qua sita erat, quae Collina dicebatur, deinceps
longo tempore appellata est. Per Collinam por-
tam scribit Liuius libro V. Gallos Senones urbem in-
gressos, eam incendisse, de qua saepissime etiam alibi
mentionem facit. Et alio loco: *Quum muros* (inquit)
& turres quae sunt inter portam Collinam & Esquilinam,
de coelo essent tacta. & cetera 30
Quidius IIII. Fastorum

Templa frequentari Collinae proxima portae

Et

Et Iuuenalis Satyra VI

- Proximus urbi

Hannibal, & stanses Collina in turre mariti

Haec posterioribus tēporibus a via, cui imposita erat, Salaria appellari coepta. Procopius libro primo de bello Gothico: Belisarius interim Pincianam & proximā huic ad dexteram salariam portam tenebat; ut suspectiores & necessarias. Et paulo post: Apud salariam autem portam, vir quidam proceræ staturæ Gothus crebrius sagittando propugnacula infestabat, &c. Salariam autem viam a Collina porta initium habuisse, refert Tacitus lib. XIX. ut transuersis itineribus per agrum Sabinum, via salaria urbem introirent. Et paulo post: Tertium agmen per salariam portæ Collinae appropinquabat. De hac Sex. Pompeius: Salaria via Romæ est appellata, quia per eā Sabini sal a mari deferebant. Et Strabo: Rerum (inquit) scriptor Fabius auctor est, Romanos tum primum diuitiarum sensus accepisse, quam Sabinorum potiti sunt gentis, per ipsos via salaria, in quam apud Heretum Sabinorum vicum supra Tiberim iacentem Numentana incidit, non magnæ longiitudinis strata est, ex eadem Collina porta inchoans. Martialis

*Illic Flaminiae Salariaeque**Gestator patet effedo sacente*

Plinius libro XXXI. cap. VII. Sal (inquit) magna apud antiquos auctoritate, sicut apparet ex nomine salariae viae, quoniam illa sal in Sabinos portari consueuerat. Prope hanc portam fuit templum Veneris Erycinae; cuius Liuius, Strabo, Plinius, & alij veteres scriptores meminerunt. Extra eam vero fuit templum Honoris, de quo sic Cicero secundo de legibus: Nostis extra portam Collinam aedem Honoris? & aram in eo loco fuisse memoriae proditum est. Ad eam quum lamina fuisset

inuenta, in qua scriptum, *domina Honoris*; ea causa fuit
 aedis eius aedificandae: sed quum multa in eo loco se-
 pulchra fuissent, exarata sunt, statuit enim collegium
 locum publicum non potuisse priuata religione obli-
 gari. Via quoque Salaria ad secundum lapidem: fuit in-
 signi & magnifico monumento sepultus Augusti tō-
 sor Licinus, vir iis temporibus ditissimus, quem saty-
 rici insectati sunt, & Varro hoc epigrammate, vt est
 apud Cornutum, acerbissime perstrinxit

Marmoreo tumulo Licinus iacet, at Cato paruo

10

Pompeius nullo, credimus esse deos

In eadem via prope Anienis ripas fuit etiam C. Marij
 VII. cos. sepulchrum. Eadem via ad tertium lapidem
 supra Anienem extat pons eiusdem cum via nominis,
 quem cum ceteris Anienis pontib. a Gothorum rege
 Totila (vt refert Procopius) disiectum, restituit Nar-
 ses. Quod etiā hae duae inscriptiones, ab vtraque eius
 parte incisae demonstrant. In dextra enim est haec,
 quam ne concisam ponerem, sequenti pagina inte-
 gram concinnaui

20

30

IMPERANTE. D.N. PIISSIMO. AC
TRIVMFALLIVSTININIANO. PP. AVG

ANNO. XXXVIII

NARSES. VIR. GLORIOSISSIMVS. EX
PRAEPOSITO. SACRI. PALATII. EX. CONS
ATQVE. PATRICIVS. POST. VICTORIAM
GOTHICAM. IPSIS. ET. EORVM. REGIBVS
CELERITATE. MIRABILI. CONFLICTV.

10 PVBLICO. SVPERATIS. ATQVE
PROSTRATIS

LIBERTATE. VRBIS. ROMAE. AC. TOTIVS
ITALIAE. RESTITVTA. PONTEM. VIAE
SALARIAE. VS

QVE. AD. AQVAM. ANEFANDISSIMO
TOTILA. TYRANNO. DISTRVCTVM

PVRGATO. FLVMINIS. ALVEO
IN. MELIOREM. STATVM. QVAM
QVONDAM. FVERAT. RENOVAVIT

20

A sinistra vero leguntur haec carmina

QVAM. BENE. CVRBATI. DIRECTA. EST. SEMITA
PONTIS

ATQVE. INTERRVPTVM. CONTINVATVR. ITER
CALCAMVS. RAPIDAS. SVBIECTI. GVRGITIS
VNDAS

ET. LIBET. IRATAE. CERNERE. MVRMVR. AQVAE
ITE. IGVTVR. FACILES. PER. GAVDIA. VESTRA
QVIRITES

ET. NARSIN. RESONANS. PLAVSVS. VBIQ. CANAT
QVL. POTVIT. RIGIDAS. GOTHORVM. SVBDERE
MENTES

30

HIC. DOCVIT. DVRVM. FLVMINA. FERRE. IVGVM

Salaria autem ex vrbe in Sabinos sic exibat, Antoni-
no Pio in itinero auctore

Ex vrbe

Interocream

Heretum

Falacrine

Vicum nouum

Vicum Badies

Reate

Adcentefimum

Cutylias

In hac via ad XIII. lapidem vt Vibius, vel XI. vt Liuius,
prope Alliam flumen victoria contra Romanos poti-
ti sunt Galli Senones. Quare inter eam, & Tiberim 10
fuit lucus permagnus, in quo Romani Lucaria festa
celebrabant pro eo quod victi a Gallis ad Alliam, fu-
gientesque e proelio ibi se occultaerunt, vt auct or
est Sex. Pompeius. Allia autem flumen e Crustumini
montibus praealto defluens alueo, haud multo infra
hanc viam, Tiberi (vt prodit Plinius) miscetur. De hac
via mentio est in antiquo hoc epigrammate ita

L. RANIO. OPTAT. C. V. COS. 20

CVRATORI. REIP. MEDIOLANENSIVM

C V R A T

REIP. NOLANORVM. PRO. COS

PROVINCIAE

NARBONENSIS. LEGATO. AVG. ET

I VRIDICO

ASTYRIAE. GRAECIAE. CVRATORI. VIAE

SALARIAE. CVRATORI. REIP. VRVINATIVM

METAVRENSIVM. LEGATO. PROVINCIAE

ASIAE. PRAETORI. TRIB. PLEBEI

QVAESTORI. PROVINCIAE. SICILIAE 30

De viis Quinctia, & Iunia

Viarum Quinctiae, & Iuniae meminit libro primo antiquitatum Dionysius Halicarnasseus. Quas idcirco hic adposui, quod eas e regione huius viae fuisse aperte innuat, quum ait: *Palatium quidem quinque & viginti stadiis* (haec vrbs Aboriginum erat) *a Reate distans, Vrbe nunc etiam a Romanis habitata, Viae Quinctiae proximum.* Hinc ipsam, ex antiquo P. Victoris manuscripto codice eandem cum Nomentana esse quibusdam visum fuit, quum tamen ex eius vulgatis codicibus diuersam fuisse cōstet. Ad haec Dionysius; *A Reate* (inquit) *rursus stadiis LXXX. Via Iunia eundo iuxta Coritum montem Cursula est nuper diruta.* Quibus verbis colligitur, viam quoque Iuniam iisdem regionibus fuisse. De iis autem viis quid praeterea afferam, non habeo. De via Quinctia mētio est in hac vetusta inscriptione

20 C. CVRTIVS. P. F. PAL. NERVA. I^{III}. VIR
P. SILIVS. P. F. ARNIEN. PAETINVS. I^{III}. VIR
C. RVSTVS. C. F. QVARTVS. VEL. I^{III}. VIR
T. FLAVIVS. T. F. ARN. SABINVS. I^{II}. VIR
ARAM. ET. SIGN. VIA. QVINCT. D. D

De porta Viminali, & Via Nomentana

Viminalis porta Collinae succedit, eiusdem cum monte, in quo sita est, nominis, a quo & nomen sortita est. Sex. Pompeius; *Viminalis* (inquit) *& portas & collis*
30 *appellabantur, quod ibi viminū silua fuisse videtur, vbi est & ara Ioui Viminio consecrata.* Hanc regū tēpore in aggere Tarquinij fuisse Strabo iis verbis prodit: *In aggere*

autem medio tertia est porta, eiusdem nominis cum colle Viminali. Tertiam autem dicit. quod Flumētana, & Collina tum ea priores essent. Collatina enim tunc non erat, quae postea in ampliacione murorum vrbis fuit interposita. Huic portae nunc S. Hagnetis, a proxima eius diuae aede nomen est. A Viminali autē porta incipit via Nomentana, qua iter erat Nomentum Sabinorum oppidum. Haec alio nomine Ficulnensis appellata fuit. Liuius libro III. ait: *Via Nomentana, cui tū Ficulnensis nomen fuit, profecti, castra in monte sacro locauere.* 10 Haec, vt Strabo refert, in viam Salariam apud Heretū Sabinorum oppidum supra Tiberim iacens incidebat. Quidius IIII. Fastorum

*Haec mihi Nomento Romam cum luce redirem
Obstitit in media candida turba Via*

Extra portam Viminalem Naeniae deae sacellum fuit dedicatum, vt refert Sex. Pompeius. Naenia autem est carmen, quod in funere laudandi gratia cantabatur ad tibiam. Sunt etiam qui eo verbo finem significari putent. Quidam volunt naeniam ideo dici, quod voci si- 10 mior querimonia flentium sit. Haec autem dea cantu querulo a praeficis mulleribus aduocari, vt funeribus adesset, putabatur. Deorum enim quos obesse arbitrabantur templa secundum stationis decorem extra urbem ponebantur. Et si autem in Palatio Febris aram, in Esquiliis malae Fortunae, ad Auētini radices Scordiae templa locata fuerint, ea tamen non vt opem ferrent, sed ne obessent, numina colebātur. Ea via ad secundum lapidem visitur adhuc templum sphaericū quod quidam Bacchi esse scribunt, sepulchris Con- 30 stantini familiae inlustre. Quod nunc in eius sorori Constantiae honorem dedicatum est. Non longe ab

hoc templo alius pons Anieni impositus est, a via nomen habens, quem sicuti Salarium a Totila bello Gothico con fractum restituit Narses, vt Procopius prodit. Inter Salariam, & Nomentanam vias quarto ab urbe lapide, fuit suburbanum Phaontis Neronis liberti; quo, vt Tranquillus & Eutropius scribunt, Nero fugiens, quum a senatu hostis iudicatus esset, se ipse interfecit. Huius viae mentio est in hac vetusta inscriptione sic.

10

CN. MVNATIVS. M. F. PAL.

AVRELIVS. BASSVS

PROC. AVG.

PRAEF. FAB. PRAEF. COH. III.

SAGITTARIOR. PRAEF. COH. ITERVM. II.

ASTVRVM. CENSITOR. CIVIVM

ROMANORVM: COLONIAE: VICTRI

CENSIS. QVAE. EST. IN: BRITANNIA

CAMALODVNI. CVRATOR

20

VIAE. NOMENTANAE. PATRONVS

EIVSDEM

MVNICIPI. FLAMEN. PERPETVVS

DVVM. VIRALIPOTESTATE

AEDILIS. DEDICATOR. III

30

*De porta Gabina, alias Gablusa; & viis
Tiburtina, & Gabina*

Prope castrum praetorium inter portas S. Hagnetis, & S. Laurentij adhuc extat porta clausa, quam aliquot rationibus adductus Querquetulariam, vel Querquetulanam fuisse olim crediderim: de qua, quum tã nostro, quam etiam Procopij tempore, ante millesimũ annum, in vsu esse desierit, postea verba faciam, quũ de eis portis loquar, quae esse desierunt; atque ad eius 10 portae descriptionem veniam, quae ab antiquis Gabina, vel Gabiufa, nostro vero saeculo S. Laurentij appellatur. Gabiufam autem portam fuisse Romae testatur Liuius: quẽ eam de coelo tactam fuisse scribit. Hãc autem Gabiufam fuisse, vt credam adducor, quod in antiquo codice manuscripto P. Victoris, quem in cõmunem antiquitatis studiosorum gratiam, cum hisce cõmentariis publicaui, Tiburtina via, quae hac porta incipit, eadem esse cum Gabina dicatur. Gabina autem vel Gabiufa porta, non nisi a Gabiis nomen ha- 10 buisse liquet, sicut etiam & via, quae ex hac porta dextera parte versus Praenestinã viam deducta, recta Gabios, quibus nunc Gallicanum nomen est, perducit, Tiburtina interim via a laeuã relicta. Viam autem Tiburtinam hac porta initium habuisse satis liquet, quae etiam nunc Tibur deducit. De qua via praeter P. Victorem, & antiquam Tarraconensem inscriptionem, mentionem quoque facit Horatius primo sermonũ

Quum Tiburte via praetorem quinque sequuntur

Hac via intra primum lapidem fuit sepulchrum Pal- 30 lantis Ti. Claudij Caesaris Augusti liberti, splendidũ, cum hoc arrogantissimo titulo

TI. CLAVDIVS. AVG. L

PALLAS

HVIC. SENATVS. OB. FIDEM
PIETATEM. QVE. ERGA
PATRONOS. ORNAMENTA
PRAETORIA. DECREVIT
ET. H. S. CENTIES. QVIN
QVAGIES. CVIVS. HONORE
CONTENTVS. FVIT

10

De quo Plinius epistolarum libris VII. & VIII. ad Montanum multam mentionem facit. Ab vna autem porta, plures vias deduci, atque eas in diuersa loca diuidi manifestum est. Nam ab hac quoque porta Gabinam viam exire demonstrat P. Victor; quum Gabinam eandem cum Tiburtina viam facit, quod ob loci vicinitatem aliquando fieri solet. Quod hac vna demum ratione confirmatur, quia Gabios perducit. De Gabina via Liuius libro v. Insuper altero deinde proelio

20

ad octauum lapidem Gabina via, quo se ex fuga contulerant, eiusdem ductu auspicioque Camilli Galli vincuntur. Item libro II. P. Valerius T. Herminium cum modicis copiis ad secundum lapidem Gabina via occultum considere iubet. Et paulo post: Ad tertium lapidem Venere Gabina via. Hanc viam breuem fuisse, incidisseque in Praenestinam significat Strabo, quum ait: Sunt & Romanorum oppida a sinistra Latinae inter eam & Valeriam: sane Gabij extant in Praenestina via siti. &c

30

*De porta Esquilina, & viis Praenestina,
& Labicana*

Proximam Gabinae fuisse Esquilinam portam multis veterum scriptorum auctoritatibus demonstrari potest, cuius nunc Maior porta, vel locum obtinet, vel non longe a loco, in quo antiqua Esquilina quondam fuit, nostro tempore sita est. Ceterum multum mihi laboris esset, & male mecum agerem, si omnes veterum antiquariorum errores nunc vel reprehendere, vel explodere vellem, quos in hisce rebus describendis admiserunt, ut de amphitheatro Statilij Tauri, basilica Caij & Lucii, foro Romano, templo Saturni, & aerario, porta Gabiufa, templo Mineruae medicae, carceribus populi Romani, & aliis eiusmodi sexcentis, quae loca contra antiquorum scriptorum auctoritates, male & nimium inepte collocarunt, perinde ac etiam fecerunt de porta Esquilina, de qua mihi nunc sermo est. Ego autem iis reprehendendis quoties occasio se se offeret, tempus non conteram, sed quae illi male dixerunt, nulla eorundem mentione facta, emendare, rationibusque adductis restituere curabo. Quis igitur non est, ex veteribus antiquariis a Blondo usque ad Marlianum, qui nouissimus Urbis topographiam (quod sciam) scripsit, qui portam quae nunc Maior dicitur, Naeuiam non vocet? Quam aperte P. Victor in regione x i i. Piscinae publicae, inter portam Capenam, & Ostiensem conlocavit, quum vicos portarum Naeviae & Raudusculanae in ea regione fuisse prodatur? Varroque ipse libro i i i. de lingua Latina, eas portamque Lauernae vicinas

scribat, atque extrema vrbis regione fuisse aperte in-
nuat? quamquam enim is locus mancus sit, aperte ta-
men colligitur, eum portarum omnium descriptio-
nem eo loco fecisse, atque a Flumentana inchoasse,
quae prima erat, desisseque in Lauernalem portam,
quae non procul a Trigemina fuit, cui vicinas fuisse
Naeuiam, & Randusculanam exponit. Cui rei maxi-
me quadrat, quod ante Naeuiaae portae descriptionē
dicit, vbi paginae tres desunt: * *Religionem Porcius*
10 *designat, quum de Ennio scribens dicit, eam coluisse Tutili-*
nae loca. Quae ea parte fuisse alibi demonstrabo.
Quod etiā libro I I. refert Liuius de portis Colli-
na, Esquilina, Coelimontana, & Naeuia, meae huic
sententiae maxime conuenit, vt paulo post ostendam.
Ex quibus rebus manifeste videri potest, an porta Ma-
ior, quae longissimo interuallo distat a regione Pis-
cinae publicae, vbi erat porta Naeuia, haec porta
esse possit? Quam Esquilinam fuisse, vel Esquilinae
potius locum tenere, aperte iis verbis Strabo indicat:

- 20 Porro in vnum cadit Labicana, a porta quidem Esquilina in-
cipiens, a qua & Praenestina; a sinistra vero & hanc, & Es-
quilineum omittens campum, ultra centum & XX. stadia
pergit. Quum autem Labico vetusto sane oppido, ceterum
dissecto, & in sublimi sito propinquat, & hoc, & Tusculum
relinquit a dextra. Videāt igitur hi, qui portā S. Laurētij
Esquilinā faciunt; an Labicana, & Praenestina via, Ca-
bina simul & Tiburtina ea vna porta incipiāt? quū ma-
nifeste cōstet a porta Maiore duas nūc exire vias, qua-
rū altera Labicos, altera Praeneste recta deducit. Quo
30 fit, vt hanc pro indubitato potius Esquilinam olim
fuisse credam. Cōfirmatur etiā mea haec sentētia Ci-
ceronis auctoritate, qui Esquilinam & Coelimontanā

portas propinquas fuisse demonstrat, quum ait: *Quæ ego Coelimontana porta introiisse dixissem, responsione me inimica, Esquilina introiisse homo promptissimus lacessiuit, &c.* Quod ei proximior esset.

Haec autem Liuij verbis non aduersantur, qui non semel ait: *Castra inter Collinam Esquilinamque posita.* Nam viminalem & Gabiufam eo tempore aut non fuisse, aut has duas tantum, quod notiores essent, nominasse existimo. Huius autem, & aliarum quarundam portarum ordo ex verbis Liuij facile apparebit, ¹⁰ quae ideo subiunxi: *Porfenna* (inquit) primo conatu repulsus, consiliis ab oppugnanda vrbe ad obsidendam versis, praesidio in Ianiculo locato, ipse in plano, ripisque Tiberis castra posuit, nauibus undique accitis, & ad custodiam, ne quid frumenti Romam subuehi sinerent, & ut praedatum milites trans flumen per occasiones aliis atque aliis locis traicerent. Breuique adeo infestum agrum Romanum reddidit, ut non cetera solum ex agris, sed pecus quoque omne in urbem compelleretur, nec quisquam extra portas propellere auderet. Hoc tantum licentiae Etruscis, non metu magis quam consilio concessum est. ²⁰ Namque Valerius eos intentus in occasionem, multos simul & effusos improviso adoriendi, in paruis rebus negligens ultor, grauem se ad maiora vindicem seruabat. itaque ut eliceret praedones, edicit suis, postero die frequentes porta Esquilina, quae auersissima ab hoste erat (erant enim in Ianiculo) expellerent pecus; scitueros id hostes ratus, quod in obsidione & fame seruitia infida transfugerent: & sciere perfugae indicio, multoque plures ut in spem vniuersae praedae flumen traiciunt. P. Valerius inde T. Herminium cum modicis copiis ad secundum lapidem Gabina Via, quae lac- ³⁰ ua portae Esquilinae proxima erat) occultum considerare iubet, Sp. Lartium cum expedita iuuentute ad portam Colli-

- nam stare, donec hostis praetereat, inde se obicere, ne sit ad flumen reditus. Consul alter T. Lucretius porta Naevia, cum aliquot manipulis militum egressus, ipse Valerius Coelimontana (tanquam medio loco sita, ut omnibus, si opus esset praesto esse posset) delectas cohortes educit, hique primi apparuere hosti. Haecenus Liuius. Quibus verbis innuitur Coelimontanam portam mediam inter Esquilinam, & Naeuiam fuisse, Collinamque Gabiniae proximam, atque haec Esquilinae. Flumentanae autem non meminit, quia etsi Etrusci recta per campum Martium transire potuissent, tamen quia inter urbis moenia abruptosque montes iter erat, ne in aliquod discrimen inciderent, eam portam non inuaserunt, simulque quo propinquiore a nauibus cursu ferretur in pecus, ad eum forte Tiberis locum deuenire, qui medius est inter pontem Miluium & Anienis ostia. Quare non oportuit ad portam Flumentanam militum stationem locare. Collatinae & Viminalis eum non meminisse existimo, vel quia adhuc non erant, vel forte eo bello clausae, usum amiserant, ut in bellis fieri consuetum est, vel quia aliis portis satis fuerat & struere insidias, & exponere pecus, ac turmas praefidiaque emittere. De hac porta multa apud omnes auctores veteres mentio est. Hanc autem aliquando Maeciam vocatam fuisse ex Plauto coniici potest, quod idem de porta Maecia scribat Plautus, quod de Esquilina Horatius; utriusque sententiam confirmat Cornelius Tacitus, qui libro II. historiae Augustae ait; *Sumptum more prisco extra Esquilinam de nocentibus supplicium*. Plautus vero in*
- 30 *Casina*
illum Aedepol videre ardentem te extra portam Maeciam
Credo e castor velle

Horatius vero V. Epod

Post insepulta membra deferent lupi

Et Esquilinae alites

In quem locum annotauit Porphyrio in regione aggeris extra portam Esquilinam solita fuisse pauperum corpora vel comburi, vel proiici: combusta fuisse indicat Plautus, proiecta Horatius. Hanc portam a via quae per eam exibat, Plinius libro XXXVI. cap. V. Labicanam iis verbis vocat: *Mars est etiamnum sedens collosus eiusdem in templo Bruti Callaici apud circum eundem* 10 *ad Labicanam portam eunsi.* Quam ab altera quoque via Procopius Praenestina appellat. Inter haec (inquit) *Bessas, qui Praenestinam portam custodiendam acceperat, ad Belisarium misit, qui nuntiaret teneri ab hostibus urbem, per portam aliam introgressis, quae supra Tiberim est.* & paulo post: *Praenestinam portam Bessae tradiderat custodiendam.* Et alibi: *Acie instructa circa Praenestinam portam, ad eam muri partem mox ducit, quam Romani Vinarium dicunt, unde & expugnari moenia per quam facile poterant.* &c. Haec porta nunc porta Maior dicitur, 20 forte ab aedificij magnificentia, cui supposita est, id est aquae Claudiae castellum, Hancque ibi locatam fuisse a Belisario crediderim eo tempore quo urbis muros a Gothis disiectos restituit, atque e proximo loco ibidem translatam. neque enim mihi verisimile videtur veteres portam urbis aquaeductuum formis, vel castello subiecisse. Ab hac autem porta etiamnum exeunt viae, Labicana quidem a dextra, & Praenestina a lacua, quae Praeneste, & Labicos deducunt. Praenestina autem per Gabios Praeneste, Labicana vero, Tusculum, & Labi- 30 cos a dextera relinquens, per Quinctanas ad Pictas perueniens, in Latinam viam terminabantur: ut ex itine-

ratio Antonini Pij constat. Porro autem in Praenestina incidit via Gabina. Gabij enim Praenestina via siti sunt, vt prodit Strabo. Rursus haec a Praeneste Anagniam vsque deducta ibi in Latinam incidebat. In Praenestina vero via fuit sepulchrum Q. Attae togatarum scriptoris secundo lapide situm. In Labicana autem, sepultus fuit Didius Iulianus imp. vt in eius vita scribit Aelius Spartianus, in sepulchro proauui sui Saluij Iuliani, quod quinto ab vrbe lapide situm erat

10

De porta Coelimoniana, & Viis Campana, Tusculana, Albana, & Valeriis duabus noua, & Vetere

20

30

Proxima Esquilinae, vt innuere videtur Cicero, fuit porta Coelimoniana, nunc S. Ioannis appellata, a monte Coelio, in cuius parte sita est, olim Coelimoniana dicta. Quam L. Cornelio, & Q. Minucio tantam de coelo narrat Liuius. Hanc posterioribus saeculis Asinariam fuisse dictam referunt Procopius libro primo de bello Gothico, & Anastasius Bibliothecarius in vita Siluerij papae. Procopius quidem: *Contigit autem vt die vna, eodemque tempore, & Belisarius cum Imperatoris exercitu per portam quam Asinariam dicunt* (Neapoli enim veniebat) *urbem inires, & per Flaminiam Gothi excederent.* Et libro III: *Quia itaque perpauca, vt diximus, admodum ad murorum custodiam relinqueretur, & hi quidem tam fame confecti, quaterni custodes quidam, & Isauri genere, ad portam Asinariam custodias nacti, excepturos se intra urbem Gothorum exercitum pollicentur.* Et alibi saepius eius portae meminit: quam Bibliothecarius Lateranensi basilicae proximam fuisse scribit.

Per hanc Alarico primum, postea Totila ducibus, ingressi Gothi urbem captam diripuerunt. Mirandum autem quod quum Sex. Pompeius viae Asinariae mentionem faciat, eam longe ab hac porta fuisse scribat, quam inter Latinam Ardeatinamque fuisse tradit, ut inferius explicabo. Hanc vero Coelimumontanam fuisse illud etiam confirmat, quod mons ipse nullam aliam praeter hanc habeat portam. Ab hac autem porta incipit via Campana, cuius Suetonius in Augusto, & aliquot antiquae inscriptiones meminerunt

10

HVIC. MONVMENTO. ITVS. ADITVS
 AMBITVS. DEBETVR. EX. SENTENTIA
 EROTIS. AVG. L. IVDICI S. A. VIA
 CAMPANA. PVBLICA

Et Neapolialia inscriptio

M. BASSAE O. M. F. PAL. AXIO
 PATR. COL. CVR. R. P. II. VIR. MVNIF
 PROC. AVG. VIAE. OST. ET. CAMP

20

Ab hac etiam porta, vel non longe ab ea ex via Campana, exibat via Tusculana, quam vna cum Albana instauravit M. Messalla sub Caesare Augusto: Vnde Tibullus libro 1.

Nec taceam monumenta viae quae Tuscula tellus

Candidaque antiquo detinet Albam lare

Namque opibus congesta tuis hic glare a dura

Sternitur, hic apta iungitur arte silex

Vias Valerias duas fuisse, nouam videlicet & veterem, prodit P. Victor; de quarum altera Strabo sic scribit: 30

Praeclarissimae sunt viae Appia, & Valeria, vna quidem ad mare Latinae partes superans, usque Sinuessam protenditur; altera

altera in Sabinos vsque ad Marfos. Inter has media Latina est. & ceter. Quam idcirco hic subieci, quod Latinam huic proximā, mediam inter eam & Appiā fuisse scribat Strabō. Alterius meminit Plinius

*De porta Latina, & Viis Latina,
& Albana*

Coelimonatanam sequitur porta Latina ante mille
 10 annos appellata, quae quod in Latium mitteret nomē
 obtinuit, quod etiamnum manet. Quo autem nomi-
 ne antiquissimis temporibus vocaretur, incertum.
 Verum quum Strabo via Latina Ferentinum urbem
 fuisse afferat, crediderim portam hanc eam esse, quam
 Plutarchus Ferentinam nominauit in Romulo. Nam
Romulus (inquit) expiationibus ciuitatem expurgauit, & quas
adhuc etiam Ferentinam ad portam obseruari tradunt. Dio-
que appellatam existimo, quod ea iter esset ad Feren-
 20 *tinos Hernicorū populos. A Latina autem porta ini-*
tium habet via eiusdem nominis, in Latinos populos
ducens, quae modo Latia, modo Aufonia dicitur a
Martiali. libro enim ix

... simili venerandus ab Hercule Caesar
Consecrat Aufoniae maxima fana viae
 Et alibi eodem libro

Herculis in magni vultu descendere Caesar
Dignatus Latiae dat noua templa viae
Qua Triniac nemorosa petit, dum regna viator
Octauum domina marmor ab vrbe legit

30 De hac via mentio est in antiquo epigrammate sic

LOANNIO. FABIANO
 TRIB. LEG. II. AVG
 QVAEST. VRBAN. TR. PLEB

PRAETORI. CVRATORI

VIÆ. LATINÆ. LEG

LEG. X. FRETENSIS

LEG. AVG. PROPR. PRO

VINCEDAC. COL. VLP

TIRIANA. ZARMAT

Cicero pro Cluentio cauponem quendam de via Latina nominat. Strabo vero, Praeclarissimae (inquit) viae sunt Appia & Valeria, una quidem ad mare Latinae partes superans, usque Sinuessam protenditur, altera in Sabinos usque ad Marfos. Inter has media Latina est, quae ad Casinum coniungitur Appiae a Capua XIX stadiis distans. In Latina porro via fuit templum Fortunae muliebris, eiusdemque deae simulachrum, quod nefas erat attingi, nisi ab ea quae semel nupsit. Sex. Pompeius. In eadem via fuit suburbānum Phylidis nutricis Domitiani, in quo ipsum funeravit, sed reliquias templo Flaviae gentis clam intulit, cineribusque Iuliae filiae Titi, quam & ipsa educauerat, commiscuit. Auctor Tranquillus. In eadem sepeliri voluit Sempronius Tuditanus. Ex vno vero sepulchrorum viae Latinae, hoc epigramma refert Ausonius

Non nomen, non quo genitus, non vnde quid egi

Mutus in aeternum, sum cinis, ossa, nihil

Nec sum, nec fueram, genitus tamen e nihilo sum

Mitte, nec exprobres, singularis talis eris

Latina autem ab vrbe ad oppidum Casinum pertine-

bat sic, vt ex Antonini Pij itinerario didici

Ab vrbe	Fabrateriam
Ad Decimum	Aquinum, & postremo
Roborariam	Cassini: inde
Ad Pictas	Beneuentum sic,
Compitum	Venafrum
Anagniam	Theanum
Ferentinum	Allifas
Frusinonem	Telesiam, deinde
10 Fregellas	Beneuentum

De via autem Albana, quae hac parte ex vrbe exibat, mentionem feci superius ex Tibullo, quum de Tusculana verba facerem

De porta Capena, & Via Appia

Non longe post Latinam extat porta Capena, cuius etymologiam refert Solinus: qui Italum regem ex Sicilia ad Ianum venisse scribit, tum in Italia regnatem, ac eius auxilio, consilioque ciuitatem iuxta Albā condidisse Capenam nomine, & ab ea postmodum deno-

- 20 minatam portam Capenam. Seruius vero grammaticus super Virgilij locum, lucosque Capenos, aliter dicit, ait enim: *Vnde hoc est a Capenis lucis, & porta Capena, quae iuxta Camoenas est, nomē accepit.* Asconius enim Pedianus, Victor, & Sex. Rufus, extra hanc portam aedē Camoenarum fuisse referunt, proptereaque Camoenam a nonnullis olim fuisse appellatam. Nunc a proximo templo S. Sebastiani dicitur, quam olim Capenam fuisse hac confirmari potest ratione. Eam enim
- 30 in via Appia fuisse ostendit Frontinus iis verbis: *Appius Censor viam Appiam a porta Capena vsque Capuam munivit. Quum autem via in qua Septizoniū Seueri ad-*

huc extat ,tendens ad portam S.Sebastiani , via Appia a Spartiano & Iulio Capitolino vocetur ,nô est quod dubitari possimus,portam quae nunc in via Appia extat, fuisse Capenam, quae apud poetas & hiltoricos celeberrima est. Propertius libro IIII

Armaque cum tulero portae votina Capenae

Et Iuuenalis Satyra IIII

Substitit ad veteres arcus madidamque Capenam.

Quam idcirco madidam dixisse opinor, quia vel inter ceteras portas depresso esset loco, vel propter aquae- 10 ducti prope ipsam deriuati formam. Priorem sententiam Cicero confirmare videtur, quum ad Q.Fratrem scribens dicat: *Romae & maxime Appia, ad Martis mira proluuiies, Crassipedis ambulatio ablata, horti, tabernae plurimae, magna vis aquae vsque ad Piscinam publicam.* Martialis vero posteriorem innuit, quum ait

Capena grandi porta qua pluit gutta.

Ab hac porta, quum Caesar Augustus urbem in XIII. regiones diuideret, primam regionem nominauit. Porro a Capena porta, vel vt Spartianus & Iulius Ca- 20 pitolinus scribunt, intra urbem a Septizonio Seueri, Appiam viam omnium maximam & laudatissimam exiisse, vel principiũ habuisse docent Sex. Pompeius, & Frontinus. Sextus quidem: *Appia Via & aqua, ab Appio Claudio est appellata, cuius initium est a porta Capena.* Et Frontinus: *Appia aqua (inquit) inducta est ab Ap. Claudio censore, cui postea Caeco fuit cognomen, M. Valerio Maximo, & P. Decio Mure cos. anno XX. post initium belli Samnitici, qui & Viam Appiam a porta Capena vsque ad urbem Capuam muniendam curauit.* Sed Tacitus & Au- 30 ctor libri de viris illustribus aliter sentire videntur; qui eam Brundisium vsque pertinuisse affirmant.

viam (inquit alter) *Brundisium* usque stravit lapidibus, unde illa *Appia dicta*. Tacitus vero refert Libonem Drusum coniurationis aduersus Tiberium reum, aliquando consuluisse, an habiturus esset opes, quis viam Appiam Brundisium, usque pecunia operiret. Certe Augusti temporibus eo usque pertinuit, si Horatio credimus, item Tiberij principatu, si Straboni: & hoc ipsum sub Nerua ignorare potuit Frontinus? nisi dicamus ab Appio quidem Capuam usque perductam, 10 hinc vero a C. Caesare dictatore Brundisium; praesertim quum in eius vita Plutarchus dicat, C. Caesarem, quum illi huius viae cura esset commissā, ingentes prodegisse pecunias. quod vt magis credā facit, quod Appij tempore Romanorum ditio, non ad Brundisium, sed vix usque Capuam se extendebat, ad quam usque viam stratam fuisse ab Appio scribit Frontinus. Longitudine autem est millium passuum circiter CCCL. Quam ob rem recte Statius ad Polliū scripsit

. *Quam limite noto*

20 *Appia longarum teritur regina viarum*

Haec prope Romam deflecentes inter Tusculum & Albam, per montes deducit Ariciam, Algidum, Pictas, Padochiam. Hinc ad maritima peruenit Terracinam, Fundos, Formias, Minturnas, Sueffam, Capuam, Neapolim, hinc Brundisium usque protenditur. Liuius de hac via: *Memoriae* (inquit) *felicitatis nomen Appij fuit. Qui* & *viam munivit, & aquam Appiam deduxit.* Et Cicero pro Milone: *Hoc enim saepe ab istis dicitur, perinde quasi* Appius ille Caecus *viam munierit, nō qua populus vteretur,* 30 *sed vbi impune sui posteri latrocinaurentur.* Huius viae praeter hos meminerunt idem Cicero alibi saepius, Diosdorus Siculus, Strabo, Pomponius, Eusebius, Eutro-

pius, Calsiodorus, Beda, & plerique veteres scriptores. Eam, ut prodit Dio, restituit Traianus, dissiccatisque paludibus Pontinis, excisis collibus, aggeratis vallibus, saxis constratis, ac pontibus extructis permeabilem fecit. Antoninus quoque Pius imp. Capuam verus eam restituit, ut inscriptio pontis supra Vulturnum amnem demonstrat. Eam accurate sane describit libro primo de bello Gothico Procopius. Tum ille (inquit) *Via Latina exercitum duxit, Appia ad laeuam dimissa, quam* 10
Appius censor nongentis ante annis construxerat, ex qua se illi indiderat nomen. Appiae viae longitudinem quinque dierum
spacio emetiri expeditus vir aliquis poterit. ab Vrbe Roma haec Capuam pertinet, sed ea latitudine patet, ut planstra
duo ex aduerso inuicem occurrentia libere hac queant peruadere: & sane haec est praeter ceteras omnes *Via quidem spectatu dignissima. Appius siquidem ex alia & longinqua tunc*
regione (ut reor) excisos lapides, & hos quidem siliceos, ac suapte natura durissimos, in hanc viam vehendos curauit; quos
complanatos, & leues postea redditos, quadratosque circum- 20
cidendo factos, inuicem collocauit, metalli nihil, vel rei alterius
interferendo. Hanc viam intra urbem principium habuisse
haud procula Piscina publica, demonstrat Spartianus in vita Getae, quum ait: Occisus Geta illatus est maio-
rum sepulchro, hoc est Seueri, quod est in Appia Via euntibus
ad partem dextram, specie Septimij extructum quod sibi ille
uiuus ornauerat. Hoc autem sub Palatio fuisse demon-
strat idem Spartianus in Seueri vita: Quum (inquit) Sep-
timius Pertinax Seuerus Septimium faceret, nihil aliud co-
gitauit, quam ut ex Africa venientibus suum opus occurre- 30
ret; & nisi absente eo per praefectum Urbis medio simulachrum
eius esset locatum, (additum Palatinis aedibus id est) regium
atrium ab ea parte facere voluisse perhibetur. Quod etiam post

Alexander, quum vellet facere, ab haruspiciis dicitur esse prohibitus, quum hoc sciscitatus nō litasset. Eius Septizonij adhuc pars superest cum hoc epigrammate

G. TRIB. POT. VI. COS FORTVNATISSIMVS
NOBILISSIMVS. QVE

Porro paulo extra portam Capenā, via Appia fuit elegans & magnum Martis templum, quod Martis extramuranei dicebatur, de quo sic Liuius. *Quū omnes extra portam Capenam ad Martis aedem conuenire iuniores armatos iussisset. Et alibi: Semitamque saxo quadrato ad Martis aedem Capena porta strauerunt. Idem alibi: Viam censores sternendam a porta Capena ad Martis templum locauere. & Ouidius*

Lux eadem Marti festa est, quam prospicit extra

Appositum rectae porta Capena viae

Hoc templum a Sulla Felice restitutum, ampliaturumque, ac supra C. columnas positum ferunt. Iuxta hoc templum extra portam Capenam, vt refert Sex. Pompeius, erat manalis lapis, quem cum propter nimiam siccitatem, in urbem deferrent, sequebatur statim pluuia, eūque quod aquas manaret, manale lapidē dixere. Martis signū via Appia Cn. Seruilio. C. Flaminio cos. sudasse testatur Liuius. In eadem via, fuit Bonae deae sacellum, apud quod P. Clo dius a Milone, vt refert Pedianus, interfectus est. Vicus etiam, & aedes Camoenarum extra eandem portam fuerunt, quae a M. Fulvio Nobiliore condita est; in qua fuisse statuam Attij poetae, ita prodit Plinius: *Notatum ab auctoribus, & L. Attium poetam in Camoenarum aede maxima forma statuam sibi posuisse, quum brevis admodum fuisset.*

30 Via quoque Appia fuerunt aedes Honoris & Virtutis, item Tempestatis dedicatae a M. Marcello, vt refe-

runt Valerius Maximus, & Ovidius. Cicero in L. Pi-
sonem. Et Pedianus: *M. Marcellus nepos eius Marcelli, qui
bello Punico secundo Syracusas vicit, & quinque consulatus
adeptus est, qui naufragio ad Africam perit, paulo ante coe-
ptum bellum Punicum tertium; idem cum statuas sibi, patri,
auoque poneret in monumentis aui sui, ad Honoris & Vir-
tutis aedem, scripsit I I I. MARCELLI NOBIS. COS.
fuerat autem annus eius quinquies, pater semel, ipse ter; itaque
neque mentitus est, & apud imperitiores patris sui splendo-
rem auxit.* Extra Capenam lapide II. fuit tēplum Ri-
diculi, ibi excitatum quod eo loco Hānibal castrame-
tatus, retrocesserit illusus. Hac via erant hōrti Terē-
tiani XX. iugerum, item adhuc supersunt reliquiae
cuiusdam circi, prope templum S. Sebastiani, quem
Antonini Caracalli fuisse plerique, sine certa tamen
auctoritate, tradunt. Fuit quoque hac via locus Mer-
curio sacer, & aqua Mercurij dicta, ad quam quum po-
pulus conuenisset, vnusquisque lauri ramo alterius
caput ea adspergebat aqua Mercurium inuocantes,
qua lustratione periuria dilui credebant. Hinc Ovi-
dius sic inquit

Est aqua Mercurij portae vicina Capenae.

Si inuat expertis credere numen habet. & reliqua

Fuere via Appia tabernae Caediciae, de quibus Sex.
Pompeius sic: *Caediciae tabernae in via Appia, a domini
nomine sunt vocatae.* Item locus Egeriae, quem Camoc-
nis Numa sacrauit. Forum quoque eiusdem cum via
nominis, & tres tabernae, de quibus Cicero ad At-
ticum meminit, & D. Lucas in actis apostolorum. Fuit
hac via monumentum Basilij, de quo Pedianus in
Miloniana: *Via Appia est prope urbem monumentū Basi-
lij, qui locus latrocinij fuit per quam infamis.* Multa demū

in hac via fuerunt nobilissima sepulchra, quarum vestigia adhuc supersunt, quod etiam significat Cicero quum ait: *An in egressus porta Capena, cum Calatini, Scipionum, Serniliorum, Metellorum sepulchra vides, miseros putas illos?* Quae omnia quum suis ornamentis & titulis praeter vnum spoliata sint, quorum fuerint ignorantur. Vnum autem ex iis adhuc integrum parum ultra Caracalli circum, diciturque caput Bouis, adhuc superest, habetque hanc inscriptionem

10

CAECILIAE

Q. CRETICI. F.

METELLAE. CRASSI

- Haec autem fuit Crassi dinitis, qui contra Parthos bello periit, vxor. Fuit quoque in hac via sepulchrum Horatiae sororis Horatij illius, qui ex Tergeminorum pugna superstes, ipsam necauerat. Item ad quintum lapidem sepulchrum Q. Caecilij auunculi Pomponij Attici fuit, in quo ipsum Atticum sepultum fuisse scribit Cornelius Nepos in eius vita. Ad nonum lapidem hac via eodem sepulchro conditi sunt Gallienus imperator, & Seuerus Caesar Galerij sororis filius a Maxentio occisus, vt auctor est Sex. Aurelius Victor. Itē tumultatus est in eadem Thessalus Neronis medicus, vt ait libro XXIX. Plinius. In hac ipsa via fuit sepulchrum corui auis, vt idem Plinius refert, qui duorum Aethiopum humeris elatus est, praecedente tibicine, & praelatis coronis omnium generum: de qua alite libro x. miranda refert. Cicero etiam Archiam poetam gentilibus Scipionum monumentis, hac via sitis conditum fuisse scribit. Et Liuius, *Africanum* (inquit)

alij Romae, alij Linterni & mortuum & sepultum. Vtrobique monumenta ostenduntur, & statuae, nam & Linterni monumentum, monumentoque statua super imposita fuit, quā sepestate disiectam nuper vidimus ipsi. Et Romae extra portam Capenam in Scipionem monumento tres statuae sunt, duae P. & L. Scipionum esse dicuntur, tertia Q. Ennii poetae. XLV. tamen libro Linterni esse sepultum asserere videtur, Quod & Strabo affirmat his verbis: Prope mare post Sinuessam Linternum oppidum est, vbi prioris Scipionis cognomento Africani sepulchrum iacet; ibi enim extremam consumpsit aetate. In Ennii vero poetae statuae basi, cuius ex Liuiο modo meminimus, haec fuerūt carmina

ASPICITE. O. CIVES. SENIS. ENNI
IMAGINIS. FORMAM
HIC. VOSTRVM. PANXIT. MAXVMA
FACTA. PATRVM
NEMO. ME. LACRVMIS. DECORET
NEQVE. FVNERA. FLETV
FAXIT. CVR. VOLITO. VIVVS
PER. ORA. VIRVM

Ar vrbe Neapolim vsque sic via Appia producta erat,
vt ex Antonini Pij itinerario liquet

Ab vrbe Albanum, &	Sinuessam
Ariciam	Capuam
Tres tabernas	Nolam
Appi Forum	Neapolim
Priuernum	Nuceriam
Terracinam	Salernum
Fundos	Ad Calorem &c. vsque
Formias	Brundisium.
Minturnas	

Appiae viae pars versus paludes Pontinas a Traiano restituta, ut refert Dio, Traiana appellata est, de qua P. Victor meminit. Extat sane argenteus Traiani nūmus cum hac inscriptione

VIA. TRAIANA

De reliquis vero duabus Traianis, nihil certi quod
10 afferam habeo, praeter superius citatam Auximatem inscriptionē, quae trium viarum Traianarū meminit

De Viis Numicia, & Setina

Via Numicia Appiae vicina fuit testimonio Horatij libro primo Epistolarum

Brundisium Numiti melius Via ducat an Appi
Prope viam Appiam, fuit etiā Setina, quae in eā incidebat, a Setia urbae Cāpaniae nominata, de qua P. Victor

20

De Via Domitiana

Viae Domitianae in Cāpania Neapolim versus, meminit Statius Papinius in proemio IIII. libri Siluarū, quū ait: *Tertio viam Domitianā miratus sum, qua gravissimam harenarū moram exemit, cuius beneficio tu quoque maturius epistolam meam accipies, quā tibi in hoc libro a Neapoli scribo.* Eā vero in Appiā incidisse his versibus refert

VIA. DOMITIANA

30

*Quis duri sili cis, gravisque ferri
Immanis sonus aequori propinquum
Saxosae laevis Appiae replevit? &c.*

Viam Asinariam inter Latinam, & Ardeatinam fuisse refert Sex. Pompeius iis verbis: *Cato in ea quam scribit oratione, quum ediffertauit Fuluij Nobilioris censuram, significat aquam eo nomine quae est supra viam Ardeatinam, inter lapidem secundum & tertium, qua irrigantur horti infra viam Ardeatinam, & Asinariam, vsque Latinam. Quum autem Ardeatina esset inter viam Ostiensem, & Appiam, & post Appiam Latina, oportuit inter has Asinariam positam esse. Post Asinariam erat via, quae ab Ardea, quo protēdebatur. Ardeatina dicta est. Haec intra urbem sub Auentino iuxta Thermas Antoninianas principium habebat*

De Via Laurentia

Et haec prope Auentinum inchoabat, Laurentum vsque, a quo nomen accepit deducta, de qua Ouidius

II. Fastorum

20

Est Via quae populum Laurentes ducit in agros

A. Gellius libro x. hanc viam inter Ardeatinam & Ostiensem ponit, Laurentinamque & Ostiensem vias tãquam propinquas inter se coniungere videtur. Plinius iunior (cuius in epistolis frequentem mentionē facit) in epistola quadam libri II. ad Gallum: *Miraris (inquit) cur me Laurentinum, (vel si mauis) Laurons meum tantopere delectet. desines mirari, quum cognoueris gratiam Villae, oportunitatem loci, litoris spacium. Decem & septem millibus passuum ab Urbe secessit, ut peractis quae agenda fuerint, saluo iam & composito die, possis ibi manere, aditus non vna Via. nam & Laurentina, & Ostiensis eodem ferunt,*

30

sed Laurentina a XIII. lapide, Ostiensis ab XI. relinquenda est. Vtrunque excipit iter aliqua ex parte harenosum, iumentis paulo grauius & longius, equo breue & molle. In hac via Augustus Caesar ancillae suae quinque liberos vno partu enixae monumentum fieri iussit, vt prodit Gellius libro x.

De porta, & via Ostiensi

- 10 Nouissima citra Tiberiū porta, quae nunc S. Paulli a proximo templo dicitur, antiquitus Trigemina dicebatur, quod ea contra Curiatios Tergemini Horatij egressi sint, quamquam is qui superstes fuit, porta Capena redierit. Haec antiquitus ad Auentini radices non longe ab aede S. Mariae in Cosmedin, vel Scholae Graecae vt refert Liuius, fuit: qui ait: *Aediles extra portam Trigeminam in Auentinum porticū strauisse. Et quum bello Punico secundo, Romae ortum incendium narrat, hoc idem innuit: Quod incendium omnia aedificia quae erant in vico Iugario, sub Capitolio, Aequimelumque comprehendit, mox extra Carmentalem*
- 20 *portam, per ripam Tiberis in Fortunae, ac Matutae templum debacchatum est, vsque ad portam Trigeminam. Et Frontinus: Ductus aquae Appiae habet longitudinem a capite vsque ad Salinas, qui locus est ad portam Trigeminam. Et alibi: Cacus habitauit locum vbi Salinae nomen, & vbi Trigemina porta. Multa demum huius portae apud veteres auctores mentio est. Quam eo loco olim fuisse satis liquet. Recepto autem intra pomerium Auentino ab imp. Claudio, ad radices eiusdem montis, vbi*
- 30 *Testacij planicies primum ingredi incipit, trāslata est. Postremo a Belisario eo vbi nūc est, locata fuit. Quae a via ab Ammiano Marcellino, Procopio, & ceteris*

cuius aetatis scriptoribus, etiā Ostiensis appellatur. Extra hanc portam quandam quoque porticum fuisse refert in libris de bello Macedonico Lilius quā ait : *Aediles alteram porticum extra portam Trigeminam inter lignarios fecisse.* Plinius quoque scribit extra hanc portam populum Romanum statuat posuisse Minucio Augurino, qui ad assem pretium farris redegerat. Extra hanc etiam tenues stipem petere solitos significat Plinius libro xxxiiii. inquit: *Extra portam Trigeminam Vnciaria stipe collata.* Et alludit eodem Plautus in 10 *Captiuis*, apud quem sic loquitur parasitus

Ve extra portam ire Trigeminam ad sacculum licet

Quod mihi ne eueniat nonnullum periculum est

Ab hac porta initium habuit via non admodum longa, quae quod Ostiam duceret, Ostiensis vocitata est. In qua ad xii. lapidem diuerticulo a milliario viii. in agro Solonio, Pomonal fuisse scribit Sex. Pompeius: de quo agro Cicero ad Atticum mentionem facit. Huius viae frequens mentio est apud Procopium in libris de bello Gothico. Eius quoque meminit Neapolitana 20 inscriptio, quam superius quum de via Campana verba facerem, adposui

De portis Transiberim, & primo de Portuensis porta, & Via

Portam, quae nunc Portuensis dicitur, quod ad Portum Romanum perducit, antiquitus Naualem dictā fuisse a proxima nauium statione, docet Sex. Pompeius: *Naualis* (inquit) *porta a Vicinia naualium dicta.* Ab hac exiit via quae Portuensis appellata est. Haec ad Portum Ostiensem totius orbis amplissimum duce- 30

bat. Ante Claudij vero tempora, qui hunc Portum excitauit, quo nomine vocaretur, non inueni. A Procopio, & eius aetatis scriptoribus Portuensis vocatur. Per hanc viam secundum Tiberim fuerunt horti Caesaris dictatoris

*De porta Ianiculensi, alias Pancratiana,
& Via Vitellia*

- 10 Quo nomine apud antiquos vocaretur porta quae in dorso Ianiculi est, atque nunc a proximo templo S. Pancratij appellatur, haecenus non inueni. Ego eam a Ianiculo, quum aliud nomē non habeam, sicut & pōs, Ianiculensem vocatam fuisse existimo. Cuius portae multa mentio est apud Procopium, quam modo Pancratianā, modo S. Pancratij nominat. *Inter haec (inquit) Bessas qui Praenestinam portam custodiendam acceperat, ad Belisarium misit, qui nuntiaret teneri ab hostibus Urbem, per portam aliam introgressis, quae supra Tiberim est, & S. Pancratij dicitur. &c.* Et paulo post: *Ad portam vero Pancratianam quae Transiberim est, quum hostium copiae peruenissent, ob loci difficultatem nihil per eos gestum memoria dignum est: namque locus acclinus, & eae regione murus ad inuadendum difficilis.* Hanc autem portam Aureliā non fuisse, ut omnes fere veteres antiquarij affirmarunt, paulo post ostendam. Ab ea autem exibat via Vitellia, de qua Tranquillus: *Indicia Vitelliae stirpis diu mansisse constat. Viam Vitelliam ab Ianiculo usque ad mare, itemque coloniam eiusdem nominis. &c.*
- 30

De porta Septimiana

Tertiam & vltimam Transiberim portam, quae nūc Septimiana dicitur, Fontinalem priscis temporibus dictam fuisse, aliquot veterum scriptorum auctoritatibus demonstratur. Sex. Pompeius. *Fontinalia* (inquit) *fontium sacra*, unde & *Romae Fontinalis porta*. Liuius quoque: *Aediles alteram porticum ad portam Fontinalem, ad Martis aram, qua in campos iter esset perduxere*. Per cāpos autem Vaticanos intelligit, ex eo quod Plinius scribat, Vitellium cch-s condidisse patinā, cui faciēdae fornax in campis exaedificata erat. Videmusque etiam nunc in campis Vaticanis fornaces esse, eamque terram argillam esse, ad fictilium fabricam commodissimam. Cicero: *Cāpium* (inquit) *Vaticanum fieri quasi Martium Campum*. Hanc autem quidam eandem esse cum Capena dixerunt, sed Liuius primo, & tertio de bello Punico II. de Capena; quinto vero & xxx. de Fontinali ita loquitur, vt diuersas eas esse oporteat. De hac mentio est in vetusto hoc epigrammate ita

DIS. MANIBVS

A. A P I D I

M A I I O R I S

T A B E L L A R I

A. P O R T A

F O N T I N A L I

Haec postea ab imp. L. Septimio Seuero, Septimiana appellata est. Ait enim Spartianus ipsum extruxisse thermas in Ianiculo ad portam sui nominis. Ibi quoque erat Ianus Septimianus, cum ara, quae non paruum huius rei argumentum sunt. Porro autem ab hac porta initium habebat via incerti nominis, quae in Triūphalem non longe a basilica S. Petri incidebat

De eo

Quum a Procopio porta Aurelia haud procul ab
Hadriani ponte, & sepulchro; Triumphalisque iuxta
pōtem & viam sui nominis eadem regione a Trāquil-
lo & Iosepho fuisse referantur, necesse fuit aliquam
Leonianae urbis, quae nūc Burgus S. Petri dicitur, partem,
10 antiquis Romanis moenibus cinctam fuisse; aliqui
virs vno ponte & duabus portis eo transmittenti-
bus hostium incursionibus peruia fuisset. Quantum
autem coniectura consequi potui, ex veterum aucto-
rum sententiis, & iis quae nunc supersunt vestigiis,
morum urbis tunc sic fuisse crediderim. Ab una parte
Tiberim versus, muri principium erat, haud longe ab
Hadriani sepulchro, & ponte Aelio, qui in eum desi-
nebat, e regione videlicet aedis S. Mariae Transpontinae,
qui mox producebatur versus locum illum, vbi
20 nunc est porta S. Angeli moli ipsi vicina; deinde dedu-
ctus paulo infra medium Burgum (ut vocant) gyabat
versus Xenodochium S. spiritus, atque ad eius portam
prope Tiberim terminabatur, Basilica principis Apo-
stolorum, eaque montis Vaticani, quae nunc muro
clausa est, parte exclusis; atque hac ratione duas com-
prehendebat portas, alteram quidem Triumphalem e
regione eius pontis, cuius nunc pilas & vestigia prope
S. Spiritus aedem in Tiberi videmus; alteram vero Au-
reliam vocatam, quae prope eiusdem Hadriani sepul-
30 chrum fuit, quaque iter erat ponte ipso triumphali.
Quo modo vero sepulchrum Hadriani muris anne-
xū fuerit, paulo post ex Procopio aperiam. Aliquādo

autem mihi in mentem venit Triumphalem portam, diu ante usum amississe, Aureliamque solam eo portā fuisse, donec ampliatis a Leone IIII. muris usum & nomen & ipsa amitteret. Nam Procopius non omisit mentionem facere de Triumphali, in ea quam describit urbis oppugnatione, si eo tempore fuisset, quā Aureliae nō omittat; ea enim parte Gothi maxime in obsidione laborarunt, vnde illum crebrius locorū illorū meminisse oportuit. Adde quod si Triumphalis porta eo tempore fuisset, non XIII. portas, ut scribit Procopius, tunc circumiectus vrbi murus, sed XV. habuisset, nam Aurelia XIII. est: decem enim portae urbis, IIII. vero Transiberim fuerunt. Quae omnes praeter hanc Aureliam, ad nostram usque aetatem perdurarunt. Porro autem ex Aureliae portae descriptione, quam Procopius facit, egoque hic subiiciam, locū portae, murorum ambitum, & quale fuerit Hadriani sepulchrum cognoscemus. Gothi (inquit *Septima castra extra flunium Neronianis in campis fixere, ita ut castris omnibus esset pons intermedius, vnde peractum, ut & portae 20* *Aureliae duae infestae ab hoste essent, Aurelia scilicet, quae S. Petri, ut ei templo propinquior, nuncupatur, & altera quae trans flumen est sita.* (intelligit autē S. Pancratij.) Quibus verbis eas diuersas fuisse liquet. & alibi: *Dum haec peraguntur, Aurelianam portam ex altera parte Gothi hoc modo innadunt; Hadriani Romanorum quondam imp. sepulchrum extra portam Aureliam extat, & ad lapidis iactum a moenibus procul extructum, spectatu procul dubio dignum: Pariō namque ex lapide aedificatum est, saxa quadrata illi inuicem nexa, alia nulla intermixta materia; & quaternis partitum 30* *pari dimensione lateribus, eam porrectis in latitudinem, ut iactus ex angulo lapis, alterum fere pertingat, altitudine au-*

tem haec Urbis moenia superant; statuæ quoque ex eodem patrio marmore virorum equorumque miro artificio factæ desuper insident. Sepulchrum id præci homines illi, quæ velut moles & arcis in speciem Urbis impositum videretur, brachiis duobus a moenibus ipsis ad sepulchrum id usque porrectis inædificatisque, complexi sic sunt; ut murorum sit perinde pars quaedam effectum, apparet namque altissimæ id turri persimile, & ea e regione imminet portæ. Erat itaque per opportunum & munitissimum eo loco præsidium. Cuius custodia

10 per Belisarium tradita Constantiano obtigerat, cui iniunctum, ut & cõigui muri curam susciperet asseruandi, ut leuiori & non magni momenti custodia indigentis; si quidem ea ex parte baudquaquam murus flumine subterlabente poterat oppugnari. Constantianus autem, quum ei nuntiatur, hostes transitum per flumen tentare, muro illi diffusus, qui ad fluvium erat, cum paucis ipse statim opitulatum contendit, maiore militum multitudine iussa portam in primis, & in sepulchro ipso præsidium diligentius custodire. Gothi interea Aureliam portam,

20 Hadriani que molem sine ullis machinationibus confestim invadunt, scalas tamen ingenti manu inferentes, multitudine sagittarum immissa, facile in dubium hostes deducere, & trepidationem inferre, atque adeo ut parvo molimine præcudum paucitate, potiri se præsidio posse existimarent. Præclaris itaque scutis, Persicis nihil inferioribus, ad moenia succedebant, & hostes frustrari quam proxime subierunt. Sub porticum namque ad sacram beati Petri apostoli pertinentem tum aedem, latitantes hi venerant. Inde quum de improviso compariissent, rem ita aggrediuntur, ut nec balista quidæ Romanici custodes vii in hostes possent, non enim in nimium subeuntes

30 relictum immittere, tormentumne poterant, nec illis ut scutatis obesse. Sed postquæ validius Gothi incubuere, & creberrimæ sagittarum immissione propugnacula infestando admoturi sã

erant aedificioscalas, vnde quaque fere circumuentis iam omnibus, qui de mole pugnando se iuebantur; aliquandiu Romanis iniectus est terror, de salute iā desperantibus, quando quidem se se ac moenia defensare, vt erat necesse, haud quaquam iam possent: communi tamen consensu, diffractis marmoreis illis vastisque simulachris, ex eorum fragmentis ingentia saxa in hostium capita superne deuoluūt, Gothi vero percussis oppugnationem remittunt, iisque sensim cedentibus, victoria potius Romani, hos demum vt victos propellunt. Tamque Constantianus perire refectis, fugatisque qui transitum fluminis pertētaſſent, redierat, non enim praesidium illud hostes, vt ipsi rebantur, neglectum prorsus, vel incustoditum inuenerant. Itaque factum vt circa Aureliam portam omnia in tuto iam essent. Ad portam vero Pancratianam quae Transiberim est; ob loci difficultatem nil memoria dignum ab hostibus gestum est. c. c. Hactenus Procopius. Pontis autē Aeli, & eius sepulchri meminere Dio, & Spartianus in Hadriani imp. vita. Portam vero Aureliam, vel a via eius nominis, quae per eam exibat, vel a tribunali Aurelio, nomen accepit, de quo Cicero mentionem facit sic in L. Pisonem; Petſequente connexos his funeribus dies, pro Aurelio tribunali, ne connuente quidem te, quod ipsum etiam scelus. c. c. Quae postea locum cū nomine amisit Leonis IIII. Papae pontificatu, quando is prolatis muris Vaticanum & Basilicam S. Petri apostoli cūxit

De viis Aureliis duabus

Via Aurelia vetus ab hac porta exiens per maritima Tusciae ora, agros, & siluas Pisas vsque extendebatur. Hanc quidam Consularem, & Traianam aliquādo dictam fuisse, nullo adducto veteri testimonio, scribūt: eamque ab Aurelio viro consulari denominatam ferunt. Alij vero ab Aurelio tribunali prope eiusdē viac

principia collocato dictam autumāt. De quo Cicero mentionem facit, quum dicit, se homines in tribunali Aurelio palam conscribi, cēturiarique vidisse. De hac via idem Cicero Philippica XII. *Tres viae sunt ad Muniā, a supero mari Flaminia, ab infero Aurelia, media Cassia.* Et in Catilinam. Eutropius quoque: *Etruriae* (inquit) *per Aureliam usque ad alpes maritimas ingentes agri sunt, hique fertiles & siluosi.* In hac via fuerunt priuati horri Galbae imperatoris, vbi ipse (vt refert Tranquillus) sepultus est. In hac, vt in Flaminia, Appia, Latina, & aliis viis, plurimi loculi, vrnæ, & antiqua sepulchra vetustate fere consumpta adhuc videntur. Inueni autē in antiqua marmorea inscriptione mentionem fieri viae Aureliae sic

M. F. GAL. PRIMVS. X. VIR. ST
IVD. TRIB. LEG. VII. GEM. FELICIS
HISPAN. CITERIORIS. Q. VREANO
AEDILI. CVRVL. PRAETORI. CVRAT
VIAE. AVRELIAE. PRO COS. LY
CIAE. PAMPHILIAE. COS
POLIMVS. LIB

Item in alia viarum Aureliae, veteris & nouae, quarū altera forte ab auctore, altera a reparatore dicta fuit. lapis est Tibure, quem paulo post adponam. Haec via ab vrbe exiens Arelatem, vsque sic producta erat, vt ex itinerario Antonini Pij concinnauit.

A Roma Martham
Loriam Forum Aureli
30 Ad Turres Cosam
Pyrgos Ad lacum Aprilem
Castrum nouum Salepronem
Centum cellas Manlianam h iij

Populoniā	Aquas
Vada Volaterrana	Crixiam
Ad Herculeā	Canalicum
Pifas	Vada Sabatia
Papirianā	Pollupue
Tunc	Albingaunum
Boaceas	Locobormanum
Bodecias	Costa ballenae
Tecolata	Albintimilium
Delphinās	Lumonem
Genuam	Alpes summās
Libanum	Arelatem
Dertonā	

De Viis Cornelia, & Triumphali

Viam Corneliam, cuius non nisi in marmoreis inscriptionibus, & apud P. Victorem mentionem extare vidi, mediam inter Aurelias & Triumphalem hac regione fuisse ex iis inscriptionibus coniicio
Romae in domo Caesia

C. SALLIO. ARISTAENETO. C. V
SEPTIM. VIRO. EPVLONVM
SODALI. AVGVSTALI. IVRIDI
CO. PER. PICENV. ET. APVLIAM,
CVRATORI. VIARVM. AVRELI
AE. CORNELIAE. TRIVMPHALIS
PRAETORI. K. TVTELLARIO. QVAESTORI
DESIGNATO. ET. EODEM. ANNO. AD. AEDI
LITATEM. PROMOTO. X. VIRO
STILITIB. IVDICAND. ORATORI. MAXIMO
DECVRIONES. ET. PLES. COLONIAE
ASCVLANORVM. ANCONITANORVM
PROPTER. HYMANITATEM. ABSTINEN
TIAM. EFFICACIAM.

Item Tibure in pariete aedis S. Pauli

C. POPILLIO. C. F. QVIR. CARO.
 PEDONI. COS. VII. VIRO. EPVLON
 SODALI. HADRIANALI. LEGATO
 IMP. CAESARIS. ANTONINI. AVG
 PII. PROPR. GERMANIAE. SVPER. ET. EX
 ERCITVS. IN. EA. TENDENTIS. CVRATOR
 OPER. PVBLICOR. PRAEF. AERAR. SATVR
 CVRATORI. VIAR. AVRELIAE. VETERIS. ET
 10 NOVAE. CORNELIAE. ET. TRIVMPHALIS
 LEGATO. LEG. X. FRETENSIS.
 A. CVIVS. CVRA. SE. EXCVSAVIT. PRAETORI
 TRIBVNO. PLEBIS. Q. DIVI. HADRIANI. AVG
 IN. OMNIBVS. HONORIBVS. CANDIDATO
 IMPERATOR. TR. LATI CLAVIO. LEG. III.
 CYRENAICAE. DONATO. DONIS. MILI
 TARIBVS. A. DIVO. HADRIANO. OB
 IVDAICAM. EXPEDITIONEM. X. VIRO
 STLITIBVS. IVDICANDIS. PATRONO
 20 MVNICIPI. CVRATORI. MAXIMI. EXEMPLI
 SENATVS. P. Q. TIBVRS
 OPTIME. DE. REPVBLICA. MERITO

De Via Triumphali

Via Triumphalis initium habebat a ponte, cuius
 nūc vestigia & pilas medio Tiberi videmus prope Xe-
 nodochium S. Spiritus, qui a P. Victore Triumphalis,
 sicut & via appellatur; haec deinceps pone basilicam
 S. Petri, & obeliscum, qui vulgo *la Guglia* dicitur, pro-
 30 tendebatur: vbi adhuc multū silices eius viae strati vi-
 dentur. Hanc autem viam S. Hieronymus, & Damasus

papa in vita S. apostolorum principis Petri Triumphalem vocant, prope quam in Vaticano eundem apostolum cruci affixum, & sepultum fuisse scribunt; vbi postea in eius honorem maximum ab Augusto Constantino templum conditum est. Ab hac via, porta de qua mox loquar, Triumphalis vocitata est

De Via Aemilia Scauri

Viae Aemiliae alterius quae Scauri dicebatur, meminit Strabo iis verbis: *Hic ille Scaurus, qui per Pisas & Lunam usque Sabatios viam stravit Aemiliam, hinc per Dertionam. & ceter*

Hanc viam M. Aemilius Scaurus, qui consul, censor, & princeps Senatus fuit, de hostium manubiis stravit: triumphauit enim de Gatisceis, & Liguribus, quos bello vicerat, & magnis cladibus afflictos, in populi Romani ditionem redegerat. De ea praeterea nihil compertum habeo

De viis Pompeia, & Domitia

20

Viae Pompeiae in Sicilia, Cicero contra Verrē meminit. Viae quoque Domitiae in Gallia, idem pro M. Fonteio mentionem facit

De reliquis viis extra urbem quarum loca ignorantur

Referuntur a P. Victore, in libello de regionibus urbis Romae, viae Patinaria, & Tiberina, forte quod esset prope Tiberim dicta; Gallica, & Gallicana, quod 30 in Galliam ducerent; Laticulensis, & Flauia. Quarum adhuc loca vel situs inuenire non potui

Curatores viarum vectigalia earundem certis hominibus locabant, quae qui redimeret mancipes sunt dicti, unde mancipum fraude, & magistratum incuria viae saepe interruptae, & imperuiae factae sunt, de qua re conqueritur Cornelius Tacitus. De eiusmodi mancipe est Romae in domo Cardinalis Carpensis haec inscriptio

D . M . S

CN . CORNELIO

CN . F . SAB

M V S A E O

MANCIP. VIAE. APPIAE

HERENNIA. PRISCILLA

CONIUGI

BENE. MERENTI

FECIT

20 Mancipes quoque, ut in diuinatione scribit Asconius, fuerunt publicanorum principes Romani homines, qui quacunque sui causa, si decumanas redimerent, decumani appellabatur; si portus aut pascua publica, portitores, aut pecuarii; quorum ratio scriptura dicebatur. Hi omnes exigenda a sociis suo periculo exigebant, & rei publicae repraesentabant, providentes tamen in illa redemptione commodis suis. Lucebat autem si moderate fiat, aestimare in cellam praetori frumentum, macerari pro frumento ab aratoribus pecunias accipere non licebat.

30 C. Viarum munitio ac restitutio antiquis Romanis maximae curae fuit, atque in primis C. Graccho, ut Plutarchus, item ex imperatoribus Augusto, ut Tran-

quillus, Tiberio vt Tacitus, Vespasiano vt Sex. Aurelius, Traiano vt Dio tradidere; probantque hac marmoreae inscriptiones antiquae. In Capitolio sub porticu Palatij conseruatorum vrbis

IMP. CAESARI

VESPASIANO. AVG

PONT. MAX. TR. POT. III

IMP. II. P. P. COS. III. DES. IIII

S. C

QVOD. VIAS. VRBIS. NEGLEGENTIA
SVPERIORVM. TEMPORVM
CORRVPTAS. INPENSASVA
RESTITVERIT

Item Allifis in angulo parietis cathedralis
Ecclesiae

IMP. CAESAR. M. AVRE

LIVS. ANTONINVS. PIVS. FE

LIX. AVG. PARTHIC. MAX

BRITANNICVS. MAXIMVS. P. M. P. P

COS. III. DES. IIII

VIAM. INVNDATIONE. AQVAE

INTERRVPTAM. RESTITVIT

Ad vias autem exaedificatae fuerunt aedes, domus, arcus, hippodromi, praedia, horti, tabernac, & sepulchra tanta frequentia, atque splendore, vt exterarum gentium legati per suburbana venientes, longe ante vrbis portas, iam in ipsa vrbe se esse existimarent. Hae itaque sunt XIII. vrbis portae, quae ante millesimū annum fuerunt, quaeque omnes praeter vnā Aureliā, adhuc supersunt. Quibus nomina antiqua quāta mā-

xime potui diligentia afferre curavi. Eas enim omnes antiquitus quoque iisdem locis, vel & si ab eis procul at tamen iisdē viis fuisse manifestē demonstravi. Quibus etiam vias omnes ex eis exeūtes, quarum apud veteres auctores, vel antiquas inscriptiones memoriam extare viderim, adiunxi, ut vno intuitu & porta & via cognosci posset. Porro autem si XIII. his portis decem alias addiderimus, (quas forte Procopius portulas quasdam alias praeter illas XIII. appellavit) quarum apud veteres auctores mentio est, verum demum erit quod libro tertio cap. v. refert Plinius, urbem Romanam suo tēpore XXIII. portas habuisse. Quae quē admodum urbis circuitus varios terminos habuit, sic idem habuerunt & portae, quarum quaedam in pomerij ampliatione in media urbe remanētes, vsum & nomen amisere, quaedā saepe hinc inde iisdem tamē viis translatae, pristinum nomē retinuerunt, quaedā etiam variis temporibus antiquis interpositae, novam cōsequutae sunt appellationem. Decē autem portarū nomina praeter ea, quae superius adposuimus, sunt haec

De porta Querquetulana

Porta Querquetularia, vel Querquetulana, de qua Plinius sic libro XVI. cap. x. *silvarum certe distinguebantur insignibus, Fagutali lomi etiam nūc ubi lucus fageus fuit, porta Querquetulana, colle in quem vimina petebantur.* Si igitur in Viminali colle extat viminū silva a qua collis est denominatus, necesse fuit hanc portā in Viminali fuisse. In quo Varro Querquetulanum facellū, P. vero Victor, ac Sex. Rufus lucum fagutalem ponunt. Quare etiam portam Querquetulanam eā olim fuisse portam, quae nunc clausa est, crediderim, prope Castrū praetoriū, vel non longe ab eo. Quāvis nō me.

lateat Cornelium Tacitum scribere môtē Coelium Querquetulanū prius vocatū fuisse. Vt cunque autem sit, Varroni, Plinio, P. Victori, & Sex. Rufo magis credendum, qui eam in Viminali fuisse vel innuunt, vel aperte demonstrant. Hanc autem eandem fuisse existimo portam, cum ea quam Sex Pompeius Querquetulariam appellauit. *Querquetularia* (inquit) porta Romae dicta, quod querquetum intra muros Urbis iuxta se habueris. & alibi: *Querquetulanae*. Virae putantur significare nymphae, praesidentes querqueto virenti, quod genus siluae indicat fuisse intra portam, quae ab eo dicta sit *Querquetularia*. 10

De porta Piaculari

Piacularis (inquit Sex Pompeius) porta Romae appellatur, propter aliqua piacula, quae ibidem fiebant, vel ut ait Cloarius, ex sacro per aliquem piaculo soluitur, aut aliqua piandi pro putandique causa immolatur.

De porta Catularia 20

Idem Sex. ait: *Catularia* porta Romae est dicta, quia non longe ab ea ad placandum Caniculae sidus frugibus inimicū, rufae canes immolabantur, ut fruges flauescētes ad maturitatem perducerentur.

De porta Minucia

Minucia porta Romae est appellata, eo quod proxima sit sacello, alias arae Minucij, quem deūm putabāt. 30
Auctor Sex. Pompeius. Forte de hac porta loquitur in Commodi vita Lampridius, quum ait: *Herculis signum aeneum sudauit in Minucia per plures dies*

De porta Mugionæ

Idem quoque etiã Mugionæ portæ his verbis meminit. *Mugionæ portæ Romæ dicta est a Mugio quodam, qui ei tuendæ præfuit. Hanc non procul a viâ Noua versus Auentinam fuisse scribit Solinus*

De porta Sanquali

- 10 *Sanqualis (inquit Sex. Pompeius) portæ appellatur proxima aedis Ancæ. Sanqualis autem auis nomē est, quæ ossifraga dicitur. Quidam Saginalem portam ab aede Sangi legendum putant. Quod si textum aliquem antiquum adducerent, non improbarem*

De porta Næuiæ

- Hanc, ut duas sequentes, inter portam Capenam, & Tiberim fuisse elicitur, ut etiam supra exposui, ex P. Victore, & M. Varrone libro 1111. de lingua Latina, qui de ea loquens sic ait: *sequitur portæ Næuiæ; quod in nemoribus Næuiis: Næuius enim loca Urbis sic dicta, coluit. Hanc omnes superioris ætatis antiquarij inepte nimium Maiorem nunc esse dixerunt*

De porta Rauduscula

- Deinde (inquit Varro) portæ Rauduscula, quod æræta fuit. *Æs raudus dictum, ex eo in veteribus mancipiis scriptum, Raudusculo libram ferito. De hac portæ mentionem etiam facit Valerius Maximus lib. v. c. 1. Dignam (inquit) pietatem, quæ quod ad solidam gloriam attinet, septem*

regibus praeferatur: cuius testandae rei gratia capitis effigies
aereae portae qua excesseras inclusa est, diētaque Randuscu-
lana, quod olim randa aera dicebaniur. Vicu portae Rau-
dusculanae P. Victor cum vico portae Naeuiæ in re-
gione XII. Piscinae publicae enumerat

De porta Lauernali

Hinc porta Lauernalis ab ara Lauernae, quod ibi ara eius
deae fuerit. Auctor Varro

De porta Libitinenſi

Portae Libitinaeſis meminit in Commodi imp. vi-
ta Lampridius: Galea eius (inquit) bis per portam Libiti-
nenſem elata eſt. Haec a Libitina dicta fuit, quod per eā
cadauera mortuorum ad ſepulchrum efferrentur. Li-
bitinam autem & pro dea ipſa, & pro Libitinariorum
opera accipi ſolet. Libitina autem dea erat in cuius tē-
plo vendebantur, & locabantur ea, quae ad ſepulturam
pertinebant; de qua fuſius diſputabo, quā ad eius
templi quod Romae fuit, deſcriptionem deuenero

De porta Feneſtrali

Fuit quoque Romae etiam porta Feneſtraliſis appel-
lata, de qua ſic ſcribit Plutarchus problemate xxxv.
Quid eſt quod portam unam Feneſtram appellāt, apud quam
fortunae thalamus poſitus eſt? an quia Seruius rex cum ſecū-
diſſima fortuna rem habuiſſe creditus eſt, quā per feneſtrā
ad eum penetraret. an hoc fabuloſum, illud autem verū; Tar-
quinio Priſco Romae regnante, quā is a paſtoribus eſſet occi-

sus, Tanaquil eius vxor, mulier sane prudens & fortis, per fenestram populum allocuta, multitudini persuasisse dicitur, vt Seruium regem declararent, ex quo factum est, vt ille locus ita appellaretur? Et Ouidius libro Fastorum vi.

Lux eadem Fortuna tua est, auctorque locusque

Sed superiniectis quis latet iste togis?

Seruius est, iam constat enim, sed causa latendi

Discrepat: & dubium me quoque mentis habet

Tum dea furtiuos timide profitetur amores

Coelestemque homini concubuisse pudet

Arsit enim magna correpta cupidine regis

Caecaque in hoc vno non fuit illa viro

Nocte domum parua solita est intrare Fenestra

Vnde Fenestralis nomina parta tenet

Nunc pudet & vultus, velamine celat amatos

Oraque sunt multa regia tecta toga

Ceterum hac portam non Urbis, sed Palatii fuisse crediderim. Urbis enim Ser. Tullij regis tempore latius se extēdebat quā vbi porta Fenestralis fuisse describitur

De porta Triumphali

Portam Triumphalem fuisse (vt existimo) extra ceterarum numerum Transiberim sub Vaticano, iuxta viam, & pontē sui nominis docet Iosephus libro VII. de bello Iudaico cap. XXIII. Vbi triumphum Iudaicum Vespasiani imp. & T. Caesaris describit. Die (inquit) triumphi principes, qui non in Palatio, sed prope Isidis templum nocte illa quieverant, prima iam aurora incipiente procedunt, lauro quidem coronati, amicti vero patria veste purpurea, & ad Octavianas ambulationes (porticum credo Octaviae in campo Martio sitam intelligit) tran-

seunt. Ibi enim senatus ducum proceres, & honorati equites eorum praestolabantur aduentum. Tribunal autē ante porticus factū erat, sella eque eburneae in eo praeparatae, quo quī ascendissent, considerunt. Ibi quum milites allocutus fuisset, lemnibusque votis susceptis, soluisse, imp. ipse cum Tito Caesare, ad portam recedit, quae ab eo quod per illam semper triumphorum pompa ducitur, nomen accepit. Ibi triumphalibus vestis amicti, diis ad portam collocatis, caesa hostia inter spectacula transeuntes, triumphum ducebant. &c. Quibus verbis constat eos extra urbem tum in cāpo Martio fuisse, eosque traiecto Tiberi, per eam portam introiisse, de qua Tranquillus quoque in Augusti vita sic mentionem facit cap. centesimo: *Senatus & in funere ornando, & in memoria honoranda, eo studio certatim progressus est, ut inter alia complura censuerint quidam, funus Triumphali porta ducendum, praecedente Victoria quae est in Curia, canentibus naeniam principum liberis viriusque sexus.* Et Tacitus libro primo historiae Aug. Tum consultatū de honoribus, ex quibus maxime insignes visi, ut porta Triumphali duceretur funus &c. Hanc autem portam diu ante Procopij tempora esse desuisse superius demonstraui: Eratque in ea murorum urbis parte, quae ab Hadriani sepulchro ad S. Spiritus portam olim producti erant. De hac porta sic mentio est in antiqua inscriptione

FORTVNAE.

FORTVNAE. SANCTAE
 ATINIA. TYRANNIS
 SEMINARIA. A. PORTA
 TRIUMPHALE
 P. TERENTIUS FORTVNATVS
 VIR. CARISSIMVS
 CVL. GRATIAS. MAXIMAS
 SEMPER. EGI
 CVM
 TERENTIA. FAVSTINA
 FILIA
 DONVM. DEDIT
 L. D. D. D

10

Ab hac porta Triumphalē viam exiisse paulo ante explicavi. Si igitur decem has portas, quas ab iis XIII. diuersas fuisse liquet, ipsis adiūxerimus, erūt XXIII. vrbis Romae portae, vt Plinium dixisse existimo, quū ait: *Vrbs Roma complexa est montes septem, diuiditurque in regiones XIII. Compita earum. CCLXV. eiusdē spatij mensura currente a miliario in capite Romani fori statuto, ad singulas portas, quae sunt hodie numero XXIII. (nam quod vulgati codices habent XXXVII. mendū procul dubio est ex adiectione numerorum aliquot ortū) ita vt XII. portae semel numerentur, praetereanturque ex veteribus VII. quae esse desierunt*

20

De tribus aliis portis Vrbis Romae

30

Portas autem septem, quas Plinius suo tempore esse desiisse scribit, has fuisse existimo: Primo quattuor vrbis Romae veteris portas, quas Romulum reliquisse superius scripsi; deinde porta Saturnia, quae & Pandana, de qua sic Varro mentionem facit: *Capitoliū, ante*

Tarpeius dictus, quem antea etiam Saturnium dictum prodiderunt. Et Antiquum oppidum in hoc fuisse Saturniam scribitur. Eius vestigia etiam nunc manent tria, quod Saturni fanum in faucibus; quod Saturnia porta, quam Iunius scribit, quam nunc vocant Pandanam; quod post aedem Saturni in aedificiorum legibus parietes postici muri sunt scripti. Et Sex. Pompeius: Pandana (inquit) porta dicta est Romae, quod semper pateret. Hanc autem sub Capitolio fuisse non longe a templo Saturni, refert Varro. De eadem porta mentionem facit Solinus, quam prope Capitolium fuisse scribit

De portis Ratumena, & Salutaris

Porta Ratumena (ut inquit Sex. Pompeius) a nomine eius appellata est, qui ludicro certamine quadrigis victor, Etrusci generis iuuenis a Veis. Is consternatis equis excussus Romae perit, qui equi feruntur non ante constitisse, quam peruenerint in Capitolium, conspectumque fictilium quadrigarum quae erant in fastigio Iouis templi. Quas faciendas locauerant Romani Veienti cuidam artis figlinae prudenti, quae bello sunt recuperatae, quia in fornace adeo creuerant, ut eximi nequissent, idque prodigium portendere videbatur, in qua ciuitate eae fuissent, omnium eam futuram potētissimam. Et Plinius libro VIII. cap. XLVII: Maius augurium apud priscos, plebeis circensibus excussio auriga, ita ut sistaret, in Capitolium cucurrisse equos, sedemque ter lustrasse. Maximum vero eodem peruenisse a Veis cum palma & corona, effuso Ratumena, qui ibi vicerat: inde postea nomen portae est
Porta Salutaris appellata est ab aede Salutis, quae ei proxima est. Sex. Pompeius. Hanc autem in Quirinali fuisse constat, sicut & aedes Salutis fuit.

De porta Stercoraria

30
31 Stercoraria vero porta non vr̄bis sed Capitoliij fuit,
de qua idem Sex. Pompeius: *Stercus* (inquit) *ex aede Ve-*
stae XVII. Kal. Iulias defertur in angiportum mediū fere cli-
ui Capitoliini, qui locus clauditur porta Stercoraria, tātae san-
ctitatis maiores nostri esse iudicarunt. &c. Has igitur septē
portas eas fuisse existimo, quae Plinij tempore iam
esse desierant

10 Portae autem quae nunc extant Romae in vniuersum
sunt XX. antiqui nominis & loci XIII. recentioris ve-
ro vr̄bis Leonianae videlicet VII. de quibus paulo
post dicam. Ad septemtrionem sunt, Flaminia, & Col-
latina; ad ortum vernalium Collina, & Viminalis; ad or-
tum aestiuū Gabiufa, & Esquilina; ad ortum hyema-
lem Coelimontana, & Latina; ad meridiem Capena,
20 & Trigemina; ad occasum Naualis, Ianiculensis, & Se-
ptimiana: reliquae septē vr̄bis Leonianae sunt. & ceter

Epilogus Portarum omnium vr̄bis Romae

Portae Vr̄bis Romuli IIII

- 30 Porta Mucionis, alias Trigonia
Porta Romanula, post Romana
Porta Ianualis, post porta vetus Palatij
Porta Carmentalis, post Scelerata, alias Tarpeia

*Quattuordecim portae Urbis Romae; quae ante millesimum
annum, Iustiniani imperatoris tempore fuerunt.*

*Quae praeter unam Aureliam, etiam
nunc extant*

Porta Flumentana, Post Flaminia, nunc Populi
Porta Collatina, postea Pinciana
Porta Agonensis, post Quirinalis, deinde Collina, po-
Porta Viminalis, nunc S. Magneti (stea Salaria 10
Porta Gabiufa nunc S. Laurentij (Maior
Porta Esquilina, alias Labicana, post Praenestina, nunc
Porta Coelimontana, post Asinaria, nunc S. Joannis
Porta Ferentina, postea Latina
Porta Capena, post Appia, nunc S. Sebastiani
Porta Trigemina, Post Ostiensis, nunc S. Pauli
Porta Naualis, post Portuensis
Porta Ianiculensis, post Pancratiana, vel S. Pancratij
Porta Fontinalis, post Septimiana
Porta Aurelia prope molem Hadriani, quae nunc esse 20
desiit

Aliae decem portae, quae forte tempore C. Plinij erant

Porta Querquetularia, vel Querquetulana in Vimi-
Porta Piacularis nali
Porta Catularia.
Porta Minucia
Porta Mugiona
Porta Sanqualis
Porta Nacua
Porta Rauduscula, alias Raudusculana 30

Porta Lauernalis

Porta Libitinensis

Porta Triumphalis sub Vaticano, Transiberim extra

Tres portae, quae quattuor Urbis Romuli portis addi-

tae, forte erunt illae septem, quas Plinius suo tem-

pore esse desisse scribit

Porta Saturnia, post Pandana

20 Porta Ratumena

Porta Salutaris in colle Quirinali

Porta vero Stercoraria nō urbis erat, sed Capitolij

Porta quoque Fenestralis Palatij, non urbis fuit

Portae VII. Urbis Leonianae, alias

Burgi S. Petri

Porta S. Spiritus

20 Porta Posterula, alias Turrionis

Porta Pertusa

Porta Palatij

Porta Viridaria, alias Iulia

Porta S. Peregrini, vel S. Petri

Porta S. Angeli prope molem Hadriani, alias P. Castelli

Viae antiquae Romanae extra urbem

Via Flaminia incipit a porta Populi, Ariminum vsque

30 progreditur

Via Aemilia Lepidi initium habet ab Arimino, Aquile-

iam vsque protenditur

- Via Cassia extra urbem initium habet a Flaminia
 Via Claudia, vel Clodia extra urbem iungitur Flaminiae
 Via Annia } extra urbem incidunt in Flaminiam
 Via Augusta }
 Via Cimina extra urbem initium habet a Flaminia
 Via Amerina incipit a Flaminia, Amerinamque protē-
 ditur
 Via Sēpronia in Vmbria incipit a Flaminia
 Via Postumia in Gallia togata, haud procul ab Aemū-
 lia
 Via Collatina initium habet Romae a porta Pinciana
 Via Salaria exiit Romae a porta Salaria
 Via Quinctia } extra urbem in Sabinis, haud longe a
 Via Iunia } Salaria
 Via Nomentana incipit Romae a porta S. Hagnetis
 Via Tiburtina } initium habent Romae a porta S.
 Via Gabina } Laurentij
 Via Praenestina } Romae a porta Esquilina, nunc
 Via Labicana } Maiore, incipiunt
 Via Campana Romae incipit a porta S. Ioannis
 Via Valeria noua } prope urbem, vel Romae initium
 Via Valeria vetus } habebant, aut a porta S. Ioannis
 Via Tusculana } aut prope eandem portam a via
 Campana
 Via Latina } Romae a porta Latina
 Via Albana }
 Via Appia Romae a porta Capena Brundisium usque
 protensa
 Via Traiana }
 Via Numicia } a via, vel prope
 Via Setina } viam Appiam ibidem
 Via Domitiana }

Via Asinaria inter Ardeatinam & Appiam

Via Ardeatina Romae initium habebat

Via Laurentina } Romae a porta

Via Ostiensis } S. Pauli

Via Portuensis Romae a porta eiusdem nominis

Via Vitellia Romae a porta Ianiculensis, alias S. Pan-

cratij

Via Aurelia vetus } Romae a porta

10 Via Aurelia noua } Aurelia

Via Cornelia inter Aurelias, & Triumphalem

Via Triumphalis

Via Aemilia Scauri Pisis, per Tusciam vsque Dertonā

Via Pompeia in Sicilia

Via Domitia in Gallia

Viae duae Traianae

Via Patinaria

Via Tiberina

Via Gallicana } Viae incertae

Via Gallica

20 Via Laticulensis

Via Flauia

Viae intra urbem

Via Sacra

Via Noua

Via Lata

Via Noua alia

Via Fornicata

30 Via Recta

Via Alta, quae & Alta semita

De Via Sacra

Sex. Pompeius, ex Verrio Flacco annotauit, in viarum nominibus substantiuum in sermone praeponendum, ut dicatur *via Sacra*, & *Via Noua*, non *Sacra Via*, aut *Noua Via*. Viae autem urbis interdum semitae dicebantur, ut Alta semita, improprie vero plateae, ut ab Aelio Spartiano in Caracalli vita. De via autem Sacra, quae inter urbanas nobilissima erat, & celeberrima, sic Varro libro IIII. scribit: *Ceroliensis a Carinarum iunctu dictus Carinae, postea Ceronia, quod hinc oritur caput Sacrae Viae ab Streniae sacello, quae pertinet in arcem, quae sacra, quotquot mensibus feruntur in arcem, & per quam augures ex arce profecti solent inaugurare. Huius Sacrae Viae pars haec sola vulgo nota, quae est a foro eunti proximo cliuo. Et Sex. Pompeius: Sacram viam quidam appellatam esse existimant; quod in ea foedus ictum sit inter Romulum & Tatium. quidam: quod eo itinere utantur sacerdotes Idulium sacrorum conficiendorum causa. Itaque neque eatenus quidem, ut vulgus opinatur sacra appellanda est a Regia ad domum regis sacrificuli, sed a regis domo ad sacellum Streniae, & rursus a Regia usque in arcem, nec appellari debere ait Verrius, *sed disiunctiue, ut ceteras vias Flaminiam, Appiam, Latinam, ne nouam, viam quidem, sed viam nouam. His verbis apparet hanc viam prope amphitheatrum principium habuisse, & per vicinos hortos S. Mariae nouae iuxta templum Pacis, & Faustinae recta in Capitolium tetendisse per arcum Severi. In hac via fuit Regia Numae, ut prodit Asconius. Summa quoque Sacra via habitasse Ancum Marciū regem refert Solinus; Iuliumque Caesarem in ea domum habuisse, prodit Tranquillus. Per viam Sacram*

triumphantes in Capitolium aliquando ascendere solebant. Vnde Propertius libro II

Atque in Sacra currere rostra Via

Idem quoque docet Horatius. In eadem, vt fit animi causa, homines deambulare solebāt. Vnde Horatius in sermonibus

Ibam forte Via Sacra, sicut meus est mos

Item populo se ostentabant aurae popularis studiosi, vt de Mena Pompeij Magni liberto, idem poeta in

10 Epodis

Vides ne Sacram metiente te Viam

Cum bis ter Vinarum togia

Vt hora vertat huc & huc euntium

Liberrima indignatio

Et de puella populo se praebente Propertius

Cui saepe immundo sacra conteritur Via sacco

Nec finit esse moram, si quis adire velit

Vitellius inter forum & viam Sacram, tamquam celeberrima vrbis loca, seminudus, quum ad necem trahe-

20 retur, facinorosorum & seruorum more, per contumeliam illusus & vexatus est. Tacitus libro xx

In eadem via propter frequentiam, res viles veniebāt, vt poma, flabella, tesserae, & tali; auctoribus Varrone, Ouidio, & Propertio

Sacrauienses & Suburanenses, qui viam Sacram, & Suburam habitabant, nominauit Sex. Pompeius. October (inquit) equus appellatur, qui in campo Martio, mense Octobri immolatur quos annis Marti, bigarum victricum dexterior, de cuius capite non levis contentio solebat esse inter Suburanenses, & Sacrauienses, vt in Regiae pariete, illi ad turrim Mamiliam adfigerent. eiusdemque cauda tanta celeritate perfertur in Regiam, vt ex ea sanguis distillet in focū, parti-

30

cipiendae rei diuiniae gratia, quas hostias hic quidam Marti bellico deo sacrari dicunt. Hanc autē diuersam a foro fuisse docet Plinius, quum ait libro XIX. cap. I. Caesar dictator totum forum Romanum intexit, viamque Sacram ab domo sua usque ad cliuū Capitolinum, quod munere ipso gladiatorio mirabilis visum tradunt. Templum Faustinae fuisse in via Sacra refert Flavius Vopiscus in vita Gallieni minoris: Fuit denique haec statua in pede montis Quirinalis hoc est ante Sacram viam, intra templū Faustinae, aduecta ad arcum Fabianum, quae haberet inscriptum 10

GALLIENO. SALONINO. MINORI.

Anastasius quoque bibliothecarius refert Felicē XII. pont. max. templum vrbis Romae ante Sacram viam vertisse, dedicasseque in basilicam SS. Cosinae & Damiani

De Via Noua

Via Noua foro Romano iuncta fuit, ex Palatii parte, atque haud longe a templo diuae Mariae Liberatricis principium habens in Velabrum definebat. Varro Accae Laurentiae sacrificium fuit in Velabro, quae in Nouam viam exiit, ut aiunt quidam, ad sepulchrum Accae. Et Ouidius v. Fastorum

Qua noua Romano nunc via iuncta a foro est.

Et Lilius libro primo: Ex superiore (inquit) parte aedis per fenestras in nouam viam (habitauit enim rex Tarquinius Priscus, ut Solinus ait, ad portam Mucionam supra summam nouam viam) populum et aequum alloquitur & alibi: Aedem Aij Locurij in via noua supra templum Vestae fuisse, de qua aede, quod in via noua fuisset, 30 mentionē facit & Varro. Ara (inquit) Aij est in infima Noua via.

Alterius nouae viae his verbis meminit Spartianus :
Caracallus Antoninus nouam viam munivit, quae est sub
eius thermis Antoninianis, quae pulcherrima inter Romanas pla-
reas, non facile quicquam inuenias. Sed & Frontinus, aliae
viae nouae mentionem facit
De via lata

Haec via antiqua fuit, eamque vnam ex XIIII. vrbis
 regionibus Augustus Caesar fecit, quae hodie quo-
 que vetus nomen retinens superest, a macello Cor-
 uorum ad columnam Antoninianam extensa; & no-
 stra aetate Romae est celeberrima. Huius viae frequēs
 mentio est apud Bibliothecarium
De via Forticata

- 20 Viae Fornicatae meminit Plinius, quam prope Fla-
 miniam fuisse liquet, ea parte quae steterunt septa & 8
 buile
De via Recta
 30 Via recta ducebatur per longitudinem campi Mar-
 tii. Seneca in lusu dei morte Claudii: *Trahit* (inquit)
capite obuoluto, ne quis eū posset agnoscere per Campū Mar-
tium, & inter Tiberim & viam rectam descendit ad inferos.
 Haec via prope Flaminiam fuit, vt ait Martialis libro

- 30 VIII
Dum repetit sera conductos nocte penates
Lingonus a Recta, Flaminiaque recens

: Haec in dorso Quirinalis est, ab equis marmoreis initium sumens, usque ad portam Viminalem protensa, lapide quadrato olim strata, atque a situ Alta semita dicta, quam Augustus vnam ex XIII. vrbis regionibus instituit

De viis vero Suburana, Piscinaria, & Aelia nihil est quod apud veteres auctores inuentum tradere possim

De Vrbis Romae situ

21
- Vrbis Roma (vt Dionysius prodit) in occidentis locata est Italiae partibus, iuxta amnem Tiberim, qui ad Medium ferme littus effluit, centum & viginti stadiis, hoc est xv. millia passuum a Tyrreno mari distans, montes (vt inquit Plinius) septem complexa. Quare Varro diem Septimontium nominatum prodit ab eis septem montibus, in quibus vrbs sita est. Et alibi: *Vbi nunc est Roma septem montium demissior infimus locus.* Et Propertius poeta elegans

20
Septem vrbs alta iugis toto quae praesidet orbi. Vnde & septem gemina a Statio dicitur. Hos colles Virgilius in Georgicis, & in Epithalamio Ausonius propter regias sedes aliquando in iis constitutas, septem arces nominarunt. Virgilius enim ait

Septemque una sibi muro circumdedit arces

Nunc prolato pomerio Transiberinisque adiunctis montibus, decem colles includit, quorum situm, quoniam quae olim valles locaque depressa erant, propter amplissimos superaedificatis fornices, adeo montibus aequata sunt, vt aliquot montium discrimen vix agnosci

possit: varia quoque eorum nomina, & loca circum-
adiacentia, vnde reliquae vrbis cognitio apertior fiat,
ipforumque colliū diuisio facilius cognoscatur, pau-
cis annotare curabo. Hodie autē vrbis moenibus in-
clusi sunt Palatinus, Capitolinus, Quirinalis, Coelius;
Esquilinus, Viminalis, Auentinus, Collis, hortulorū;
& Transiberim, Ianiculum, & Vaticanus

Mons Palatinus

- 10 Hic, vrbe in eo primum condita, Romuli sedes fuit;
vnde & Romulius a Trebellio Pollione dictus est. M.
Varro lib. IIII. de lingua Latina. *Quartae regionis* (in-
quit) *Palatium*, quod *Palantes* cum *Euandro* venerunt; aut
quod *Palatini*, qui & *Aborigines* ex agro *Reatino*, quod ap-
pellatur *Palatium*, ibi confederunt. Sed hoc alij a *Palatia* vxorē
re Latini putarunt. Eundem hunc locum a petore dictum pu-
tant quidam; itaque *Naenius* *Balantiū* appellat. Huic *Ger-*
malum, & *Felias* coniunxerunt, & in hac regione *Sacripor-*
20 *tus* est. & *Sex. Pompeius*: *Palatium* mons *Romae* appella-
tus est, quod ibi pecus pascens balare consueverit, vel quod pa-
lare, id est errare ibi pecudes solerent: (quod *Propertius* &
Ovidius affirmant.) alij quod ibi *Hyperborei* filia *Palanto*
habitaueit, quae ex *Hercule* *Latinum* peperit: alij eundem,
quod *Pallis* ibi sepultus sit, existimant appellari. *Dionysius*
vero libro primo eum a *Palantio*, vel vt *Liuius*, & *Vir-*
gilius, a *Palanteo* *Arcadum* metropoli ab *Euandro* vo-
catum scribunt, post corrupte *Palatium* dictum. *Soli-*
nus autem: *Palatium* vero nemo dubitauit, quin *Arcadas*
30 habeat auctores, a quibus primū *Palanteum* oppidū conditū,
quod aliquā diu *Aborigines* habitauerūt. Sunt qui velint eum
dictū a *balatibus* ouium mutata littera, vel a *Pale* pastorali dea,

aut ut Silenus probat, a Palante, Hyperborei filio, quam Hercules ibidem compressit, nomen manit datum. Polybius eū a Palante Euandri filio dictū fuisse scribit. Nunc Palatium maius dicitur. Huius montis pars Germali nomen habuit, alia vero Velia, in qua, ubi postea deum Penatium aedes facta est, habitauit Tullus Hostilius rex. In hoc monte fuit sedes imperij Romani, domusque Augustana. Ab Augusto enim deinceps omnes Romani imperatores in Palatio habitauerunt. Et quia imperij sedes in eo constituta fuit, cuiusuis principis aulam, aut splendidi hominis domum, Palatium nominamus. Aulam Palatinam in qua imperatores postea habitauerunt, primus in domo Hortensiana instituit Cæsar Augustus. Tranquillus in eius vita cap. LXXII. *Habitauit (inquit) primo iuxta forum Romanū supra stelas Annularias, in domo quæ Calui oratoris fuerat, postea in Palatio, sed nihilominus aedibus modicis Hortensianis, & neque laxitate, neque cultu conspicuis. Ut in quibus porticus breues essent Albanarum columnarum, & sine marmore illo, aut insigni pavimento conclauia, ac per annos amplius XL. eodem cubiculo hyeme, & æstate mansit.* Eam domum incendio consumptam restituisse Augustum prodit idem Tranquillus cap. LVII. *Ex summa stipis ei anno nouo absenti collatae, multa in restitutionem Palatinae domus incendio absumptæ contulit.* Palatij partem auxit Tiberius Cæsar, quæ Tiberiana domus appellata est, cuius apud Corneliū Tacitum frequens mentio est, Caligula deinde, ut Tranquillus scribit, Palatij partem ad forum vsque promouit, Castoris & Polucis aede in vestibulum transfigurata. Alexāder imp. 30 diactas in Palatio fecit, quas a matris nomine Mammas appellauit, ceteri præterea imperatores Roma.

ni aliquid de nouo semper Palatio addidere, ita ut bre-
 ui temporis spacio visu augustissimum factum fuerit.
 Porro autem ante fores Palatinae domus erat laurus,
 & supra eas pendeat corona querna ciuica, quam Se-
 natus Populusque Romanus Augusto donauit ob ci-
 ues seruatos. De qua sic Valerius Maximus libro II.
 cap. III. ad Ti. Caesarem: *Ceterum ad quercus pronae ma-
 nus porriguntur, ubi ob ciues seruatos corona danda est, quae
 postes Augustae domus sempiterna gloria triumphans.* Item

19. Ouidius, & Dio

Palatium autem in suo splendore & maiestate usque ad
 tertij Valentiniani imp. tempora permansisse, ex Sido-
 nio Apollinare colligitur, post quae a regibus Go-
 thorum imperatoribus exactis, quum habitari desiis-
 set, atque hinc inde ruinam minari inciperet, nec re-
 pararetur ab aliquo, immo a Romanis pontificibus suis
 ornamenti spoliatum fuisset, ad exaedificationem ba-
 silicarum sanctorum Christi martyrum, eo redactum
 est, ut hodie suffossionibus, & subterraneis specubus
 totum sit quasi pensile, & aut ruinis deforme, aut hor-
 tis occupatum, ut nihil antiqui splendoris praeter in-
 gentes parietinas retineat. Hic mons ad ortum habet
 Suburam, & Coelium; ad occasum forum Romanum,
 & Capitolium; ad meridiem circum maximum, &
 Auentinum; ad septentrionem viam Sacram, & tem-
 plum Pacis

De Capitolio

Capitolium T. Tatij Sabini regis quondam sedes, & Tar-
 peius, & Saturnius dictus est. De eo Varro sic: *sunt
 30 nomina (inquit) ab tot moribus, quos postea urbs mureis co-
 prehendit: e quibus Capitolium dictum, quod his qui fundameta
 foderentur aedis Iouis, caput humanum inuentum dicitur.*

(quem Tolum appellatum fuisse scribit Arnobius, atque ab eo Capitolium dictum) *Hic mons ante Tarpeius dictus, a virgine Vestali Tarpeia, quae ibi a Sabineis necata armis, & sepultae eius nominis monumētum relictum, quod etiam nunc eius rupes Tarpeium appellatur saxum. Hunc ante montem Saturnium appellatum prodiderūt, & ab eo late Saturniam terram, ut etiam Ennius appellat. Antiquum oppidum in hoc fuisse Saturniam scribitur. Eius vestigia etiam nunc manent tria: quod Saturni fanum in faucibus; quod Saturnia porta, quam Iunius scribit, quam nunc vocant Pandaniam; quod post aedem Saturni in aedificiorum legibus parietes postici muri sunt scripti. Hinc Virgilius loquens de Ianiculo & Capitolio inquit*

*Hanc Ianus pater, hanc Saturnus condidit urbem
Ianiculumque illi, huic fuerat Saturnia nomē. & alibi
Hinc ad Tarpeiam sedem, & Capitolia ducit
Aurea nunc, olim siluestribus horrida dumis.*

Propertius etiam libro VIII

A duce Tarpeio mons est cognomen adeptus

Porrò ante urbem conditam ibidem, fuisse extructū oppidum Saturniam etiam superius ex Dionysio demonstravi, a sociis Herculis habitatum, qui in Saturni honorem, quem cum montem coluisse constabat, Saturnium appellauerunt. Quod Plinius & Solinus confirmat. In parte vero huius montis infima versus Tiberim habitaculum Carmentae matris Euādri fuit, ubi postea Carmentis fanum, & porta Carmētalī fuerunt. Aedem autem Saturni, quae & aerarium fuit; Herculis socij in eius dei honorem excitarunt. Capitolium (ut dixi) postea appellatum est ab hominis Toli capite inuento in fundamentis templi Iouis, qui propterea Capitolinus dictus est. Nunc palatiis praetoris

toris vr bani (quem Romani senatorem vocant) trium-
uironum camerae vr bis cōseruatorum, & templo Ara
coeli, & aliquot praeterea vetustis monumentis cele-
bris est. Habet autem ad Ortum forum, & mōtem Pa-
latinum; ad Occasum urbem planam; ad Aquilonem
Traiani forum, & Quirinalem; & ad meridiem Auen-
tinum, Tiberim, & theatrum Marcelli &c. Hunc collē
cū Palatino, sub Palatii VIII. regionis nomine Augu-
stus a ceteris vr bis partibus distinxit

10

De colle Quirinali

- Collis Quirinalis, qui a Romulo, vt Strabo, vel a
Numa, vt Dionysius; aut a Seruio, vt Liuius scribunt,
vrbi adiectus fuit, (vt inquit Varro) est vbi Quirini fanū;
qui a Curetibus, qui cum T. Tatius venerunt Romam, quod ibi
habuerunt castra, quod vocabulum coniunctarum regionū no-
mina oblitterauit. Dictos. n. colles plureis apparet ex Argeo-
r. i sacrificiis; in quibus sic scriptū est: Collis Salutaris quarticeps;
20 sos aduersum est pila Honoris aedem salutis. Collis Mutialis
quinticeps; apud aedem dei Fidi in delubro, vbi aeditumus
habere solet. Collis Latiaris sexticeps; in vico Mustellario
summo apud Turaculi aedificium solum est. Horum deorum
arae, a quibus cognomina habet, in eius regionis partibus sunt.
Ex quibus Varronis verbis liquet hunc montem Sa-
lutarem, Mutialem, & Latiarem appellatum fuisse. Et
Sex. Pompeius: Quirinalis collis, qui nunc dicitur, olim Ago
appellabatur, antequam in eum commigrarent Sabini Curi-
bus venientes post foedus inter Romulum & Tatium ietum;
30 a quo hanc appellationem sortitus est; quamuis existiment
quidam, quod in eo factum sit templum Quirino, ita dictum.

K

& alibi: *Agonia sacrificia quae fiebant in monte, hinc Romae mōs Quirinalis Agonius, & Collina porta Agonensis.* Dionysius quoque libro II. hunc collem Agonalem vocat, Saliosque sacerdotes Martis in eo domicilium sacrorumque habuisse scribit. Ovidius secundo Fastorū

Templa deo faciunt, collis quoque dictus ab illo est.

Horatius secundo libro Epistolarum

Cubat hic in colle Quirini

Hic extremo in Auentino visendus vterque

In hoc monte prius Numam habitasse scribit Solinus. 10
Capitoliumque vetus in eo fuisse constat; de quo Varro: *Capitolium vetus, quod ibi sacellum Iouis, Iunonis, Minervae: & id antiquius quam aedes quae in Capitolio est facta:* Nunc dicitur mōs Caballus, a duabus statuis marmoreis Alexandri Magni regis Macedonum equum Bucephalum domantis; quas Alexandria Constantinus imp. Romam transfulit, atque in medio thermarū a se in Quirinali extructarum collocavit; quarum altera Fidia, altera Praxitelis manu factae sunt, ut titulus indicat. Collis hic habet ab ortu Esquilias, & Vi- 10
minalem; ab occasu urbem planam, & campum Martium; a meridie Nervae, & Traiani fora, atque Capitolium; a septentrione collem hortulorum, & portā Viminalem. Diuiditur a viminali valle plana, & falsa Subura, ac via quae ab eadem valle ad portam Viminalem recta progreditur; ab alio latere quadam magna valle, ubi sunt Grimanorum & Boccatianae vineae, viaque qua ab arcu Portugalli iter est ad hortos Cardinalis Carpenfis, diuaeque Susannae aedem: licet quidā existiment viam, quae ad portam Collatinam ducit, esse 30
vtriusque collis terminum. In hoc colle fuit praecipua sextae regionis pars, quae Alta semita dicebatur.

De monte Coelio

Montis Coelii)quem primum Romulum muniuisse; pomerio vero Tullum, vt Dionysius & Liuius, vel Ancum, vt Strabo, vel Tarquinium, vt Tacitus inclusisse scribunt) sic meminit Varro: *In Suburanae regionis parte princeps est Coelius mons, a Coelio Vibenno Tusco duce nobili, qui cum sua manu dicitur Romulo venisse auxilio contra Sabinum regem. Hi post Coelii obitum, quod nimis munita loca tenerent, neque sine suspitione essent, deducti dicuntur in planum, ab eis dictus vicus Tuscus; & ideo ibi Fortumnus stare, quod is deus Etruriae. Principes de Coelianis, quia suspitione liberi erant, traductos volunt in eum locum, qui vocatur Coeliolus. Cum Coelio coniunctae Carinae; sed inter eas quem locum Ceroliensem appellatum apparet, quod primae regionis quartum sacrarium scriptum. sic est: Ceroliensis quarticeps circa Minervium, qua in Coelium montem itur, in Tabernola est. Ceroliensis a Carinarum iunctu dictus Carinae, postea Cerionia, quod hinc oritur caput Sacrae Viae, ab Streniae sacello, quae pertinet in arcem. Eisdem regioni attributa Subura, quod sub muro terreo Carinarum; in ea est Argeorum sextum sacellum. Subura Iunius scribit ab eo, quod fuerit sub antiqua Vrbe, cui testimonium potest esse, quod subest ei loco, qui terreus murus vocatur. Sed ego a pago potius Sucusano dictam puto Sucusam. Nunc scribitur tertia littera B. non C. Pagus Sucusanus, quod succurrit Carineis. Dionysius libro II: A duce quodam ex Etruria veniente; cui nomen erat Coelius, vnus collium Urbis, in quo ab eo aedificatum fuit, adhuc Coelius vocatur. Sex. vero Pompeius: Coelius mons dictus est a Coele quodam ex Etruria, qui Romulo auxilium aduersus Sabinos praebuit, eo quod in eo domicilium habuit. Tacitus libro*

IIII: Adduntur sententiae, ut Coelius in posterum Augu-
 stus appellaretur, quando cunctis circumflagentibus sola Ti-
 berij effigies sita in domo Iunij senatoris, inuiolata mansisset.
 Haud fuerit absurdum tradere, motem cum antiquitus Quer-
 quetulanum cognomento fuisse, quod talis silvae frequens fe-
 cundusque erat, mox Coelium appellatum a Coele Vibenna,
 qui dux gentis Etruscae, quum auxilium appellatum ducta-
 uisset, sedem eam acceperat a Tarquinio Prisco, seu quis alius
 regum dedit: nam scriptores in eo dissentiunt; cetera non ambi-
 guasunt, magnas eas copias per plana etiam ac foro propin- 10
 qua habitauisse, unde Tusculum vicum e vocabulo aduenarum
 dictum. Et Traquillus cap. XLVIII. de Tiberio loquens:
 Quod tamen (inquit) beneficium tanti aestimauit, ut motem
 Coelium appellatione mutata vocari Augustum iusserit: quod
 is post incendium, quibusdam dominis insularum, quae incen-
 dio in monte Coelio flagrauerant, pretium restituerit. Augu-
 stum vero appellatum fuisse alibi non legi. Nostra ae-
 rate adhuc Coelius appellatur, basilica Lateranensi in-
 signis. In eo ultimis regni sui annis habitauit Tullus
 Hostilius, ut scribit Liuius, cuius quoque regia in mo- 20
 te Coelio fuit Curia Hostilia appellata. Hic ab orien-
 te habet urbis moenia, terminumque Esquilinae regio-
 nis, portam Esquilinam, & amphitheatrum, (non Stati-
 lij Tauri, quod lapideum, & in campo Martio erat, ut
 Dio, & Sex. Rufus scribunt, sed castrense) quod lateri-
 tium est. Ab occidente habet Suburam, & motem Pa-
 latinum. Suburam autem ex Varronis, Sex. Rufi, & P.
 Victoris auctoritate, voco viam illam, quae est inter
 Coelium, & Palatium; quae amphitheatrum, & arcum
 Constantini ex vno capite habet, ex altero vero Sep- 30
 tizonium Seueri, atque SS. Andreae & Gregorij in
 cliuo Scauri basilicam. A Septentrione autem habet,

Carinas, Coeliolum, & Esquilias : Coeliolum autem voco, planitiem illam quae est inter amphitheatrum, & basilicam S. Clementis, Coelium ipsum & Esquilias. A meridie autem habet Piscinam publicam, & Vallem quae est ante viam Appiam, quae prope Septizonium Seueri inchoans, versus portam Capenam protenditur. In hunc montem secundam vrbis regionem Coelimôtium appellatam; Augustus Caesar posuit. Coelioli autem praeter Varronem meminit etiâ
 10 Martialis lib. XII. ad Iuvenalem, quem minorem Coelium appellat his versibus

*Dum per limina te potentiorum
 Sudatrix toga ventilat, vagumque
 Maior Coelius, & minor fatigat*

De Esquilino monte

Esquilias plures montes fuisse, iis verbis docet Varro : Esquiliae duo montes habiti, quod pars Cispinus mons suo
 20 antiquo nomine etiam nunc in sacris appellatur. In sacris Argeorum scriptum est sic : Oppius mons princeps lucum Esquilinum, lucum sagutalem sinistra, quae sub moerum est. Oppius mons bicepsos simplex. Oppius mons terticepsos lucum Esquilinum, dexterior via in tabernola est. Oppius mons quadricepsos lucum Esquilinum, via dexterior in figlineis est. Septimius mons quinticepsos lucum Poetilium. Esquilinus sexticepsos : Cispinus mons septicepsos, apud aedem Iunonis Lucinae, ubi aeditumus habere solet. Vnde autem dictae fuerint, sic exponit: Secundae regionis Esquilinae ab Esquilicis, alij has
 30 scripserunt ab excubiis regis dictas; alij ab eo, quod excubiae a rege Tullo essent. Huic origini magis concinnunt luci vicini, quod ibi lucus sagutalis, & lucus Mephitis, & lucus Iunonis

*Lucinae, quorum angustii fines: non mirum. iamdiu enim late
avaritia vna est. Item lucus Larum, Querquetulanum sacel-
lum. Ovidius tertio Fastorum*

Adde quod excubias ibi rex Romanus habebat

Qui nunc Esquilias nomina collis habet

Et libro secundo

Monte sub Esquilio

Et Horatius in sermonibus

At simul atras

Centum est Esquilias

19

Alij Esquilias dictas prodūt, ab excubiis quas Romu-
lo Lucumo dedit XII. liكتور, & CCC. armatorum,
ad corporis custodiam, simulque dignitatem; cum T.
Tatius infidae societatis non sine suspitione esse vi-
deretur. Alij ab aucupibus Esquilias dictas esse arbi-
trantur, quod ibi quisquiliis sparsis, aues illuderentur.
In Esquiliis supra cliuum Vrbicum Ser. Tullius; & su-
pra cliuum publicum secundum lacum L. Tarquinius
Superbus Romani reges habitauerūt, vt Solinus scribit,
Hic mons ab ortu vrbis muros versus aggerem, & ca- 20
strum praetorium, portas Gabiufam, & Esquilinā at-
tingit; a meridie viam illam habet, quae ab amphithea-
tro in Carineis principium habens, per Coelioli ex-
tremam partem vsque ad S. Clementis & SS. Marcelli-
ni & Petri aedes, versus portam Esquilinam protendi-
tur; atque antequam eam attingat, paulatim deflecti-
tur prope templum S. Crucis in Hierusalem, quod cū
amphitheatro castrēse proximo, in regionem Esqui-
linam coniicit Sex. Victor. Hanc viam plerique Laui-
canam vocant. Ab occasu viā habet, quae in Carineis, 30
prope Suburam, non longe ab amphitheatro, sub mu-
ro hortorum S. Mariae nouae principium habēs, ver-

sus S. Petri in Vinculis aedem progreditur. Ab Aquilone vero viam habet, quae a falsa Subura discedens, deducitur per vallem planam, sub templo S. Laurentij in pane & perna, vsque ad vicum patricium, diuacque Pudentianae aedem; mox inde discedens secus Diocletiani thermas, ad castrum praetorium tendit. Qua via diuiduntur Esquiliae a Viminali. Nunc mons S. Petri ad vincula, vel S. Mariae maioris, ab eorundem templis appellatur

10

De Viminali monte

Viminalis quoque montis meminit M. Varro: *Tertiae (inquit) regionis colles ab quinque deorum faneis appellati. Equeis nobiles duo colles, Viminalis a Ioue Viminio, quod ibi arae sunt eius, aut quod ibi Vimineta fuerunt. Et Sex. Pompeius: Viminalis & porta & collis appellabatur, quod ibi Viminum silua fuisse videtur, ubi est ara Ioui Viminio consecrata.* Iuuenalis Sat. III.

Esquilias dictumque putant a Vimine collem

- 20 Cuius autem generis haec vimina fuerint, nemo prodit. In locis incultis, quae hortos aut vineta non habent, nunc populi & salicum vimina & harūdines pollicis crassitudine nascuntur. Hic mons in ortum tendens habet campum Esquilinum, & urbis muros cum castris praetoriis; in occasum vero Quirinalē, falsam Suburam, & vallem planam interiectam; in meridiem Esquilias, viāque interpositam, de qua dixi, quae a falsa Subura initium habet, tenditque versus vicum patricium, & secundum thermas Diocletiani, ad castrum
- 30 praetoriū. A septentrione urbis muros, versus portā Viminalem, quae S. Hagnetis dicitur, nunc certum quoddam nomē non habet. Hunc collem cū Esquilis

quinctam vrbis regionem fecit Caesar Augustus, quū
spacium vrbis in vicos, XIII. quae regiones diuideret

De monte Auentino

Auentinum (inquit Varro) aliquot de causseis dicunt.
Naeuius ab auibus, quod eo se ab Tiberi ferrent aues: alij ab
rege Auentino Albano, quod ibi sit sepultus; alij ab aduentu
hominum, quod commune Latinorum ibi Dianae templum sit
constitutum: ego maxime puto ab aduectu; nā olim paludibus
mons erat ab reliquis disclusus: itaque eo ex Vrbe qui aduehe-
bantur ratibus, quadrantem soluebāt, cuius vestigia, quod
ea, qua tumitur, *Velabrum*, & unde ascendebant, ad rumam
noua via lucus est, & sacellum Larum. *Velabrum* dicitur a
vehendo. *Velaturam* facere etiam nunc dicuntur, qui id mer-
cede faciunt. Merces dicitur a merendo & aere. Hinc *Veētū-
rae* quās soluebant hī qui ratibus transibant, quadrans. ab eo
Lucilius scripsit quadrantis ratiti. Sex. Pompeius: *Auenti-
nus* mons intra urbem dictus est, quod ibi Albanorum rex
Auentinus bello fuerit extinctus. Idem confirmant Dio-
nysius, Liuius, & Ouidius. Alij, vt refert Varro in libris
de gente populi Romani, ab Auentē Sabinorum flu-
uio dictum volunt, quibus in urbem susceptis, Romu-
lus Auentinum habitandum cōcessit. Eum Virgilius
ab auibus dictum scribit, quod id nomen ante Euādri
& Herculis in Italiam aduentum habuerit: quod alio
loco confirmare videtur Ouidius. Sex. Pompeius hūc
montem aliquando Murcium vocatū sic scribit: *Mur-
ciae* deae sacellum erat sub monte Auentino, qui ante a *Mur-
cius* vocabatur. In eius sūmo lucus erat, qui Remoria di-
cebatur, vbi Remus de vrbe condēda fuerat auspica-
tus. Quem montem Romulus neminem passus est ha-

bitare, sed sacrum fratri esse voluit, vsque ad Hyler-
nam. Appellatus quoque est a Dianae templo, collis
Dianae. Martialis lib. xii

Quum tu forsitam inquietus eras

Clamosa Iuuenalis in Subura

Aut collem dominae teris Dianae

Et idem libro vii. ad Maximum

Esquiliis domus est, domus est tibi colle Dianae

Auentini, & T. Tatij regum sepulchris celebris fuit.

- 10 In hunc montem aliquando plebs secessit, vt Diony-
sius, & Liuius scribunt. Hinc Plinius libro xix. ca. iiii.
Nemo sacros, Auentinosque montes, & iratae plebis secessus
circumspexerit. Sacer autem mons haud longe ab vrbe
secundum viam Salariam, prope Anienem fuit. Fuit &
alter mons Auentinus ab Verrestim fluuium, in quo
conditum oppidum Praeneste. Hunc montem vnam
ex xiiii. vrbis regionibus fecit Caesar Augustus. Qui
propter longitudinem & obliquitatem certo describi
nequit, sed tamen tentabo. Ad orientem in meridiem
20 declinantem respicit moenia vrbis, & portam Cape-
nam, altera parte viam Appiam; ad meridiem campum
Testaceum, & portam Ostiensem; ad occidentem fluuium
Tiberim; ad septentrionem circum maximum, & Pa-
latium. Nostro quoque tempore Auentinus appella-
tur. Qui a capite circi maximi versus Piscinam publi-
cam ad portam fere S. Paulli vsque, sic via obliqua scin-
ditur, vt duo montes videantur

De reliquis tribus collibus vrbis. Et

primo de colle hortulorum

30

Collis hortorum, siue hortulorum meminit Tran-
quillus in Nerone; quum de eius funere loquitur.

Reliquias (inquit) Aegloge & Alexandria nutrices cū Aëte concubina gentili Domitiorum monumēto condiderunt, quod prospicitur e campo Martio impositum colli hortorum. In eo monumēto solium porphyretici marmoris superstante Lunēsi ara, circumseptum est, lapide Thasio. Et de hoc colle Macrobius loquens ait: Candidatis fuerat vsus in comitium nundinis venire, & in colle cōsistere, vnde possent ab vniuersis videri, mox quoque in campum Martium magistratū petituri descendeant. Dictus autem est hortorū vel hortulorum, a proximis (vt credo) hortis Salustianis, qui & Pincius vocitatus est, quod ibi Pinciorum domus essent. Haec familia circa Constantini tempora nobilissima admodum in vrbe fuit, vt pleraque testantur elogια, hinc inde per urbem posita, quae eius gētis viris & feminis honorificentissimis titulis dicata sunt, a qua & proxima porta Pinciana dicta fuit. Hic antiquitus extra vrbis moenia erat, & idcirco extra VII. numerum. Quem Aureliani imp. tempore vrbis pomerio inclusum fuisse superius demonstraui. Habet hic collis ab oriente Quirinalem, cui cōtiguus est, via tantum qua Collatinam portam itur discretus; ab occidente campum Martium, & Domitiani (vt creditur) naumachiam; viamque Flaminiam; a meridie viam (quam Pilam Tiburtinam veteres antiquarij vocarūt) qua ad hortos Cardinalis Carpenſis iter est, a septentrione vrbis moenia. Nunc templis diuae Mariae. de populo, & S. Trinitatis celebris est

De Ianiculq Transiberino monte

Ianiculum (inquit Sex. Pompeius) dictum quod per eum Romanus populus primitus transierit in agrum Etruscū. Vel, vt ait Virgilius libro VIII. ab oppido, quod Ianus

deorum omnium vetustissimus condidit

Hic duo praeterea, dissectis oppida muris

Reliquias, veterumque vides monumenta viroxum

Hanc Ianus pater, hanc Saturnus condidit arcem

Ianiculumque illi, huic fuerat Saturnia nomen

Macrobius autem a Iano dictum putat, quod Ianus ibi vel sit sepultus, vel habitauerit. Qui participata potentia cum Cameſe indigena, Italiam ita obtinuit, ut regio Cameſene, oppidum Ianiculum vocaretur. Ianicularis autem a Seruio vocatus. Nunc a flauis harenis mons aureus nominatur, & corrupto vocabulo Montorius. Ex hoc propter altitudinem Roma maxime conspicua, ceteris autem infrequentior est, ob aeris grauitatem, quod utrunque testatur etiam libro primo Martialis

Longo Ianiculi iugo recumbunt

Et planus modico tumore Vortex

Coelo perfruitur serenior

Hinc septem dominos videre montes

Et totam licet aestimare Romam

Fuit autem Numae Romanorum regis, ut Dionysius, & Liuius; itemque Statij Caecilij poetae, ut Caesariensis Eusebius produnt, sepulchris celebris. In hunc aliquando plebem secessisse Romanam, & a Q. Hortensio dictatore reuocatam scribunt Plinius libro xvi. & Liuius. In eodem, ut scribunt Liuius, & Dionysius, Italicusque Silius, rex Tuscorum Porſenna castra habuit. Hic ab ortu meridieque praeſtat Mucia, & portam Portuensem, ac Tiberim respicit. Ab occasu habet campos, urbis muros, & portam Ianiculensem, vel Pancratianam; a septemtrione respicit Vaticanum, camposque Neronianos

De Vaticano monte

Et hic Transtiberim est, qui olim habitatus nō fuit, nec ad urbem pertinuit. Gellius scribit agrum Vaticanum, & eiusdem agri deum praesidem appellatum a vaticiniis, quae vī & instinctu eius dei in eo agro fieri solita essent. Varrō autem in libris rerum diuinarum aliam etymologiam sic ponit: *Nam sicut Aius* (inquit) *deus, araque ei statuta, quae est in infima via noua, quod eo in* 10 *loco diuinitus vox edita erat: ita Vaticanus deus nominatus, penes quem essent vocis humanae initia, quoniam pueri simul atque parti sunt, eam primam vocem edunt, quae prima in Vaticano syllaba est.* Sex. vero Pompeius: *Vaticanus* (inquit) *collis appellatus est, quod eo potius sit populus Romanus Vatum responso, expulsis Etruscis.* De hoc monte Horatius primo carminum ode xx:

Care Maecenas eques, ut paterni

Fluminis ripae, simul & iocosa

Redderet laudes tibi Vaticani 10

Montis imago

Et Martialis saepius, cuius vīna pessima fuisse scribit. De vetustissima Illice quae in eo fuit, Plinius sic: *Vetustior Urbe in Vaticano Illex, in qua titulus aereis litteris Etruscis, religione arborem iam tunc dignam fuisse significat.* Hic mons ad ortum spectat campos Vaticanos, & Hadriani molem, flumenque: ad occasum campos Neronianos, in quibus ex creta & argilla vasa fiunt, ab usque Iuuenalis & Plinij temporibus nota. Ad meridiem Ianiculum; ad septemtrionem prata Quinctia, & montem Marij. Nunc Principis apostolorum basilica, toto 30

terrarum orbe augustissima, palatio, hortisque pontificiis, item simulachris Tiberis, & Nili fluviorū, statuis quoque Laocoontis, Apollinis, Veneris, Cleopatrae, & aliquot praeterea vetustis monumentis celeberrimus est

Porro autem ij montes iam rarissimi habitantur, maxima ex parte hortis, vineis & dispersis hinc inde templis, aut claustris religiosis occupati, aut veterum aedificiorum ruinis obruti. Vetustissimis temporibus,
 10 vt scribit Propertius, vrbs collis & herba fuit. Inquit enim

*Hoc quodcunque vides, hospes quā maxima Roma est
 Ante Phrygem Aeneam collis & herba fuit
 Atque vbi nauali stant sacra palatia Phoebō
 Evandri profugae procubuerē boues.*

Nemora quoque & pascua habuit Palatinus, vt scribit Tibullus; Capitolinus dumetum, vt Virgilius; Esquilinus, Quirinalis, & Viminalis vimina, & siluam fageā, vt Varro; Coelius quercetum, vt Tacitus; Auentinus
 20 lauretum, vt Solinus; Ianiculum esculetum, vt Plinius prodidere. Qui omnes (quae rerum humanarum imbecillitas & vicissitudo est) praeter vnum aut alterum, ad antiquum statum redierunt. Palatinus enim a nullo habitatus collis, iam herba factus est, & in foro Romano fues veneunt, in reliquis montibus harundinetæ, vineæ, & animalium pascua sunt. Vt demum intelligat vana mortalitas, nihil esse imbecillius, aut inconstantius, ruinisque, & interitui magis obnoxium iis
 30 ipsis rebus quas tantopere, vt diuinās, aeternasque miramur. Vrbs enim antiquis sedibus mota, veteraque pomerio exacta, & ex his VII. montibus mutilata in campum Martium secundum Tiberim translata est.

Quod quas ob causas, quo tempore, & a quibus factū fuerit, alibi suo loco demonstrabo

De vrbis regionibus

Vrbem Romam in tres regiones, quas etiam tribus appellauit, & xxx. curias, primus Rōmulus diuifit, vt Dionysius, & Liuius scribunt. Eas Varro partes appellat. *Ager Romanus* (inquit) *primum diuifus in partes tres, a quo tribus appellatae, Tatiensium, Ramnum Lucerū no-*¹⁰
minatae, vt ait Ennius Tatienses a Tatio, Ramnenses a Romulo, Luceres, vt ait Iunius, a Lucumone, sed omnia haec vocabula Tusca, vt Volūnius qui tragoedias Tuscas scripsit dicebat. Liuius eas centurias equitum vocat, quod ex singulis iis tribubus centum equites scripti essent. Eodem (inquit) tempore, & centuriae tres equitum cōscriptae sunt, Ramnenses a Romulo, ab T. Tatio Tatienses appellati: Lucerū nominis & originis causa incerta. Pedianus actione III. in Verrem: per quinque & triginta tribus diuidebatur totus populus Romanus. Principio tres fuerunt, Tatiensis vna a²⁰
Tatio rege, Ramnensis altera a Romulo, Luceres altera a Lucumone, siue Lucretino, vel a luco, quem lucum Asylum vocauerat Romulus. Eam Pediani sententiam, qui Luceres a luco dictos fuisse scribit, magis probo, quam omnino veram esse existimo. Nam hi qui cum Romulo primo Vrbem condiderunt, vt pastores, Albani, aliquot Graeci, qui tum Palatium, & Capitolium habitabant. Ramnenses a Romulo fuerunt nominati, qui Palatiū post conditam vrbem, & Coelium montes coluerunt. Tatienses autem fuerunt Sabini, & quotquot ab ea re-³⁰
gione, vel cum T. Tatio, vel postea venerunt; hi Capitolium & Quirinalem coluerunt; ceteri aduenae &

per fugae omnes qui ad Asylum confugerant, Luceres a luco in quo Asylum fuit, denominati sunt. Hi loca inter Palatium & Capitolium plana, atque circum forum tenere. Sub Tullo Hostilio Albani in Ramnensium tribum vel regionē adscripti, ceteri omnes populi qui sub regibus Romam venerunt ad habitandū (praeter Sabinos) Lucerum tribui vel regioni inclusi fuerunt, vt Latini, Tusci, & omnes reliqui aduenae

10 Quare quum vrbs mirum in modum aucta esset, neque hae tres tribus sufficerent L. Tarquinius Priscus (vt existimo) sub iisdem quibus inauguratae erant nominibus eas duplicauit, primosque & secundos Tatienses, Ramnenses & Luceres constituit, quod idem etiam de equitum centuriis Liuius, & Dionysio auctorib. fecit. Eius rei ita meminit Sex. Pompeius: *Sex Vestae sacerdotes constitutae erant, vt populus pro sua quisque parte haberet ministrum sacrorum, quia ciuitas Romana in sex erat distributa partes, in primos secundosque Tatienses, Ramnes, & Luceres.* Et Liuius libro I. *Neque tum Tarquinius de equitum centuriis quicquam mutauit, numero tantū alterum adiecit, vt mille octingenti equites in tribus centuriis essent, posteriores modo sub iisdem nominibus, qui additi erāt, appellati sunt: quas nunc quia geminatae sunt, sex vocant centurias.* Post modum crescente Lucerum multitudine quum ea vna tribus, vel regio mirum in modum aucta esset, ita vt ea sola reliquas duas lōge excederet, aucta quoque ciuitate, quum vrbs moenia VII. montibus occupatis ampliata fuissent, Ser. Tullius rex denuo urbem in IIII. partes vel regiones secundus diuisit.

30 Quas non vt Romulus ab auctore, vel gentis origine, siue casibus, sed a locis quos colebant nominauit. In primam regionem cōiecit omnes, qui montem Coc-

lium & circumuicina loca plana habitarent, quam Suburanam appellauit; quod esset sub antiqua vrbe, vel a pago Suculano, vt scribit Varro. Secunda regio dicta est Exquilina, haec Exquilias continebat. Tertia regio duos colles comprehendebat, Quirinalem, videlicet, & Viminalem; a quibus Collina appellata est. Quarta regio sola complectebatur fere totū id spaciū, quod antiquae tres sub Romulo, continebat enim Palatiū, forum, & Capitolium; dictaque Palatina a Palatio ipso tanquam primo colle, in quo vrbs condita esset. Ab his regionibus tribus quoque quattuor urbanae appellatae sunt. M. Varro, *Ab hoc quoque (inquit) quattuor partes Vrbis tribus dictae, & ab locis. E quibus prima est scripta regio Suburana, secunda Esquilina, tertia Collina, quarta Palatina.* Et Dionysius: *Ser. igitur Tullius Vbi muro septē colles amplexus est, in quattuor parteis Vrbem diuidens, & cognomina cuique parti imponens ex collibus, Vnam quidem vocans Palatinam, aliam Suburanam, tertiam Collinam, & quartam Esquilinam, quattuor tribuum fecit Vrbem, quae eo vsque fuerat trium. Statuitque homines qui in Vnam quamque partem abituri essent, vt eam colerent, & in nullam aliā transferri habitationem. Neque amplius vt tres tribus generis, siue originis, vt antea, sed quattuor locales a se designatas esse voluit, creauitque partibus singulis principes tribuū, siue vicorum praefectos, quos scire iussit, Vbi quisque habitaret. Hanc vero Ser. Tulli diuisionem vsque ad Caesaris Augusti tempora durasse legi, qui, quum vrbs maxime aucta esset, nouam diuisionem excogitauit: spaciū enim Vrbis (vt Tranquillus inquit) in regiones XIII. vicosque diuisit; instituitque vt illis annui magistratus sortito tuerentur, hos magistri e plebe cuiusque vicinia electi, & cet. Hi magistri vicorum vel vicomagistri appellati sunt,*

sunt, qui quattuor per singulos vicos erant, vt constat ex lapide antiquo. Magistros vicorū praetextatos ludos compitalitios facere solitos fuisse scribit Asconius in L. Pisonem. Compitalitij autem ludi erant, qui per compita regionum in deorum larium honorem fiebāt. Per regiones quoque singulas curatores duos, & duos denūtiatores creauit. Curatorum munus erat procurare apud principem commoda regionum, decorem, & elegantiam viarum, & vicorum vrbis, ne a
 10 priuatis nouis aedificiis interrumpere tur prouidere, & alia eiusmodi facere, quae nostro tempore Romae magistri viarum. Denuntiatorum vero officium erat, quicquid regioni tam publice quam priuate accideret denuntiare. Urbem autem in *xiiii* regiones diuisam fuisse, praeter Plinium, Sex. Rufum, & P. Victorem, docet quoque Tacitus de incendio loquens Neroniano. *In regiones* (inquit) *quattuordecim Roma diuiditur, quarum quattuor integrae manebant, tres solo tenus deiectae, septem reliquis pauca tectorum vestigia supererant, lacera & seminata.* Testatur idem quoque haec antiqua inscriptio, quae Romae in Capitolio sub porticu palatij cōseruatorum adhuc in antiqua marmorea basi iacet

IMP. CAESARI. DIVI
 TRAIANI. PARTHICI. FIL
 DIVI. NERVAE. NEPOTI
 1. TRAIANO. HADRIANO
 AVG. PONTIF. MAXIMO
 TRIBVNIC. POTESTAT XX
 IMP. II. COS III. P. P
 MAGISTRI. VICORVM. VRBIS
 REGIONVM. XIII

lium & circumuicina
 buranam appellauit
 pago Suculano, vt
 est Exquilina, haec
 duos colles con
 & Viminalem;
 regio sola com
 antiquae tres
 forum, & Ca
 so tanquam
 his regionib
 pellatae su
 partes vrbis
 ta regio St
 Palatina.
 colles am
 cognom
 Vocans
 quarta
 usque
 que p
 tran
 ris
 tas
 si
 r
 ulla
 reliqua publica incerta, fora, caenacula, curias,
 publicas regias, comitia, septa, carceres, reliqua publi
 ca, aedificia profana; castra siue stationes, campos, hor
 tas, scholas, tabernas, aquas, thermas, balinea, lym
 pheae, nymphae, lauacra, lacus, fontes, bibliothecas, ar

descripserunt P. Victor, &
 L. Iulius P. Victoris muti
 cit, quem ego centum versi
 sumumque cū libello Sex.
 tus est, huic operi adii
 rim, omnes cognoscere pos
 sis liber integer superest. Sex.
 de quibus suo loco in eorum
 faciam. Huic autem meae vrbis
 illos duos libellos inclusi,
 quatus, in recēsendis vrbis regio
 iniquis probatisque auctori
 auxi. In eis autem enumerandis
 rationes erant, eorum ordinem nō
 mihi commentus sum rationem,
 rebus commodissimam esse existi
 cognoscere poterunt. Primo
 nomen, deinde montes, insulam,
 aquas, si quae erunt ponendae;
 magistros, curatores, denuntiatores,
 nomina locorum publicorum, vel
 lucos, tēpla, aedes, aediculas, por
 ticos, atriis, atriis, atriis, atriis, atriis,
 ceterorum locorum sacrorum, aras, si
 decorū, hominum, vel animalium: hippo
 quiria, circos, obeliscos, stadia, factionum
 theatra, amphitheatra, ludos, naumachias; ae
 reliqua publica incerta, fora, caenacula, curias,
 regias, comitia, septa, carceres, reliqua publi
 ca, aedificia profana; castra siue stationes, campos, hor
 tas, scholas, tabernas, aquas, thermas, balinea, lym
 pheae, nymphae, lauacra, lacus, fontes, bibliothecas, ar

cus, columnas, septizonia, sepulchra, emporia, macellum, horrea, pistrina, domus, insulas, & postremo regionum terminum. Quem ordinem sequi decreui. Ad prius acceditur cum Sex. Rufo, & P. Victore vrbis regionum describendam deueniamus

REGIO. PRIMA

Regio a rege deriuatur, quod priusquā prouinciæ fierent, regiones sub regibus essent, atque ab iis regerantur, postea ab earum similitudine maiores in vrbe partes, regiones appellari coeptæ. Regionis autē pars est vicus. Quippe vrbs in regiones tanquam in maiora membra, & in vicos tanquam minora diuiditur. Vicus vero est dictus, quod vias circum haberet. Prima autē vrbis regio in nouem vicos diuidebatur. Haec a porta proxima denominata est Capena, quæ omnia loca, quæ tunc circa eam partem erant tam in vrbe quam extra vsque ad bassicam S. Sebastiani obtinebat. Haec regio ab oriente habuit Coelimontanam, ab occidente Auentinum, ab Aquilone Piscinam publicam, a Meridie circum, viam Appiam & suburbia

REGIO. VRBIS. PRIMA
PORTA. CAPENA

Almo Fluius	Vicus Puluerarius
<i>Vici nouem</i>	Vicus Honoris, & virtutis
Vicus Camoenarum	Vicus trium ararum
Vicus Drusianus	Vicus Fabrici
30 Vicus Sulpici vltioris	Vico magistri XXXVI.
Vicus Sulpici citerioris	Quattuor per singulos
Vicus Fortunæ obsequentis	vicos

Lucinae, quorum angustii fines: non mirum. iamdiu enim late auaritia vna est. Item lucus Larum, Querquetulanum sacellum. Ouidius tertio Fastorum

*Adde quod excubias ibi rex Romanus habebat
Qui nunc Esquilias nomina collis habet*

Et libro secundo

Monte sub Esquilio

Et Horatius in sermonibus

At simul atras

Centum est Esquilias

10

Alij Esquilias dictas prodūt, ab excubiis quas Romulo Lucumo dedit XII. liſtorum, & CCC. armatorum, ad corporis custodiam, simulque dignitatem; cum T. Tatiſ infidæ ſocietatis non ſine ſuſpicionē eſſe videretur. Alij ab aucupibus Esquilias dictas eſſe arbitrantur, quod ibi quiſquiliis ſparſis, aues illuderentur. In Esquiliis ſupra clium Vrbicum Ser. Tullius; & ſupra clium publicum ſecundum lacum L. Tarquinij Superbus Romani reges habitauit, vt Solinus ſcribit, Hic mons ab ortu vrbis muros verſus aggerem, & ca- 20 ſtrum praetorium, portas Gabiſam, & Esquilinā attingit; a meridie viam illam habet, quae ab amphitheatro in Carineis principium habens, per Coelioli extremam partem viſque ad S. Clementis & SS. Marcellini & Petri aedes, verſus portam Esquilinam protenditur; atque antequam eam attingat, paulatim deſlectitur prope templum S. Crucis in Hieruſalem, quod cū amphitheatro caſtrenſe proximo, in regionem Esquilinam coniicit Sex. Victor. Hanc viam plerique Lauicanam vocant. Ab occaſu viā habet, quae in Carineis, 30 prope Suburam, non longe ab amphitheatro, ſub muro hortorum S. Mariae nouae principium habet, ver-

fus S. Petri in Vinculis aedem progreditur. Ab Aquilone vero viam habet, quae a falsa Subura discedens, deducitur per vallem planam, sub templo S. Laurentij in pane & perna, vsque ad vicum patricium, diuacque Pudentianae aedem; mox inde discedens secus Diocletiani thermas, ad castrum praetorium tendit. Qua via diuiduntur Esquiliae a Viminali. Nunc mons S. Petri ad vincula, vel S. Mariae maioris, ab eorundem templis appellatur

10

De Viminali monte

Viminalis quoque montis meminit M. Varro: Tertiarius (inquit) regionis colles ab quinque deorum faneis appellatus. Equeis nobiles duo colles, Viminalis a Ioue Viminio, quod ibi arae sunt eius, aut quod ibi vimineta fuerunt. Et Sex. Pompeius: Viminalis & porta & collis appellabantur, quod ibi viminum silua fuisse videtur, ubi est ara Ioui Viminio consecrata. Iuuenalis Sat. III.

Esquilias dictumque putant a vimine collem

20

Cuius autem generis haec vimina fuerint, nemo prodit. In locis incultis, quae hortos aut vineta non habent, nunc populi & salicum vimina & harūdines pollicis crassitudine nascuntur. Hic mons in ortum tendens habet campum Esquilinum, & urbis muros cum castris praetoriis; in occasum vero Quirinalē, falsam Suburam, & vallem planam interiectam; in meridiem Esquilias, viāque interpositam, de qua dixi, quae a falsa Subura initium habet, tēditque versus vicum patricium, & secundum thermas Diocletiani, ad castrum praetoriū. A septemtrione urbis muros, versus portā Viminalem, quae S. Hagnetis dicitur, nunc certum quoddam nomē non habet. Hunc collem cū Esquiliis

30

quinctam vrbis regionem fecit Caesar Augustus, quū
spācium vrbis in vicos, XIII. quae regiones diuideret

De monte Auentino

Auentinum (inquit Varro) aliquot de causseis dicunt.
Naeuius ab auibus, quod eo se ab Tiberi ferrent aues: alij ab
rege Auentino Albano, quod ibi sit sepultus; alij ab aduentu
hominum, quod commune Latinorum ibi Dianae templum sit
constitutum: ego maxime puto ab aduectu; nā olim paludibus ¹⁰
mons erat ab reliquis disclusus: itaque eo ex Vrbe qui aduehe-
bantur ratibus, quadrantem soluebāt, cuius Vestigia, quod
ea, qua tumitur, Velabrum, & unde ascendeabant, ad rumam
nona via lucus est, & sacellum Larum. Velabrum dicitur a
Vehendo. Velaturam facere etiam nunc dicuntur, qui id mer-
cede faciunt. Merces dicitur a merendo & aere. Hinc vectu-
rae quas soluebant hī qui ratibus transibant, quadrans. ab eo
Lucilius scripsit quadrantis ratiti. Sex. Pompeius: Auenti-
nus mons intra urbem dictus est, quod ibi Albanorum rex
Auentinus bello fuerit extinctus. Idem confirmant Dio- ²⁰
nysius, Liuius, & Ouidius. Alij, vt refert Varro in libris
de gente pōpuli Romani, ab Auentē Sabinorum flu-
uio dictum volunt, quibus in urbem susceptis, Romu-
lus Auentinum habitandum cōcessit. Eum Virgilius
ab auibus dictum scribit, quod id nomen ante Euādri
& Herculis in Italiam aduentum habuerit: quod alio
locō confirmare videtur Ouidius. Sex. Pompeius hūc
montem aliquando Murcium vocatū sic scribit: Mur-
ciae deae sacellum erat sub monte Auentino, qui antea Mur-
cius vocabatur. In eius sūmo lucus erat, qui Remoria di- ³⁰
cebatur, vbi Remus de vrbe condēda fuerat auspica-
tus. Quem montem Romulus neminem passus est ha-

bitare, sed sacrum fratri esse voluit, vsque ad Hyler-
 riam. Appellatus quoque est a Dianae templo, collis
 Dianae. Martialis lib. xii

Quum tu forsitan inquietus eras

Clamosa Iuuenalis in Subura

Aut collem dominae teris Dianae

Et idem libro vii. ad Maximum

Esquilis domus est, domus est tibi colle Dianae

Auentini, & T. Tatij regum sepulchris celebris fuit.

- 10 In hunc montem aliquando plebs secessit, vt Diony-
 sius, & Liuius scribunt. Hinc Plinius libro xix. ca. iiii.
Nemo sacros, Auentinosque montes, & iratae plebis secessus
circumspexerit. Sacer autem mons haud longe ab vrbe
 secundum viam Salariam, prope Anienem fuit. Fuit &
 alter mons Auentinus ab Verrestim fluuium, in quo
 conditum oppidum Praeneste. Hunc montem vnam
 ex xiiii. vrbis regionibus fecit Caesar Augustus. Qui
 propter longitudinem & obliquitatem certo describi
 nequit, sed tamen tentabo. Ad orientem in meridiem
 10 declinantem respicit moenia vrbis, & portam Cape-
 nam, altera parte viam Appiam; ad meridiem campum
 Testaceum, & portam Ostiensem; ad occidentem fluuium
 Tiberim; ad septentrionem circum maximum, & Pa-
 latium. Nostro quoque tempore Auentinus appellat-
 ur. Qui a capite circi maximi versus Piscinam publi-
 cam ad portam fere S. Paulli vsque, sic via obliqua scin-
 ditur, vt duo montes videantur

De reliquis tribus collibus vrbis. Et

- 30 *primo de colle hortulorum*

Collis hortorum, siue hortulorum meminit Tran-
 quillus, in Nerone; quum de eius funere loquitur.

Reliquias (inquit) *Aegloge* & *Alexãdria* nutrices cū *Aëtē* concubina gentili *Domitiorum* monumento condiderunt, quod prospicitur e campo *Martio* impositum colli hortorum. In eo monumento solium porphyretici marmoris superstante *Lunē* si ara, circumseptum est, lapide *Thasio*. Et de hoc colle *Macrobius* loquens ait: *Candidatis* fuerat *vsus* in comitium nundinis venire, & in colle cōsistere, vnde possent ab *Vniuersis* videri, mox quoque in campum *Martium* magistratū petitiuri descendebant. Dictus autem est hortorū vel hortulorum, a proximis (vt credo) hortis *Salustianis*, qui & *Pincius* vocitatus est, quod ibi *Pinciorum* domus essent. Haec familia circa *Constantini* tempora nobilissima admodum in vrbe fuit, vt pleraque testantur elogia, hinc inde per urbem posita, quae eius gētis viris & feminis honorificentissimis titulis dicata sunt, a qua & proxima porta *Pinciana* dicta fuit. Hic antiquitus extra vrbis moenia erat, & idcirco extra *vii*. numerum. Quem *Aureliani* imp. tempore vrbis pomerio inclusum fuisse superius demonstraui. Habet hic collis ab oriente *Quirinalem*, cui cōtiguus est, via tantum qua *Collatinam* portam itur discretus; ab occidente campum *Martium*, & *Domitiani* (vt creditur) *naumachiam*; viamque *Flaminiam*; a meridie viam (quam *Pilam* *Tiburtinam* veteres antiquarij vocarūt) qua ad hortos *Cardinalis* *Carpensis* iter est, a septentrione vrbis moenia. Nunc templis diuae *Mariae*. de populo, & *S. Trinitatis* celebris est

De Ianiculq Transiberino monte

Ianiculum (inquit *Sex. Pompeius*) dictum quod per eum *Romanus* populus primitus transferit in agrum *Etrusci*. Vel, vt ait *Virgilius* libro *viii*, ab oppido, quod *Ianus*

deorum omnium vetustissimus condidit

Hic duo praeterea, disiectis oppida muris

Reliquias, veterumque Vides monumenta virosum

Hanc Ianus pater, hanc Saturnus condidit arcem

Ianiculumque illi, huic fuerat Saturnia nomen

Macrobius autem a Iano dictū putat, quod Ianus ibi vel sit sepultus, vel habitauerit. Qui participata potētia cum Cameſe indigena, Italiam ita obtinuit, vt regio Cameſene, oppidum Ianiculum vocaretur. Ianicularis autem a Seruio vocatus. Nunc a flauis harenis mons aureus nōminatur, & corrupto vocabulo Montorius. Ex hoc propter altitudinē Roma maxime cōſpicua, ceteris autem infrequentior eſt, ob aeris grauitatem, quod vtrunque ſtatatur etiam libro primo Martialis

Longo Ianiculi iugo recumbunt

Et planus modico tumore Vortex

Coelo perfruitur ſereniore

Hinc ſeptem dominos videre montes

Et totam licet aeſſimare Romam

Fuit autem Numae Romanorum regis, vt Dionyſius, & Liuius; itemque Statij Caecilij poetae, vt Caſariēſis Euſebius produnt, ſepulchris celebris. In hunc aliquando plebem ſeceſſiſſe Romanam, & a Q. Hortenſio dictatore reuocatam ſcribunt Plinius libro xvi. & Liuius. In eodem, vt ſcribunt Liuius, & Dionyſius, Italicusque Silius, rex Tuſcorum Porſenna caſtra habuit. Hic ab ortu meridieque prata Mucia, & portam Portuenſem, ac Tiberim reſpicit. Ab occaſu habet campos, vrbiſ muros, & portam Ianiculenſem, vel Pancratianam; a ſeptemtrione reſpicit Vaticanum, camposque Neronianos

De Vaticano monte

Et hic Transtiberim est, qui olim habitatus nō fuit, nec ad urbem pertinuit. Gellius scribit agrum Vaticanum, & eiusdem agri deum praesidem appellatum a vaticiniis, quae vī & instinctu eius dei in eo agro fieri solita essent. Varrō autem in libris rerum diuinarum aliam etymologiam sic ponit: *Nam sicut Aius* (inquit) *deus, araeque ei statuta, quae est in infima via noua, quod eo in* 10 *loco diuinitus vox edita erat: ita Vaticanus deus nominatus, penes quem essent vocis humanae initia, quoniam pueri simul atque parti sunt, eam primam vocem edunt, quae prima in Vaticano syllaba est.* Sex. vero Pompeius: *Vaticanus* (inquit) *collis appellatus est, quod eo potius sit populus Romanus Vatum responso, expulsis Etruscis.* De hoc monte Horatius primo carminum ode xx:

*Cave Maecenas eques, ut paterni
Fluminis ripae, simul & iocosa
Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago*

20

Et Martialis saepius, cuius vina pessima fuisse scribit. De vetustissima Illice quae in eo fuit, Plinius sic: *Vetustior Urbe in Vaticano Illex, in qua titulus aereis litteris Etruscis, religione arborem iam tunc dignam fuisse significat.* Hic mons ad ortum spectat campos Vaticanos, & Hadriani molem, flumenque: ad occasum campos Neronianos, in quibus ex creta & argilla vasa fiunt, ab usque Iuuenalis & Plinij temporibus nota. Ad meridiem Ianiculum; ad septentrionem prata Quinctia, & montem Marij. Nunc Principis apostolorum basilica, toto

30

terrarum orbe augustissima, palatio, hortisque pontificiis, item simulachris Tiberis, & Nili fluuiorū, statuis quoque Laocoontis, Apollinis, Veneris, Cleopatrae, & aliquot praeterea vetustis monumentis celeberrimus est

Porro autem ij montes iam rarissimi habitantur, maxima ex parte hortis, vineis & dispersis hinc inde templis, aut claustris religiosis occupati, aut veterum aedificiorum ruinis obruti. Vetustissimis temporibus,
 10 vt scribit Propertius, vrbs collis & herba fuit. Inquit enim

Hoc quodcunque Vides, hospes quā maxima Roma est

Ante Phrygem Aeneam collis & herba fuit

Atque vbi nauali stant sacra palatia Phoebō

Euandri profugae procubuerē boues.

Nemora quoque & pascua habuit Palatinus, vt scribit Tibullus; Capitolinus dumetum, vt Virgilius; Esquilinus, Quirinalis, & Viminalis vimina, & siluam fageā, vt Varro; Coelius quercetum, vt Tacitus; Auentinus
 20 lauretum, vt Solinus; Ianiculum esculatum, vt Plinius prodidere. Qui omnes (quae rerum humanarum imbecillitas & vicissitudo est) praeter vnum aut alterum, ad antiquum statum redierunt. Palatinus enim a nullo habitatus collis, iam herba factus est, & in foro Romano fues veneunt, in reliquis montibus harundinata, vineae, & animalium pascua sunt. Vt demum intelligat vana mortalitas, nihil esse imbecillius, aut inconstantius, ruinisque, & interitui magis obnoxium iis
 30 ipsis rebus quas tantopere, vt diuinās, aeternasque miramur. Vrbs enim antiquis sedibus mota, vetereque pomerio exacta, & ex his VII. montibus mutilata in campum Martium secundum Tiberim translata est.

Quod quas ob causas, quo tempore, & a quibus factū fuerit, alibi suo loco demonstrabo

De Urbis regionibus

Urbem Romam in tres regiones, quas etiam tribus appellauit, & xxx. curias, primus Rōmulus diuifit, vt Dionysius, & Liuius scribunt. Eas Varro partes appellat. *Ager Romanus* (inquit) *primum diuifus in partes tres, a quo tribus appellatae, Tatiensium, Ramnum Lucerū no-*¹⁰
minatae, vt ait Ennius Tatienses a Tatio, Ramnenses a Romulo, Luceres, vt ait Iunius, a Lucumone, sed omnia haec vocabula Tusca, vt Volūnius qui tragoedias Tuscas scripsit dicebat. Liuius eas centurias equitum vocat, quod ex singulis iis tribubus centum equites scripti essent. Eodem (inquit) *tempore, & centuriae tres equitum cōscriptae sunt, Ramnenses a Romulo, ab T. Tatio Tatienses appellati: Lucerū nominis & originis causa incerta. Pedianus actione III. in Verrem: per quinque & triginta tribus diuidebatur totus populus Romanus. Principio tres fuerunt, Tatiensis vna a*²⁰
*Tatio rege, Ramnensis altera a Romulo, Luceres altera a Lucumone, sive Lucretino, vel a luco, quem lucum Asylum vocauerat Romulus. Eam Pediani sententiam, qui Luceres a luco dictos fuisse scribit, magis probo, quam omnino veram esse existimo. Nam hi qui cum Romulo primo Urbem condiderunt, vt pastores, Albani, aliquot Graeci, qui tum Palatium, & Capitolium habitabant. Ramnenses a Romulo fuerunt nominati, qui Palatiū post conditam urbem, & Coelium montes coluerunt. Tatienses autem fuerunt Sabini, & quotquot ab ea re-*³⁰
gione, vel cum T. Tatio, vel postea venerunt; hi Capitolium & Quirinalem coluerunt; ceteri aduenae &

perſugae omnes qui ad Aſylum confugerant, Luceres a luco in quo Aſylum fuit, denominati ſunt. Hi loca inter Palatium & Capitolium plana, atque circum forum tenere. Sub Tullo Hoſtilio Albani in Ramnenſium tribum vel regionē adſcripti, ceteri omnes populi qui ſub regibus Romam venerunt ad habitandū (praeter Sabinos) Lucerum tribui vel regioni incluſi fuerunt, vt Latini, Tufci, & omnes reliqui aduenae

Quare quum vrbs mirum in modum aucta eſſet, neque hae tres tribus ſufficerent L. Tarquinius Priſcus (vt exiſtimo) ſub iisdem quibus inauguratae erant nominibus eas duplicauit, primosque & ſecundos Tatienses, Ramnenſes & Luceres conſtituit, quod idem etiam de equitum centuriis Liuius, & Dionyſio auctorib. fecit. Eius rei ita meminit Sex. Pompeius: *Sex Veſtae ſacerdotes conſtitutae erant, vt populus pro ſua quiſque parte haberet miniſtram ſacrorum, quia ciuitas Romana in ſex erat diſtributa partes, in primos ſecundosque Tatienses, Ramnes, & Luceres.* Et Liuius libro I. *Neque tum Tarquinius de equitum centuriis quicquam mutauit, numero tantū alterum adiecit, vt mille octingenti equites in tribus centuriis eſſent, poſteriores modo ſub iisdem nominibus, qui additi erāt, appellati ſunt: quas nunc quia geminatae ſunt, ſex vocant centurias.* Poſt modum crescente Lucerum multitudine quum ea vna tribus, vel regio mirum in modum aucta eſſet, ita vt ea ſola reliquas duas lōge excederet, aucta quoque ciuitate; quum vrbis moenia VII. montibus occupatis ampliata fuiſſent, Ser. Tullius rex denuo urbem in IIII. partes vel regiones ſecundus diuiſit.

Quas non vt Romulus ab auctore, vel gentis origine, ſiue caſibus, ſed a locis quos colebant nominauit. In primam regionem cōiecit omnes, qui montem Coe-

lium & circumuicina loca plana habitarent, quam Suburanam appellauit; quod esset sub antiqua vrbe, vel a pago Suculano, vt scribit Varro. Secunda regio dicta est Exquilina, haec Exquilias continebat. Tertia regio duos colles comprehendebat, Quirinalem, videlicet, & Viminalem; a quibus Collina appellata est. Quarta regio sola complectebatur fere totū id spaciū, quod antiquae tres sub Romulo, continebat enim Palatiū, forum, & Capitolium; dictaque Palatina a Palatio ipso tanquam primo colle, in quo vrbs condita esset. Ab his regionibus tribus quoque quattuor urbanae appellatae sunt. M. Varro, *Ab hoc quoque* (inquit) *quattuor partes vrbs tribus dictae, & ab locis. E quibus prima est scripta regio Suburana, secunda Esquilina, tertia Collina, quarta Palatina.* Et Dionysius: *Ser. igitur Tullus vbi muro septē colles amplexus est, in quattuor parteis urbem diuidens, & cognomina cuique parti imponens ex collibus, vnam quidem vocans Palatinam, aliam Suburanam, tertiam Collinam, & quartam Esquilinam, quattuor tribuum fecit urbem, quae eo vsque fuerat trium. Stauitque homines qui in vnam quamque partem abituri essent, vt eam colerent, & in nullam aliā transferri habitationem. Neque amplius vt tres tribus generis, siue originis, vt antea, sed quattuor locales a se designatas esse voluit, creauitque partibus singulis principes tribuum, siue vicorum praefectos, quos scire iussit, vbi quisque habitaret. Hanc vero Ser. Tulli diuisionem vsque ad Caesaris Augusti tempora durasse legi, qui, quum vrbs maxime aucta esset, nouam diuisionem excogitauit: spaciū enim vrbs (vt Tranquillus inquit) in regiones XIII. vicosque diuisit; instituitque vt illis annui magistratus sortito tuerentur, hos magistri e plebe cuiusque vicinia electi, & cet. Hi magistri vicorum vel vicomagistri appellati sunt,*

sunt, qui quattuor per singulos vicos erant, vt constat ex lapide antiquo. Magistros vicorū praetextatos ludos compitalitios facere solitos fuisse scribit Asconius in L. Pisonem. Compitalitij autem ludi erant, qui per compita regionum in deorum larium honorem fiebāt. Per regiones quoque singulas curatores duos, & duos denūtiatores creauit. Curatorum munus erat procurare apud principem commoda regionum, decorem, & elegantiam viarum, & vicorum vrbis, ne a
 10 priuatis nouis aedificiis interrumperētur prouidere, & alia eiusmodi facere, quae nostro tempore Romae magistri viarum. Denuntiatorum vero officium erat, quicquid regioni tam publice quam priuate accideret denuntiare. Urbem autem in xiiii. regiones diuisam fuisse, praeter Plinium, Sex. Rufum, & P. Victorem, docet quoque Tacitus de incendioloquens Neronia-
 no. *In regiones (inquit) quattuordecim Roma diuiditur, quarum quattuor integrae manebant, tres solo tenus deiectae, septem reliquis pauca tectorum vestigia supererant, lacera &*
 20 *semiuista.* Testatur idem quoque haec antiqua inscriptio, quae Romae in Capitolio sub porticu palatij cōseruatorum adhuc in antiqua marmoreae basi iacet

IMP. CAESARI. DIVI
 TRAIANI. PARTHICI. FIL.
 DIVI. NERVAE. NEPOTI
 TRAIANO. HADRIANO
 AVG. PONTIF. MAXIMO
 TRIBVNIC. POTESTAT. XX
 IMP. II. COS. III. P. P
 MAGISTRI. VICORVM. VRBIS
 REGIONVM. XIII

Has regiones breuissime descripserunt P. Victor, & Sex. Rufus viri consulares. Libellus P. Victoris mutilus, & deprauatus excusus est, quem ego centum versiculis auctiorem, emendatissimumque cū libello Sex. Rufi, qui nōdum ab vllō vulgatus est, huic operi adiiciam, vt per quos profecerim, omnes cognoscere possint. Porro autē P. Victoris liber integer superest. Sex. autem Rufi deest finis, de quibus suo loco in eorum praefationibus verba faciam. Huic autem meae vrbis 10 descriptioni integros illos duos libellos inclusi, vtriusque ordinē sequutus, in recēsendis vrbis regionibus, quos deinde ex antiquis probatisque auctoribus sexcentis locis auxi. In eis autem enumerandis quae per singulas regiones erant, eorum ordinem nō admisi, sed quandam mihi commentus sum rationem, quam iis tradendis rebus commodissimam esse existimaui, vt facile legentes cognoscere poterunt. Primo enim loco, regionis nomen, deinde montes, insulam, vias intra urbem, riuos, aquas, si quae erunt ponendae; cliuos, vicos; vico magistrōs, curatores, denuntiatores, 20 cohortes vigilum, nomina locorum publicorum, vel incertorum; deinde lucos, tēpla, aedes, aediculas, porticus, ianos, vel aeantos, atria, areas, sacraria, sacella, delubra; nomina cēterorū locorum sacrorum, aras, signa, statuas, deorū, hominum, vel animalium: hippodromos, equiria, circos, obeliscos, stadia, factionum stabula, theatra, amphitheatra, ludos, naumachias; aedificia reliqua publica incerta, fora, caenacula, curias, basilicas regias, comitia, septa, carceres, reliqua publica aedificia profana; castra siue stationes, campos, hor- 30 tos, scholas, tabernas, aquas, thermas, balinea, lymphaea, nymphaea, lauacra, lacus, fontes, bibliothecas, ar-

eus, columnas, septizonia, sepulchra, emporia, macella, horrea, pistrina, domus, insulas, & postremo regionis ambitum. Quem ordinem sequi decreui. Ad primam igitur cum Sex. Rufo, & P. Victore urbis regionem describendam deueniamus

REGIO. PRIMA

Regio a rege deriuatur, quod priusquam provinciae fierent, regiones sub regibus essent, atque ab iis regerantur, postea ab earum similitudine maiores in urbe partes, regiones appellari coeptae. Regionis autem pars est vicus. Quippe urbs in regiones tanquam in maiora membra, & in vicos tanquam minora diuiditur. Vicus vero est dictus, quod vias circum haberet. Prima autem urbis regio in nouem vicos diuidebatur. Haec a porta proxima denominata est Capena, quae omnia loca, quae tunc circa eam partem erant tam in urbe quam extra usque ad basilicam S. Sebastiani obtinebat. Haec regio ab oriente habuit Coelimonatanam, ab occidente Auentinum, ab Aquilone Piscinam publicam, a Meridie circum, viam Appiam & suburbia

REGIO. VRBIS. PRIMA

PORTA. CAPENA

Almo Fluius

Vici nouem

Vicus Camoenarum

Vicus Drusianus

30 Vicus Sulpici vltioris

Vicus Sulpici citerioris

Vicus Fortunae obsequentis

Vicus Puluerarius

Vicus Honoris, & virtutis

Vicus trium ararum

Vicus Fabrici

Vico magistri XXXVI.

Quattuor per singulos vicos

*De magistro Vici extat mentio in antiquis
monumentis ita*

DIANAЕ, AVGVSTAE
S A C R V M
Q. AQVILLIVS. ADAE VS
MAGISTER VICI
QVL. K. AVGVSTIS. PRIMVS
MAGISTERIVM. INIIT

Curatores I I	Aedicula Virtutis	10
Denuntiatores II	Aedicula Ridiculi	
<i>Luci tres</i>	Aedicula Herculis	
Lucus Cuperius Hosti-	*	
Lucus Egeriae (liani	Reliquae desideran-	
Lucus Camoenarum	<i>Areae septem</i> (tur	
<i>Templa quattuor</i>	Area Apollinis	
Templum Isidis	Area Spei	
Templum Serapidis	Area Thalli, siue Galli,	
Tēplū Fortunae viatorū	siue Galliae	
Templum Martis Extra-	Area Isidis Aelianae	20
muranei	Area Pinaris	
<i>Aedes sex</i>	Area Carsurae	
Aedes Martis Quirini	Area Mercurij	
Aedes Minervae	<i>Arae II</i>	
Aedes Mercurij	Ara Mercurij	
Aedes Tempestatis	Ara Isidis	
Aedes Apollinis	Lapis Manalis	
Aedes Camoenarum	Circus Antonini Cara-	
<i>Aediculae x</i>	calli cum Obelisco	
Aedicula Fortunae obse-	Senaculum ad portam	30
quentis	Capenam	
Aedicula Honoris	Mutatorium Caesaris	

Campus Ridiculi	Lacus Biuius
Horti Terentiani	Lacus Spei
Tabernae Caediciae	Lacus Gratiae
Thermae commodianae	Lacus Mamertini
Thermae Seuerianae	Lacus Salutaris
<i>Balinea publica sex -</i>	Lacus reliqui sine nomine
Balineum Vettij Bolani	LXXII
Balineum Torquati	<i>Arcus IIII</i>
10 Balineum Mamertini	Arcus Drusi Neronis
Balineum Abascantiani	Arcus Diui Traiani
Balineum Mettiani Se-	Arcus Diui Veri Parthici
cundiani	Arcus Bifrons
Balineum Antiochiani	<i>Sepulchra</i>
Balinea reliqua priuata	Corneliorum Scipionum
sine nomine XXCII	Atiliorum Calatinorum
<i>Lacus Fund. XXCIII</i>	Seruiliorum
In his	Caeciliorum
Lacus Promethei	Horatiorum. &c.
10 Lacus Vespasiani, alias	Horrea XIII
Vipsani	Pistrina XII
Lacus Sanctus	Domus CXXI
Lacus Sudans	Insulae IIII ∞ CCL
Lacus Torquati	Regio in ambitu cōtinet
Lacus Publicus	pedes XIII ∞ CCXXIII

*De hac regione mentio extat in Veteri
inscriptione ita*

30 M. VIBIO. M. LIC. CATINIO
VIBIONIN. PRAECONI
DE REGION PORT. CAPEN.
VIX. ANN. XLIIX. M. III D. II
M. VIBIVS. HILARVS. PRAGVSTAT
l iij

REGIO. VRBIS. SECUNDA
COELIMONTIVM

Mons Coelius, alias Querquetulanus, Alias Augustus
Coeliolus
Subura

Suburae meminit haec vetus inscriptio

M. LIVIVS. M. L. AVCTVS
PRAECO. DE. SVBURA
LIVIAE. DONATAE. LIBER.

Ceroliensis

Vici XIII

*
Vicomagistri xxxii
Curatores II
Denuntiatores II
Cohortes Vigilum V
Lupariae in Subura
Antrum Cyclopis

*Prope hunc locum forte fuit vicus Cyclopis,
de quo mentio est hic*

CVRTILIVS. HERMEROS
FECIT. SIBI. ET
CVRTILIAE. ANTHIDI
CONIVGI. SYAE. CARISSIMAE
ET. LIBERTIS. LIBERTABVS. QVE
SVIS. POSTERIS. QVE. FORVM
MAGISTER. VICI. AB. CYCLOPIS
REGION. PRI. FABER. ARGENTARIVS

Caput Africae

Aedilae VIII

Arbor sancta

Dianae in Coeliolo

Mica aurea

Fortunae Barbatae

Spolium Samarium

Minervae Captae

Luci duo

*

Templum Tulli Hostilij

Isacum Metellianum

Templum Bacchi

Minervium

Templum Fauni

Statua equestris M. Anto-

Templum Diui Claudij

nini Imperatoris

• 1 Templum Deae Carnae

Ludus Matutinus

De ludo Matutino vidi has inscriptiones

T. FLAVIO. T. F. GERMANO

CVRATORI . TRIVMPHI . FELICISSIMI

GERMANICI . SECVNDI . IMP . CAES . FL

DOMITIANI . AVGVSTI . EXORNATO

SACERDOTI . SPLENDIDISSIMO

PONTIF . MINOR . PROC . XX . HAER

PROC . PATRIMONI . PROC . LVDI . MAGNI

20 PROC . LVDI . MATVTINI . PROC . REG . VRBIS

DEFVNCTO . IBI . OFFICIO . VIARVM

STERNENDARVM . VRBIS . PARTIBVS

DVABVS . PROC . XX . HAER . VMBRIAE

TVSCIAE . PICENI . BRVTT . CALABR

ET . APVLIAE . CVR VM

TECTORVM . OPERVM . PVBL

QVAEST . AED . II . VIR . FLAMINI . DIVI . AVG

II . VIR . \overline{QQ} . PATRONO . COLONIAE

. . . LIB . PATRONO . INCOMPARABILI

30 ET . FLAVIS . MAXIMO . ET . GERMANO

ET . RVFINO . FILIIS . EQVO . PVBLICO

ORNATIS

INVICTAE. DIANAE. VICTRICI. PRO
CVRATORES. LIB. COM. LVDI. MATVTINI
..... CAESARIS

E V T Y C H V S

AVG. LIB
N E R O N I A N V S
M E D I C V S . L V D I
M A T V T I N I . F E C I T . S I B I . E T
I R E N A E . L I B . C O N I V G I
C A R I S S I M A E . E T
L I B E R T I S . L I B E R T A B V S . Q
P O S T E R I S Q V E
E O R V M

Ludus Gallicus

De ludo Gallico hoc vetus extat epigramma Romae

SILVANO. SACNTO
C. AVITVRNIVS. MEDI
CVS. LVD. GALLIC
PORTICVM. ET. EXEDR.
ET. SIGN. A F N
VOTO. SVSCEPT
L . M.
DEDIC. KAL. MAI
L. MARCIO. ET
SEX. IVLIO . COS

Regia Tulli Hostilij
Armamentarium
Castra Peregrina

Castra Peregrina erant in Coelio monte prope aediculam S. Mariae in Dominica
 vt ex his inscriptionibus liquet; quae in eius area aliquot annis
 ante inuentae sunt

PRO.SALVTE. ET. REDITV.D.N.IMP. CAESARIS
 V O T I S *//////////*. PIO. FELICI V O T I S
 X.ANNALIB.INVICTO.AVG.DOMITIVS.BASSVS.7 FR.AGENS XX.ANNALIB
 FELICITER VICE.PRINCIPIS PERGRINORVM.TEMPLVM IOVIS. REDVCIS. C. P. O FELICITER
 CVLTV. DE. SVO. EXORNAVIT (MNI

Item

COCCCEIVS
 PATRVINVS
 PERINC
 PERGR
 NORVM

Mansiones Albanæ
 Campus Martialis
 Campus Fontinarum, alias
 Forinarum
 Campus Coelimontanus
 Thermae publicae
 Balinae priuatae xxc
 Lacus fund. sine nomine
 lxxv
 Macellum magnum
 Horrea xxiii
 Pistrina xxiii
Domus cxxxiii.
 In his
 Domus Vectiliana, alias
 Vitelliana

Domus Philippi
 Domus Septē Parthorū
 Domus Laterani
 Caesaris dictatoris
 Mamurrae Formiani
 Ti. Claudii Centumali
 Iunij Senatoris
 Stellae poetae
 Ti. Claudij Clypti Hym
 nologi 10
 Tetricorum
 Turris Mamilia
 Insulae iii. millia cvi
 Regio in ambitu conti-
 net pedes xiii. millia
 cc

REGIO. III. ISIS. ET. SERAPIS
MONETA

29

Carinae
Vici viii
 Vicus Albus
 Vicus Fortunae vicinae
 Vicus Anaportus
 Vicus Balsianus
 Vicus Structorum
 Vicus Asellus

Vicus Lanarius
 Vicus Primigenius
 Vicomagistri xxxii
 Curatores ii
 Denuntiatores ii
 Caput Suburae
 Tribus Gratiæ aureae,
 alias areæ

Summum Choragium

Summi Choragi hanc mentionem extare vidi
HERCVLI. ET. SILVANO. EX. VOTO

TROPHIMIANVS

. AVG . LIB

PROC. SVMMI . CHORAGI

CVM. CHIA. CONIVGE

Caput Sacrae viae

Aedicula Mineruae

Praetura praesentissima

Aedicula Isidis

10 Lucus Cuperius scholae

Aedicula Veneris

Capulorum

Aedicula Aesculapij

Templum Isidis & Serapidis Monetae

Aedicula Volcani

Templum Concordiae virilis cum delubro

Porticus Liuiae iuxta templum Córdiae virilis

Porticus Claudij Martialis

Aediculae octo

Aedicula Bonae spei

Amphitheatrum Vespasiani, quod capit loca LXX-

Aedicula Serapidis

vii. millia

Aedicula Sangi Fidonij

Ludus magnus

20

*De ludo Magno extat haec antiqua
inscriptio*

DIS . MANIBVS

M. CALPVRNIO . M. F. MEN

VOENNIO

VIX . ANN . XXX . M . IIX

M . CALPVRNIVS . M. F. MEN

30

HILARVS . MEDICVS

LVD . MAGN

FRATRI . PASSIM . FEC

Item

L. FVRIO. L. F. PAL. VICTORI

PRAEF. PRAET. IMPERAT. OMNIVM
HONORATO. ET. DONATO. IN
PROVINCIA. PARTHIAM

ET. VER. CORON. MVRALI
VALLARI

HASTA. PVRA. SINE. VEXILLIS
OBSIDIONALIS

QVE. CORONA. DONATO. PR. AEGYPTI
PRAEF. VRB

PROC. A. RAT. PRAEF. PRAETOR. MISSV.
RAVENNATIVM. PROC. LVDI. MAGNI
PROC. PROVINCIAE

HISPANIAE. ET. GALL. PRAEF. ALAE
FRONTONIANAE

TRIB. LEGIONIS. II. ADIVTRIC. 7. COH
BRACARVM. IN. BRITANNIA

Ludus Dacicus

Ludus Mamertinus

Castra Misenatium

Castra Misenatium vetera

Schola Quaeſtorum

Schola Capulorum

Schola Galli

Thermae Titi Caesaris Augusti

Thermae Traiani Caesaris Augusti

In thermis Traiani inuenta est haec
inscriptio

IVLIVS.FELIX. CAMPANIA
NVS.V.C. PRAEFECTVS.VRBI
A D . AV G E N D A M T H E R M A
R V M . T R A I A N A R V M . G R A T I A M
C O N L O C A V I T

Thermae Philippi Caesaris Augusti

10 Prope aediculam S. Matthaei in Merulana, in ther-
mis Philippi imp. inuenta est haec inscriptio
L R V B R I V S . G E T A . C V R . P . C C C X X I I I
D . N . P H I L I P P I . A V G . T H E R M

Balineae priuatae LXX

Domus Bruttiani

Lympheum Ti. Claudij

Domus Pompeiani

Caesaris Augusti

Titi Caesaris cum atrio, in
quo fuit Laocoontis sta-
tua

Lacus pastoris

Lacus sine nomine LXV

Insulae II millia DCCCVII

Horrea XXIX. alias XIX

Regio continet in ambi-
tu pedes XII. millia CCL

Pistrina XXIII

20 Domus CLX: In his

Aurea Neronis cū porticu

REGIO. III. VIA. SACRA alias
TEMPLVM. PACIS

Via sacra

Vicus Apollinis

Ad Corneta

Vicus Trium viarum

Vici octo

Vicus Anciportus mino-
ris

Vicus Cyprius, post Sce-

Vicus Fortunatus mino-

30 leratus

Vicus Eros

ris

Vicus Veneris

Vicus Sandaliarius

*Vici Sandaliari, & reg. IIII. mentio est in vetusta
hac inscriptione*

GERMANICO. CAESARE
C. FONTEIO . CA PIT ONE^{COS}
KAL. IV N
SEIAE. FORTVNAE. AVG
SACR
• SEX. FONTEIVS. L. TROPHIMVS
• CN. POMPEIVS. CN. L. NICEPHORVS
MAG. VICI
SANDALIARI. REG. IIII
ANNI. XVIII. D

Vico magistri xxxii
Curatores ii
Denuntiatores ii
Carinae caput
Aequimelium
Bucena aurea
Sogorium tigillum
Meta sudans
Caput Lynco
Busta Gallica
Templa X
Tēplū Pacis, in quo inter
cetera, ornamenta erant
templi Hierosolymorū
Templum Remi
Templum vrbis Romae,
& Augusti
Tēplū Veneris cloacinae
Templū diuae Faustinae

cum porticu
Templum Telluris in Ca-
rinis cum Armamētario
Templum Solis
Templum Lunae
Templum Concordiae in
porticu Liuiæ
Templum diui Nervaæ in
foro Transitorio
Aedes Iani Curiatij
Aedes Iunonis sororiae
in Carinis
Aedes Salutis
Aediculae octo
Aedicula Musarum
Aedicula Spei
Aedicula Mercurij
Aedicula Lucinae Vale-
rianæ

- Aedicula Iunonis Luci Lacus sine nomine LXXIX
 Aedicula Mauortij (nae Arcus Titi Caesaris Vef-
 Aedicula Iuuentutis pafiani Augufti
 Aedicula Ifidis Arcus L. Septimij Seueri. A
 Volcanale vbi lotosa Ro- Arcus Constantini Aug
 mulo fata Horrea XLIX In his
 Sacri porticus, alias Sacri- Cantharia, alias Teftaria
 portus Piftrina XXIII
 Porticus abfidata Domus CXXXVIII.
 10 Area Victoriae In his
 Area Volcani, in qua fan- Regis Anci Marci, in via
 guine per biduum pluit Sacra
 Sacellum deae Strennuae Sp. Cafij Vifcellini in
 Coloffus Solis altus P. C Carinis, vbi poftca tem-
 IIS. alias cxx. habens in plum Telluris fuit
 capite radios VII. singu- Domus Cn. Pópeij, poft
 los pedum XXIIIS M. Antonij in Carinis
 Apollo Sandaliarius Domus auita Ciceronũ
 Odaeum Domus alia C. Caefaris in
 20 Forum tranfitorium, alias Sacra via
 Palladiũ, alias dini Ner- Domus M. Manilij
 uae, cum porticibus Domus Philippi in Ca-
 Forum Cupedinis rinis
 Basilica vetus L. Aemilij Domus D. Coelij Balbi-
 Paulli ni Imp.
 Basilica Conftantiniana Infulae II 00 DCCCLVII
 Secretarium populi Ro- Regio continet in ambitu
 Balineũ Daphnidis (mani pedes XI 111 00 alias
 Balinae priuatae LXXV XVI 11 00

cum porticu	extra portam Viminalē
Aedes Veneris Verticor-	Sacellū Querquetulariū
diae extra portam Col-	Sacellum Iouis Fagutalis
linam, via Salaria	Ara Iouis Viminēi
Aedes Rubiginis via No-	Ara Malae Fortunae
mentana, extra portam	Hercules Siluanus
Catulariam	Isis patricia
Aedes Quietis extra por-	Amphitheatrū castrense
tam Collinam	Circus Aureliani cum
10 Aedes Honoris ad portā	obelisco
Collinam	Forum Esquilinum
Aedes Felicitatis	Basilica Sicini
Aedes Malae Fortunae	Regia Ser. Tullij
<i>Aediculae xvi</i>	Campus Esquilinus
Aedicula Fortunae Seiae	Campus Viminalis sub
Aedicula Veneris placi-	aggerē, in quo erat aedi-
Aedicula Castoris (dae	cula Fortunae paruae
Aedicula Pollucis	Horti Maecenatiscū turri
Aedicula Siluani	Horti Plautiani, alias Plā-
20 Aedicula Apollinis	ciani, alias Pallantiani
Aedicula Cloacinae	Horti Torquatiani
Aedicula Herculis	Castra praetoria
Aedicula Mercurij	Viuarium
Aedicula Martis	Thermae Olympiadis
Aedicula Lunae	Thermae Nouati
Aedicula Serapidis	Balineum Paulli
Aedicula Vestae	Balinea priuata lxxv
Aedicula Cereris	Nymphēū Alexandri imp
Aedicula Proserpinae	Lauacrū Agrippinae
30 Aedicula Fortunae par-	Lacus Promethei secund
uae	Lacus sine nomine clxx-
Sacellum deae Naeniae	ix

Castellum aquarum Mar-
ciae, Iuliae, & Tepulae
Arcus Gallieni
Macellum Liuiianum
Horrea xxii
Pistrina xxii

M. Licinij Crafsi diuitis
Aquillij Iureconfulti
P. Virgilij Maronis
Propertij
A. Persij
C. Plinij Iunioris
Licinij imperatoris
Insulae ii ∞ DCCCL
Regio habet in ambitu
pedes xv ∞ DCCCCL

Domus cxxc. In his
Domus regis Ser. Tullij
Q. Lutatij Catuli

REGIO. VI. ALTA. SEMITA

Mons Quirinalis, alias
Agonius, Salutaris, La-
tiaris, & Mutialis
Campus sceleratus ad
portam Collinam
Cilius publicus
Vici xii. alias xii

non enim connumerant
vicum Bellonae
Vicus Bellonae extra nu-
merum
Vicus Mamuri
Vicus Albus
Vicus Publicus

De vico publico extant hae inscriptiones

LIVNIO. L. F. SABATI
NA. POLLIONI. AV
ROMATARIO. A. VIC
PVBLIC. VIX. ANN
XLVII

LIVNIVS. L. F. SYN-
AVIVS. AROMAT
FRATRI. OPTIMO. PI
ENTISSIMO. FEC

Item

T. FLAVIO: A V G. LIBERTO

EPAPHRODITO

CYRNEARIO. A. VIC. PVB

FLAVIA. AVG. LIBERTA

TYCHE. MAR. OLL. D

vicus Florae

10 vicus Quirini

vicus Flavius

vicus Fortunarum

vicus Paccius

vicus Tiburtinus

vicus Salutis

vicus Calidianus

vicus Maximus

vicus Mustellarius an-
tiquus extra numerum

20 vico magistri XLVIII.

alias LII

Curatores II

Denuntiatores II

Cohortes vigilum III

Capitolium vetus

Malum punicum

Decem tabernae

Ad Gallinas albas

Pila Honoris

Templa XV

Templum Salutis in colle
QuirinaliTemplum Serapium, alias
SerapidisTemplum Apollinis &
Clatrae

Templum Florae

Templum Veneris hor-
torum Salustianorum*De quo mentio est in Veteri epigrammate sic*

M. AVRELIVS. PACORVS

M. COCCEIVS. STRATOCLES

AEDITV. VENERIS. HORTORVM

SALVSTIANORVM. BASEM. CVM

PAVIMENTO. MARMORATO

40

DE ANA E

D. D

m ij

Templum Quirini cum porticu	Aedicula Genij Larum	
Templum Minervae Flavianae	Aedicula Dianae Valerianae	
Templum Fortunae Sciae	Aedicula Iunonis Iuliae	
Templum aliud Salutis	Aedicula Spei	
Templum Fidei	Aedicula Sangi, in qua lana, colus, & fusus	
Templum Fortunae liberae	Aedicula Tanaquilidis	
Templum Fortunae statae	Aedicula Siluani	
Templum Fortunae reducis	Aedicula Veneris	10
Templum Fortunae publicae	Aedicula Herculis	
Templum Fortunae primigeniae	Aedicula Victoriae	
Aedes diui Fidiij in colle,	Aedicula Matutae	
alias sancti Fidiij femi-	Aedicula Liberi patris	
patris	Aedicula Saturni	
Aediculae XVI	Aedicula Iouis	
Aedicula Fortiun. paruae	Aedicula Minervae	
Aedicula Genij Liberorū	Sacellum Quirini	
	Porticus Quirini	
	Porticus Milliaria	20
	Area Callidij	

Statua Quirini, alta pedes xx

Statua Mamuri plumbea

Statua Fortunae publicae in colle

Statuae duae marmoreae Alexandri Magni Bucephalum domantis Fidiae & Praxitelis

Circus prope portam Collinam, iuxta aedem Veneris Erycinae cum obelisco, forte Salustij

Circus Florae Forum Salustij

Forum Diocletiani

Senaculum matronarum in colle Quirinali, quod Antoninus Alagabalus fecit

Horti Salustiani

Thermae Diocletiani & Maximiani

In his thermis inuenta est haec inscriptio

CONSTANTIUS. ET. MAXIMIANVS. INVICTI. AVGG.

SEVERVS. ET. MAXIMIANVS. CAESS

THERMAS. ORNAVER. ET. ROMANIS. SVIS

DEDICAVER.

Thermae Constantini in colle

*In aedicula quadam vetusta, pone thermas Constantini*10 *adhuc haec inscriptio extat*

PETRONIVS. PERPENNA. MAGNVS

QUADRATIANVS. V. C. ET. INL. PRAEF. VRB

CONSTANTINIANAS. THERMAS. LONGA

INCVRIA. ET. ABOLENDAE. CIVILIS. VEL

POTIVS. FERALIS. CLADIS. VASTATIONE

VEHEMENTER. ADFLICTAS. ITA. VT. AGNI

TIONEM. SVI. EX. OMNI. PARTE. PERDITA

DESPERATIONEM. CVNCTIS. REPA

RATIONIS. ADFERRENT. DEPVATO. AB

20 AMPLISSIMO. ORDINE. PARVO

SVMPTV. QVANTVM. PVBLICAE

PATIEBANTVR. ANGVSTIAE. AB

EXTREMO

VINDICAVIT. OCCASV. ET. PROVISIONE

LARGISSIMA. IN. PRISTINAM

FACIEM. SPLENDOREMQUE. RESTITVIT

Balinea Paulli

Pistrina xxvii

Balinea priuata Lxxv

Domus clv. In his

Lacus Lxxv

Domus Corneliorum

30 Bibliotheca Vlpia in ther-
mis Diocletiani

Domus Attici

Domus C. Salustij

Horrea xix

Domus T. Flaul Sabini

m iij

Insulae IIII ∞ DVRegio in ambitu continet pedes xv ∞ DC

REGIO. VII. VIA. LATA

Vici XL	vicus Pomonaë	
Vicus Ganymedis	vicus Caput Mineruæ	
Vicus Gordiani minoris	vicus Troianus	
Vicus Nouos	vicus Peregrinus	
Vicus Caprarius	vicus Castus	
Vicus Solis	vicus Minor	10
Vicus Gentianus	vicus Putealium	
Vicus Sancti	vicus Scipionis	
Vicus Herbarius	vicus Iunonis	
Vicus Mansuetus	vicus Sellarius	
Vicus Sigillarius minor	vicus Isidis	
Vicus Solatarius	vicus Tabellarius	
Vicus Fortunæ	vicus Mancinus	
Vicus Spei maioris	vicus Lotarius	
Vicus Nouus vltior	vicomagistri CLX	
Vicus Libertorum	Curatores II	20
Vicus Publij	Denuntiatores II	
Vicus Nouus citerior	Cohortes VII. primorum	
Vicus Statuæ Veneris	vigilum	
Vicus Archemoriū, alias	Pila Tiburtina	
Archemonium	Ad Mansuetos	
Vicus Aemilianus	Lapis pertusus	
Vicus Piscarius	Templum Solis	
Vicus Caelatus	Templum nouum Spei	
Vicus victoris	Templum nouū Fortunæ	
Vicus vicinus	cum porticu a Lucullo	30
Vicus Graecus	cōditū, in quo erat statua	
Vicus Lanarius vltior	Mineruæ facta a Fidja,	

posita a Paulo Aemilio	Sacellum Genij Sangi
Templum nouum Quiri-	Eequi Aenei Tyridatis
ni	Forum Syarium, alias Suan-
Aedicula Capraria	rium
Porticus Constantini	

De quo mentio est in hoc vetusto

epigrammate

DOMINO. NOSTRO

FL. CLAVDIO. CONSTANTINO

FORTISSIMO. HAC

BEATISSIMO. CAESARI

FL. VRSACIUS. V. P.

TRIBVNVS. COHORTI

VM. VRBANARVM

X. XI. ET. XII. ET. FORI

SYARI

Forum Archemorium Arcus Gordiani junioris

Castra Gétiana, alias Gy-

psiana

Aug

Arcus Nouus

20 Campus Agrippae

Pistrina

Horti Argiani

Horrea

Balinea priuata LXXV

Domus CXX In his

Nympheum Iouis

Domus Martialis

Lacus Ganymedis

Insulae IIII CCCXXXV

Lacus sine nomine LXXVI

Regio in circuitu cōtinet

Arcus DD. Marci & Veri

pedes XXXI IIII DCC

REGIO. VIII. FORVM. ROMANVM

30 Mons Saturnius, post Tarpeius, demum Capitolinus;
alias Capitolium, vbi omnium deorum simulachra
celebrabantur

Arx Capitolij
Rupes Tarpeia, alias faxū
Carmentale
Cliuus Capitolinus
Porta Stercoraria
via Noua

Vici XII

vicus Ligurum
vicus Iugarius
vicus Thurarius
vicus Tuscus
vicus vnguentarius maior
vicus vnguētarius minor
vicus nonus

* *reliqui defunt*

vico magistri XLVI I I
Curatores I I

Denuntiators I I
Cohortes Vigilum VI
vmbillicus vrbis Romae
Milliarium aureum
Porta Carmentalis
Puteal Libonis
Lacus Curtius
Pila Horatia ; vbi Tro-
paea locata
Scalae annulariae 10
Sub Nouis
Ad Iunium secundū Ti-
berim
Luteolae ad Iani tēplum
Marfyas
Fauissae Capitolinae
Lucus Vestae Cūperius

Templa XXI

Templum Iouis Capitolini, alias optimi maximi, in quo
erant tria delubra

Medium Iouis

Dextrum Mineruae

Laeuum Iunonis, ibique in arca lapidea seruaban-
tur libri sibyllini

Templum Iouis Feretrii

Templum diui Iulij in foro, in quo simulachrum erat
Veneris e mari exeuntis DD. ab Augusto

Templum Castorum ad lacum Iuturnae, alias Casto-
ris & Pollucis, in quo erat signum Florae

*De hoc templo puo loqui hanc
inscriptionem*

C. TERENTIO . C. L. PAMPHILO
SAGARIO . POST . AED . CASTORIS
CALPVRNIAE . S . L . SALVIAE

Templum Concordiae cum cella, inter forum & Capitolium a Gamillo DD. In quo erat senaculum, vbi magistratus cum senioribus deliberabant. Erantque in eo haec simulachra

- 10 Battonis adorantis Apollinem, opus Bedae
Latonae puerperae Apollinem & Dianam substi-
nents, opus Euphranoris
Aesculapij & Hygiae, opus Nicerati
Martis & Mercurii, opera Pisicratis
Cereris & Iouis, opera Sthenis, &
Victoriae

Templum Vestae cum atrio, vbi erant Palladiū, Ignis,
& Virgines vestales

Templum deum Penatium

- 20 Templum Romuli, alias Quirini in foro

Templum Iani Gemini aeneum, quattuor portarum,
cum signo Iani, opus Scopae & Praxitelis ab Augu-
sto DD.

Templum diui Traiani

Templum diui T. Caesaris Vespasiani

Templum Carmentae

Templum Veneris caluae nouum

Templum Veneris caluae vetus

Templum vetus Mineruae

- 30 Templum Nemesis cum simulachro

Templum Saturni cum ara vbi erat aerariū, ante quod
erat aeneum Siluani signum

*Aerarium populi Romani praeter omnium antiqua-
riorum sententiam erat, ubi nunc est aedicula
S. Saluatoris in statera, & olim fuit S. Sa-
turnini, ut ex hoc epigrammate ibi-
dem effosso constat*

L. CALPURNIVS. PISO
M. SALLVIVS
PR. AER

AREAM. EX. S. C. A. PRIVATIS

PUBLICA. PECVNIA

REDEMP. TAM. TERMINAVER

*De templo Saturni, in quo erat aerarium, mentio
est in antiquo marmore ita*

SANC. SAL

T. PETIDIVS. T. F

FAB. LVCEIVS

VIII. VIR. AED. PLEB

POTESTAT. VIII. VIR

II. FANOR. VIII. VIR

III. AERARI. S. A. T

S. P. D. D

Templum diui Augusti

Templum Iunonis Martialis

Templum Larum

Templum Veneris genitricis, alias Veneris & Anchi-
sae cum atrio

Aedes X

- Aedes Victoriae
 Aedes Opis & Saturni in vico Iugario
 Aedes Martis vltoris in foro diui augusti
 Aedes Veiovis inter arcem & Capitolium prope Asylum, cum eius simulachro cupressino
 Aedes Iouis Tonantis in cliuo Capitolii, in qua erant signa Iouis Tonantis, opus Locrae
 10 Iouis ex aere Deliaci } opus Hygiae
 Castoris & Pollucis }
 Aedes Herculis victoris parua & rotunda in foro Boario
 Aedes matris Matutae
 Aedes Vortumni in vico Tusco
 Aedes Iunonis Monetae a M. Porcio Catone cum officina
 Aedes Iouis custodis DD. Aedicula Terminii
 20 a Domitiano Aedicula Concordiae aerea supra Graecostadium
 Aedes Veneris cloacinae
 Aedes Veneris Erycinae Aed. Fortunae obsequetis
 Aedes Salutis Aedicula Matris Rumae
 Aedes Libertatis *
 Aedes Iouis sponforis *
 Aedes Mentis *
 Aedes Fidei in Capitolio *
 Aedes Fortunae primigeniae *
 30 Aedes Aij Locutij Porticus Iulia
 Aedes Fortunae prosperae Porticus Margaritariorum
 Aedes fortis Fortunae in Foro Boario Porticus Iuliae
 Porticus Augusti

- porticus Minucia, alias Numicia
 porticus Nasicæ
 porticus Porphyretica
 porticus Capitolinae
 porticus Constantini
 Iani duo, celebris mercatorum locus ad arcum Fabia-
 num, superior inferiorque
 Atrium publicum in Capitolio
 atrium Mineruæ
 Atrium Vestæ
 Area Opis } in vico Iugario
 Area Cereris }
 Area Saturni ante aerarium
 sacellum Sumani
 sacellum Larum
 sacellum Pudicitiae patriciae
 sacellum Herculis in foro Boario
 delubrum Mineruæ in foro
 delubrum Larum
 Asylum inter duos lucos, arcemque & Capitolium
 domus diui Tati
 Doliola
 sepulchrum Romuli
 sepulchrum Accæ Laurentiae in via noua
 Ficus ruminalis
 Lupercal virginis
 Germalus
 Ara Saturni vetus
 Ara Saturni noua ad lacum Curtij
 Ara Iunonis Iugæ in vico Iugario
 Ara Iouis Pistoris in Capitolio

Signa & statuæ deorum

signum Iouis imperatoris Praeneste deuectum

signum aereum Iouis a SP. Caruilio ex Samnitica
praeda factum

signum Iunonis DD. a Pompeio Bithynico

signum Apollinis translatum ex Apollonia a Lucul-
lo, altum cubitos xxx. alias xxxii

signum Mineruae Catulianae, opus Euphranoris

signa duo Herculis, alterum a P. Sempronio Sauer-
rione dedicatum

Alterum aereum, opus Lysippi a Q. Fabio Maximo
Tarento deuectum

signum Herculis tunicati iuxta rostra

Victoria aurea in templo Iouis opt. max

Fides candida

signum Vortumni in vico Iugario

signum matris Statae

Tria signa deorum nixiorum, ante cellam Mineruae in
templo Iouis Capitolini

20 signum Boni euentus

signum bonae Fortunae } opera Praxidelis

Simulachra hominum

statua diui Iulij equestris in eius foro

Diui Augusti

Diui Claudij II. aurea X. pedum in templo Iouis opt
max

Diui Constantini equestris

Romuli & Remi infantium sub lupa

septem regum in Capitolio

30 Attij Naui auguris ante Curiam

L. Iunij Bruti primi cos. in Capitolio

P. Valerij Poplicolae

Horatij Coclitis in comitio
 mucij Scaeuulae
 annij fetialis equestris in atrio domus regis Superbi
 m. Furij Camilli pro rostris
 tullij Coclij
 L. Roscij } Legatorum populi Romani a Fidenas-
 sp. Nautij } tibus caesorum pro rostris
 c. Fulcinij }
 P. Iunij } Legatorum P. R. ab Illyriis caeso-
 ri. Coruncanij } rum pro rostris
 Cn. Octauij in legatione occisi pro rostris
 equestris togata Q. Marcij Tremuli ante templum
 Castorum
 L. caccilij Metelli pont. max. in Capitolio
 Q. Fabij Maximi aerea equestris in Capitolio
 P. Scipionis Africani
 L. Scipionis Asiatici chlamydata & crepidata
 M. Lepidi bullata & praetextata
 trebij aedilis in Capitolio
 sullae dictatoris aurea equestris
 sullae Felicis dictatoris aenea
 trium Sibyllarum pro rostris
 cloeliae v. v. equestris
 caiae Suffetiae v. Vestalis
 corneliae Gracchorum matris
 hermodori Ephesii LL. X tabularum interpretis in co-
 Alcibiadis } in comitio (mitio
 Pythagorae }
 trophaea C. Marij aurea in Capitolio
 currus seiuges a Cn. Cornelio positi
 simulachrum leonis pro rostris
 equus C. Caesaris in eius foro

Equus aeneus Domitiani Augusti

Equus aeneus Traiani Augusti

Equa cernens quattuor satyros

Elephas herbarius

Aereum tauri simulachrum in foro boario

signum anseris argenteum in Capitolio

clypei XII. inaurati

clypeus Martis cum imagine Hasdrubalis

Aenearum tabularum publicarum tria millia

10 Ludus Aemilius, alias Lepidi

Fora

Forum Romanum, quod dicebatur magnum, alias
vetus

Forum Caesaris, in quo erant Veneris signa duo, al-
terum loricaum, alterum factum ab Arcesilao

Forum Augusti, in quo erant statuæ M. Valeri Cor-
uini, & eburnea Apollinis

Forum Traiani cum porticu

Forum Boarium

20 Forum Piscarium

Forum Argentarium

Curia

curia Hostilia sub veteribus

Curia Calabra in Capitolio, ubi pontifex minor pro-
nuntiabat dies

Regia Numae, alias Curia Pompiliana, in qua sacra-
rium erat Opeconsuæ

senaculum aureum

basilica Paulli Aemilij cum Phrygiis columnis in foro

30 basilica Iulia

bibliotheca templi diui Traiani

Arcus Fabianus

Arcus Ti. Caesaris prope aedem Saturni

Arcus Traiani Caesaris Augusti

Arcus Seueri, & M. Antonini in foro boario

fornix Sertinij in foro boario cum signis auratis

columna C. Duilij

columna Maenia

columna Magni. Iud. saecul

10 columna rostrata in Capitolio

columna diui Iulij rostrata pedum xx

columna coelidis Traiani imp. alta pedes CXXIX. ha-
bet gradus CXXCV. fenestellas XLV

sepulchrum C. Publicij Bibuli aedilis plebis

*Huius sepulchri adhuc supersunt vestigia,
cum hac inscriptione*

20 C. PUBLICIO. L. F. BIBULO. AED. PL. HONORIS
VIRTVTIS. QVE. CAVSSA. SENATVS.
CONSULTO. POPVLI. QVE. IVSSV. LOCVS
MONVMENTO. QVO. IPSE. POSTERI. QVE
EIVS. INFERRENTVR. PVBLICE. DATVS. EST

macellum

horrea XXIIX. in his

Germanica &

Agrippiana

Pistrina xxx

Domus CL. in his

30 L. Tarquinij Superbi re-
gis cum atrio

M. Manlij Capitolini

P. Scipionis Africani

T. Annij Milonis

P. Ouidij Nasonis

M. Valerij Amerini equi-
tis Romani

Insulae IIII^{oo} DCCCLXXX

Regio in ambitu conti-
net pedes XIIII^{oo}

DCCCLXVII

REGIO.IX.CIRCVS.FLAMINIVS

collis hortulorum, alias	palus Caprea
Hortorum	mimitia vetus
campus Martius	mimitia frumentaria
via Fornicata	crypta Balbi
via recta	ciconiae nixae
<i>Vici XXX</i>	meleagricum
vico magistri cxx	fregellae
curatores I I	lucus Mauortianus
denuntiatores II	lucus Mineruae vetus

10

lucus Petilinus maior extra portam Flumentanam
 lucus Victoriae
 lucus Lucinae vbi erat
 Terentum

Templa octo

pantheum Iouis vltoris, in quo erant signa
 herculis humi sedentis
 mineruae ex ebore, opus Phidiae
 veneris cum vnione Cleopatrae
 templum Iani prope theatrum Marcelli, cum signo
 Iani bifrontis
 templum Bruti Callaci, in quo erat
 colossus Martis, &
 statua Veneris Gnidae nuda
 templum Apollinis
 templum Neptuni iuxta septa
 templum diui Antonini cum columna coclide
 templum Mineruae Chalcidicae

20

30

templum Ifidis & Serapidis prope ouile

Aedes XX

Aedes antiqua Apollinis cum lauacro, & colosso

Aedes Herculis magni custodis circi Flamini

Aedes Metelli ubi erat statua eburnea Iouis a Praxitele facta

Aedes Martis in circo Flaminio

Aedes Volcani in circo Flaminio

Aedes Iuturnae ad aquam Virginem

10 Aedes Bellonae versus portam Carmentalem in circo Flaminio, intra quam dabatur senatus legatis exterarum nationum, quos in urbem admittere volebāt

Aedes Mineruae

Aedes Fortunae equestris vetus

Aedes Apollinis

Aedes Neptuni in circo Flaminio

Aedes Larium permarinum in campo Martio

Aedes Boni euentus

Aedes Veneris victricis

20 Aedes Castoris in circo Flaminio

Aedes Florae

Aedes Iunonis reginae

Aedes Dianae

Aedes Herculis Musarum

Aedes Iunonis in porticu Octaviae, ubi erant statuae

Aesculapij & } opera Scopae

Dianae

Iunonis

Veneris, & } opera Phylischi Rhodij

Iouis

30 simulachrum Iunonis opus Dionysij & Polyclis
n ij

Dianae

Latoniae

ix. musarum

Apollinis nudi

Apollinis cytha

ram tenentis

} opera Ti-
mantidis

Aesculapij &

Dianae

} opera Cephisidori

Aeditulae XXX

Porticus Q. Catuli

Porticus Philippi

Porticus Corinthia duplex Cn. Octavij

Porticus Argonautarum

Porticus Pompeij Magni, cum curia, & atrio

Porticus Metelli

Porticus Agrippae ante Pantheum

Porticus Octaviae sororis Augusti, in qua erant scho-
la, curia, & bibliotheca

Delubrum cum signo

Apollinis, opus Phylisci Rhodij

Item Statuae

sauri &

batrachi

veneris, opus Phidiae &

corneliae Gracchorum matris

Porticus Traiani Aug. in campo Martio

Porticus Gordiani imp

Porticus Gallieni imp

Porticus Europae

Atrium Pompeij

sacrarium Numae

10

20

30

delubrum Iouis statoris

delubrum Cn. Domitij cum signis

neptuni, Thetidos

Achillis, Nereidum, &

tritonum

} opera Scopae TAM

delubrum Apollinis in porticu Octaviae

ara Neptuni

Isaeum

serapium

10 mineruium

odaecum

minerua vetus cum luco

Iuppiter Pompeianus pedum xxx

colossus Apollinis

Equiria

circus Flaminius

circus Alexandri imp

stadium

obeliscus pro gnomone in campo Martio

20 stabula quattuor factionum

*ideſt Praſſinae, Ruſſatae, Venetae, & Albatae, de quibus
in his antiquis inſcriptionibus mentio eſt*

M . A V R E L I O . L I B E R O

P A T R I . E T . M A G I S T R O

E T . S O C I O . D O M I N O

E T . A G I T A T O R I . F A C T I O N I S

P R A S S I N A E

A V R E L I V S . C A E C I L I V S . P L A N E T A

30 P R O T O G E N E S . O B . I I I . P A L M A R

H O C . D O N V M . V O L V I T

D . D

Item

C. APPVLEIVS . DIOCLES . AGITATOR
FACTIONIS. RVSSATAE

NATIONE. HISPANVS. LVSITANVS
ANNORVM. XXXVII. MENS. VII. D. XXIII

PRIMVM. AGITAVIT . IN. FACTIONE
ALB . ACILIO . AVIOLA. ET. CORELLIO

• PANSA . COS

PRIMVM. VICIT. IN. FACTIONE. EADEM
M'. ACILIO . GLABRIONE. C. BELLICIO

10

TORQVATO. COS

PRIMVM . AGITAVIT . IN . FACTIONE
PRASSINA

TORQVATO. ASPRENATE. II. ET. ANNIO
LIBONE. COS

PRIMVM. VICIT. IN. FACTIONE. RVSSATA
LAENATE . PONTIANO. ET . ANTONIO

RVFINO. COS

Item

C . APPVLEIO . DIOCLI

20

AGITATORI. PRIMO. FACT

RVSSAT. NATIONE. HISPANO

FORTVNAE . PRIMIGENIAE

• D . D

C. APPVLEIVS. NYMPHIDIANVS

ET. NYMPHIDIA. FILII

Item

CL. AVRELIO . POLYPHEMO

DOMINO . ET . AGITATORI

FACTIONIS . RVSSATAE . TOGENI

CAESAREO. SVI TEMPORIS. PRIMO

ET. SOLO. FACTIONARIO. OB. GLORIAM

30

Item

DIIS . MANIBVS

M. ANTONIO . M. F. ANIENSI
 MATRINIO . EVOK . AVG
 VIX. ANN. XXXIIX. M. VIII
 M. ANTONIVS. M. F. ANIEN
 PRIMIGENIVS
 MEDICVS. FACT . RVSSAT
 FRATRI . SANCTISS . FEC

Item

Q. RAPIDIO. Q. F. LEM
 SEPVLLIO

PROCVRATORI . DROMI
 FACTIONIS . VENET
 Q. RAPIDIVS. XENODO
 TVS. ET. RAPIDIA
 IVVENTINA

PAR
 FECERE

Item

Q. RAPIDIO. Q. F. LEM
 MVLIONI

MORATORI. LVDI
 CIRCEN. ET
 AGITATORI
 FACTION. VENET
 VIX. ANN. LX
 RAPIDIA . MARIT
 PISSIMO
 B. M. F

M. VIPSANIO . EVLLONI . TENTORI
 M. VIPSANIO. EROTI. AVRIGATORI
 M. VIPSANIO. MIGNIONI . VIATORI
 M. VIPSANIO. QVARTIN. SVCCONDITORI
 M. VIPSANIVS. RVFINVS. MEDICVS. FACT
 VENETAE. OLL. IIII. DD

Theatrum Pompeij

Theatrum Lapideum

Theatrum Balbi capit loca xxx ∞ xcv

Theatrum Marcelli capit loca xxx ∞

10

De theatro Marcelli haec extat inscriptio

IMP . CAESARI . DIVI . NERVAE . F
 NERVAE . TRAIANO . AVG . GERM
 DACICO. PONT. MAX. TRIB. POT. VIII
 IMP. IIII. COS. V. P. P. OPTIMO. PRINCIPI
 SAGARI. THEATRI. MARCELLI
 CVLTORES. DOMVS. AVG.

20

Amphitheatrum T. Statilij Tauri

Naumachia Domitiani

Forum Ahenobarbi

basilica Mattidij, alias Macidij, alias Matidiae

basilica Marciana

basilica Antoniniana, vbi erat prouinciarū memoria

curia Pompeij cum atrio & porticu

curia Octaviae cum porticu, in qua erat signum Apol-
 linis fulmen tenentis

30

septa Agrippiana

Septa Trigaria

Ouile

Diribitorium

Villa publica, vbi primum census populi dictus est

Carcer C. virorum

Horti Lucullani

Horti Agrippae

Schola porticus Octaviae, in qua erat statua Cupidinis opus Praxitelis

10 Quattuor satyri, & duae nymphae

Thermae Agrippae

Arcus diui Claudij

Thermae Neronianae

Columna coelidis Antoniniana, alta pedes CLX.

Thermae Alexandrinae

xv. habens gradus CCVI.

Thermae Hadriani imp

& fenestras LVI

Thermae Decianae

Balinea priuata LXIII

Columna index belli in-

Lauacrum Apollinis

ferendi, ante aedem Bel-

Lacus Thermarū Neronis

lonae

Lacus sine nomine

Sepulchrum, siue Mausoleum

Fons Scipionum

Augusti, in quo

Bibliotheca porticus

erant duo pares obelisci

Octaviae

magni, singuli pedum

20 Arcus Ti. Caesaris

XLIIIS

De quo haec extat inscriptio

M . V L P I V S

AVG. LAEGLVS

PROC. MAVSOLEI

IMAGINEM

CORINTHIAM

TRAIANI. CAESARIS

COLLEG. FAENARIOR

D . D

30

Sepulchrum Domitiorum in colle hortulorum

Sepulchra in campo Martio

Sullae Felicis dictatoris

Iuliarum Caesaris amitaë, & filiae

Hirtij & Panfae consulum

Piltrina xxxii

Horrea xxxii

Domus cXL. in his

Domus Alexandri imperatoris

Domus Pinciorum in colle hortulorum

Insulae IIII ∞ DCCXXCVIII

Insula Philidis

Regio in circuitu continet pedes xxx ∞ DIX

REGIO.X.PALATIVM

Mons Palatinus, alias Ro-
mulius

Curatores II

Denuntiatores II

Via Noua

Roma Quadrata

Prata Bacchii, vbi fuerunt

Sedes imperij Romani

aedes Vitruuij Fundani

Velia

Cliuus Victoriae

Summa Velia

Vici septem

Ad capita Bubula

vicus Padi

Sicilia in Palatio

vicus Curiarum

Ad Mamma, hoc est diae-
tae Mammeae

vicus Fortunae respicietis

Lucus Larum

vicus Salutaris

vicus Apollinis

Templa X

vicus Huiusque diei

Templum Iouis Statoris

vicus Fortunae reducis

Templum Fidei

vicomagistri xxix

Templum Apollinis Palati- 30

ni dedicatum ab Augusto, vbi lychnuchi pendebant
instar arboris mala ferentis, cum porticu, & area, in
quo erant

Simulachra dei Apollinis, opus Scopae

Dianae, opus Timothei, &

Signa IIII. bouum aeneorum a Myrione facta

Templum Lunae in Palatio

Templum Iouis, alias Solis Alagabali

Templum Augusti

Templum Quirini prope Lupercal, vbi erat signum
lupae praebentis duobus pueris Romulo & Remo
mammæ

10 Templum Iouis propugnatoris

De quo meminit haec inscriptio

P. MARCIUS. VERVS

IMP. COMMODO. VI ET. PETRO

NIO. SEPTIMIANO. COS

AN. P. R. C. DCCCCXLI. K. DEC

IN. PALATIO. IN. AEDE. IOVIS

PROPVGNATORIS

IN. LOCVM. V E R I

L. ATILIVS. CORNELIANVS

COOPTATVS

Templum Matris deum, alias Magnae matris Ideae cū
simulachro eius ex Pessinunte deuecto

Templum Febris in Palatio

cum ara

Aedes IX

Aedes Consi

Aedes deae Viriplacae in

10 Palatio

Aedes Fortunae vicinae

Aedes Rhamnusiae

Aedes Iouis Victoris

Aedes Dii Iouis

Aedes Orci

Aedes Vestae

Aedes Victoriae

Aediculae VII

porticus Templi Apolli-

nis cum statua M. Var-	viſtoria Germaniciana
ronis (latini	coloffus Apollinis Tuſ-
Area templi Apollinis Pa-	canici & pedum in Bi-
sacellum Larum in Velia	bliotheca Palatina
sacellum Volupiae	ſtatua aurea Britannici
delubrū Iunonis Sospitae	Caefaris
delubrum Palatij	theatrum Statilij Tauri
delubrum Mineruae	in Palatio
delubrum Latonae	curiae veteres IIII. id eſt
Pentapylon Iouis Arbi-	forienſis 10
tratoris	rapta
auguratorium	vellenſis, & velitia
Iouis Coenatio	balineae Palatinae
curia Saliorum	balineae priuatae xv
sacrarium Saliorum Pala-	arcus Octauij patris Au-
tinorum	guſti, cum ſignis Apol-
Lupercal in Theatro	linis & Dianae ex vno
caſa Romuli	lapide, opus Fidiae, qua-
tugurium Fauſtuli	driga, & curru
Ara Febris	bibliothecae Palatinae 20
Ara Palatina	duae, videlicet, Latina
coloffus Iouis Opt. Max.	Apollinis, in qua erat
altus pedes ccl	ſtatua Numeriani Im-
Fortuna reſpiciens	peratoris

De qua mentio eſt in his duabus inſcriptionibus

O S S A

VIBIAE. SVCCESAE. LIVIAE. AVG. SER
 AB. ARGENTO. POTORIO. ITEM. A. VESTE
 L. VIRIVS. AVG. SER. PAMPHILVS. SCRIBA
 LIB. ET. A. BIBLIOTHECA. LATINA
 APOLLINIS. CONIUGI. FIDELISSIMAE
 ET. PISSIME. B.D.S.M

Item

S V L P I C I A E

T H A L L V S S A E

ANTIOCHVS. TI. CLAVDI

CAESARIS. BIBLIOTHECA

LATINA. APOLLINIS

CONIVGI. SVAE

BENE. MERITAE

Item Bibliothecae Graecae

DIS. MANIBVS

C. IVLIVS. FELIX.

A. BIBLIOTHECA

GRAECA. PALAT

Bibliotheca domus Tiberianae

Septizonium Seueri imperatoris

Sepulchrum Cinciorum

Pistrina XII

20 Horrea XVI

In horreis Palatinis inuentum

IMP. T. CAESARI

DIVI F

VESPASIANO. AVG

PLEPS. VRBANA

QVAE. FRUMENTVM

PVBLICVM. ACCEPIT

ET. TRIBVS

30 Domus CXXCIX. in his

tulli Hostilij regis

Anci Marcij regis

ser. Tullij regis

poplicolae in Velia

L. Craesi oratoris

L. Hortensii oratoris	domus Augustana
L. Sergij Catilinae	domus Tiberiana cum
M. Aemilij Scauri	Bibliotheca
C. Caesaris dictatoris	domus Dionysij
L. Annaei Senecae	domus Ceioniorum
M. Valerij Flacci	insulae ∞ DC
D. Catuli	regio continet in ambitu
M. Ciceronis	pedes xr ∞ DC

REGIO. XI. CIRCUS
MAXIMVS

10

<i>Vici octo</i>	velabrum maius in foro
vicus Consiuius, alias Cō-	Olitorio
finius	velabrum minus
vicus Proserpinae	argiletum
vicus Cereris	lucus Semelis minor
vicus Argaei	lucus Saturni
vicus Piscarius	templum Mercurij
vicus Parcarum	templum Castoris
vicus Veneris	templum Herculis Viſto
vicus Sanctus	ris in foro Boario
vicus antiquus Publicij ad	templum Iani ad forum
portam Trigeminam	Olitorium
vico magistri xxxii	<i>Aedes xxii</i>
curatores ii	aedes Summani, alias Di-
denuntiatores ii	tis patris
Porta Trigemina	Aedes Cereris vetus
salinae ad portam Trige-	Aedes Proserpinae
minam	Aedes Veneris opus Fabij
	Gurgitis

20

30

Aedes Portumni ad pontem Sublicium, alias Aimiliū

Aedes Herculis Oliuarij ad portam Trigeminam

Aedes Cereris

Aedes Pompeij, in qua erat Herculis signum a Myrio-
ne factum

Aedes Portumni vetus

Aedes Murciae, alias Veneris Myrteae

Aedes Consi subterranea, alias Neptuni equestris

Aedes Pietatis in foro Olitorio

10 Aedes Iunonis Matutae in foro Olitorio

Aedes Iunonis

Aedes Pudicitiae patriciae

Aedes Pudicitiae plebeiae in vico Longo

Aedes Fortunae virilis ad Tiberim, in qua erat statua
lignea ser. Tullij regis

Aedes Spei in foro Olito-
rio

Aedes Apollinis Medici

20 Aedes Liberi, Liberaeque

Aedes Solis

Aedes Florae

Aediculae octo

Aedicula Veneris

Aedicula Iunonis

Aedicula V. . . .

Aedicula Iuuetatis } in cir

Aedicula Solis } co

Aedicula Proserpinae

30 Ara Accae Laurentiae in Velabro

apollo Coelispex

hercules triumphalis

Aedicula Cereris

Aedicula Parcarum

area Sancta

area Apollinis

sacrariū Saturni cū luco

sacellum Iouis Cōserua-
toris

sacrarium Numae

ara maxima, alias magna
Herculis

ara Consi

ara Iouis Inuentoris

signa dearum Setiae, alias Segestae

Metiae, ac

Tutilinae } in circo maximo

circus Maximus, qui capit loca CDXXCV ∞

In quo erant obelisci duo magni

Quorum maior est pedum CXXXII

Minor pedum LXXXIIXS

circus Intimus

forum Olitorium

basilica Caii, & Lucij Caesarum

Prope aediculam S. Mariae Aegyptiacae, quam

Caij & Lucij basilicam esse Tyrribus cre-

dit, hae inscriptiones inuentae

C. CAESARI AVGUSTI E

PONTIFICI COS

DESIGNATO

PRINCIPIVVENTVTIS

Item

L. CAESARI AVGUSTI E

AVGVRLCOS

DESIGNATO

PRINCIPIVVENTVTIS

campus Trigeminorum

tabernae bibliopolarum Argiletanae

emissarium cloacae maximae in Tiberim

balinae priuatae xv

Lacus sine nomine xv

Fornix Sertinij in circo maximo cum signis auratis

columna Lactaria in foro Olitorio, ad quam infantes

lacte alendos deferebant

Lupanaria

Horrea xvi

Pistrina

Pistrina XII

Domus CXXCIX

Insulae ∞ DC

Regio in ambitu continet pedes XI ∞ DC

REGIO. XII, PISCINA. PVBLICA

Vici XII

vicus veneris almae

vicus Piscinae publicae

10 vicus Dianae

vicus Ceios

vicus Triari

vicus Signi salientis

vicus Laci testi

vicus Fortunae māmofae

vicus Colasiti pastoris

vicus portae Ruduscula-

vicus portae Nacuiac(nae

20 vicus victoris

vicomagistri XLVIII

curatores II

denuntiatores II

cohortes vigilum III

caput viae nonae

Fons Lollianus

Aedes Bonae deae Subsa-

xanae

Aedes Isis

Aediculae XII

Aedicula Veneris almae

Aedicula Dianae

Aedicula Fortunae Mam-

mosae

*

Area radicularia

Ara Lauernae

Fortuna Mammofa

Isis Athenodora

signum Delphini

campus Lanatarius

horti Asiniani

Thermae Antoninianae

balineae priuatae LXVIII

Lacus LXXX

*De quo mentio extat in Veteri**hac inscriptione*

APPIO. ANNIO. BRADVA

T. VIBIO. BARO. CO S

MAGISTRI. FONTIS. LOLLIANI

M. VLPIVS. FELIX

N. CONFLONIVS. VITALIO

C. CLODIVS. SATVRNINVS

o

30

septizonium vetus

Horrea XXIIX in his

Pistrina XXV

Domus CXXIIX in his

Domus septem Parthorū

L. Fabij Cilonis

L. Cornificij

Priuata Hadriani imp

Insulae II ∞ CDXXCVI

Regio in ambitu continet

pedes XII

REGIO. XIII. AVENTINVS

Mons Auentinus

cluius Publicij

vicus *Vici XVII*

vicus Fidiij

vicus Frumentarius

vicus Trium viarum

vicus Caefeti

vicus Valeri

vici Laci Miliari

vicus Fortunae

vicus Capitis canteri

vicus Trium alitum

vicus Nouus

vicus Loreti minoris

vicus Armilustri

vicus Columnae lignae

vicus Materiarius

vicus Mundiciei

vicus Loreti maioris, vbi

erat Vortumnus

vicus Fortunae dubiae

vico magistri LXVIII

curatores II

denuntiatores II

cluius publicus

caput Armilustri

doliolum

Remuria

scalae Gemoniae

Lauretum

mappa aurea

spelunca Caci

Platanon

lucus Lunae in Auētino

lucus Laurentinus

lucus Platanorum

lucus Loreti maioris

lucus Loreti minoris

lucus Hylernae

Templa VI

templum Lunae in Auē-

tino magnum

templum commune

Dianae

templum Bonae deae in³⁰

Auentino

ROMA

211

templum Libertatis
templū Iunonis Reginae
DD.a Camillo captis Veii
templum Ifidis

Aedes octo

Aedes Consi
Aedes diui Tati
Aedes Minernae, alias Pal-
ladis in Auentino

10 Aedes Siluani
Aedes Mercurij
Aedes Herculis & Siluani
Aedes Matutae cum aereis
columnis, & atrio

Aedes victoriae in Auen-

Aediculae XXII (tino

Aedicula Fidij, alias Fidei
Aedicula Fortunae dubiae
Aedicula Hylernae
Aedicula deae Tutilinae

20

*

Porticus Aimilia

porticus Fabaria, alias
Faberij
Atrium Libertatis in
Auentino

Atrium Matutae
sepulchrum diui Tati
Area Publica
Area Pinaria
Ara Iouis Elicij

Vortumnus, alias aedes
Vortumni

Fortuna Horreorum
& Galbianorum
statua Minuci Augurini
praefecti annonae

odaeum
naumachia
Forum pistorium
campus Pecuarius, alias
Pescuarius
schola Calsij
Thermae Varianae

*Thermae Varianarum mentio est in hac inscriptione
in Auentino Versus P. S. Pauli inuenta*

AQVA. TRAIAN. Q. ANICIVS. Q. F. ANTONIAN
CVR. THERMARVM. VARIANARVM

Thermae priuatae Traiani
balineae priuatae LXXIIII

sepulchrum C. Cestij VII.
viri epulorum

30

Lacus LXXVIII
Fons Siluani (geminam
Emporiā extra portā Tri-

columna P. Mancini
praef. annonae
horrea XXXVI. in his

• ij

Aniceti
varguntei
galbiana

*De quibus vetera haec epigrammata men-
tionem faciunt*

NVM . DOM . AVG
SACRVM

FORTVNAE . CONSER
VATRICI . HORREOR
GALBIANORVM
M. LORINVS. FORTVNA
TVS . MAGISTER
S.P.D.D

Item

NVM . DOM . AVG
GENIO . CONSERVATO
RI . HORREORVM
GALBIANORVM
M. LVRINVS
FORTVNATVS
MAGISTER
S.P.D.D

Horrea Domitiani Augusti

Pistrina xxx

domus CIIII. in his

domus Vlpiorum, alias priuata Traiani

Privatae Vlpiorum mentio est in hac antiqua
 basi, quae ibidem in Aventino, sub aede
 S. Priscæ versus circum maximum

inventa est

HERCVLI

CONSERVATORI

DOMVS. VLPIORVM

SACRVM

M. VLPIVS

VERECVNDVS

domus Vitellij imp

Ennij poetæ

Faberij scribæ

L. Licinij Saræ III. cos

Insulae II° CDXXCVII

Regio in ambitu continet pedes XVI° CCC

REGIO. XIII. TRANSTIBERIM

Ianiculus mons

vaticanus mons

insula

naualia

Vici XXIII

vicus Censori

vicus Gemini

vicus Rostratae

vicus Longi Aquilae

vicus Statuae Siccianae

vicus Quadrati

*De regione XIII. & Vico Quadrati, mentio
est in antiqua hac inscriptione*

D I A N A E

NEMORESI. VESTAE

I SACRVM DIC

IMP. NERVA. TRAIANO. AVG

GERMANICO. III. COS. PRAEF

EIVS. T. VOLTEDIO. MAMILIANO

QVAESTORIB

L. CAECILIO. VRSO. IIM. LVCRETIO

SABINO. II. AEDILIB

Q. VIBENNA. QUIETO

TI. CLAVDIO. MAGNO

P. CORNELIVS. TROPHIMVS. PISTOR

ROMANIENSIS. EX. REG. XIII

IDEM. CVR. VICI. QVADRATI

ET. LANIA. C. F. THYRONE. CONIVX

EIVS. VOTVM. LIBENS. SOLVERVNT

MIRRETIANI IN REGIONE

vicus Raciliani maioris
vicus Raciliani minoris
vicus Ianiculensis
vicus Bruttianus
vicus Larum ruralium
vicus Statuae Valerianae
vicus Salutaris
vicus Paulli
vicus Sex. Lucei
vicus Simi publici
vicus Patratilli

vicus Laci restituti
vicus Saufel
vicus Sergi
vicus Ploti
vicus viberini
vicus Gaianarum
vico magistri nonaginta
duo
curatores II
denuntiatores II
cohortes vigilum VII

10

20

30

ROMA

215

caput Gorgonis	templum Apollinis in
Lucus Forinarum	Vaticano
Lucus Publicus	templū Fortunae liberae
Lucus Vaticanus	Aedes VI
templū fortis Fortunae	aedes Forinarum

De qua meminit Vetus hic lapis

I . O . M . N . A V G

S A C R

GENIO . FORINARVM
ET . CVLTORIBVS . HVIVS
LOCI . TERENCE . NICE
CVM . TERENCE . DAMA
RIONE . FILIO . SACERDOTE
SIGNVM . ET . BASIM
DE . SVO . POSVIT

Aedes Isidis naumachinae	Area Septimiana
Aedes Iouis	sacellum deae Maniae
Aedes Fauni	Arae XII. Iano dicatae
Aedes Aesculapij	Ara Martis
Aedes Dianae suburbanae	statua Valeriana
Aediculae xxii	statua Sicciana
Ianus Septimianus	statua diui Iuli in Insula
Area Vaticana	diuae Corniscac

De quibus extat haec inscriptio

DEIVAS
CORNISCAS
SACRVM

30 Hercules Cubans	Caij & Neronis in quo
hippodromus	obeliscus pedum LXXXII.
Circus Vaticanus , alias	erat

o iiij

Circus Domitiae in pratibus	Thermae Septimianae
stadius publicus	Thermae hyemales Aure-
obeliscus magnus in In-	liani Imperatoris
naumachiae duae (sula	balineum Ampelidis
Tribunal Aurelium	balineum Prisciliani
castra lecticariorum	balinea priuata CXXXVI
castra vetera	Lacus CXXC
campus Bruttianus	sepulchrum Numae re-
campus Codetanus	gis in Ianiculo
campus vaticanus	sepulchrum St. Caecilij 10
horti Caesaris	poetae
horti Domitiae	sepulchrū Hadriani Imp
horti Galbae Imp	horrea XXII
horti Martialis	pistrina XXXII
horti Getae	domus CL. in his
Albionia	domus Martialis
Prata Mucia	Insulae III ∞ CDIX
Prata Quinctia	Regio in ambitu continet.
nosocomion vbi aegroti	pedes XXXX: I I I ∞
curabantur in Insula	CDXXCIX 20

A Q V A E . XX

Aq. Appia

Aq. Annio vetus

*De Aniene Veteri haec antiqua inscriptio Romae in
plumbeo tubulo inuenta est*

ANIO. VET. L. VALERIO. SER. OFF
PLVMB. PED. CCIX

Aqua Marcia, alias Aufeia

*De aqua Marcia vetus haec inscriptio Romae inuenta
est in tubulo plumbeo, ad portam S. Laurentij*

P. CORNELIO. DOLABELLA C. IVN. SILANO. COS
A Q V. M A R

Item in eiusdem formis supra portam S. Laurentij

Sublimis Romae

IMP. CAES. M. AVR. ELIVS. ANTONINVS. PIVS
FELIX. AVG. PARTH. MAXIM.

BRIT. MAXIMVS. PONTIFEX. MAXIMVS
AQVAM. MARCIAM. VARIIS KASIBVS. IMPEDITAM
PVRGATO FONTE. EXCISIS ET PERFORATIS
MONTIBVS RESTITVTA. FORMA ADQVISTO
ETIAM. FONTE. NOVO. ANTONINIANO
IN. SACRAM. VRBEM. SVAM. PERDVXENDAM

CVRAVIT

16 Aq. Tepula

Aq. Iulia

Aq. Virgo

Aq. Halsia, alias Halsietina, quae & Augusta claudia Albulina, Caerulea, Curtia, Augusta

De aqua Claudia mentio est in hoc epigrammate

D. M

CLEMENTI. CAESARYM

N. SERVO. CASTEL

LARIO. AQVAE. CL.

AVDIAE. FECIT. CLAV.

DIA. SABBATHIS. ET. SI

BI. ET. SVIS

20

Anio nouus

rius Herculaneus

Aq. Crabra

Aq. Sabatina vel Cimina

Aq. Traiana

Aure'ia

Septimiana

traktiberim

Aquae Traianae meminit Vetus epigramma in Auentino Romae inuentum in tubulis plumbeis sic

AQVA. TRAIAN. Q. ANICIVS. Q. F. ANTONIANVS

CVR. THERMARVM. VARIANARVM

30

Aq. Alexandrina Aq. Scleriana
 Aq. Damnata Aq. Antoniniana
 Aq. Annia Aq. Setina
 Aq. Argentiana

*Procopius scribit, suo tempore fuisse in vrbe aquae-
 ductus XIII*

*Quoniam quo loco, vel qua vrbis regione repo-
 nerentur, non liquet*

Petuscū Palati regio vrbis	Pugnacis	
Fregellae, locus in vrbe	Praedatoris	19
Argaea, loca in vrbe	Mariani	
Escaletum locus in vrbe	templū Iunonis Capro-	
clius foro proximus	tinac	
vicus Publius	templū Apollinis Sosiani	
vicus Cosconius	templū Apollinis Tortoris	
compitum Fabricij	templū Veneris Lubenti-	
Lucus Veneris Lubētinac	nae	
<i>Templa</i>	templū Veneris Victricis	
templū Fortunae Virginis	templum Herculis De-	
muliebris via Latina	fenforis	20
masculae	templū Herculis via La-	
barbatae	tina	
Equestris nouae	templum Adonidis	
lebeiae	templum Annonae fan-	
priuatae	tae	
viscatae	templum Vacunae	
Blandae	templum Iustitiae	
conuertentis	templum Themidis	
benesperantis	templum Erymnarum	
auertentis	templū Clemētiaē Caesaris	30
templū Iouis victoris	templum diui Augusti ad	
inuicti	Mineruam	

De quo mentio est in hoc vetusto epigrammate
 DESCRIPTVM. ET. RECOGNITVM. EX

T A B V L A

AENEAE. QVAE. FIXA. EST. ROMAE. IN. MVRO.
 POST. TEMPLVM. DIVI. AVG. AD. MINERVAM

templū Iustitiae Augusti Gallorum

templum Foecunditatis rusticorum

Poppeae Aurelij

templum diui Hadriani caedicij

10 Aedes Basilicae

Aedes Honoris & Virtutis

Mariana Neptunij

Aedes deum Consentum vascellaria

Porticus Vipsani Flosselli

Porticus Reguli Sicini

Porticus Stadiata Fulvia

Porticus C. columnarum Mammatae

Porticus curua in hortis Campi

Commodianis volcani

20 Atrium Sutorium Iouis

sacrarium gentis Iuliae Licinij

sacellum Minucij horti Mariani

sacellum Mutini horti Seruilianij

Ara pacis horti Commodiani

Ara Larum Balinea

curiae nouae proximae ti. Claudij Etrusci

compitum Fabricij Statili

curia Tifata martialis

curia Titia Annaei Senecae

30 curia Fautia, alias Saucia tucae

Fora fausti

Fortunati	nymphaeum Marci imp.
Grylli	prope Septizonium
Lupi	Gordiani imperatoris
Pontici	Lacus Scruilius
Seueri	Castra
Paeti	tabellariorum
Titij	vicimariorum
offonij Tigillini	salgamariorum
Alexandri imp	salicariorum
varij	equitum singulorum
	horrea Seiana

10

De quibus meminit haec inscriptio

HORREOR. SEIAN
L. VOLVSIVS ACYNDINVS
SIGNVM AESCVLAPI
SVA. P. D. D.

IN. VRBE. ROMA. ERANT

20

<i>Montes septem</i>	<i>Extra vetus pomerium</i>
palatinus	collis hortulorum
capitolinus	regiones XIIII
coelius	vici CCX
Esquilinus	Aediculae totidem
Quirinalis	vicomagistri DCCCXL
viminalis	curatores XXVII
Auentinus	denuntiatores XXIIIX
<i>Transiberim</i>	cohortes praetoriae XVII
Ianiculum	cohortes vigilum VI
vaticanus	cohortes urbanae VI

30

Horrea CCCXXVII
Pistrina CCCXXIX
Balinea C^{oo} IX
Lacus ^{oo} XCVIII
Domus ^{oo} ^{oo} CXVII
Insulae XL I ^{oo} C^{oo} XII

Lucus XXXII

vestae Cuperius
Iouis Viminei
Loreti minoris
Loreti maioris
Platanorum
Querquetularius
Cuperius Hostiliani
Cuperius Scholae Capu-
latorum
Mauortianus
Vaticanus
Furinarum
20 Petilinus
Lunae in Auentino
Lucinae vbi erat Terentii
Saturni
Semelis minor
Larum
Minervae vetus
Victoriae
Petilinus maior extra por-
tam Flumentanam

30 Sagutalis
Aquilinus

Mephitis
Iunonis Lucinae
Rubiginis
Veneris Lubentinae
Laurentinus
Hylernae
Publicus
Egeriae
Camoenarum
Vaticanus

Fora XIX

Romanum, quod diceba-
tur magnum
Caesaris dictatoris
Augusti Caesaris
Boarium
Transitorium, quod & di-
ui Nervae
Olitorium
Pistorium
Imp. Nervae Traiani
Caes. Augusti
Domitij Ahenobarbi
Suarium, alias Syarium
Archemorium
Diocletiani imp
Gallorum
Rusticorum
Cupedinis ad Corneta
Piscarium
C. Crispi Salustij

Aurelium

Caedicij

*Basilicae praeter XIX**quae citantur a P. Vi-
ctore*

caij & Lucij Caesarum

sempronia

*Castra praeter ea quae ex-
plicantur a P. Victo-
re*

gyptiana &

vetera

Campi XVII

viminalis

Esquilinus

Agrippae

Martius

codetanus

bruttianus

Lanatarius

Pecuarius

vaticanus Transiberim

Ridiculi¹

Martialis

Coelimonianus

Furinarum

Trigeminorum

volcani

Iouis

Licinij

*Thermae praeter XVI**P. Victore in epilogo
relatae*

Neronianae

Nouati

Hadriani imp

varianae in Auentino

LECTORI. S

10 **Q**UVM hanc quattuordecim antiquae
 vrbis regionum descriptionem, quam
 ex Sex. potissimum Rufo, & P. Victo-
 re, qui ex instituto eius rei argumen-
 tum tractarunt, Varrone, Sex. Pom-
 peio, Dionysio, Liuiio, Tacito, Tran-
 quillo, Dione, & ceteris vetustis scriptoribus, vt appa-
 ret, concinnaui, praeter antiqua illa epigrammata, quae
 singulis vrbis regionibus describendis interscrui, am-
 plissimo & laboriosissimo commentario interpreta-
 tus sim, in quo citatis veterum auctorū locis, vnde sin-
 gula hauserim demonstraui, illud quoque non omisi,
10 vt & quod vnumquodque eorum, vel in quo vrbis lo-
 co fuerit, explicarem, cōtroversiasque si quae fuerint,
 de singulis rebus constituerem; perinde ac feci supra
 quum de pomerio, portis, viis, montibusque Romanis
 differui. Quem commentarium iustissimis de causis
 impeditus, quas hoc loco referre non est necesse, nūc
 publicare non potui. Eum porro haud multo post in
 communē antiquitatis studiosorum gratiam, quibus
30 adiuuādis nihil mihi vnquam antiquius fuit, accurate
 excusum euulgandum curabo, vt qui horum studiorū
 cupiditate tenentur, certissimū aliquando habeant, &
 verissimū antiquae vrbis exemplar, in quo quantum
 vetustas fieri permittet, antiquorum aedificiorum si-

tum, descriptionem, & quidquid de iis veteres auctores tradiderint, quandoque intelligāt, & ne in sexcentorum locorum, quae cognitu dignissima sunt, ignorantiae tandiu versentur, quod imperitorum quorundam antiquariorum inscitia, haecenus factum fuisse constat. Interim quod possum praestabo, atque Sex. Rufi librum, quem de regionibus urbis Romae scripsit, nunquam antehac impressum; itemque P. Victoris de eadem re opusculum quamquam saepe excusum, longe tamen emendatius & centum locis, qui in vulgatis omnibus desunt, locupletatum, huic operi adiciam: ex quibus praecipue libris, eam quam ego quatuordecim urbis regionum descriptionem feci, excepi. Post quos & Rutilij Claudij Numatiani itineraria duo eiusdem propemodum argumenti suggeram, de quibus singulis quid sentiam; aut unde eos habuerim, singillatim in suis praefationibus explicabo

FINIS

Praefatio

10 Ex. Rufus vir consularis, qui
Valentiniani & Valentis impe-
ratorum tēporibus floruit, mul-
ta ingenij sui monumenta reli-
quit, quae omnia praeter ad-
modum pauca temporum iniuria, & barbaro-
rum immanitate omnino periere. Ex his enim
superest paruus liber, quem de origine & in-
crementis imperij Romani ad Valentinianū
Augustum edidit, qui excusus est, & vulgo in
manibus habetur. Scripsit & aliud opusculum
20 de regionibus vrbis Romae eadem propemo-
dum ratione, qua P. Victor, in quo quum sin-
gulas vrbis regiones enumerasset, omnia quae
in singulis erant memoratu digna, tam publi-
ca quam priuata aedificia breuissime & accu-
ratissime digessit. Qui libellus & ipse interci-
derat, atque vsque ad nostra tempora tenebris
vetustatis oppressus latuerat. Quibus, litteris
30 maiusculis venerandae vetustatis scriptus in-
uentus est. Ceterum nec ille, quamquam exi-
guus, temporis edacitatem effugere potuit;

aliquot enim pagellis truncato, quum plera-
 que in alijs locis, tum tres quoque extremæ
 vrbis regiones, idest Piscina publica, Auenti-
 nus, & Transtiberim integræ desiderantur.
 Eum tamen quemadmodum ad manus venit
 accurate exscriptum, accuratiusque excusum
 antiquitatis studiosis legendum trado. Cuius
 mihi copiam vir integerrimus, & doctissimus,
 atque de omni litterarum genere benemeri-
 tus Antonius Augustinus domo Caesarea
 Augusta episcopus Allifanus, & XII. vir stitici-
 bus iudicandis, quos Romæ Rotæ auditores
 vocant, quinquennio ante libentissime fecit.
 Vale

SEXTI. RVFI. V. C. DE REGIONIBVS
VRBIS. LIBER

227

REGIO. PRIMA. PORTA. CAPENA

ICVS Ho-
noris &
Virtutis
VICUS For-
tunae ob-
sequentiis

Lacus Sudans
Lacus Torquati
Lacus Publicus
Lacus Euius
Lacus Spei
Lacus Gratiae
Lacus Mamertini
Lacus Salutaris
Lacus LXXI. sine nomine
Balineum Torquati
Balineum Vetti Bolani
Balineum Abascantiani
Balineum Mamertini
Balineum Mettiani
Balineum Antiochiani
Thermae Commodianae
Thermae Senerianae
Arcus Drusianus
Arcus Veri Augusti
Arcus Traiani
Arcus Bifrons
Mutatorium Caesaris
Almo Fluvius
Ara Isidis
Templum Isidis
Templum Serapidis

Vicus Sulpicii ceterioris

Vicus Drusianus

Vicus Sulpicii vltterioris

Vicus Puluerarius

Vicus Triumviri

Vicus Fabrici

Aedes Martis

Aedes Minervae

Aedes Tempestatis

Aedes Mercurij

Aedes Apollinis

Area Mercurij cum ara

Area Spei

Area Galliae

Area Isidis

Area Pinaris

Area Carsuriae

Lacus Prometheus

Lacus Sanctus

Lacus Vespasianus

P. ij

Templum Fortunae viatorum

Vici IX

Aediculae X

Vico magistri XXXVI

Curatores II

Denuntiatores II

Insulae IIII IO CCL

Domus CXXI

Horrea XIII

Balineae priuatae LXXXII

Pistrina XII

Regio in ambitu continet pedes XI III IO CCXXIII

REGIO COELI-MONTIVM

Templum Bacchi

Templum Fauni

Templum divi Claudi

Campus Martialis

Campus Fontinarum

Macellum magnum

Lupariae

Antrum Cyclopi

Castra peregrina

Caput Africae

Arbor sancta

Domus Vitelliana

Domus Philippi

Regia Tullii cum templo

Mansiones Albanae

Mica aurea

Armamentarium

Coeliolum

Spolium Samarium

Ludus Matusinus

Ludus Gallicus

Campus Coelimontanus

Thermae publicae

Domus Parthorum, Laterani

Cohortes V. Vigilum

Subura

Vici VIII

Aediculae VII

Vico magistri XXXII

Curatores II

Denuntiatores II

Domus CXXIII

Horrea XXIII

Balineae priuatae XX

Pistrina XXI

Lacus fund. XI. sine nomine

Regio in circuitu continet pedes XIII millia CC

REGIO. ISIS. ET. MONETA

Amphitheatrum Flauii

Ludus Magnus

Ludus Mamertinus

Ludus Dacicus

Tribus Gratiae areae

Domus Bryttiana

Summum Choragium

Praetura praesentissima

Thermae Titi Caesaris

Thermae Traiani Augusti	Horrea XIX
Lymphaeum Claudij Augusti	Balinea privatae XXX
Lacus Pastoris	Lacus XXV. sine nomine
Schola Quaestorum	Pistrina XXIII
Schola Galli	Regio continet pedes XLII
Porticus Liviae	∞ CCCCL
Templum Concordiae	REGIO. TEMPLVM
Castra Misenatum II	PACIS
Caput Suburae	Templum pacis
Vici VIII	Templum Remi
Vicus albus	Templum diuae Faustinae
Vicus Fortunae vicinae	Templum Urbis Romae
Vicus Anciportus	Augusti
Vicus Bassianus	Templum Veneris
Vicus Struorum	Templum Telluris
Vicus Asellus	Templum Solis
Vicus Lanarius	Templum Lunae
Vicus Primigenius	Templum Concordiae in par-
Aediculae VIII	ticu Liviae
Bonae Spei	Basilica Constantini
Serapidis	Via Sacra
Sangi Fidoni	Basilica Pauli
Minervae	Sacriporticus, alias Sacripor-
Isidis	Forum Transitorium cum
Veneris	templadiu Neruae
Aesculapij	Balinea Daphnidis
Volcani	Volcanale
Vicomagistri XXIII	Porticus absidata
Curatores II	Bucina aurea
Denuntiatores II	Apollo Sandularius
Insulae II. mill. DCCCVII	Horrea Festaria
Domus CLX	Sacellum Sirenae

Sororium tigillum
 Meta sudans
 Caput Lynce
 Carinae caput
 Domus Pompei
 Anita Ciceronum
 Aquimaelium
 Area Victoriae
 Arcus Titi
 vicus VIII
 vicus Sceleratus
 vicus Eros
 vicus Veneris
 vicus Apollinis
 vicus Triumvirarum
 vicus Anciportus minor
 vicus Fortunatus minor
 vicus Sandaliarius
 Aediculae VIII
 Musarum
 spei
 Mercurij
 Inventutis
 Lucinae Valerianae
 Iunonis Lucinae
 Manortij
 Isidis
 vicomagistri XXXII
 Curatores II
 Denuntiatores II
 Insulae II
 Domus CXXXIX

Horrea XIIIX
 Balineae privatae LXXV
 Lacus LXXIX
 Pistrina XXII
 Regio in circuitu continet pe-
 des XVIII millia

REGIO. EXQVILINA

CVM. COLLE. VI-

MINALI

Templum Iouis Viminiei
 Aedes Veneris Erycinae
 Horti Plantiani
 Lacus Promethei
 Macellum Liuiarum
 Nymphaeum Alexandri
 Station. cohort. VII. Vigilum
 Horti Maecenatis
 Regia Ser. Fulvii
 Amphitheatrum castrense
 Tres tabernae
 Campus Viminalis sub aggere
 Campus Esquilinus
 Lucus Poetilius
 Lucus Fagutalis
 Templum Iunonis Lucinae
 Domus Aquilij Inreconsulti
 Ara Iouis Viminici
 Minerva Medica pantheum
 Isis patricia
 Templum Silvanii
 Templum Aesculapij
 Thermae Olympiadis

DE.REG.VRB

137

<i>auachrum Agrippinae</i>	<i>Siluanis</i>
Vici XV	<i>Apollinis</i>
<i>Vicus Sucusanus</i>	<i>Cloacinae</i>
<i>Vicus Vrsi pileati</i>	<i>herculis</i>
<i>Vicus Minervae</i>	<i>Mercurij</i>
<i>Vicus Vstrinus</i>	<i>Martis</i>
<i>Vicus Palloris</i>	<i>Bunae</i>
<i>Vicus Seius</i>	<i>Serapidis</i>
<i>Vicus Siluanis</i>	<i>vestae</i>
10 <i>Vicus Capulatorum</i>	<i>Cereris</i>
<i>Vicus Tragoedus</i>	<i>Proserpinae</i>
<i>Vicus Unguentarius</i>	<i>Vicomagistri LX</i>
<i>Vicus Paullinus</i>	<i>Curatores II</i>
<i>Vicus Pastores</i>	<i>Denuntiatores II</i>
<i>Vicus Calicarius</i>	<i>Insulae III 00 0000</i>
<i>Vicus Veneris placidae</i>	<i>Domus CLXX</i>
<i>Vicus Iunonis</i>	<i>Lacus LXXXIX</i>
Aediculae XV	<i>Horrea XXVII</i>
<i>Seiae</i>	<i>Balinae privatae LXXV</i>
<i>Veneris placidae</i>	<i>Pistrina XXXI</i>
20 <i>Castoris</i>	<i>Regio continet pedes XV mil-</i>
<i>Palloris</i>	<i>lia DCCCCL</i>

REGIO.ALTA.SEMITA

<i>Vicus Bellonae</i>	<i>Templum Apollinis</i>
<i>Vicus Mamurei</i>	<i>trac</i>
<i>Circus Florae</i>	<i>Templum Salutis in colle</i>
<i>Templum Florae</i>	<i>Quirinali</i>
30 <i>Templum Salutis</i>	<i>Aedes diui Fidis</i>
<i>Templum Serapionis</i>	<i>Templum Fortunae liberae</i>
<i>Templum Fidei</i>	<i>Templum Fortunae Statae</i>

Templum Fortunae re-	Vicus Tiburtinus
ducis	Vicus Salutis
Forum Salustij	Vicus Callidianus
Templum Veneris in hortu-	Vicus Maximus
lis Salustianis	Vico magistri XLVIII
Statua Mamuri	Curatores II
Aedes Fortunae publicae in	Denuntiatores II
colle	Aediculae XVI
Statua Quirini alta pedes	Fortunae paruae.
XX	Genij liberorum 10
Templum Quirini.	Genij Larum
Domus Attici	Dianae Valerianae
Domus Flauj	Innonis Iuliae
Malum Punicum	Sper
Templum Minervae	Sangi
Senaculum mulierum	Silvani
Thermae Diocletianae, &	Veneris
Maximianae	Herculis
Balineum Paulli	Victoriae
Decem tabernae	Matutae 10
Ad Gallinas albae	Liberi patris
Area Callidij	Saturni
Cohortes III. Vigilum	Iouis
Vici XII	Minervae
Vicus Albus	Insulae I II IOO DV
Vicus Publicus	Lacus LXXVI
Vicus Florae	Domus CXLV
Vicus Quirini	Horrea XIX
Vicus Flauj	Balineae priuatae LXV
Vicus Mamuri	Pistrina XXII I
Vicus Fortunarum	Regio continet in circuiu pe-
Vicus Paccius	des XV millia DC.

DE. REG. VRB
REGIO. VIA. LATA

233

Vici XL	Vicus Troianus
Vicus Ganymedis	Vicus Peregrinus
Vicus Gordiani minor	Vicus Castus
Vicus Novus, alias Novos	Vicus Minor
Vicus Caprarius	Vicus Putealium
Vicus Solis	Vicus Scipionis
Vicus Gentianus	Vicus Iunonis
10 Vicus Sanci, alias Sanci	Vicus Sellarius
Vicus Herbarius	Vicus Isidis
Vicus Mansuetus	Vicus Tabellarius
Vicus Sugillarius minor	Vicus Mancinus
Vicus Solatarius	Vicus Lotarius
Vicus Fortunae	Lacus Ganymedis
Vicus Spei maioris	Lacus Pertusis
Vicus Novus Vltior	Arcus Gordiani
Vicus Libertorum	Arcus novus
Vicus Publii	Arcus Veri & Marci Augustorum
20 Vicus Novus citerior	Nymphaeum Iouis
Vicus Statae Veneris	Aedicula Capraria
Vicus Archemorium, alias Archemonium	Campus Agrippae
Vicus Aemilianus	Templum Solis
Vicus Piscarius	Castra Gentiana
Vicus Caelatus	Castra Gypsiana
Vicus Victoriae	Porticus Constantini
Vicus Vicinus	Templum novum Spei
Vicus Graecus	Templum novum Fortunae
30 Vicus Lanarius Vltior	Templum novum Quirini
Vicus Pomonae	Sacellum Genij Sanci
Vicus Caput Minervae	Cohortes VII. Vigili

*Equi aenei Tyridatis**Horrea XXV**Forum Suarium**Curatores II**Forum Archemorium**Denuntiatores II**Horti Argiani**Vicomagistri CXX**Pila Tiburtina**Balineae privatae LXXV**Lapis Pertusus**Pistrina XXVII**Insulae III millia CCC-**Lacus LXXVI**LXXXV**Regio continet in circuitu pe-**Domus CXX**des XIII. millia DCC*

REGIO. FORVM. ROMANVM

*Rostra populi Romani II**Lacus Curtius**Fides Candida**Regia Numae**Aedes Victoriae**Templum deum Penatium**Aedicula Victoriae**Templum Larum**Templum Romuli**Forum Caesaris**Templum Concordiae**Ficus Ruminalis**Templum Vespasiani**Vicus Iugarius, alias Ligu-**Templum Minervae**rius**Templum Vestae**Via nova**Templum Saturni**Lacus Vestae**Templum Iuli**Aius Locutius**Templum Augusti**Delubrum Minervae in foro**Templum Iunonis Martialis**Basilica Paulli**Templum Castorum**Templum Iani**Senaculum aureum**Forum Piscarium**Puteal Libonis**Forum Boarium**Comitium**Carcer**Schola Xanthia**Forum Augusti**Liniae porticus**Forum Traiani**Arcus Fabianus*

Capitolium cum arce	Equa cernens quattuor saty-
Curia Calabra	ros
Templum Iouis Capitolini	Vicus Nouus
Astylum	Ludi litterarij
Templum Iouis Feretrij	Vicus vnguentarius minor
Templum Veneris caluae	Vicus Tuscus
Curia Hostilia sub veteribus Tusco
Delubrum Larum	* multa defunt
Aedes Iunonis	Basil.
fo Aedicula matris Romae	Macell.
Columna diui Iuli	Vici XII
Equus aeneus Domitiani	Vicomagistri XLIIIX
Columna Magn. ludi saecul	Curatores II
Ara Saturni	Denuntiatores II
* multa defunt	Insul. il. DCCC.
Templum Veneris & An-	LXXX
chisae reliqua huius re-
Iani publici	gionis defunt

REGIO. CIRCVS. FLAMINIVS

Circus Flaminius	Crypta Balbi
Aedes antiqua Apollinis cū	Porticus Cornubiā Gn. Octa-
colosso	uij
Lanacrum Apollinis	Theatrum lapideum
Stabula quattuor factionum	Mimitia frumentaria
Herculi magno custodi	Lucus Maistorianus
Porticus Philippi	Minerva vetus cum luco
fo Aedes Volcani in circo Fla-	Lucus Poetilius maior
minio	Fons Scipionum
Mimitia vetus
Theatrum Balbi	* defunt multa

Sepulchr
 Aedes Apollinis
 Thermac Hadriani
 Villa publica
 Theatrum Pompeij
 Equiria
 Stadium
 Amphitheatrū Tauri Statili
 Iuppiter Pompeianus
 Theatrum Marcelli
 Delubrum Cn. Domitij
 Carcer C. Virorum
 Horti Lucullani
 Campus Marci
 Septa Trigaria

Aedes Neptuni
 Aedes Iuturnae ad aquam
 Virginem
 Templum Bruti Callaici
 Lucus Victoriae Vetus
 * defunct multa
 M. Agrippae
 Horti & Thermac Agrippae
 Domus & circus Alexandri
 Pij imperatoris
 Lacus Thermar. Neron. . .

 Reliqua huius regionis
 defunt

REGIO. PALATIVM

tota deest

★

REGIO. CIRCVS. MAXIMVS

Apollo Coelispex
 Salinae
 Porta Trigemina
 Lucus Semelis minor
 Aedes Portūni ad p. Sublicij
 Aedes Dis patris
 Aedes Cereris
 Aedes Proserpinae
 Templum Mercurij

Templum Herculis
 Hercules triumphalis
 Circus maximus
 Hercules Olinarius
 Ara maxima
 Templum Castoris
 Mur . . .
 Basilica Cai & Luci
 Pnd . . .

. Iuno. . . .

* defunt multa

Aedes Consi

Vicus Consigninus

Vicus Proserpinae

Vicus Cereris

Vicus Argaei

Vicus Piscarius

Vicus Parcarum

10 Vicus Veneris

Vicus Sanctus

Forum Olitorium

Columna Lactaria

Aedes Pietatis

Aedes Matutae

Velabrum maius in foro Oli-
torio

Sacrarium Saturni cum luco

Area sancta

Aediculae XII

Veneris

Iunonis

V. * reliqua omnia
defunt

REGIO. PISCINA. PVBLICA

REGIO. AVENTINVS

REGIO. TRANSTIBERIM

Integrae defunt

SEX. RVFI. FINIS

Praefatio

. Victor eisdem temporibus, quibus Sex. Rufus sub 10
Valentiniano, & Valente
imperatoribus vixit, qui &
ipse meliori tamen fato quā
Rufus, librum breuem de
urbis regionibus digessit; il-
lius enim liber & diu occultus fuit, & nunc
imperfectus prodiit, Victoris autem longe an-
te ab Aldo Manucio primum publicatus est,
deinde ab alijs saepe excusus, postremo nunc 20
longe emendatior cētum & amplius locis au-
ctus, mea opera in publicum exit; quod ex v-
triusque libri collatione facile intelligi pote-
rit. Hic eadem propemodū ratione qua Ru-
fus, urbis regiones descripsit. Multa tamen
sunt in Rufo, a Victore omīssa, multaque e cō-
trario Victor enumerat, quae Rufus praete-
riit. Hic vnus libellus est, cuius potissimū ope
omnes, qui haecenus de urbis Romae antiqui- 30
tate scripserunt, mirum in modum subleuari
sunt. Cuius etiam vel male intellecti, vel cō-

cisi occasione, multos passim errores in vni-
uersa Romana antiquitate cōmiserunt. Qua-
re eius nunc cum Rufo restituti auxilio, mul-
ta vel in melius restituta sunt, vel omnino im-
mutata, de quibus satis supra verba feci. Por-
ro autem hic liber ex eadem prodiit, qua ru-
fus officina, erat enim & ipse iisdem litteris,
quas maiusculas vocant, descriptus. Quem vt
20 ab antiquitatis studiosis aliquam gratiam ini-
rem, cum ipso rufo meae vrbs romae descri-
ptioni integre accurateque excusum, addere
institui, vt omnes & P. Victorem integrum
randem in manibus habeant, & per quos ego
in hoc opere profecerim intelligant.

ICVS, & aedes Camoenarum

vicus Drustianus

vicus Sulpici vltioris

vicus Fortunae obsequentis

vicus Sulpici citerioris

vicus Puluerarius

vicus Honoris, & Virutis

vicus Trinum ararum

vicus Fabrici

Aedes Martis

Aedes Minervae

Aedes Mercuri

Aedes Tempestatis

Area Apollinis

Area Spei

Area Thalli, sine Galli, sine
Galliae

Area Isidis Aeliana

Area Pinaria

Area Carsurae

Lacus Prometheus

Lacus Vespasiani, alias Vi-
psiani

Balineum Vetti Bolani

Balineum Torquati

Balineum Mamertini

Balineum Abascantiani

Balineum Mettiani

Secundiani

Balineum Antiochiani

Thermae Seuerianae

Thermae Commodianae

Arcus Drusi Neronis

Arcus D. Veri Parthici

Arcus D. Traiani

Arcus Bifrons

Mutatorium Caesaris

Almo Fluius

Ara Mercurij

Ara Isidis

Templum

<i>Templum Isidis</i>	<i>Domus CXXI.</i>
<i>Templum Serapidis</i>	<i>Horrea XIII</i>
<i>Templum Fortunae Viatorū</i>	<i>Balneae priuatae LXXXII</i>
<i>Vici IX</i>	<i>Lacus fund. LXXXIII</i>
<i>Aediculae X</i>	<i>Pistrina XX</i>
<i>Vicomagistri XXXVI</i>	<i>Regio in ambitu continet pe-</i>
<i>Curatores II</i>	<i>des XIII millia CCXXIII.</i>
<i>Denuntiatores II</i>	<i>alias XII millia CCXXII</i>
<i>Insulae IIII millia CCL</i>	

10

REGIO.II.COELIMONTIVM

<i>Templum Claudij</i>	<i>Armamentarium</i>
<i>Templum Bacchi</i>	<i>Coeliolum</i>
<i>Macellum Magnum</i>	<i>Spolium Samarium</i>
<i>Campus Marialis</i>	<i>Ludus Matutinus</i>
<i>Lupariae in Subura</i>	<i>Ludus Gallicus</i>
<i>Antrum Cyclopi</i>	<i>Campus Coelimontanus</i>
<i>Templum Fauni</i>	<i>Domus Laterani</i>
20 <i>Castra Peregrina</i>	<i>Thermae publicae</i>
<i>Caput Africae</i>	<i>Cohortes V. vigilum</i>
<i>Arbor Sancta</i>	<i>Vici XIII</i>
<i>Domus Philippi</i>	<i>Aediculae octo</i>
<i>Domus Vitelliana, alias Ve-</i>	<i>Vicomagistri XXIII</i>
<i>Etliana</i>	<i>Curatores II</i>
<i>Regia Tulli Hostili, Templum</i>	<i>Denuntiatores II</i>
<i>que is in Cur. Alias Templū</i>	<i>Insulae III ∞ CVI. alias</i>
<i>que, quod is in Curiam rede-</i>	<i>III ∞</i>
<i>git, ordine a se aucto, id est,</i>	<i>Domus CCXXXIII</i>
30 <i>patribus minorum gentium</i>	<i>Horrea XXIII</i>
<i>Mansiones Albanae</i>	<i>Balneae priuatae LXXX</i>
<i>Mica aurea</i>	<i>Lacus LXV</i>

Pistrina XXIII

des XIII ∞ CC. alias XII

Regio in ambitu continet pe-

millia CC

REGIO. III. ISIS. ET. SERAPIS
MONETA

Amphitheatrum quod capit	Concordiae Virilis
loca LXXVII millia alias	Castra Misernatium
LXXXVII millia	Castra Misernatium Vetera
Ludus Magnus	Suburae caput 10
Ludus Dacicus	Domus Pompeiani
Ludus Mamertinus	Vici VIII
Domus Bryttiana	Aediculae VIII
Summum choragium	Vicomagistri XXIII
Praetura praesentissima	Curatores II
Thermae Tui Caesaris Au-	Denuntiatores II
gusti	Insulae II millia DCCC-
Thermae Traiani Caesaris	VII
Augusti	Domus CLX
Thermae Philippi Caesaris	Horrea XXIX alias XIX 20
Augusti	Balinae priuatae LXXX
Lacus Pastoris	Pistrina XXIII. alias XII
Schola Quaestorum	Lacus LXV
Schola Capulorum	Regio in circuitu continet pe-
Porticus Iuliae cum templo	des XII millia CCCCL

REGIO. IIII. TEMPLVM. PACIS

Templum Remi	Templum Telluris
Templum Urbis Romae	Templum Solis & Lunae 30
Templum Veneris	Via Sacra
Templum Faustinae	Basilica Constantini

Basilica vetus Pauli Aniliij	singulos pedum XXIIII
Porticus Liniæ cum templo	Sacellum deæ Streptinæ
Cœcordiæ	Meta sudans
Sacriporticus, alias Sacri-	Carinae caput
portus	Domus Pompeij
Forum Transitorium	Antea Ciceronum domus
Balincum Daphnidis	Arcus Titi
Porticus Absidata, alias As-	Vicodecton
data	Aediculae octo
10 Ara Volcani cum volcani.	Vicomagistræ XXXII
Alias Area Vulcani cū vul-	Curatores II
canali, vbi Lotus a Romulo	Denuntiatores II
sata, in qua, area sanguine	Insulae II 00 DCCLVI
per biduum pluit	Domus CXXXVIII
Buccina aurea, alias Buccinū	Horrea XVIII
aureum	Balinea primatæ LXXX
Apollo Sandaliarius	Lacus LXXVIII
Horrea Cæsbaria, vel Testa-	Pistrina XIII
ria, alias Testaria	Regio in ambitu continet pe-
20 Sororium tigillum	des XIII millia, alias
Colossus altus pedes CII	XII millia
habens in capite radios VII	

REGIO. V. EXQVILINA. CVM TVRRI

ET. COLLE. VIMINALI

Lacus Promethei secund	alias Cohortes VII. Vigiliæ
Macellum Liniæ	Aedes Veneris Erycinæ ad
Nymphœum Alexandri, alias	portam Collinam
D. Alexandri	Horti Planciani, vel Plau-
30 Stat. cohortis VII. Vigilum,	tiani

Horii Maecenatis	Isis patritia
Regia Seri Tullij	Templum Siluani
Hercules Siluanns, alias Sil- lanus	Templum Aesculapij
Amphis theatrum Castrense	Lauacrum Agris piae
Campus Exquilinus, & Lucus	Thermae Olympiadis
Campus viminalis sub ag- gere	Vici XV
Tres tabernae	Aediculae totidem
Lucus Petilinus	vicomagistri LX
Templum Lucinae, alias lu- onis Lucinae	Curatores II
Lucus Fagutalis	Denuntiatores II
Domus Aquilij iureconsulti	Insulae III millia DCCCL
Domus Q. Catuli, & M. Crassi	Domus CLXXX
Ara Iouis viminali	Lacus CLXXIX
Minerua Medica	Horrea XXIII
	Balineae priuatae LXXXV
	Pistrina XXII alias XII
	Regio in ambitu continet pe- des XV millia DCCCCL.
	alias XV millia DCCCC

10

20

REGIO. VI. ALTA. SEMITA

Vicus Bellonae	Capitolium Vetus
Vicus Mamurij	Aedes diui Fidiij in colle, alias
Templū Salutis in colle Qui- rinali	Diuus Fidius in colle
Templum Serapium, alias Serapeum	Forū Salustii (Salustianorum)
Templum Apollinis, & Clatrae	Templum veneris hortorum
Templum Florae, & circus Floralia	Statua Mamurij plumbea
	Fortuna publica in colle
	Statua Quirini
	Templum Quirini

30

Domus Attici	Cohortes III. Vigilum
Malum Punicum, ad quod	Vici XII
Domitianus DD	Vicomagistri LXXVI
Templum Minervae Flavianae, alias templum gentis Flaviae, & erat domus eius	Aediculae XVI
Domus Titi Flavi Sabini	Curatores II
Horti Salustiani	Denuntiatores II
Senaculum mulierum	Insulae III & DC
10 Thermac Diocletiani	Domus CLV. alias CXLV
Thermac Constantinianae	Horrea XVI III. alias
Balinea Paulli	XVIIII
Templum Fortunae Seiae	Balinea privatae LXXV
Decem tabernae	Lacus LXXVI
Ad Gallinas albas	Pistrina XXII. alias XII
Area Calidij	Regio in ambitu continet pedes XV millia DC

REGIO. VII. VIA. LATA

20 Lacus Ganymedis	psana
Arcus Gordiani iunioris	Porticus Constantini
Coh. septem Vigilum, aliter primorum Vigilum	Templum novum Spei
Arcus Novus	Templum novum Fortunae
Arcus veri & Marci Augustorum	Templum novum Quirini
Nymphaeum Iouis	Sacellum Genij Sanguis
Aedicula Capraria	Equi aenei Tyridatis
Campus Agrippae	Forum Suarium
30 Templum Solis	Forum Archemorium
Castra Gentiana, aliter Gy-	Horti Argiani
	Pila Tiburtina
	Ad Mansuetos

Lapis Pertusius	Domus CXX
Vici X	Horrea XXV
Vicomagistri XL	Pistrina XVII. alias XVI
Curatores II	Balineae privatae LXXV
Denuntiatores II	Lacus LXXVI
Insulae III millia CCC-	Regio in ambitu continet pe-
LXXXV. alias IIII millia	des XIII millia DCC
CCCLXXXV	alias XII millia DCC

REGIO. VIII. FORVM. ROMANVM

10

Rostra populi Romani II	Templum Castorum ad lacu
Aedes Victoriae, cū alia ac-	Iuturnae
dicula Victoriae Virginis	Templum Concordiae
DD. a M. Porcio Catone	Equus aeneus Domitiani
Sacellum Larum	Augusti
Templi Iuli Caesaris in foro	Lacus Curtius
Victoria aurea in templo	Atrium Minervae
I. O. M. alias Victoriae au-	Ludus Aemilius
reae statua in templo Iouis	Iulia Porticus
opt. max	Arcus Fabianus
Ficus Ruminalis, & Luper-	Puteal Libonis
cal Virginis	Iani duo celebris mercato-
Colunacum statua magni lu-	rum locus
di, aliter M. Ludij	Regia Numae
Graecostasis	Templum Vestae cum atrio
Aedes Opis & Saturni in vi-	Templum deum Penatium
co Iugurio	Templum Romuli
Miliarium aureum	Templum Iani
Senaculum aureum	Forum Caesaris
Pila Horatia, Vbi tropaea lo-	Stationes municipiorum
cata, nuncupantur curia	Forum Augusti cum aede

20

30

- Martis Vltoris*
Fides Candida
Forum Traiani cum templo,
& equo aeneo, & colum-
na coelide, quae est alta pe-
des CXXVIII. habetque
intus gradus CLXXXV
fenestellas XLV
 10 *Basilica Traiani in foro eius-*
dem
Cohortes sex vigilum
Aedicula Concordiae supra
Graecostasim
Basilica Argentaria
Vmbilicus Urbis Romae
Ara Saturni in lacu Curtij
Templum Titi Vespasiani
Augusti
 20 *Basilica Pauli cum Phrygiis*
columnis
Ficus Ruminalis in Comitio,
ubi & Lupercal
Aedes Veionis inter arcem
& Capitolium, prope Asy-
lum
Vicus Ligurum
Apollo translatus ex Apollo-
nia a Lucullo, altus cubit.
triginta, alias triginta duos
 30 *Delubrum Minervae*
Aedicula Iuuentae
Porta Carmentalis versus
- circum Flaminium*
Templum Carmentale, alias
Carmentae
Capitolium ubi omnium deo-
rum simulachra celebrantur
Templum Iouis optimi max.
Aedes Iouis Tonantis in clino
Capitolij dedicata ab Aug-
usto
Curia Hostilia sub vete-
ribus
Curia Calabra, ubi pon-
tifex minor dies pronun-
tiabat
Signum Iouis imperatoris
Praeneste deuectum
Asylum
Templum Veneris Caluae
vetus (nouum
Templum Veneris Caluae.
Templum vetus Minervae
Templum Nemesis.
Ara vetus Saturni
Horrea Germanica
Horrea Agrippinae
Equa cernēs quattuor Saty-
ros
Forum Boarium
Sacellum Pudicitiae patriciae
Aedes Herculis Victoris duae,
altera ad portam Trigemi-
q. iij

<i>nam, altera in foro Boario</i>	<i>Elephantus Herbarius</i>
<i>rotunda & parua</i>	<i>Vici XII</i>
<i>Forum Piscarium</i>	<i>Aediculae totidem</i>
<i>Aedes Matutae</i>	<i>Vicomagistri XLVIII</i>
<i>Vicus Ingarius, idē & Thurarius, vbi sunt arae, alias</i>	<i>Curatores II</i>
<i>arae Opis & Cereris, cum</i>	<i>Denuntiatores II</i>
<i>signo Vortumni</i>	<i>Insulae III millia DCCC-</i>
<i>Carcer imminens foro a Ser.</i>	<i>LXXX</i>
<i>Tullio aedificatus media</i>	<i>Domus CL</i>
<i>Urbe</i>	<i>Balineae priuatae LXVI 10</i>
<i>Porticus Margaritaria</i>	<i>Horrea XXVIII</i>
<i>Ludi Litterarii</i>	<i>Lacus CXX</i>
<i>Vicus Vnguentarius</i>	<i>Pistrina XXX</i>
<i>Aedes Vortumni in vico</i>	<i>Regio in ambitu continet pe-</i>
<i>Tusco</i>	<i>des XIII millia DCCC-</i>
	<i>LXVII. alias XII millia</i>
	<i>DCCCLXVII</i>

REGIO. IX. CIRCVS. FLAMINIVS

20

<i>stabula quattuor factionū lud</i>	<i>Porticus Corinthia Cn. Octa-</i>
<i>Aedes antiqua Apollinis cū</i>	<i>uij, quae prima duplex fuit</i>
<i>lauacro</i>	<i>Crypta Balbi</i>
<i>Aedes Herculi magno custodi</i>	<i>Theatrum Balbi capit loca</i>
<i>circi Flaminij</i>	<i>xxxxx c. v. Cl. Caesar</i>
<i>Delubrum Iouis Statoris</i>	<i>dedicauit, & appellatur a</i>
<i>Porticus Philippi</i>	<i>vicinitate</i>
<i>Aedes Metelli</i>	<i>Iuppiter Pompeianus</i>
<i>Aedes Volcani in circo Fla-</i>	<i>Theatrum Marcelli capit lo-</i>
<i>minio</i>	<i>ca xxx c. Vbi erat aliud 30</i>
<i>Mimidia Vetus</i>	<i>templum Iani</i>
<i>Mimidia Frumentaria</i>	

Delubrum Cn. Domitij	Thermae Neronianae, quae
Carcer C. Virorum, alias	postea Alexandrinae
CLX. Virorum	Circus Alexandri
Templum Bruti Callaici	Thermae Agrippae
Templum Apollinis	Templum Boni eventus
Amphitheatrum Tauri Statilij	Thermae Decianae
Villa publica, ubi primū populi census actus est in campo Martio	Aedes Bellonae versus portā Carmentalem
10 Campus Martis	Ante hanc aedem columna index belli inferendi
Septa Agrippiana	Porticus Argonautarum
Aedes Iuturnae ad aquam Virginem	Meleagricum
Septa Trigaria	Isacum
Equiria	Aedes Minervae
Horti Lucullani	Scrapeum
Theatrum Lapidium	Minervum
Fons Scipionum	Minerva Chalcidica
Templum Neptuni	Fortunae equestris vetus
20 Sepulchrum Augusti, alias Augustorum	Traiani porticus in campo Martio
Ciconiae Nixae	Basilica Antoniniana, ubi est provinciarum memoria
Pantheon	Insula Phelidis, sive Filidis
Theatrum Pompeij	Vici XXX
Basilica Macidij	Aediculae totidem
Basilica Marciani	Vicomagistri CXX
Templum diui Antonini cū coelide columna, quae est alta pedes CLXXV. habet	Curatores II
30 intus gradus CCVI. & fenestellas LVI	Denuntiatores II
Thermae Hadriani	Insulae IIII ∞ DCCLXXXVII
	Domus CXL
	Balinae priuatae LXIIII

Horrea XXII. alias XXI*Lacus* LXIII*Pistrina* XXXII*Regio in ambitu habet pedes*

XXX millia DLX. alias XXX

millia D

REGIO. X. PALATIVM

*Vicus Padi**Vicus Curiarum**Vicus Fortunae respicientis**Vicus Salutaris**Vicus Apollinis**Vicus Huiusque dici fort. aed**Roma Quadrata**Aedes Iouis Statoris**Sacellum Larum**Casa Romuli**Viae nonae**Prata Bacchi, ubi fuerunt**aedes Viriunij Fundani**Ara Febris**Templum Fidei**Aedes Martis deum, huic
fuit conterminum**Delubrum Sospitae Iunonis**Aedes Consi**Aedes Aij Locutij**Domus Ceioniorum**Delubrum Mineruae**Summa Velia**Iouis Cocnatio**Aedes Apollinis, ubi lychni
pendebant instar arboris**maliferentis**Aedes deae Viriplacae in
Palatio**Aedes Fortunae Vicinae**Bibliothecae II**Aedes Rhamnusiae**Pentapylon Iouis arbitratoris**Domus Augustana**Domus Tiberiana**Sedes Imperij Romani**Auguratorium**Iouis opt. max. colossus alt. p.*

CCL

*Ad Mammacae, hoc est**Diaetae Mammacae**Ara Palatina**Aedes Iouis Victoris**Domus Dionysij**Domus Q. Catuli**Domus Ciceronis**Velia**Curia vetus**Delubrum Latonae**Fortuna Respiciens**Septizonium vetus, alias Se-
neri*

DE REG. VRBIS

251

<i>Victoriae Germanicianae</i>	DCXLIIII
<i>Aedes Dionis</i>	<i>Domus</i> XXCIX. <i>alias</i> LX
<i>Lupercal in theatro</i>	XXVIII
<i>Vici octo</i>	<i>Balineae priuatae</i> XV. <i>alias</i>
<i>Aediculae totidem</i>	XXIV
<i>Vicomagistri</i> XXVIII <i>alias</i>	<i>Lacus</i> LXXX
10 XXIIII	<i>Horrea</i> XVI. <i>alias</i> XLVIII
<i>Curatores</i> II	<i>Pistrina</i> XII. <i>alias</i> XX
<i>Denuntiatores</i> II	<i>Regio</i> ambitu continet pedes
<i>Insulae</i> ∞ DC. <i>alias</i> II ∞	XI millia DC <i>alias</i> XII ∞ DC

REGIO XI. CIRCVS. MAXIMVS

<i>Circus Maximus</i> , qui capit	<i>Hercules Triumphalis</i>
<i>loca</i> CCCXXCV ∞	<i>Templum Castoris Vetus</i>
XII. <i>carceres</i> , <i>alias</i> por-	<i>Aedes Ceteris</i>
<i>tas</i>	<i>Aedes Pompeij</i>
20 <i>Templum Mercuri</i>	<i>Aedes Portumni Vetus</i>
<i>Aedes Dis patris</i>	<i>Obelisci duo</i> , iacet aliter, aliter
<i>Aedes Cereris</i>	<i>erectus</i>
<i>Aedes Proserpinae</i>	<i>Aedes Murciae</i>
<i>Aedes Veneris opus Fabij</i>	<i>Aedes Cons. Subterranea</i>
<i>Gurgitis</i>	<i>Forum Olitorium</i> , in eo colu-
<i>Aedes Portumni P. Ac-</i>	<i>na est Lactaria</i> , ad quam
<i>mili olim Sublici</i>	<i>infantes lacte alendos de-</i>
<i>Porta Trigemina</i>	<i>ferunt</i>
<i>Salinae</i>	<i>Aedes Ictatis in foro Olitorio</i>
<i>Apollo Coelispex</i>	<i>Aedes Iunonis Matris</i>
<i>Aedes Portumni</i>	<i>Velabrum manus</i>
30 <i>Aedes Herculis Oluari,</i>	<i>Velabrum manus</i>
<i>alias Hercules Oluari</i>	<i>Vici octo</i>
<i>Ara maxima</i>	<i>Aediculae totidem</i>

Vicomagistri xxxviii.

alias xxxii

Curatores ii

Denuntiatores ii

Insulae ∞ DC. alias ii ∞

DC

Domus lxxxix

Balinae priuatae xv

Lacus xv

Horrea xvi

Pistrina xii

Regio in ambitu continet pe-

des xi ∞ DC. alias xi

∞ D

REGIO. XII. PISCINA. PVBLICA

Vicus Veneris almae

Vicus Piscinae publicae

Vicus Dianae

Vicus Ceios

Vicus Triari

Vicus Salientis signi, alias

Aquaе Salientis

Vicus Laci tecti

Vicus Fortunae Mammosae

Vicus Colasiti pastoris, alias

Colapeti

Vicus portae Rudusculanae,

alias Raudusculanae

Vicus portae Nacuiac

Vicus Victoris

Horti Asiniani

Septizonium Seneri

Area Radicaria

Caput Viae nouae

Fortunae Mammosae

Isis Antenodora (nae

Aedes Bonae deae Subfata-

signum Delphini

Thermae Antoninianae

septem domus Parthorum

Campus Lanatarius

Domus Cilonis

Aedes Isidis

Cohortes tres Vigilum

Domus Cornifici

Priuata Hadriani

vici xii

Aediculae totidem

vico magistri XLVIII

Curatores ii

Denuntiatores ii

Insulae ii millia DCLXXXVI

Domus CXXXVIII. alias

CXIII

Balinae priuatae XLIV

Lacus LXXX

Horrea XXVIII. alias

XXVI

Pistrina XXV. alias XX

10

20

30

Regio in ambitu continet pe- des XII millia

REGIO. XIII. AVENTINVS

Vicus Fidiæ, alias Fidei	Templum, alias aedes Bonæ
Vicus Frumentarius	deæ in Auentino
Vicus Trium Viarum	Thermæ Varianæ
Vicus Caesetis	Templum Libertatis
10 Vicus Valerij	Doliolum
Vicus Laci militarij	Prinæ Traiani
Vicus Fortunæ	Horrea Domitiani Aug
Vicus Capitis Canteri	Remuria
Vicus Trium alitum	Atrium libertatis in Auen-
Vicus Nouus	tino
Vicus Loreti minoris	Mappa aurea
Vicus Armilustri	Platanon
Aedes Consis	Horrea Aniceti
Aedes Tatiij	scalæ Gemoniæ
120 Vicus Columnæ lignæ	Porticus Fabaria, alias Fabra-
Minervæ in Auentino	ria
Vicus Materiarius	Schola Cassij
Vicus Mundiciæ	Templum Iunonis Reginae a
Vicus Loreti maioris	Camillo dedicatum captis
Aedes Siluani	Veis
Aedes Mercurij	Forum Pistorium
Vicus Loreti maioris, Vbi	Emporium
erat Vortumnus	Templum Iſidis
Vicus Fortunæ dubiæ	Clinus publicus
Armilustrum. Caput	Aedes Herculis & Siluani
30 Templum Lunæ in Auenti-	Fons Siluani
no magnum	Sepulchrum diui Tati
Templum commune Dianæ	Area publica

Horrea *Argunecij*Area *Pinaria*Horreorum *Galbianorum*

Fortunae

Vici *xviii. alias xvii*Aediculae *totidem*Vicomagistri *Lxxvii*Curatores *xi*Denuntiatores *ii*Insulae *ii mjl. CDXXCIIx*Domus *CIIII*Balineae *privatae LXXIIII*Lacus *LXXIIX*Horrea *xxxvi*Pistrina *xxx*Regio *in ambitu habet pedes**xvi^{oo} CCC*

REGIO. XIII. TRANSTIBERIM

Vicus *Censori*Vicus *Gemini*Vicus *Rostratae*Vicus *Longi Aquilae*Vicus *Statuae Siccianae*Vicus *Quadrati*Vicus *Raciliani maioris*Vicus *Raciliani minoris*Vicus *Ianuclensis*Vicus *Bruttianus*Vicus *Larum Ruralium*Vicus *Statuae Valerianae*Vicus *Salutaris*Vicus *Paulli*Vicus *Sex. Lucci*Vicus *Simi publici*Vicus *Patratilli*Vicus *Laci restituti*Vicus *Saufei*Vicus *Sergi*Vicus *Plorii*Vicus *viberini*Vicus *Gaiianarum*Aedes *Furinarum cum luco*Insula. Aedes *Iovis o. Pauni,**o Aesculapij*Aedes *Isidis.*

Naumachiae

Diae *Cornisciae*

Vaticanus

Hortus *Domitij*Horti *cum domo Martialis*

Ianiculum

Arae *xii. Iano dedic*Dcae *Maniae sacellum*Balineum *Ampelidis*Balineum *Priscillanae*Statua *Valeriana*

Statua Sicciana	Lucus Publicus
Sepulchrum Numae	Stadius Publicus
Area Vaticana	Vici XXII
Cohortes septem Vigilum	Aediculae totidem
Caput Gorgonis	Vicomagistri LXXXVIII
Templum Iovis Fortunae	Curatores II
Area Septimiana	Denuntiatores II
Ianus Septimianus	Insulae III
Hercules Cubans	alias CCCC
10 Campus Brutianus	Domus CL
Campus Codetanus	Balineae privatae CLXXXVI
Horti Gelae	Lacus CXXC
Castra Leticariorum	Horrea XXII
Hippodromus	Pistrina XXXII alias XXII
Templum Fortunae liberum	Regio in ambitu continet pe-
Castra vetera	des XXXIII
- Senacula tria, in quibus senatus haberi solitus sit
 Vnum inter Capitolium & forum, ubi nunc est aedes Con-
 20 cordiae, ubi magistratus cum senioribus deliberant
 Alterum ad portam Capenam
 Tertium intra aedem Bellonae in circo Flaminio, ubi daba-
 tur senatus legatis exterarum nationum, quos in Urbe ad-
 mittere solebant
 Quartum matronarum in Quirinali Antoninus Pius Basilia-
 ni Severi filius fecit
 Bibliothecae undetriginta publicae, ex iis praecipue duae Pa-
 latinae, & Vlpia
 Obelisci magni sex
 30 II. In circo maximo, Maior est pedum CXXXII
 Minor pedum LXXXVIII semis
 Vnus in Vaticano pedum LXXII

Vnus in campo Martio pedum LXXII

Duo in Mausoleo Augusti pares singuli pedum XLII semis

In insula Tiberis vnus

Obelisci parui quadraginta duo, In plerisque sunt notae

Aegyptiorum

Augusti

Circi octo, alias nouem

Boarium

Pontes octo

Transitorium

Miluius

Olitorium

Aelius

Pistorium

Aurelius, alias Vaticanus

Traiani

Ianiculensis

Ahenobarbi

Fabricius

Suarium, alias Syarium

Cestius

Archemorium

Palatinus

Diocletiani

Amilius, qui ante sublicius

Gallorum

Campi octo

Rusticorum

viminalis cum aedicula Fortunae paruae

Cupedinis

Esquilinus

Piscarium, &

Agrippae, ubi sunt septa

Salustij

Basilicae XIX

Agrippiana

Vlpia

Martius

L. Pauli in foro

Codetanus

Vestini

Bruttanus, alias Bructanus

Neptunni, alias Neptunij,

Lanatanus

alias Neptuni

Pascuarius, alias Pecuarius

Macidij, alias Matidij, alias

Vnus ultra Tiberim Vaticanus extra numerum

Matidiae

Julia

Fora XVII

Marciana

Romanum, quod dicitur Magnus

Vascellaria, alias Vastellaria 30

Caesaris

Filicelli, alias Floselli, alias

Flosselli

Sicini

Sicini, alias Sicimini	signis
Constantiniana	Duo praecipui ad arcum Fa-
Porcia, a Porcio Catone	bianum superior, inferior-
facta	que
L. Pauli vetus	Aquae xxxiiii
Argentaria	Appia
Opimiana	Marcia
Aemilia	Virgo
Fulvia	Claudia
10 Mammæa	Herculea, alias Herculæa
Antoniniana	Tepula
Thermae XVI	Damnata
Traiani	Traiana
Titi Caesaris	Amnia, alias Annia
Agrippæ	Alfa, alias Halsætina, alias
Syriacæ	Halsætina, quæ & Au-
Commodianæ	gusta
Seuerianæ, alias Varianæ	Caerulea
Antoninianæ	Iulia
Alexandrinæ	Argentiana
20 Diocletianæ	Cimina
Decianæ	Sabatina
Constantinianæ	Anrelia
Septimianæ	Septimiana
Olympiadis	Seueriana
Philippianæ	Antoniniana
Traianæ priuatæ	Alexandrina
Thermae publicæ (VI)	Anio nouus
Iani Quadrifrontes XXX-	Anio vetus
30 per omnes regiones marmo-	Albudina
ribus incrustati, & adorna-	Crabra
ti i. ignis militaribus, &	Viac xxxi

Horti Maccenatis	Isis patritia
Regia Ser. Tullij	Templum Siluani
Hercules Siluanus, alias Stul-	Templum Aesculapij
lanus	Lauacrum Agrij piae
Amphitheatrum Castrense	Thermae Olympiadis
Campus Exquilinus, &	Vici XV
Lucus	Aediculae totidem
Campus viminalis sub ag-	vicomagistri LX
gere	Curatores II
Tres tabernae	Denuntiatores II
Lucus Petilinus	Insulae III millia DCCCL
Templum Lucinae, alias tu-	Domus CLXXX
nonis Lucinae.	Lacus CLXXIX
Lucus Fagutalis	Horrea XXIII
Domus Aquilij iureconsulti	Balineae priuatae LXXV
Domus Q. Catuli, & M.	Pistrina XXII alias XII
Craßi	Regio in ambitu continet pe-
Ara Iouis viminali	des XV millia DCCCCL.
Minerua Medica	alias XV millia DCCCC

10

20

REGIO. VI. ALTA. SEMITA

Vicus Bellonae	Capitolium vetus
Vicus Mamuri	Aedes diui Fidiij in colle, alias
Templū salutis in colle Qui-	diuus Fidius in colle
rinali	Forū Salustiū (Salustianorum)
Templum Serapium, alias	Templum veneris hortorum
Serapeum	Statua Mamurij plumbea
Templum Apollinis, &	Fortuna publica in colle
Clatrae	Statua Quirini
Templum Florae, & circus	Templum Quirini
Floralia	

30

<i>Domus Attici</i>	<i>Cohortes III. Vigilum</i>
<i>Malum Punicum, ad quod</i>	<i>Vici XII</i>
<i>Domitianus DD</i>	<i>Vicomagistri LXVI</i>
<i>Templum Mineruae Flauianae, alias templum gentis</i>	<i>Aediculae XVI</i>
<i>Flauiae, erat domus eius</i>	<i>Curatores II</i>
<i>Domus Titi Flauii Sabini</i>	<i>Denuntiatores II</i>
<i>Horti Salustiani</i>	<i>Insulae III DC</i>
<i>Senaculum mulierum</i>	<i>Domus CLV. alias CXLV</i>
10 <i>Thermae Diocletiani</i>	<i>Horrea XVI III. alias</i>
<i>Thermae Constantinianae</i>	<i>XVIIII</i>
<i>Balinea Paulli</i>	<i>Balineae priuatae LXXV</i>
<i>Templum Fortunae Seiae</i>	<i>Lacus LXXVI</i>
<i>Decem tabernae</i>	<i>Pistrina XXII. alias XII</i>
<i>Ad Gallinas albas</i>	<i>Regio in ambitu continet pedes XV millia DC</i>
<i>Area Calidij</i>	

REGIO. VII. VIA. LATA

20 <i>Lacus Ganymedis</i>	<i>psiana</i>
<i>Arcus Gordiani iunioris</i>	<i>Porticus Constantini</i>
<i>Coh. septem Vigilum, aliter</i>	<i>Templum nouum Spei</i>
<i>primorum Vigilum</i>	<i>Templum nouum Fortunae</i>
<i>Arcus Nouus</i>	<i>Templum nouum Quirini</i>
<i>Arcus veri & Marci Augustorum</i>	<i>Sacellum Genij Sanguis</i>
<i>Nymphaeum Iouis</i>	<i>Equi aenei Tyridatis</i>
<i>Aedicula Capraria</i>	<i>Forum Suarium</i>
<i>Campus Agrippae</i>	<i>Forum Archemorium</i>
30 <i>Templum Solis</i>	<i>Horti Argiani</i>
<i>Castra Gentiana, aliter Gy-</i>	<i>Pila Tiburtina</i>
	<i>Ad Mansuetos</i>

Lapis Pertus	Domus CXX
Vici X	Horrea XXV
Vicomagistri XL	Pistrina XVII. alias XVI
Curatores II	Balinea privatae LXXV
Denuntiatores II	Lacus LXXVI
Insulae III millia CCC-	Regio in ambitu continet pe-
LXXXV. alias IIII millia	des XIII millia DCC
CCCLXXXV	alias XII millia DCC

REGIO. VIII. FORVM. ROMANVM

10

Roftra populi Romani II	Templum Caftorum ad lacu
Aedes Victoriae, cu alia ac-	Iuturnae
dicula Victoriae Virginis	Templum Concordiae
DD. a M. Porcio Catone	Equus aeneus Domitiani
Sacellum Larum	Augusti
Templi Iuli Caesaris in foro	Lacus Curtius
Victoria aurea in templo	Atrium Minervae
I. O. M. alias Victoriae au-	Ludus Aemilius
reae ftatua in templo Iouis	Iulia Porticus
opt. max	Arcus Fabianus
Ficus Ruminalis, & Luper-	Puteal Libonis
cal virginis	Iani duo celebris mercato-
Colinacum ftatua magni lu-	rum locus
di, aliter M. Ludij	Regia Numae
Graecofstafis	Templum Veftae cum atrio
Aedes Opis & Saturni in vi-	Templum deum Penatium
co Iugurio	Templum Romuli
Miliarium aureum	Templum Iani
Senaculum aureum	Forum Caesaris
Pila Horatia, ubi tropaea lo-	Stationes municipiorum
cata, nuncupantur curia	Forum Augufti cum aede

20

30

Martis Vltoris

Fides Candida

Forum Traiani cum templo,

& equo aeneo, & colum-
 na coelide, quae est alta pe-
 des CXXVIII. habetque
 intus gradus CLXXXV
 fenestellas XLV

10 Basilica Traiani in foro eius-
 dem

Cohortes sex vigilum

Aedicula Concordiae supra
 Graecostasim

Basilica Argentaria

Umbilicus Urbis Romae

Ara Saturni in lacu Curtij

Templum Titi Vespasiani
 Augusti

20 Basilica Pauli cum Phrygiis
 columnis

Ficus Ruminalis in Comitio,
 ubi & Lupercal

Aedes Veionis inter arcem
 & Capitolium, prope Asy-
 lum

Vicus Ligurum

Apollo translatus ex Apollo-
 nia a Lucullo, altus cubit.
 triginta, alias triginta duos

30 Delubrum Minervae

Aedicula Iuuentae

Porta Carmentalis versus

circum Flaminium

Templum Carmentale, alias
 Carmentae

Capitolium ubi omnium deo-
 rum simulachra celebrantur

Templum Iouis optimi max.

Aedes Iouis Tonantis in clivo

Capitolij dedicata ab Au-
 gusto

Curia Hostilia sub Vete-
 ribus

Curia Calabra, ubi pon-
 tificex minor dies pronun-
 tiabat

Sigillum Iouis imperatoris
 Praeneste deuectum

Asylum

Templum Veneris Caluae
 vetus (nouum

Templum Veneris Caluae.

Templum vetus Minervae

Templum Nemesis.

Ara vetus Saturni

Horrea Germanica

Horrea Agrippinae

Equa cernēs quatuor Saty-
 ros

Forum Boarium

Sacellum Pudicitiae patriciae

Aedes Herculis Victoris duae,
 altera ad portam Trigemini

q. iij

<i>nam, altera in foro Boario</i>	<i>Elephantus Herbarius</i>
<i>rotunda & parua</i>	<i>Vici XII</i>
<i>Forum Piscarium</i>	<i>Aediculae totidem</i>
<i>Aedes Matutae</i>	<i>Vicomagistri XLVIII</i>
<i>Vicus Iugarius, idē & Thurarius, vbi sunt arae, alias</i>	<i>Curatores II</i>
<i>Aræ Opis & Cereris, cum</i>	<i>Denuntiatores II</i>
<i>signo Vortumni</i>	<i>Insulae III millia DCCC-</i>
<i>Carcer imminens foro a Ser.</i>	<i>LXXX</i>
<i>Tullio aedificatus media</i>	<i>Domus CL</i>
<i>Urbe</i>	<i>Balineae priuatae LXVI 10</i>
<i>Porticus Margaritaria</i>	<i>Horrea XXVIII</i>
<i>Ludi Litterarij</i>	<i>Lacus CXX</i>
<i>Vicus vnguentarius</i>	<i>Pistrina XXX</i>
<i>Aedes Vortumni in vico</i>	<i>Regio in ambitu continet pe-</i>
<i>Tusco</i>	<i>des XIII millia DCCC-</i>
	<i>LXVII. alias XII millia</i>
	<i>DCCCLXVII</i>

REGIO. IX. CIRCVS. FLAMINIVS

20

<i>stabula quattuor factionū lud</i>	<i>Porticus Corinthia Cn. Octa-</i>
<i>Aedes antiqua Apollinis cū</i>	<i>nij, quae prima duplex fuit</i>
<i>lanachro</i>	<i>Crypta Balbi</i>
<i>Aedes Herculi magno custodi</i>	<i>Theatrum Balbi capit loca</i>
<i>circi Flaminij</i>	<i>xxxv. Cl. Caesar</i>
<i>Delubrum Iouis Statoris</i>	<i>dedicauit, & appellatur a</i>
<i>Porticus Philippi</i>	<i>vicinitate</i>
<i>Aedes Metelli</i>	<i>Iuppiter Pompeianus</i>
<i>Aedes Volcani in circo Fla-</i>	<i>Theatrum Marcelli capit lo-</i>
<i>minio</i>	<i>ca xxxv. Vbi erat aliud 30</i>
<i>Mimisia Vetus</i>	<i>templum Iani</i>
<i>Mimisia Frumentaria</i>	

- Delubrum Cn. Domitij
 Carcer C. Virorum, alias
 CLX. Virorum
 Templum Bruti Callaici
 Templum Apollinis
 Amphitheatrum Tauri Statilij
 Villa publica, ubi primū po-
 puli census actus est in cam-
 po Martio
 10 Campus Martis
 Septa Agrippiana
 Aedes Iuturnae ad aquam
 Virginem
 Septa Trigaria
 Equiria
 Horti Lucullani
 Theatrum Lapidium
 Fons Scipionum
 Templum Neptuni
 20 Sepulchrum Augusti, alias
 Augustorum
 Ciconiae Nixae
 Pantheon
 Theatrum Pompeij
 Basilica Macidij
 Basilica Marciani
 Templum diui Antonini cū
 coclide columna, quae est
 alta pedes CLXXV. habet
 30 intus gradus CCVI. & fe-
 nestellas LVI
 Thermae Hadriani
 Thermae Neronianae, quae
 postea Alexandrinae
 Circus Alexandri
 Thermae Agrippae
 Templum Boni euentus
 Thermae Decianae
 Aedes Bellonae versus portā
 Carmentalem
 Ante hanc aedem columna
 index belli inferendi
 Porticus Argonautarum
 Meleagricum
 Isaeum
 Aedes Minervae
 Serapeum
 Mineruum
 Minerva Chalcidica
 Fortunae equestris vetus
 Traiani porticus in campo
 Martio
 Basilica Antoniniana, ubi
 est prouinciarum memoria
 Insula Phelidi, siue Filidis
 Vici XXX
 Aediculae totidem
 Vicomagistri CXX
 Curatores II
 Denuntiatores II
 Insulae IIII ∞ DCCLXXX
 VII
 Domus CXL
 Balineae priuatae LXIII

Horrea XXII. alias XXI*Lacus* LXIII*Pistrina* XXXII*Regio in ambitu habet pedes*XXXVIII DLX. alias XXX
millia D

REGIO. X. PALATIVM

*Vicus Padi**Vicus Curiarum**Vicus Fortunae respicientis**Vicus Salutaris**Vicus Apollinis**Vicus Huiusque dici fort. aed.**Roma Quadrata**Aedes Iouis Statoris**Sacellum Larum**Casa Romuli**Viae novae**Prata Bacchi, ubi fuerunt**aedes Vitruvii Fundani**Ara Febris**Templum Fidei**Aedes Martis deum, huic
fuit conterminum**Delubrum Sospitae Iunonis**Aedes Consi**Aedes Aij Locutij**Domus Ceioniorum**Delubrum Mineruae**Summa Velia**Iouis Coenatio**Aedes Apollinis, ubi lychni
pendebant instar arboris**malasferentis**Aedes deae Viriplacae in
Palatio**Aedes Fortunae Vicinae**Bibliothecae II**Aedes Rhamnusiae**Pentapylon Iouis arbitratoris**Domus Augustana**Domus Tiberiana**Sedes Imperij Romani**Auguratorium**Iouis opt. max. colossus alt. p.*

CCL

*Ad Mammaeam, hoc est**Diaetae Mammaeae**Ara Palatina**Aedes Iouis Victoris**Domus Dionysij**Domus Q. Catuli**Domus Ciceronis**Velia**Curia Vetus**Delubrum Latonae**Fortuna Respiciens**Septizonium Vetus, alias Se-
neri*

DE REG. VRBIS

251

<i>Victoriae Germanicianae</i>	DCXLIII
<i>Aedes Dionis</i>	Domus XXCIX. alias LX-
<i>Lupercal in theatro</i>	XXVIII
<i>Vici octo</i>	<i>Balinae prunatae</i> XV. alias
<i>Aediculae totidem</i>	XXVII
<i>Vicomagistri</i> XXVIII alias	<i>Lacus</i> LXXX
10 XXIII	<i>Horrea</i> XVI. alias XLVIII
<i>Curatores</i> II	<i>Pistrina</i> XII. alias XX
<i>Denuntiatores</i> II	<i>Regio in ambitu continet pedes</i>
<i>Insulae</i> ∞ DC. alias II ∞	XI millia DC alias XII ∞ DC

REGIO XI. CIRCVS. MAXIMVS

<i>Circus Maximus</i> , qui capit	<i>Hercules Triumphalis</i>
loca CCCXXCV ∞	<i>Templum Castoris Vetus</i>
XII. carceres, alias por-	<i>Aedes Cereris</i>
tas	<i>Aedes Pompeij</i>
20 <i>Templum Mercuri</i>	<i>Aedes Portunni Vetus</i>
<i>Aedes Dis patris</i>	<i>Obelisci duo, iacet alior, aliter</i>
<i>Aedes Cereris</i>	<i>erectus</i>
<i>Aedes Proserpinae</i>	<i>Aedes Murciae</i>
<i>Aedes Veneris opus Fabij</i>	<i>Aedes Consis subterranea</i>
<i>Gurgitis</i>	<i>Forum Olinarium, in eo colu-</i>
<i>Aedes Portunni P. Ae-</i>	<i>na est Lactaria, ad quam</i>
<i>mili olim Sublici</i>	<i>infantes lacte alendos de-</i>
<i>Porta Trigemina</i>	<i>ferunt</i>
<i>Salinae</i>	<i>Aedes Pietatis in foro Olinario</i>
<i>Apollo Coelispex</i>	<i>Aedes Iunonis Matris</i>
<i>Aedes Portunni</i>	<i>Velabrum maius</i>
30 <i>Aedes Herculis Olinari,</i>	<i>Velabrum minus</i>
alias <i>Hercules Olinari</i>	<i>Vici octo</i>
<i>Ar. maxima</i>	<i>Aediculae totidem</i>

Vicomagistri XXXVII I.

alias XXXII

Curatores II

Denuntiatores II

Insulae ∞ DC. alias II ∞ DC

Domus LXXXIX

Balinae priuatae XV

Lacus XV

Horrea XVI

Pistrina XII

Regio in ambitu continet pedes XI ∞ DC. alias XI ∞ D

REGIO. XII. PISCINA. PYBLICA

vicus Veneris almae

vicus Piscinae publicae

vicus Dianae

vicus Ceios

vicus Triari

vicus Salientis signi, alias

Aquaе Salientis

vicus Laci teſti

vicus Fortunae Mammosae

vicus Colasiti paſtoris, alias

Colasiti

vicus portae Rudusculanae,

alias Raudusculanae

vicus portae Nacuiæ

vicus victoris

Horti Asiniani

Septizonium Scueri

Area Radicaria

Caput viae nouae

Fortunae Mammosae

Iſis Antenodora (nae

Aedes Bonae deae Subſaxa-

ſignum Delphini

Thermae Antoninianae

ſeptem domus Parthorum

Campus Lanatarius

Domus Cilonis

aedes Iſidis

Cohortes tres vigilum

Domus Cornifici

Priuata Hadriani

vici XII

Aediculae totidem

vico magiſtri XLVIII

Curatores II

Denuntiatores II

Insulae II millia DCLXXXVI

Domus CXXVII I. alias

CXIIII

Balinae priuatae XLIV

Lacus LXXX

Horrea XXVIII. alias

XXVI

Pistrina XXV. alias XX

10

20

30

Regio in ambitu continet pe-

des XII millia

REGIO. XIII. AVENTINVS

Vicus Fidiæ, alias Fidei

Vicus Frumentarius

Vicus Trium Viarum

Vicus Caesetis

10 Vicus Valerij

Vicus Laci militaris

Vicus Fortunæ

Vicus Capitis Canteri

Vicus Trium alium

Vicus Nouus

Vicus Loreti minoris

Vicus Armilustri

Aedes Consis

Aedes Tatiæ

10 Vicus Columnæ lignæ

Minervæ in Aventino

Vicus Materiarius

Vicus Mundiciæ

Vicus Loreti maioris

Aedes Siluani

Aedes Mercurij

Vicus Loreti maioris, ubi

erat Fortumnus

Vicus Fortunæ dubiæ

Armilustrum. Caput

30 Templum Lunæ in Auenti-

no magnum

Templum commune Dianæ

Templum, alias aedes Bonæ
deæ in Auentino

Thermæ Variarum

Templum Libertatis

Doliolum

Priuata Traiani

Horrea Domitiani Aug

Remuria

Atrium libertatis in Auen-
tino

Mappa aurea

Platanon

Horrea Aniceti

scalæ Gemoniæ

Porticus Fabaria, alias Fabra-
ria

Schola Cassij

Templum Iunonis Reginae a
Camillo dedicatum capitis
Veis

Forum Pistorium

Emporium

Templum Isidis

Clius publicus

Aedes Herculis & Siluani

Fons Siluani

sepulchrum diui Tati

Area publica

Statua Sicciana	Lucus Publicus
Sepulchrum Numae	Stadius Publicus
Area Vaticana	Vici XXII
Cohortes septem Vigilum	Aediculae totidem
Caput Gorgonis	Vicomagistri LXXXVIII
Templum sortis Fortunae	Curatores II
Area Septimiana	Denuntiatores II
Ianus Septimianus	Insulae IIII OO CD IX
Hercules Cubans	alias CCCC OO CCCC
10 Campus Bruttianus	Domus CL
Campus Codetanus	Balineae priuatae CLXXXVI
Horti Getae	Lacus CXXC
Castra Leticariorum	Horrea XXII
Hippodromus	Pistrina XXXII alias XXII
Templum Fortunae liberum	Regio in ambitu continet pe-
Castra Vetera	des XXXIII OO CDXXCIX
- Senacula tria, in quibus senatus haberi solitus sit
 Vnum inter Capitolium & forum, vbi nunc est aedes Con-
 20 cordiae, vbi magistratus cum senioribus deliberant
 Alterum ad portam Capenam
 Tertium intra aedem Bellonae in circo Flaminio, vbi daba-
 tur senatus legatis exterarum nationum, quos in urbem ad-
 mittere nolebant
 Quartum matronarum in Quirinali Antoninus Pius Basilia-
 ni Seneri filius fecit
 Bibliothecae vnde triginta publicae, ex iis praecipue duae Pa-
 latinae, & Vlpia
 Obelisci magni sex
 30 II. In circo maximo, Maior est pedum CXXXII
 Minor pedum LXXXVIII semis
 Vnus in Vaticano pedum LXXII

Sicini, alias Sicimini	signis
Constantiniana	Duo praecipui ad arcum Fa-
Porcia, a Porcio Catone	bianum superior, inferior-
facta	que
L. Pauli vetus	Aquae xxi i i i i
Argentaria	Appia
Opimiana	Marcia
Aemilia	Virgo
Fulvia	Claudia
10 Mammæa	Herculea, alias Herculeana
Antoniniana	Tepula
Thermae XVI	Damnata
Traiani	Traiana
Titi Caesaris	Amnia, alias Annia
Agrippæ	Alsa, alias Halssetina, alias
Syriacæ	Halssetina, quæ & Au-
Commodianæ	gusta
Seuerianæ, alias V'arianæ	Cærulea
Antoninianæ	Iulia
Alexandrinæ	Argentiana
20 Diocletianæ	Cimina
Decianæ	Sabatina
Constantinianæ	Anrelia
Septimianæ	Septimiana
Olympiadis	Seueriana
Philippianæ	Antoniniana
Traianæ priuatae	Alexandrina
Thermae publicæ (VI)	Anio nouus
Iani Quadrifrontes XXX-	Anio vetus
30 per omnes regiones marmo-	Albudina
ribus incrustati, & adorna-	Crabra
ti i. ignis militaribus, &	Viac xxxi

Appia	Traiana
Latina	Capitolia II. <i>vetus & noua</i>
Lauicana, alias Labicana	Amphitheatra II
Campana	Colosse II
Prænestina	Columnae coelides II
Tiburina, vel Gabina	Theatra tria, alias quattuor
Collatina	Macella II
Nomentana vel Figulensis, alias Ficulnensis	Ludi sex, alias septē, alias V
Salaria	Numachiae V. alias sex
Flaminia	Stadia II 10
Aemilia	Nymphaea XI. alias XI.
Claudia, alias Clodia	alias XV.
Valeriana, & vetus	Equi aenei inaurati octua- ginta quattuor
Ostiensis	Equi eburnei CXXIII.
Laurentina	alias nonaginta quattuor
Ardeatina	Equi magni viginti tres
Setina	Tabulae & signa sine nu- mero
Quinctia	Arcus marmorei XXXVI 10
Gallicana	Lupanaria XLVI
Triumphalis	Latrinae publicae CXLIII
Patinaria	Colossi aenei XXXVII
Cimina	Marmorei LI
Cornelia	Vici CCCCXXIII
Tiberina	Aediculae totidem
Aurelia	vicomagistri DCLXXII
Cassia	Curratores XXIII
Portuensis	Insulae XLVI millia DCII
Gallia	Domus mill. DCCXXC 30
Laticulensis, alias Lanicu- lensis	Balinea DCCCLVI
Flauia, &	Lacus. mill. CCCLII

Pistrina CCLIII	Castra Peregrina
Portae triginta septem	Castra Praetoria
Cohortes praetoriae decem	Castra Misenatium II
Cohortes urbanae sex, alias quattuor	Castra Tabellariorum
Cohortes vigilum sex, alias septem	Castra Leticariorum
Excubitoria XIII	Castra Victimariorum
	Castra Salsamariorum
	Castra Salicariorum
10 Vexilla II. communia	Castra equitum singulorum II
Mensae Oleariae LXXIII ∞	alias XXIII milia
Lucus XIII	
Vestae Cuperius	
Viminei	
Loreti minoris	
Loreti maioris	
Platanorum	
Querquetularius	
Cuperius Hostiliani, alias Hostilianns	
20 Cuperius scholae Capulorum	
Lucus Manorti	
Vaticanus	
Furinarum	
Poetilius	
Lunae in Antonino	
Lucus Lucinae, Vbi Terentum	

P. VICTORIS. FINIS

IN. RVTILII. CLAVDII
 NVMATIANI. V. C
 ITINERARIA.

Præfatio

E Rutilio Numatiano poeta non in- 10
 eleganti, iunmo pro temporum con-
 ditione erudito, haud sane multa ha-
 beo quæ dicam, quum nemo, neque
 qui ex antiquis, neque qui ex recen-
 tioribus de poetis Latinis scripserunt,
 ne verbum quidem de illo faciant. Quaedam tamen
 pauca, quæ ex eiusdem duobus itinerariis, de quibus
 nunc dicere institui, quantum ad eius vitam attinet,
 excipiam. Ipse natus est in Galliis, quod & index libri,
 & hi versus itinerarij primi indicant, in quibus de se- 20
 ipso loquitur

At mea dilectis fortuna reuellitur oris

Indigenamque suum Gallica rura vocant

Quum autem per ea tempora ciuitatis Romanæ pri-
 uilegia per totum Romanum orbem sese extenderet,
 cui diu ante ius ciuium Romanorum ab imperatori-
 bus datum fuerat, vt his versibus docet.

Religiosa patet peregrinae curia laudi

Nec putat externos quos decet esse suos

Ipse omnibus fere Romanis dignitatibus ab impera-
 tore Honorio Augusto, sub quo vixit, exornatus fuit.
 Patrem quoque habuit, qui Tusciae consularem egit:
 ita enim qui ei prouinciae praesidebat appellabatur: 30
 quod ipse his versibus, vbi de Pisarum vrbe loquitur,
 sic refert

*Elide deductas suscepit Etruria Pisas
Nominis indicio testificata genus
Hic oblata mihi sancti genitoris imago
Pisani proprio quam posuere foro
Laudibus amissi cogor lacrimare parentis
Fluxerunt madidis gaudia moesta genis
Namque pater quondam Tyrrenis praesuit aruis
Fascibus & senis credita iura dedit*

Ipse etiam ut ex libri eius praescriptione liquet, tribu-
nus militum, consul (suffectum intelligas), praefectus
praetorio, & urbi fuit. De anno vero in quo urbis
praefecturam administravit, qui fuit conditae 600
CLXIX. Christi vero CDXVII. Honorio Augusto
XI. & Fl. Constantio V.C. II. cons. sic mentione facit

*Quamvis sedecies denis & mile peractis
Annus praeterea iam tibi nonus erat*

Sucessoreim in praefectura urbana habuit Venerium
Rufum, ad quem hunc duorum itinerariorum librum
conscripsit, ut ipse indicat his versibus

20 *Lactior hic nostras crebescit fama per auras
Consilium Romam pene redire fuit
Hic praefecturam sacrae cognoscimus Urbis
Delatam meritis dulcis amice tuis
Optarem verum complecti carmine nomen
Sed quosdam refugit regula dura pedes
Cognomen Versu Veneris carissime Rufi
Illo te dudum pagina nostra canit*

Quo tempore Stiliconis perfidia imperium occiden-
tale a barbaris, & praecipue Italia a Gothis; & Gallia
30 a Francis, & Burgundionibus vexabantur. Quos ipse
etiam cauerat, quum insidias imp. Honorio Augusto
astrueret, filioque suo Eucherio imperium compara-

re studeret. Quod his versibus elegantissime Rutilius
deplorat, vbi de Apennino loquitur

*Iam tum multiplici meruit munimine cingi
Sollicitosque habuit Roma futura deos
Quo magis est facinus diri Stiliconis acerbum
Proditor arcani, qui fuit imperij
Romano generi dum nititur esse superstes
Crudelis summis miscuit ima furor
Dumque timet quicquid se fecerat ipse timeri
Immisit Latiae barbara tela neci
Visceribus nudis armatum condidit hostem
Illatae cladis liberiore dolo
Ipsa satellitibus pellitis Roma patebat
Et captiua prius quam caperetur erat
Nec tantum Geticis crassatus proditor armis
Ante Sibyllinae fata cremanit opis*

Hic quum post expletum praefecturae tempus, ex vr-
be in Galliam ad auitos agros reuerteretur, & ex inde
Romam rediret, multorum veterum, vt Iulij Caesaris
qui Hispaniense, Traiani imp. qui Dacicum, Alexan-³⁰
dri Seueri Augusti qui Persicum, Horatij poetae qui
Brudusinum, Ouidij qui Milesum, Firmiani qui Afri-
canum itinera scripserunt, itineraria & ipse duo com-
posuit, alterum de itu ex vrbe in Galliam, alterum ve-
ro de reditu ex Gallia Romam. Quos idcirco hic ad-
posui, quod praeter multa loca scitu digna, quae in
vtrisque itineribus accurate & egregie descripsit; vr-
bem quoque Romam, quam hoc libro illustrandam
& ego suscepi, itinere primo, ita scite, ornate, elabora-
te, vere, & prudenter elegantissimo, eruditissimoque ³⁰
encomio celebrauit, vt nihil ab horum temporu scri-

273

ptore elaboratius & ornatius fieri posse existimem.
Incipit autem

Exaudi Regina tui pulcherrima mundi 1110

Inter sideres Roma recepta polos

Porro autem ex his duobus itinerariis prius perfectū
est. Posterioris finis desideratur. Liber admodum ele-
gans, quamquam parvus, certe ob variarum rerum co-
gnitionem, quibus refertus est, dignus admodum mi-
hi videtur esse, ut in hominum manibus assidue & le-
70 ctione versetur, indignusque, quod tam diu in tene-
bris deliquerit. Nam & si multis annis antea semel ex-
cusus fuerit, paulatim tamen omnis eius memoria ob-
liuioni ita tradita erat, perinde ac si nunquam fuisset.
Eum autem & multis librariorum vitio obortis erro-
ribus sublati, emendatum, & aliquot versibus qui in
vulgato decrant locupletatum, Gabriels. Faerni viri
optimi, doctissimi, poetarumque omnium nostro sae-
culo celeberrimi opera, denique in lucem dare decreui,
non tam ipsius Numatiani immortalitati, quam anti-
20 quitatis studiosorum utilitati & commodis consul-
turus

RVTILII. CLAVDII. NVMATIANI

GALLI. VIRI. CONSVLARIS

PRAEFECTORII. VRBIS. TRIBVNI

MILITVM. PRAEPECTI,

PRAETORIO

LIBER. PRIMVS

10

CVI. TITVLVS. ITINERARIVM

AD. VENERIVM. RVFVM

*Elocem potius redditum mirabere lector
Tam cito Romuleis posse carere bonis
Quid longum toto Romam Venerantibus
aeno?*

*Nil vnquam longum est, quod sine fine
placet*

20

O quantum & quoties possem numerare beatos

Nasci felici qui meruere solo

Qui Romanorum procerum generosa propago

Ingenitum cumulant vrbis honore decus

Semina Virtutum demissa & tradita coelo

Non potuere aliis dignius esse locis

Felices etiam qui proxima munera primis

Sortiti Latias obtinuerunt domos

Religiosa patet peregrinae curia laudi

Nec putat externos quos decet esse suos

30

Ordinis imperio, collegarumque fruuntur

Et partem genij, quem Venerantur, habent

- Quale per aetherios mundani verticis axes
 Connubium summi credimus esse dei
 At mea dilectis fortuna reuelligitur oris
 Indigenamque suum Gallica rura vocans
 Illa quidem longis nimium deformia bellis
 Sed quam grata minus, tam miseranda magis
 Securos leuius crimen contemnere ciues
 Priuatam repetunt publica damna fidem
 Praesentes lacrimas tectis debemus auitis
 10 Prodest admonitus saepe dolore labor
 Nec fas vltius longas nescire ruinas
 Quas mora suspensae multiplicauit opis
 Iam tempus laceris post longa incendia fundis
 Vel pastorales aedificare casas
 Ipsi quinetiam fontes si mittere vocem
 Ipsaque si possent arbuta nostra loqui
 Cessantem iustis poterant irgere querelis
 Et desiderijs reddere vela meis
 Iam iam laxatis carae complexibus vrbis
 20 Vincimur, & serum vix toleramus iter
 Electum pelagus, quoniam terrena viarum
 Plana madent fluuijs, cauitibus alta rigent
 Postquam Tuscius ager, postquamque Aurelius ager
 Perpeffus Geticas ense vel igne manus
 Non siluas domibus, non flumina ponte coerces
 Incerto satius credere vela mari
 Crebra reliquendis insigimus oscula portis
 Inuiti superant limina sacra pedes
 30 Oramus veniam lacrimis, & laude litamus
 In quantum fletus currere verba sinit
 Exaudi regina tui pulcherrima mundi
 Inter sidereos Roma recepta polas

Exaudi genetrix hominum, genetrixque deorum
 Non procul a coelo per tua templa sumus
 Te canimus, semperque, sument dum fata, canemus
 Sospes nemo potest, immemor esse tui
 Obruerint citius scelerata obliuia Solem
 Quam tuus ex nostro corde recedat honos
 Nam Solis radiis aequalia munera tendis
 Qua circumfusus fluctuat Oceanus
 Voluitur ipse tibi, qui continet omnia, Phoebus
 Eque tuis ortus, in tua condit equos
 Te non flammigeris Libye tardauit harenis
 Non armata suo reppulit Vrsa gelu
 Quantum vitalis natura tetendit in axes
 Tantum virtuti per uia terra tuae
 Fecisti patriam diuersis gentibus unam
 Profuit iniussis te dominante capiti
 Dumque offers victis proprii consortia iuris
 Urbem fecisti quod prius orbis erat
 Auctorem generis Venerem, Martemque fatemur
 Aeneadum matrem, Romulidumque patrem
 Mitigat armatas victrix clementia vires
 Conuenit in mores nomen utrunque tuos
 Hinc tibi certandi bona, parcendique voluptas
 Quos timuit superat, quos superatus amat
 Inuentrix oleae colitur, vinique reparator
 Et qui primus humo preßit aratra puer
 Aras Paeoniam meruit medicina per artem
 Fretus et Alcides nobilitate deus
 Tu quoque legiferis mundum complexa triumphis
 Foedere communi viuere cuncta facis
 Te dea te celebrat Romanus ubique recessus
 Pacificoque gerit libera colla iugo

Omnia perpetuos quae servant sidera motus
 Nullum viderunt pulchrius imperium
 Quid simile Assyrius connectere coniigit arma
 Medi finitimos cum domuere suos
 Magni Parthorum reges, Macedumque tyranni
 Mutua per varias iura dedere vires
 Nec tibi nascenti plures animaeque manusque
 Sed plus consilii, iudicii que finis
 Iustis bellorum causis, neo pace superba
 10 Nobilis ad summas gloria venit opes
 Quod regnas minus est, quam quod regnare mereris
 Excedis factis grandia fata iuis
 Percensere labor densis decora alca trophaeis
 Vt si quis stellas pernumerare velit
 Confunduntque vagos delubra micantia visus
 Ipsos crediderim sic habitare deos
 Quid loquar aërio pendentes fornice viuos
 Qua vix imbriferas tolleret Iris aquas
 Hos potius dicas crenisse in sidera montes
 20 Tale gigantum Graecia laudat opus
 Intercepta tuis conduntur flumina maris
 Consumunt totos celsa laetaeque lacus
 Nec minus propriis celebrantur roscida venis
 Totaque natiuo moenia fonte sonant
 Frigidus aestiuas hinc temperat halitus auras
 Innocuaque leuiat purior unda suum
 Nempe tibi subitus calidarum gurgis aquarum
 Rupit Tarpeias hoste premiente vias
 Si foret aeternus, casum fortasse putarem
 30 Auxilio fluxit qui rediturus erat
 Quid loquar inclusas inter laquearia silvas
 Vernula qua varia carmine ludis auis

Vere tuo nunquam mulceri desinit annus
 Deliciasque tuas victa tucur biemps
 Erige crinales lauros, seniumque sacrati
 Verticis in virides Roma recinge comas
 Aurea turrigero radient diademata cono
 Perpetuosque ignes aureus umbo vomas
 Abscondat tristem deleta iniuria casum
 Contemptus solidet vulnera clausa dolor
 Adversus Solem ne vis sperare secunda
 Exemplo coeli ditia damna subis
 Astorum flammæ renouant occasibus ortus
 Lunam finire cernis ut incipiat
 Victoris Breni non distulit Allia Poenum
 Samnis seruitio foedera sacra luis
 Post multas Pyrrhum clades superata fugasti
 Flenit successus Hannibal ipse suos
 Quæ mergi nequeunt, nixu maiore resurgunt
 Exiliuntque imis alaius alta vadis
 Utque nouas vires fax inclinata resumit
 Clarior ex humili sorte superna petis
 Porrige victuras Romana in saccula leges
 Solaque fatales non rectare colos
 Quamuis sedecies denis et mille peractis
 Annus præterea iam tibi nonus erat
 Quæ restant nullis obnoxia tempora metis
 Dum stabunt terræ, dum polus astra feret
 Illud te reparat quod cetera regna resoluit
 Ordo renascendi est crescere posse malis
 Ergo age sacrilegæ tandem cadat hostia gentis
 Submittant trepidi perfida colla Getæ
 Divia pacatæ dent vestigia terræ
 Impleat Augustos barbara præda sinus

- Aeternum tibi Rhenus ariet; tibi Nilus inundet
Altricemque suam fertilis orbis alas
Quia & foecundas tibi conferat Africa menses
Sole suo diues, sed magis imbre tuo
Interea Latius consurgant horrea sulcis
Pinguiaque hesperio nectare praela fluant
Ipse triumphali redimitus arundine Tiberis
Romuleis famulas ostibus aptet aquas
Atque opulenta tibi placidis commercia ripis
10 Deuehat hinc ruris, subuehat inde maris
Pande precor gemino placatum Castore pontum
Temperet aequoream dux Cytheraea viam
Si non displicui regerem cum iura Quirini
Si colui sanctos, consulique patres
Nam quod nulla meum strinxerunt crimina ferrum
Non sit praefecti gloria, sed populi
Siue datur patriis vitam componere terris
Siue oculis vnquam restituere meis
Fortunatus agam, votoque beator omni
20 Semper digneris si meminisse mei
His dictis iter arripimus, comitantur amici
Non possum sicca dicere luce vale
Iamque aliis Romam redeuntibus haeret eunti
Rufus Albini gloria viua patris
Qui Volusi antiquo deriuat stemmate nomen
Et reges Rutulos teste Marone refert
Huius facundae commissa palatia linguae
Primaecius meruit principis ore loqui
Rexerat ante puer populos pro consule Poenos
30 Aequalis Tyriis terror, amorque fuit
Sedula promissit summos imitatio fascet
Si fas est meritis fidere, consul eris

Inuitum tristis tandem remeare coegi
 Corpore diuiso mens tamen vna fuit
 Tum demum ad naues gradior, qua fronte bicorni
 Diuiduus Tiberis dea tenior aecat
 Laeuis inaccessis fluuius vitatur harenis
 Hospitis Aeneae gloria sola manet
 Et iam nocturnis spatium laxauerat horis
 Phoebus chelarum pallidiore polo
 Cunctamur tentare solum, portuque sedemus
 Nec piget oppositis quia ferre moris
 Occidua infido dum saeuit gurgite Plais
 Dumque procellosi temporis ira cadit
 Respectare iuuat vicinam saepius urbem
 Et montes visu deficiente sequi
 Quaque duces oculi grata regione fruuntur
 Dum se quod cupiunt, cernere posse putant
 Nec locus ille mihi cognoscitur indice fumo
 Qui dominas arces & caput othis habet
 Quamquam signa leuis fumi commendat Homerus
 Dilecto quotiens surgit in astra solo
 Sed caeli plaga candidior, tractusque serenus
 Signat septenis culmina clara iugis
 Illic perpetui soles, atque ipse videtur
 Quem sibi Roma facit, purior esse dies
 Saepius attonitae resonant Circensibus aures
 Nuntiat accensus plena theatra fauor
 Pulsato notae redduntur ad aethera voces
 Vel quia perueniunt, vel quia fingit amor
 Explorata fides pelagi terquinque diebus
 Dum melior Lunae fideret aura nouae
 Tum discessurus studiis, urbi remitto
 Palladium generis spemque, decusque mei

10

20

30

Facundus iuuenis Gallorum nuper ab aruis
 Missus Romani discere iura fori
 Ille meae secum dulcissima vincula cunnae
 Filius affectu, stirpe propinquus habet.
 Cuius Aremoricas pater Exuperantius oras
 Nunc postliminium pacis amore docet
 Leges restituit, libertatemque reducit
 Et seruos famulis non sinis esse suis
 10 Soluimus aurorae dubio quo tempore primum
 Agnosci patitur redditus arua color
 Progredimur paruis per littora proxima cymbis
 Quarum per fugio crebra pateret humus
 Aestuos penetrent oneraria carbasa fluctus
 Tutior autumnus mobilitate fugae
 Alsia praelegitur tellus, Pyrgique recedunt
 Nunc villae grandes, oppida parua prius
 Iam Cerretanos demonstrat nauita fines
 Aeno deposuit nomen Agylla vetus
 Stringimur & fluctu & tempore castrum
 20 Index semirutae porta vetusta loci
 Praesidet exigui formatus imagine saxi
 Qui pastoralis nomina fronte gerit
 Multa licet priscum nomen deleuerit aetas
 Hoc Inui castrum fama fuisse putat
 Seu Pan Tyrrenis mutauit Maenala siluis
 Siue sinus patrios incolae Faunus init
 Dum renouat largo mortalia semina foetus
 Fingitur in Venerem promior esse deus
 30 Ad Centumcellas forti de fleximus austro
 Tranquilla puppes in statione sedent
 Molibus aequoreum concluditur amphitheatrum
 Angustosque aditus insula facta tegit

Astollit geminas turres, bisdoque meatu
 Faucibus arctatis pandit virumque latus
 Nec posuisse satis laxo naualia portus
 Ne vaga vel tutas ventilet aura rates
 Interior medias sinus inuitatus in aedes
 Instabilem fixis aera nescit aquis
 Qualis in Euboicis captiua natantibus vnda
 Sustinet alterno brachia lenta sono
 Nosse iuuat Tauri dictas de nomine thermas
 Nec mora difficilis milibus ire tribus
 Non illic gustu latices vitiantur amaro
 Lymphaque fumifico sulphure tincta calet
 Purus odor, mollisque sapor dubitare labantem
 Cogit qua melius parte petantur aquae
 Credere si dignum famae, flagrantia taurus
 Inuestigato fonte lauacra dedit
 Ut solet excussis pugnam praeludere glebis
 Stipite cum rigido cornua prona teris
 Siue deus faciem mentitus, & ora iuueni
 Noluit ardentis dona latere soli
 Qualis Agenorei rapturus gaudia furti
 Per freta virgineum sollicitauit onus
 Ardua non solos deceant miracula Graios
 Auctorem pecudem fons Heliconis habet
 Elicitas simili credamus origine nymphas
 Musarum latices ungula fodit equi
 Haec quoque Pieriis spiracula comparat antris
 Carmine Messallae nobilitatus ager
 Intransentemque capit, discedentemque moratur
 Postibus affixum dulce poema sacris
 Hic est qui primo seriem de consule ducit
 Vsq; ad Publicolas si redeamus annos

*Hic & praefecti nutu praetoria rexit
 Sed menti & linguae gloria maior inest
 Hic docuit qualem poscat facundia sedem
 Vt bonus esse velit, quisque disertus erit
 Roscida puniceo fulsere crepuscula caelo
 Pandimus obliquo lintea flexa sinus
 Paulisper littus fugimus Munione vadisum
 Suspecto trepidant hostia parua solo
 Inde Grauiscaurum fastigia rara videmus*

- 10 *Quas premit aestivae saepe paludis odor
 Sed nemorosa viret densis vicina lucis
 Pineaeque extremis fluctuat umbra fretis
 Cernimus antiquas nullo custode ruinas
 Et desolatae moenia foeda Cosae
 Ridiculam cladis pudet inter seria caussam
 Promere, sed risum dissimulare piget
 Dicuntur ciues quondam migrare coacti
 Muribus infestos deseruisse lares
 Credere maluerim Pygmaee damna cohortis*

- 20 *Et coniuratas in sua bella grues
 Haud procul hinc petitur signatus ab Hercule portus
 Vergentem sequitur mollior aura diem
 Inter castrorum vestigia sermo retexit
 Sardoam Lepido praecipitante fugam
 Littore nanque Cosae cognatos depulit hostes
 Virtutem Catuli Roma secuta ducis
 Ille tamen Lepidus peior, civilibus armis
 Qui gessit sociis impia bella tribus
 Qui libertatem Mutinensi Marte receptam*

- 30 *Obruit auxiliis Vrbe pauente novis
 Insidias paci moliri tertius ausus
 Tribus excepit congrua fata reis*

Quartus Caesareo dum vult irrepere regno
 Incesti poenam soluit adulterij
 Nunc quoque, sed melius, de nostris fama queretur
 Iudex posteritas semina dira notet
 Nominibus certos credam decurrere mores
 Moribus an potius nomina certa dari?
 Quidquid id est mirus Latii annalibus ordo
 Quod Lepidum toties recidit ense malum
 Necdum decessis pelago permittitur umbris
 Natus vicino vortice ventus adest
 Tenditur in medias mons Argentarius undas
 Ancipitique ingo caerula curua premis
 Transuersos colles bis ternis milibus artat
 Circuitu ponti terduodena patet
 Qualis per geminos fluctus Ephyreius Isthmos
 Ionias bimari littore findit aquas
 Vix circumuehimur sparsae dispendia rupis
 Nec sinuosa graui cura labore caret
 Mutantur totiens vario spiramina flexu
 Quae non profuerant vela, repente nocent
 Eminus Igilij siluosa cacumina miror
 Quam fraudare nefas laudis honore suae
 Haec proprios nuper tutata est insula saltus
 Siue loci ingenio, seu domini genio
 Gurgite cum modico victricibus obstitit armis
 Tanquam longinquo dissociata mari
 Haec multos lacera suscepit ab vrbe fugatos
 Hic fessis posito certa timore salus
 Plurima terreno populauerat aequora bello
 Contra naturam classe timendus eques
 Vnum mira fides vario discrimine portum
 Tam prope Romanis, tam proculesse Getis

10

20

30

Tangimus Vmbroſem, non eſt ignobile flumen
Quod tuto trepidas excipit ore rates
Tam facilis pronis ſemper patet alueus vndis
In pontum quotiens ſaena procella ruit
Hic ego tranquillae volui ſuccedere ripae
Sed nautas auidos longius ire, ſequor
Sic feſtinantem ventuſque, dieſque reliquit
Nec proferre pedem, nec reuocare licet
Littorea noctis requiem metamur arena
10 *Dat veſperinos myrtea ſilua focos*
Pariula ſubiectis facimus tentoria remis
Transuerſus ſubito culmine contus erat
Lux aderat, tonſis progreſſi ſtare videmur
Sed curſum, prorae terra relictæ, probat
Occurrit chalybium memorabilis Ilua metallis
Qua nihil vberius Norica gleba tulit
Non Biturix largo potior ſtrictura camino
Nec quae Sardonio ceſpire maſſa fluit
Plus conſert populis ferri ſoecunda creatrix
20 *Quam Tarſeſiaci glarea fulua Tagi*
Materies vitiiſ aurum letale parandis
Auri caecus amor ducit in omne nefas
Aurea legitimas expugnant munera taedas
Virgineosque ſinus aureus imber emis
Auro victa fides munitas decipit vrbes
Auri flagitiis ambitus ipſe furit
At contra ferro ſqualentia rura coluntur
Ferro viuendi prima reperta via eſt
Saecula ſemideum ferrati neſcia Martis
30 *Ferro crudeles ſuſtinuere feras*
Humanis manibus non ſufficit vſus inermis
Si non ſint aliae ferrea tela manus

His mecum pigri solabar taedia Veni
 Dum resonat variis vile celeuma modis
 Lassatum cohibet vicina Faleria cursum
 Quamquam vix medium Phoebus haberet iter
 Et tum forte hilares per compita rustica fagi
 Mulcebant sacris pectora fessa iocis
 Illo quippe die tandem renouatus Osyris
 Excitat in fruges germina laeta novas
 Egredi, villam petimus, hutoque vagamur
 Stagna placent septo deliciosa vado
 Ludere lasciuos inter viuaria pisces
 Gurgitis inclusi laxior vnda sinis
 Sed male pensauit requiem stationis amoenae
 Hospite conductor durior Antiphatae
 Namque loci querulus curam Iudaeus agebat
 Humanis animal dissociabile cibus
 Vexatos frutices, pulsatas imputat algas
 Damnaque libatae grandia clamat aquae
 Reddimus obscenae conuicia debita genti
 Quae genitale caput propudiosa metit
 Radix stultitiae, cui frigida sabbata cordi
 Sed cor frigidinis religione sua est
 Septima quaeque dies turpi damnata veterno
 Tamquam lassati mollis imago dei
 Cetera mendacis deliramenta catastae
 Nec pueros omnes credere posse reor
 Atque vinam numquam Iudaea subacta fuisse
 Pompeii bellis, imperioque Titi
 Latius excisae pestis contagia serpunt
 Victoresque suos natio victa premit
 Aduersus surgit Boreas, sed nos quoque remis
 Surgere certamus, cum tegit astra dies

10

20

30

- Proxima securum referat Populonia litus*
Qua naturalem ducit in arua sinum
Non illic positas extollit in aethera moles
Lumine nocturno conspicienda Pharos
Sed speculum validae rupis sortita Vetustas
Qua fluctus domitos ardius vrget apex
Castellum geminos hominum fraudauit in Vfus
Praesidium terris, indiciumque fretis
Agnosci nequeunt aeni monumenta prioris
10 *Grandia consumpsit moenia tempus edax*
Sola manent interceptis vestigia muris
Ruderibus latis te et a sepulta iacent
Non indignemur mortalia corpora solui
Cernimus exemplis oppida posse mori
Laetior hic nostras crebescit fama per aures
Consilium Romam paene redire fuit
Hic praefecturam sacrae cognoscimus Urbis
Delatam meritis dulcis amice tuis
Optarem Verum complecti carmine nomen
20 *Sed quosdam refugit regula dura pedes*
Cognomen Versu Veneris carissime Rursi
Illo te dudum pagina nostra canit
Festa dies, pridemque meos dignata penates
Poste coronato vota secunda colat
Exornent Virides communia gaudia rami
Prone et a est animae portio magna meae
Sic mihi sic potius placeat geminata potestas
Per quem malueram rursus honore fruam
Currere curamus Velis Aquilone reuerso
30 *Cum primum roseo fulsis Eous equo*
Incipit obscuros ostendere Corsica montes
Nubiferumque caput concolor Umbra leuat

Sic dubitanda solet gracili vanescere cornu
 Desessis quæ oculis Luna reperta latet
 Haec ponti breuitas auxit mendacia famae
 Armentale ferunt quippe natasse pecus
 Tempore Cyraeas quo primum venit in oras
 Forte secuta vagum femina Cora bouem
 Processu pelagi iam se Capraria tollit
 Squalet lucifugis insula plena viris
 Ipsi se monachos graio cognomine dicunt
 Quod soli nullo viuere teste volunt
 Munera fortunae metuunt, dum damna verentur
 Quisquam sponte miser, ne miser esse queat?
 Quæ nam peruersæ rabies tam stulta cerebri
 Dum mala formides, nec bona posse pati?
 Siue suas repetunt ex fato ergastula poenas
 Tristitia seu nigro viscera felle tument
 Sic nimiae bilis morbum assignauit Homerus
 Bellerophontæis sollicitudinibus
 Nam iuueni offenso sacri post tela doloris
 Dicitur humanum displicuisse genus
 In Volaterranum vero Vada nomine tractum
 Ingressus dubij tramitis alta lego
 Despectat proræ custos, clauumque sequentem
 Dirigit, & puppim voce monente regis
 Incertus gemina discriminat arbore fauces
 Defixasque offert limes vterque sudas
 Illis proceras mos est adnectere lauros
 Conspicuas ramis, & fruticante coma
 Vt præbente algam densi Symplegade limi
 Seruet inoffensas semita clara notas
 Illic me rapidus consistere corus adegit
 Qualis siluarum frangere lustra solet

10

20

30

Vix tuti domibus saeuos tolerauimus imbres
 Albini patuit proxima Villa mei
 Namque meus quem Roma meo subiunxit honori
 Per quem iura mea continuata togae
 Non expectatos pensauit laudibus annos
 Vitae flore puer, sed grauitate senex
 Mutua germanos iunxit reuerentia mores
 Et fauor alternis creuit amicitiiis
 Praetulit ille meas, cum vincere posset, habenas

- 10 Praedecessoris maior amore fuit
 Subiectas villae vacat aspectare salinas
 Namque hoc censetur nomine salsa palus
 Qua mare terrenis decliue canalibus intrat
 Multis fidosque lacus paruula fossa rigat
 Ast ubi flagrant es admonuit Sirius ignes
 Cum pallent herbae, cum sinit omnis ager
 Cum cataractarum claustris excluditur aequor
 Ut fixos latices horrida duret humus
 Concipiunt acrem natiua coagula Phoebum
- 20 Et grauis aestiuo crusta calore coit
 Haud aliter quam cum glacie riget horridus Ister
 Grandiaque adstricto flumine plaustra vehit
 Rimetur solitas natura expendere causas
 Inque pari dispar fomite quaerat opus
 Iuncta fluenta gelu conspecto Sole liquescunt
 Et rursus liquidae Sole gelantur aquae
 O quam saepe malis generatur origo bonorum
 Tempestas dulcem fecit amara moram
 Victorinus enim nostrae pars maxima mentis
- 30 Congressu expleuit mutua vota suo
 Errantem Tuscis considerare compulsi agris
 Excolere externos capta Tolosa lares

Nec tantum duris nituit sapientia rebus
 Pectora non alio prosperiora tulit
 Conscius Oceanus virtutum, conscia Thule
 Et quicumque ferox arua Britannus arat
 Qua praefectorum vicibus frenata potestas
 Perpetuum magni fenus amoris habet
 Extremum pars illa quidem discessit in orbem
 Sed tanquam medio rector in orbe fuit
 Plus palmae est, illos inter voluisse placere
 Inter quos minor est displicuisse pudor
 Illustis nuper sacrae comes additus aulae
 Contempsit summos ruris amore gradus
 Hunc ego complexus ventorum aduersa sefellis
 Dum videor patriae iam mihi parte frui
 Lutea protulerat sudos aurora iugales
 Antennas tendi littoris vnda iubet
 Inconcussa vehit tranquillus aplustria flatus
 Mollia securo vela rudente tremunt
 Assurgit ponti medio circumflua Gorgon
 Inter Pisanum, Cyrrhaicumque latus
 Aduersus scopulos damni monumenta recentis
 Perditus hic viuo funere citis erat
 Noster enim nuper iuuenis maioribus amplis
 Nec censu inferior, coniugione minor
 Impulsus furis homines, diuosque reliquit
 Et turpem latebram credulus exul agit
 Infelix putat illaui caelestia pasci
 Seque premis laesis saeuior ipse deis
 Num rogo deterior Circaeis secta Venenis?
 Tunc mutabantur corpora, nunc animi
 Inde Trituritam petimus, sic villa vocatur
 Quae latet expulsis insula paene fretis

10

20

30

- Namque manu iunctis procedit in aequora saxi
 Quique domum posuit, condidit ante solum
 Contiguum stupui portum, quem fama frequentat
 Pisarum emporio, diuitiisque maris
 Mira loci facies pelago pulsatur aperto
 Inque omnes ventos littora nuda patent
 Non ullus tegitur per brachia tuta recessus
 Aeolias possit qui prohibere minas
 Sed procera suo praetexitur alga profundo
 10 Molliter offensae non nocitura rati
 Et tamen insanas cedendo interrigit undas
 Nec sinit ex alto grande volumen agi
 Tempora nauigij clarus reparauerat Eurus
 Sed mihi Protadium visere cura fuit
 Quem qui forte velit certis cognoscere signis
 Virtutis speciem corde vidente petat
 Nec magis efficiet similem pictura colorem
 Quam quae de meritis mista figura venit
 Aspicienda procul certo prudentia vultu
 20 Formaeque iustitiae suspicienda micat
 Sit fortasse minus si laudet Gallia ciuem
 Testis Roma sui praefulus esse potest
 Substituit patriis mediocres Umbria sedes
 Virtus fortunam fecit vtramque parem
 Mens inuicta viri pro magnis parua tuetur
 Pro paruis animo magna fuere suo
 Exiguus regum rectores cespes habebat
 Et Cincinnatos iugera pauca dabant
 Haec etiam nobis non inferiora feruntur
 30 Vomero Serrani, Fabricii que foco
 Puppibus ergo meis fida in statione locatis
 Ipse Vehor Pisas qua solet ire pedes

Praebet equos, offert etiam carpenta tribuunt
 Ex commilitio carnis & ipse mihi
 Officiis regerem cum regia tecta magister
 Armigeraeque Pij principis excubias
 Alpheae veterem contemplor originis urbem
 Quam cingunt geminis Arvus & Ausur aquis
 Conum pyramidis coeuntia flumina ducent
 Intratur modico frons patefacta sola
 Sed proprium retinet communi in gurgite nomen
 Et pontum solus scilicet Arvus adit
 Ante diu quam Troiugenae fortuna penates
 Laurentinorum regibus infereret
 Elide deductas suscepit Etruria Pisas
 Nominis indicio testificata genus
 Hic oblata mihi sancti genitoris imago
 Pisani proprio quam posuere foro
 Laudibus amissi cogor lacrimare parentis
 Fluxerunt madidis gaudia maesta genis
 Nanque pater quondam Tyrrhenis praefuit arvis
 Fascibus & senis credita iura dedit
 Narrabat, memini, multos emensus honores
 Tuscorum regimen plus placuisse sibi
 Nam neque opum curam, quamuis si magna, sacravimus
 Nec ius quaesturae grata fuisse magis
 Ipsam, si fas est, postponere praefecturam
 Pronior in Tuscos non dubitabat amor
 Nec fallebatur, tam carus & ipse probatis
 Aeternas grates mutua cura canis
 Constantemque sibi pariter, misemque fuisse
 Insinuant natis qui meminere senes
 Ipsum me gradibus non degenerasse parentis
 Gaudent, & duplici sedulitate fonent

- Haec eadem cum Flaminiae regionibus irem
 Splendoris patrij saepe reperta fides
 Famam Lachanijs veneratur nominis instar
 Inter turrigenas Lydia tota suas
 Grata bonis priscos retinet prouincia mores
 Dignaque rectores semper habere bonos
 Qualis nunc Decius Lucilli nobile pignus
 Per Coryti populos arua beata regit
 Nec mirum magni si redditus indole nati
 10 Foelix tam simili posteritate pater
 Huius vulnificis satyra ludente camoenis
 Nec Turnus potior, nec Iuuenalis erit
 Instituit veterem censoria lima pudorem
 Dumque malos carpit, praecipit esse bonos
 Non olim sacri iustissimus arbiter auri
 Circumsistentes reppulit Harpyias
 Harpyias quarum decerpitur vnguibus orbis
 Quae pede glutineo quod tetigere trahunt
 Quae luscum faciunt. Argum, quae Lyncea caecum
 20 Inter custodes publica furtiva volant
 Sed non Lucillum Briareia praeda fefellit
 Totque simul manibus restitit vna manus
 Iamque Trituritam Pisaea ex vrbe reuersus
 Aptabam nitido pendula vela noto
 Cum subitis tectus nimbis inforduit aether
 Sparserunt radios nubila rupta vagos
 Substitimus. Quis enim sub tempestate maligna
 Insanituris audeat ire fretis?
 Otia vicinis terimus naualia siluis
 30 Sectandisque iuuat membra mouere feris
 Instrumenta parat venandi villicus hospes
 Atque olidum doctas nosse cubile canes

Funditur insidiis, & rara fraude plagarum
 Terribilisque cadit fulmine dentis aper
 Quem Meleagraei vereantur adire lacerti
 Qui laxat nodos Amphitryoniadae
 Tum responsuros persultat bucina colles
 Fitque reportando carmine praeda leuis
 Interea madidis non desinit Africus alis
 Continuos picea nube negare dies
 Iam matutinis Hyades occasibus vdae
 Iam latet hiberno conditus imbre lepus
 Exiguum radiis, sed magnis fluctibus astrum
 Quo madidam nullus nauita linquit humum
 Namque procelloso subiungitur Orioni
 Aestiferumque canem roscida praeda fugit
 Vidimus excitis pontum flauescere arenis
 Atque eructato vortice rura tegi
 Qualiter oceanus mediis infunditur agris
 Destituenda vago cum premit arua salo
 Siue alio refluxus nostro colliditur orbe
 Siue corusca suis sidera pascit aquis

FINIS ITINERARII PRIMI

295

RV TILII. CLAVDII
N VMATIANI . GALLI
V.C. DE. REDITV. SVO
ITINERARII

LIBER. SECVNDVS

AD . VENERIVM

RV FVM

ONDVM longus erat, nec multa volu-
mina passus

Iure suo poterat longior esse liber

Tædia continuo iunxit cessura labori

Sumere ne lector iuge paueret opus

Saepe cibus affert serus fastidia finis

Gratior est, modicis haustibus vnda, sitit

20 Internalla viae fessis praestare videtur

Qui notat inscriptus milia crebra lapis

Partimur trepidum per opuscula bina rmorem

Quem satius fuerat sustinuisse semel

Tandem nimboſa maris obsidione solutis

Pisano portu contigit alta sequi

Adridet placidum radiis crispantibus aequor

Et sulcata leui murmurat vnda sono

Incipiunt Apenſini deuexa videri

30 Qua fremit aerio monte repulsa Thetis

Italiam rerum dominam qui cingere visu

Et totam pariter cernere mente velit

Inueniet quernae similem procedere frondi
 Artatam laterum conueniente sinu
 Milia per longum decies centena teruntur
 A Ligurum terris ad freta Sicaniae
 In latum Varius damnosa anfractibus intrat
 Tyrreni rabies, Hadriacique sali
 Qua tamen est iuncti maris angustissima tellus
 Triginta & centum milia sola patet
 Diuersas medius mons obliquatur in undas
 Qua fert atque refert Phoebus uerque diem
 Urget Dalmaticos coo vertice fluctus
 Caerulaque occiduis frangit Etrusca iugis
 Sifacum certa mundum ratione fatemur
 Consiliumque dei machina tanta fuit
 Excubitis Latius praetexuit Apenninum
 Clausuraque montanis vix adeunda viis
 Inuidiam timuit natura, parumque putauit
 Arctoïis alpes opposuisse minis
 Sicut vallauit multis vitalia membris
 Nec semel inclusit quae praetiosa tulit
 Iam tum multiplici meruit munimine cingi
 Sollicitosque habuit Roma futura deos
 Quo magis est facinus diri Stiliconis acerbum
 Proditor arcani quis fuit imperij
 Romano generi dum nititur esse superstes
 Crudelis summis miscuit ima furor
 Dumque timet quicquid se fecerat ipse timeri
 Immisit Latiae barbara tela neci
 Visceribus nudis armatum condidit hostem
 Illatae cladis liberiore dolo
 Ipsa satellitibus pellitis Roma patebat
 Et captiua prius quam caperetur erat

Nec tantum Geticis crassatus proditor armis

Ante Sibyllinae fata cremauit opis

Odimus Althacae consumpti funere torris

Nisaeum crimen flere putantur aues

At Stilico aeterni fatalia pignora regni

Et plenas voluit praecipitare colos

Omnia tartarei cessent tormenta Neronis

Consumat stygias tristior vmbra faces

Hic immortalem, mortalem perculit ille

10 *Hic mundi matrem perculit, ille suam*

Sed deuerticulo fuimus fortasse loquaces

Carmine proposito iam repetamus iter

Aduhimur celeri candentia moenia lapsi

Nominis est auctor sole corusca soror

Indigenis superat ridentia lilia saxi

Et laeui radiat picta nitore jilex

Dines marmoribus tellus, quae luce coloris

Prouocat intactas luxuriosa nives

20 RELIQUA DESIDERANTVR

Lectori S

30

VBI S Romae, hoc est regionum, aedificiorumque descriptione breuissime & accurate absoluta, nunc reliquum videtur esse, vt eius interpretationem, quam insigni commentario edidi, studeam publicare, in qua omnia quae singulis regionibus a me, P. Victore, & Sex. Rufo digesta sunt, veterum auctorum locis citatis,

diligenter sunt examinata. Quod quam primum me
 facturum omnino pollicor, si primos hos labores
 meos gratos fuisse cognouero. Nō enim futuros exi-
 stimo, qui laborem hunc meū facile improbaturi sint,
 quod de iis mihi disputare constituerim, in quibus
 multi nostra vel patrum memoria, summa cum inge-
 nij & doctrinae laude versati sunt. Quod & si haud in-
 ficias eam, illud tamē mihi etiam concedi velim, haec
 ipsa quae ante ex obscurissimis paulo certe clariora
 reddita sunt, posse etiam assiduis & nouis hominum ¹⁰
 laboribus longe clarissima & illustrissima reddi. Quā-
 tum enim in his quae antequā XIII¹. vrbis regiones
 attigerim, descripsi, praeceteris praestiterim, facile
 omnes diiudicare possunt; quae etiam fidem reliquis
 facere queūt, an haec ipsa nouis quibusdam & accura-
 tioribus hominū lucubrationibus meliorescere pos-
 sint. Sexcenta enim loca, aut restitui, aut in melius
 mutari posse opinor. Sed haec latius alias. Vrbe igitur
 quāta breuitate potui ornata, nūc quod pollicitus
 sum secundum librum aggrediar, in quo praeclario- ²⁰
 ra Romanae ciuitatis instituta eadem propemodum
 ratione, qua superiora, aperire, & illustrare pro mea
 virili conabor. Vale

INDEX CERTVS.

- A** *Bascaetiani balinum* 165, 10. 227, 17
240, 19
- Aborigines Latij incolae* 1.
18 *nomen mutant* 1,
25. 6, 8
- Aboriginū etymon* 2, 3. 3
6. *origo* 2, 3. 16. *re-*
ges 2, 1. *orbis* 3, 11
- Abſidata porticus* 175, 9.
229, 28. 243, 8
- Acca Laurentia* 15, 3
- Accae Laurentiae ara* 207
30. *ſepulcrum* 188, 24
- Achillis ſignum* 197, 4
- Ad capita bubula* 202, 22
- Ad Corneta* 173, 27
- Ad Gallinas albas* 171, 23
232, 21. 245, 15
- Ad Iunium ſecundum Ti-*
berim 184, 12
- Ad Mammacem* 250, 20
- Ad Mammam* 202, 24
- Ad Manſuetos* 182, 25.
245, 31
- Adonidis templum* 218,
23
- Aedes primae Urbis regionis*
164, 22. 227, 19. 240,
18. *quartae regionis* 174
23. *quintae* 177, 2.
ſextae 180, 15. *oſtauae*
187, 1 *nonae* 195, 2.
decimae 203, 27. *Un-*
decimae 206, 25. *duo-*
decimae 209, 8. *deci-*
maetertiae 211, 5. *deci-*
mae quartae 215, 4. *in-*
certae regionis 219, 10
- Aedicula caſtri praetoriani*
40, 12
- Aediculae Urbis Romae*
220, 25. 268, 26. *pri-*
mae regionis 164, 29.
228, 3. 241, 5. *ſecun-*
dae 167, 1. 228, 11.
241, 23. *tertiac re-*
gionis 171, 16. 229, 19
242, 13. *quartae* 174
7. 230, 19. 243, 9.
quintae 177, 14. 231,
17, 244, 7. *ſextae*
180, 18. 232, 8. 245,
4. *ſeptimae* 183, 4.
233, 22. 245, 28.
oſtauae 187, 15
vorae 196, 10. 249,
25. *decimae* 203, 31

INDEX

- Undecimae* 207, 23, 237,
 8. 251, 32. *duodecimae*
 209, 11. 252, 21. *deci-*
maetertiae 21, 1, 16. 254,
 6. *decimaequartae* 215,
 23. 255, 4
Aegyptiorum notae 256, 4
Aelia via 140, 8
Aeli, vel Aelii pons 116,
 16. 256, 9
Aemilia basilica 267, 8
Aemilia regio Galliae toza-
tae 74, 30
Aemilia via 268, 12. *Le-*
pidi 73, 11. *Scauri* 120,
 8
Aemiliy Paulli basilica 175,
 24. 229, 22. 243, 1
Aemilianus vicus 182, 26.
 233, 24
Aeneas in Latium receptus
 5, 29. *Latium regnum*
suscipit 13, 2
Aeneae filij 9, 16, 24, 11. 9
successores, 13, 10
Aeneas Silvius 13, 21
Aequimelium 174, 18.
 230, 7
Aerarium 144, 28. 185,
 31. 186, 1
Aescul. aedes 215, 21. 254,
 19. *aedicula* 171, 11. 229,
 26. *simulacrum* 196,
 8. *statua* 195, 26. *templū*
 176, 29. 230, 31. 244,
 3
Aesculapij & Hygiae simu-
lacrū 185, 13
Aetas quot annorum 2, 13
Africae caput 167, 1. 228,
 25. 241, 21.
Africus vicus antiquus
 176, 31
Aggere vrbs munita 31, 27.
 54 20
Aggeres Tarquinij superbi
 176, 9
S. Agnetis porta 86, 5
Agon, seu Agonius collis seu
mons 145, 27. 178, 15
Agonales ludē 80, 16
Agonēsis porta 80, 8. 146, 2
Agonia sacrificia 80, 9.
 146, 1
Agrippa Latinorum rex 13,
 28
Agrippae campus 183, 20.
 233, 23. 245, 29. 222, 16.
 266, 20. *horti* 201, 7.
 236, 8. *porticus* 196, 17.
thermae 201, 11. 236, 8.
 249, 4. 267, 15
Agrippiana horrea 193.
 28. 247, 26. *septa* 200,

INDEX

- 32.249,21. 266,20
Agrippinae lunacrum 177,
 29.231,1.244,4
Agylia 117,4,14
Athenobarbiforum 200,
 25.221,13.266,11
Aius deus 156,9
Aius Locutius 234,23
Aijara 138,31.156,10
Aij Locutij aedes 138,29,
 150,26.187.30
Amilia porticus 211,21
Amilius ludia 191,10.
 246,19.
Amilius pons 266,15
Amilius viae Amiliao
auctor 73,15
Alae Frontonianae praef.
 172,18
Alba Aeneae neptis 10,
 18
Alba Latinorum rex 13,
 23
Albalonga condita 6,11.
regni Latini caput 13,9,
Eius conditor 13,9
Albana via 95,12.97,
 6
Albanac mansiones 170,
 1.228,30.241,31
Albani reges cur Silvij di-
cti 13,16
Albata factio 197,22
Albiona 216.16
Albudina aqua 217.12.
 267,30
Albula amnis cur Tiberis
Vocatus 13,27
Albus vicus 170,22.
 229,11.178,19.232,
 25
Alcibiadis statua 190,27
Alexander vi. pont. Urbis
muros refecit 52,17.55,
 30
Alexandri imp. balinea 220,
 9. circus 197,17.236
 9 249,3. domus 202,
 9 236,9. *Nymphaeum*,
 177,28.230,45.243,
 29
Alexandri Magni statuac
 146,14.180,25
Alexandrina aqua 218,1.
 267,27
Alexandrinae thermae 201,
 13.249,2.267,20
Algeniana aqua 217.4.
 267,20
Alitum trium vicus 210,
 20.253,13
Allia fl. 84,9
Almo fl. 163,25.227,
 28.240,30

INDEX

- Albia aqua* 217, 10. 267, 54. 5
 15
Albium op. 4, 15
Alta semita 146, 32
Alta semita, vi. regio Urbis
 178, 12. 231, 23. 244, 21
Altunia 140, 1
Amerina via 77, 30
Amnia aqua 267, 14
Ampelidis balineum 216, 4, 254, 29
Amphisheatra 268, 3
Amphishestrum castrense
 148, 23. 177, 8. 230, 19
 244, 5. *Statilij Tauri*
 148, 23. 200, 23. 236, 8. 249, 6
Flauij 228, 24. *seu Vespasiani* 171, 17. 242, 7.
Amulius Latinorū rex 14, 5, a *Remo & Romulo*
obtruncatur. 16, 16
Anchises Aeneas f. 11, 10
Anciportus vicus 170, 24
 229, 13
Anciportus minoris vicus
 173, 28. 230, 16
Ancus Martius pomerium protulit 29, 23. *urbem fossa munivit* 29, 30.
urbem auxit 27, 2, 20.
54. 5
Ancia aedes 115, 11
Anci Marcij domus 205, 32. 175, 11. 205, 32.
regia 136, 30
S. Angeli porta 133, 26
Angeronae sacellū 17, 19
Aniceti horrea 212, 1. 253
 17
Anio nouus 217, 21. 267, 28. *vetus* 216, 23
 267, 29
Annia aqua 218, 3. 267, 14
Annia via 76, 22
Annij ferialis equestris statua 190, 3
Annonae sanctae templum
 218, 24
Annulariae scalae 184, 10
Anseris signum argenteum
 191, 6
Antemnae op. 3. 16
Antiochiani balineum 165, 13. 227, 20. 240, 22
Antius Ulixis f. 8, 17
Antonini Catacalli circus
 104, 13. 164, 28
Antonini imp. statua equestris 167, 8. *templum*
 194, 30. 249, 27
Antoniniana aqua 218, 2.

INDEX

- 267, 26. *Basílica* 200,
28. 249, 21. 267, 11.
columna coelidis 201, 12.
249, 28
Antoninianae thermae
209, 24. 252, 11. 267,
19
Antrum Cyclopi 166, 22.
228, 23. 241, 18
Appia aqua 216, 23. 267,
6. *porta* 132, 15.
Via 63, 20. 99, 15. 268, 1
Appii forum 104, 27
Apollo coelispex 207, 31
236, 24. 251, 28.
sandaliarius 175, 18.
229, 30. 243, 17
Apollinis aedes 164, 27.
227, 22. 195, 15. 236,
2. 250, 31.
aedes antiqua 195, 3.
235, 24. 248, 22.
aedicula 177; 20. 231, 2
area 164, 16. 227. 23.
240, 22. 207, 20.
bibliotheca Latina 204,
21. *colossus* 197, 14.
235, 25. *delubrum*
197. 6. *delubrum cum*
signo 196, 19. *lauacrii*
201, 17. 235, 26. 248,
22. *simulacrum* 203, 1
signi praecaltum 189, 6.
247, 27. *statua ebur-*
nea 191, 17. *templii* 194,
28. 249, 5. *templum*
in Vaticano 215, 1. *vicius*
173, 26. 230, 14. 202,
27. 250, 11
Apollinis templi porticus
203, 32
Apollinis & Clatrae tem-
plum 179, 20. 231, 26.
244, 30
Apollinis & Dianae signum
ex vno lapide 204, 16
Apollinis cytharam tenentis
simulacrum 196, 5
Apollinis fulmen tenentis
signum 200, 30
Apollinis medici aedes 207
19
Apollinis nudi simulacrum
196, 4
Apollinis Palatini templum
202, 30
Apollinis Sosiani templum
218, 14
Apollinis Tortoris templum
218, 15
Apollinis Tuscanici colossus
204, 2
Aqua Appia 100, 24, 26
Aqua Mercurij 104, 17

INDEX

- Aquae Claudiae castellum* 25.241,22
 94,21
Aquae Marc. fistulae 38,14
Aquae Juliae. vicus 252,17
Aquae Urbis Romae 216,
 22.267,5
*Aquarum Marciae, Iuliae,
 & Tepulae castellum* 178,1
Aquae ductus 218,5
Aquillij iureconsulti domus
 178, 2.230,26.244,15
Ara Accae 207,30. coeli
 145,2 Febri 203,26.
 204,20.250,30. Iouis
Elicij 211,9. Larum
 219.25. Lavernae 209,
 18. maxima 207,25.
 236,28.251,32. Nep-
 tuni 197,7. Pacis 219,
 24. Palatina 204,21.
 250,22. Saturni in la-
 cu Curtij 247,16. Sa-
 turni vetus 247,24
Arae primae Urbis regionis
 164,24. 227,29.240,
 31 quintae 177,4. octa-
 uae 188,28. Undecimae
 207,25. decimaequartae
 215,29.254,27
Atrium irium vicus 163,
 27.227,17.240,16
Arbor ruminalis 15,30
Arbor sancta 167,2.228,
*Arcadius & Honorius or-
 bis moenia collapsa restitue-
 runt* 47,10.55,5
Arcadij sedes in Italia 6,17
Archemorium 211,25.266,13
*Archemonium seu Arche-
 morium vicus* 182,24.
 233,22
Archemorium forum 183,
 17.234,3.245,28
Archiae sepulcrum 105,30
Arcus Constantini Aug. 175,
 5. d. Claudi 201.11.
DD. Marci & Veri 183,
 26.233,19.245,25.
Fabianus 193,2.234,
 32.246,21. Gallieni
 178,3. Gordiani iunio-
 ris 183;17.233,17.245,
 21. L. Septimij Severi An-
 gusti 175,4. Octavij
 204,15. Novus 183,
 19.233.18.245,24.
Severi & M. Anton. 193,5
Ti. Caesaris. 193,3.
 201,22. Titi Caesaris
Vespasiani Aug. 175,2.
 230,9.243,7. Traiani
 193,4
Arcus orbis Romae 268,20.
 165,8.227,23.240,25
Ardea Plinij f. .8,18

INDEX

- Ardeatina* via 108, 1. 268,
Area Callidij 180, 21.
 232, 22. 245, 16 radi-
 caria 206, 17. 252, 28
Areatempli Apollinis 202,
 32. 204, 3
Areae primae Urbis regionis
 164, 15. 227, 23. 240,
 22. quartae 175, 10. oc-
 tauae 188, 11. nonae 207,
 19. xij. regionis 211, 7.
 253, 32. xiiij. 215, 25
Argaea 218, 11
Argaei vicus 206, 18, 237, 7
Argetaria basilica 192, 16.
 247, 14. 267, 6
Argent. tabernae 192, 27
Argentariū forū 191, 21
Argiani horti 183, 21. 234
 4. 245, 29
Argiletanae taber. 208, 24
Argiletum 206, 16
Argonautarū porticus 196,
 14. 249, 21
Aristidis locus 46, 16
Armamentarium 168, 31.
 228, 32. 241, 13, 174, 16
Armilustri caput 210, 11.
 253, 29 vicus 210, 23.
 253, 16
Arx Capitoli 184, 1. 235, 1
Ascanius Aeneae f. 9, 17. 11, 9
Ascanius Iulus Lat. rex 13, 6
Asellus vicus 170, 27, 229,
Asidata porticus 243, 8
Asinaria porta 95, 20
Asinaria via 108, 1
Asiniani horti 192, 26. 209,
 23. 252, 26
Asyllum 158, 22. 188, 30.
 235, 4. 247, 18
*Auliorum Calatinorum se-
 pulcra* 165, 15
Atrium Mineruae 188, 9.
 246, 18. Pompeij 196, 31.
 publicum 188, 8. sutorium
 219. 20. Vestae 188, 10.
 246, 26
Attiae sepulcrum 95, 5
Attici domus 181, 30, 232,
 12. 245, 1. sepulcr. 105, 19
Attii Navi auguris statua
 189, 30
Attii poetae statua 103, 26
Auens Sabinorum fl. 152, 22
Aueninus Lat. rex 13, 29.
 Eius sepulcrū 152, 8. 153
Auentinus mōs 152, 4. 210
Alētinus mōs alter 153, 15
*Auctinus mōs ab Anco Mar-
 tio Urbi additus* 27, 2. 29.
 sed non intra Urbem inclu-
 sus 28, 11. cur muro clau-
 sus extra pomerium 29, 13

INDEX

- Auentinus mōs intra pomerium admissus a Claudio imp.* 42. 21. 56, 30.
diu extra urbem fuit 25,
3. cur solus extra pomeriū fuerit 28, 20
Auentini collis nomen unde
 13. 30
Auentinus regio xiiij. 210, 8
 253, 3
Anseia aqua 216, 29
Auguratorium 204, 12.
 250, 17
Augurum consilio pomerii termini tantū mutati 44,
 15
Augusta aqua 217, 11. 267
 16
Augusta via 77, 17
Augustana domus 142, 7.
 206, 1. 250, 4
Augustus pomerium protulit
 35, 8. *quos terminos urbis posuerit* 36, 12
Augusti ancillae monumentum 109, 3
Augusti forū 191, 16, 234,
 30. 246, 32. 221, 15.
 266, 5. *Mausoleum* 201,
 19. *porticus* 187, 33.
statua 189, 24. *templū*
 174, 30. 229, 12. 186,
 27. 203, 6. *templum ad Mineruam* 218, 31
Augusti, alias Augustorum sepulcrum 249, 10
Augustus mons 148, 1, 14.
 166, 4
Aurelia aqua 217, 24. 267,
 23
Aurelia porta 61, 3. 111, 24.
 113, 3
Aureliae viae duae 116, 26.
 268, 26
Aurelianus portam Flumentanam transtulisse creditur 61, 25. *urbis pomerium promouit* 45, 9.
 55, 1
Aureliani imp. thermae hie- males 216, 2. *circus*
 177, 9. *forum* 219, 8.
 222, 1. *tribunal* 116, 19,
 32. 216, 5
Aurelius pons 256, 10
Aureus mons 155, 10
Ansonia via 97, 21.

B

Bacchi prata 202, 19. 250.
 18
Bacchi templum 167, 7
 228, 16. 241, 14. *tem-*

INDEX

- plum sphaericum* 86. 28
Balbi crypta 194, 7. 235,
 22. 248, 23. *theatrum*
 200, 11. 235, 32. 248,
 24
Balinea Urbis Romae 221, 3
 268, 31 *primae Urbis*
regionis 165, 6. 218, 10
 241, 3 *secundae* 170, 7
 228, 17. 241, 31. *ter-*
tiae 173, 13. 229, 2. 242,
 21. *quartae* 175, 29.
 230, 2. 243, 16. *quin-*
tae 177, 26. 231, 18.
 244, 15. *sextae* 181,
 27, 232, 29. 245, 11.
septimae 183, 22. 234, 5
 246, 4. *viii.* 192, 28.
 248, 10. *ix.* 201, 16.
x. 204, 13. 251, 4
xj. 208, 26. 252, 1.
xij. 209, 25. 252, 28.
xij. 211, 29. 254, 3.
xiii. 216, 4. 255, 11. *in-*
certae regionis 219, 25
Basilicae Urbis Romae 222,
 3. 266, 20. *Antoni-*
niana 200, 28. 249, 21.
argentina 192, 16. 247,
 14. *Caij & Lucij Cae-*
sarum 208, 10. 236, 31.
Constantiniana 175, 26.
 229, 20. 242, 32.
Fulvia 219, 16. *Flo-*
selli 219, 14. *Iulia* 191,
 30. *Paulli Aemilij*
 191, 29. 234, 25. 247,
 19. *Vetus L. Aemilij*
Paulli 175, 24. 229, 22.
 243, 1. *Mamiae* 219,
 17. *Marciana, vel Mar-*
ciani 200, 27. 249, 27.
Matidij, vel Macidij,
vel Matidiae 200, 26.
 749, 25. *Nestunij*
 219, 12. *Opimij* 192, 17
Porcia 192, 14. *Sempro-*
nia 192, 15. *Sicini* 177
 12. 219, 15. *Traiani*
 247, 9. *Vascellaria* 219,
 13. *Veslini* 219, 11.
Vlpia 192, 13.
Basilij monumentum 104
 30
Basianus vicus 170, 25.
 229, 14
Batrachistatua 196, 23
Battonis adorantis Apollinē
simulacrum 185, 10
Belisarius Urbis partem dis-
iectam refecit 48, 12. 55, 9
Bellonae aedes 195, 10. 249,
 7. *Vicus* 178, 15. 231.
 26. 244, 24

INDEX

- Bibliopolarū tabernae* 208, 203, 3
 24
Bibliothecae Urbis Romae
 255, 27. *Capitolina* 192,
 32. *domus Tiberianae*
 205, 16. *Palatinae duae,*
Latina & Graeca 204,
 20. 205, 10. 250, 11. *por-*
ticus Octaviae 201, 21. 196
 19. *templi D. Traiani* 193,
 1. *Vlpia* 181, 30
Bifrons arcus 195, 12. 227,
 26. 240, 28
Binus lacus 195, 1. 227, 10
Boariū forum 191, 19. 234,
 28. 247, 29. 221, 16. 216.
Bonae deae aedes in Auen-
tino 253, 5. *facellum* 103,
 22. *templum in Auenti-*
no 210, 30. 253, 5
Bonae deae Subfaxanae ae-
des 209, 8. 252, 32
Bonae Fortunae signum 189, 21
Bonae Spei aedicula 171, 17,
 229, 20
Boni Euenius aedes 195, 18.
signum 189, 20. *templū*
 249, 5
Bonifacius IX. Hadriani mo-
lem primus munivit 52, 9
Bonis caput 105, 8
Bom aeneorum iij. *signa*
- Britānici Caesaris statua au-*
rea 204, 5
Bruti Callaici templum 194,
 25. 236, 4. 249, 4
Bruttinus, alias Bruttianus
campus 266, 24
Bruttianus campus 216, 8
 255, 10. 222, 19
Bruttianus vicus 214, 24.
 254, 22
Bruttiani domus 173, 13.
Vel Bryttiana domus 228,
 29. 242, 13
Bucena aurea 174, 19. 229,
 29
Buccina aurea, vil Buccinum
aureum 243, 15
Burgum, olim Leoniniana
Urbs 52. 6. 53, 2, 113, 9
Busta Gallica 174, 23
 C
Caballus mons 146, 14
Caci spelunca 210, 17
Caecilij Metelli pont. max.
statua 190, 14
Caecilij poetae sepulcrum
 216, 10
Caeciliorū sepulcra 165, 17
Caedicij forum 219, 9. 222,
Caediciae tabernae 104, 24.
 165, 3

INDEX

- Caclatus vicus* 182, 28. 233, 26
Caerulea aqua 217, 2. 267, 18
Caesaris dictatoris domus 170, 4. 206, 3. domus alia in sacra via 175, 19, forū 191, 14. 234, 17. 246, 30. 221, 14. 266, 32. hor- ti 111, 4. 216, 11. mutatorii 164, 32. 227, 27. 240, 29
Caesaris Britannici aurea statua 204, 5
Caesarum villa 71 18
Caeseti vicus 210, 15. 253, 8
Caiae Suffesiae v. v. statua 190, 24
C. Caesaris equus 190, 32
C. Cestij viri viri epulonum sepulcrum 211, 28
C. Duilij columna 193, 7
Caij & Lucij Caes. basilica 208, 10. 236, 31. 222, 6
Caij & Neronis circus 215,
C. Fulcinij statua 190, 8
C. Marij viri cos. sepulc. 82, 12
C. Publicij Bibuli sepulcrum 19. 14
Calabra curia 191, 24. 235, 2. 247, 13
Callidianus vicus 197, 16. 232, 3
Callidij area 180, 21. 232, 22. 245, 16
Calpurnius Latinorū rex 13, 25
Camefene regio 155, 8
Camoena porta 99, 25
Camoenarum aedes 99, 24. 103, 24. 164, 28. 240, 9. lucus 164, 15. 221, 9. vi- cus 103, 24. 163, 27. 240, 9
Campana via 95, 11. 268, 4
Cāpi vrbis Romae 222, 13. 266, 16
Campus Agrippae 183, 20. 233, 23. 245, 29. Brui- tianus 216, 8. 255, 10.
Codetanus 216, 9. 255, 11.
Coelimoetanus 170, 5. 228, 5. 241, 18. Esquilinus 177, 14. 230, 22. 244, 6. Fon- tinarum 170, 3. 228, 20.
Iouis 219, 20. Lanatarius 209, 21. 252, 14. Licinij 219, 21. Martialis 170, 2. 228, 19. 241, 16. Mar- tius 194, 4. 249, 10. Vide Martius campus. pecuarius 211, 19. sceleratus 178, 17. Trigeminorum 208, 23. Vaticanus 216, 10.
Viminalis 177, 15. 230, 21. 244, 8. Volcani 219, 19

INDEX

- Cantharia* 175, 7. 243, 18
Capena porta 99, 15
Capena porta, prima Urbis regio 163, 16. 227, 3. 240, 3
Capetus Latinorum rex 13, 24
Capis Latinorum rex 13, 24
Capitolia 11. *Vetus & noua* 268, 2. 183, 31. 235, 1. 247, 4
Capitolium Vetus 143, 27. 179, 10. 244, 14. *Urbi additum* 22. 29. 23. 32. 24, 4. 30. 25, 19
Capitolij Veteris locus 146, 11
Capitolij arx 184, 1. 235, 1.
Capitolina bibliotheca 192, 32
Capitolinae Fauissae 184, 16
Capitolinae porticus 188, 4
Capitolinus cliuus 184, 4
Capitolinus collis ab Arcadibus munitus 5, 9. *olim Saturnius dictus* 5, 10
Capitolinus Iupiter 144, 31
Capitolinus mons 183, 30
Capraria aedicula 183, 4. 233, 22. 245, 28
Caprarius vicus 182, 9. 233, 7
Caprea palus 194, 3
Capulatorum schola 172, 27. 242, 24
Capulatorum scholae lucus euperius 171, 10
Capulatorum vicus 176, 23. 231, 10
Caput Africae 167, 1. 228, 25. 241. 21
Caput Armilustri 210, 11. 253, 29
Caput Bonis 105, 8
Caput Carinae 174, 17. 230, 4. 243, 3
Caput Gorgonis 215, 1. 255, 5
Caput Lynio 174, 22. 230, 3
Caput Minervae vicus 182, 6. 233, 32
Caput sacrae viae 171, 8
Caput Suburae 170, 26. 229, 9. 242, 10
Caput viae nouae 09, 25. 252, 29
Capitis canteri vicus 210, 19. 253, 12
ad Capita bubula 202, 22
Carcer 192, 22. 234, 29. 248, 9

INDEX

- Carcer C. Virorum* 201, 5 234, 26. 246, 12
 236, 12. 249, 2 *Castrense amphitheatrum*
Carinae 147, 15. 170, 21 148, 23
Carinae caput 174, 17. 230, *Castrum custodiae* 41, 15
 4. 243, 3 *Castrum praetorium* 36, 8.
Carmentis 4. 29. 59. 11, 23 37. 14
Carmentis habitaculi 144, *Castri praetoriani forma qua-*
 26. *templum* 185, 26. *drangula* 41, 10
 247, 2 *Castra Urbis Romae* 222, 8.
Carmentalis porta 33, 11. 269, 1
 59. 6. 144, 27. 184. 5. *Castra equitum singulorum*
 247, 32 220, 10 *Gentiana* 183,
Carmentale saxum 184, 2 18. 233, 25. 245, 31
Carmentis fanum 144, 27 *Gypsiana* 183, 18. 233,
Carnae deae templum 167, 10 26. 245, 31. *Leptica-*
Carsurae area 164, 22. 227, *riorum* 216, 6. 255, 13.
 28. 240, 28 *Misenatiū* 172, 24. 229,
Casa Romuli 204, 18. 250, 7. 242, 8. *Peregrina*
 16 168, 32. 169, 1. 228, 24.
Castia via 75, 4. 268, 27 241, 20. *praetoria* 177.
Casti schola 211, 21. 253, 21. 22. *Salicariorum* 220,
Castellum aquarum Marciae, 9. *Salgamariorum*
Iuliae, & Tepulae 17, 1 220, 8. *Tabellariorum*
Castoris aedes 195, 20. *aed-* 220, 6. *Vetera* 216, 7.
dicula 177, 17. 231, 20. 255. 16. *Victimariorū*
templum 206, 20. 236, 220. 7
 29. 251, 15 *Castus vicus* 182, 9. 233, 5
Castoris & Pollucis aedes *Caicarius vicus* 176, 27.
 142, 29. *signum* 17, 231, 15
 11. *templum* 14, 29 *Cautilinae domus* 206, 2
Castorum templum 184, 29 *Catularia porta* 124, 20

INDEX

- Catuli domus 178, 10. 244,
 16 206, 6. 250, 25
 Ceios vicus 209, 12. 252, 14
 Ceioniorum domus 206, 5.
 250, 27
 Censores olim via-um cura-
 tores 62, 31
 Cēfori vicus 213, 22. 254, 13
 Centumais domus 179, 6
 Centuriæ equitum 158, 14.
 159, 13
 Cereris aedes 207, 3. 251,
 20, Vetus aedes 206,
 28. 236, 30. aedicula
 177, 28. 231, 10. 207, 17.
 Area 188, 12; 248, 7. Vi-
 tus 206, 17. 237, 6
 Cereris & Iouis simulacrum
 185, 15.
 Cētionis 147; 20
 Cervoliensis 147, 16. 166, 14
 Cestius pons 266, 13
 Choragium summum 171, 1.
 228, 30. 242, 14
 Cicer. domus 206, 7. 250, 26
 Ciceronii domus auita 175,
 18. 230, 6. 243, 6
 Ciconiæ nixæ 194, 8. 249,
 Cilonis domus 210, 1. 252, 15
 Cimina aqua 217, 24. 267,
 21
 Cimina silua 77, 26
 Cimina via 77, 21. 268, 23
 Cimini colles et lacus 77, 23
 Cinciorum sepulcrum 205, 18
 Cippi pomerij 35, 11
 Circus Flaminius regio ix.
 194, 1. 235, 20. 248, 19
 Circus Maximus regio xi.
 206, 10. 236, 22. 251, 12
 Circi Urbis Romæ 256, 6.
 Alex. imp. 197, 17. 236,
 9. 249, 3. Anton. Caracal-
 li 164, 28. Aureliani cum
 obelisco 177, 9. Caij &
 Neronis 215, 30. Domi-
 tiae in pratis 216, 1. Fla-
 minius 197, 16. 235, 23.
 Floræ 180, 29. 231, 28.
 244, 33. Maximus 208;
 4. 236, 26. 251, 14. pro-
 pe portā Collinā 180, 27.
 Vaticanis 215, 32. intra-
 mus 208, 8
 Circi reliquiae 104, 13
 Cispinus mons 149, 16. 176, 5
 Clatræ & Apollinis tēplū
 179, 20. 231, 26. 244, 30
 Claudia aqua 217, 12. 267, 9
 Claudiae aquae castel 94, 21
 Claudia vel Clodia via 76, 1.
 1. 268, 13
 Claudius Imp. Urbis circumitū
 propagavit 42, 21

INDEX

- Claudij Caes. Aug. Lymphen* 173, 14. 229. 2. *arcus* 201, 11. *statua aurea* 189, 25. *templum* 167, 9 228, 18. 241, 13
Claudij Martialis porticus 171, 15
Clem. Caes. templum 218, 30
Cleopatrae Vnio 194, 22
Clitellae in Via Flamin. 71, 7
Clinus Capitolinus 184, 4. *foro proximus* 218, 13. *Publicij* 210, 10. *publicus* 178, 19. 210, 10. 253, 28. *Victoriae* 202, 21. *Vrbicus* 176, 10
Cloacae maximae emissariū 208, 25
Cloacinae aedícula 177, 21 231, 3
Clodia vel Claudia via 76, 1
Cloeliae virginis Vestalis equestris statua 190, 23
Clypeus Martis 191, 8
Cn. Octavij porticus corinthia duplex 196, 13. 235, 24. 248, 21 *statua* 190, 11
Cn. Pompeij domus 175, 16
Coelidis columna 193, 12. 247, 4. 194, 30. 249, 28
Coelidis columna Antoniana 201, 12. 249, 28
Codetanus capus 216, 9. 255, 11. 222, 18. 266, 23
Coelimontana porta 92, 2. 93, 8. 95, 11. *nunc S. Iohannis appellata* 95, 16. *eade* *Asinaria* 95, 19
Coelimontanus campus 170, 15. 228, 5. 241, 18. 222, 6
Coelimontium 149, 8
Coelimontium secunda Urbis regio 166, 1. 228, 14. 241, 11
Coeliolus 147, 15. 149, 1. 9. 166, 5. *seu Coeliolum* 228, 1. 241, 14
Coelius mons 147, 1. 166, 4. *prius Quirquetulannus* 124, 1. *a Coele Vibena dictus*, 27, 14. *sedes Tull. Hostilij regis* 26, 28. *a Tullo Hostilio Vrbi additus* 26, 23. *ab Anco Martio* 27, 2. *a Tarquinio Prisco* 27, 12. 51, 3
Coelij Balbini imp. domus 175, 24
Coelius Tuscus 147, 8. 28
Coenatiolonis 204, 13. 250
Cohortes Bracarum in Britannia 172, 20
Cohortes praetoriae Urbis Romae 220, 29. 269, 3. 37
Cohort. vig. 260, 30. 269, 6

INDEX

- Cohortes vigilum* iii. 179, 9. 232, 23. 245, 1. 209, 24. 252, 17
Cohortes vigilum v. 166, 20. 228, 8. 241, 21
Cohortes vigilum vi. 184, 2. 247, 11.
Cohortes vigilum vii. 214, 32. 255, 4
Cohortes vij. primorum vigilum 182, 22. 233, 32. 245, 22
Cohortis vij. vigilum stationes 176, 9. 230, 17. 243, 31
Cohortes urbanae 220, 31. 259, 4
Colasii pastoris vicus 209, 17. 252, 20
Colapeti vicus 252, 21
Collatia 78, 14
Collatina porta 78, 12. alias Pinciana ibid. 27
Collatina via 78. 12. 79, 29. 268, 8
Collis hortorum, seu hortulorum 194, 3. 153, 30.
Quirinalis 145, 10. *Viminalis* 176, 2
Colles Romae 141, 4. *munii olim extra urbis pomerium* 25, 11
Collina regio 160, 4
Collina porta, eiusque varia nomina 80, 5. 93, 9
Colossae 11. 268, 4
Colossi urbis Romae 268, 23
Colossus Apollinis 197, 14. 235, 25. *Apollinis Tuscanici* 204, 2. *Iouis opt. max.* 204, 22. 250, 18. *Martis* 194, 26. *Solis* 175, 14. 243, 21
Columna Coelidis 194, 30. 249, 27. 268, 5
Columna Coelidis Antoniniana 201, 12. 249, 28
Columna Coelidis Traiani imp. 193, 12. 247, 4
Columna C. Duilij 193, 7. *D. Iulij rostrata* 193, 11. 235, 11. *Columna index belli inferedi* 201, 16. 249, 9. *Lactaria* 208, 29. 237, 1. 251. 251. 23. *Maenia* 193, 8. *Magn. ludis secul.* 193, 9. 235, 11. 246, 24. *M. Ludij* 246, 25. *P. Mancini* 211, 30. *rostrata* 193, 10
Columnae lignae vicus 210, 24. 253, 19
Columnae Phrygiae 191, 9. 247, 19

Comitium

INDEX

- Comitium* 192, 18. 234, 29
Commodianae thermæ 165,
 4. 227, 21. 240. 24. 267,
 17
Commodiani horti 219, 24
Compitalitij ludi 161, 2
Computum Fabricij 218, 16
Compta Urbis Romæ 44, 4
Concordiæ aedicula ærea
 187, 20. 247, 12 templū
 174, 19. 229, 18. 243, 2.
 185, 6. 234, 18
Concordiæ Virilis delubrum
 171, 14. templum 171,
 14. 229, 7. 242, 7
Cōsentum deum aedes 219,
 13
Consædes 203, 28. 211, 6.
 250, 25. 253, 17 ara
 207, 26
Cons subtterranei aedes 207,
 8. 237, 3. 251, 22
Consuinus, vel Consinius vi-
cus 206, 17. 237, 4
Constantiæ templum 86, 32
Constantiana basilica 175,
 8. 26. 229, 32. 242, 32. 267
Constantinianæ thermæ
 267, 23
Constantinus Magnus præ-
torio castro exciso; orbem
ampliauit 46, 31. 55, 3
Constantini Aug. arcus 175,
 5. porticus 188, 5. 183, 5.
 233, 17. 245, 11. thermæ
 181, 8. 245, 11. equestris
 statua 189, 27
Constantini familiæ se-
cris illustre templum 86,
 30
Consularis Via 116, 29
Corinthia porticus Cn. Octa-
uij 235, 24. 248, 21. 196,
 13
Cornelia Via 118, 14. 268,
 24
Corneliæ Gracchorum ma-
tris statua 190, 25. 196, 25
Corneliorum domus 181, 29
Corneliorum Scipionum se-
pulcra 165, 14
ad Cornelia 173, 27
Corniculum op. 3, 16
Cornificij domus 210, 2. 252,
 18
Cornificæ aedes 254, 22. sta-
 tua 215, 25
Cornutus Tertullus Aemi-
liæ Viæ curator 74, 29
Corona quædam ciuica 143, 4
Corsuta op. 3, 15
Cortona op. 4, 15
Corui auis sepulcrum 105, 26
Cōsconius vicus 218, 15

INDEX

- S. Cosmae & Damiani basilica* 138, 14
Crabra aqua 217, 23. 267, 31
Crassidivitis vxor 105, 15. *domus* 178, 1. 244, 16
Crassioratoris 205. 32
Crypta Balbi 194, 6. 235, 22. 248, 23
Cupedinis forum 175, 23. 221, 29. 266, 17
Cuperius lucus Hostiliani 164, 13. 221, 14. 269, 19
Cuperius lucus scholae
Capulatorū 171, 10. 221, 15. 269, 20
Cuperius lucus Vestae 184, 17. 221, 8. 269, 13
Cupidinis statua 201. 8
Curatoris viarum 63, 7. 64. 17. 67, 10
Curatores regionū Urbis 161. 7. 164, 10. 166, 18. 170, 24. 174, 15. 176, 7. 179, 22. 181, 20. 184, 17. 194, 11. 202, 16. 206. 26. 209, 22. 210, 31. 214, 30. 220, 27. 228, 5. 13. 229, 29. 230. 29. 231, 13. 232, 6. 234, 2. 235, 13. 241, 7. 25. 242, 15. 243, 11. 244, 9. 245, 5. 246, 4. 248, 5. 249, 27. 251, 11. 252, 3. 23. 254, 8. 255, 5. 268, 28
Curia 191, 22. *Calabra* 191, 24. 235, 2. 247, 13.
Faucia, alias Saucia 219. 30. *Hostila* 148, 21
Hostila sub Veteribus 191, 23. 235, 7. 247, 11. *Octaviae* 196, 18. 200, 30. *Pöpeij* 200, 29. *Pompiliana* 191, 26. *Saliorum* 204, 14. *Tifata* 219, 28. *Titia* 219, 29
Curiae nouae proximae composito Fabricii 219, 26
Curiae veteres iij. Foriensis, Raptæ, Vellensis & Velitia 204, 9. 250, 28
Curia rii vicus 202, 24. 250
Currus seinges 190, 30
Curtia aqua 217, 13
Curtius lacus 184, 7. 234, 13. 246, 17
Curna porticus 219, 18
Custodiae castrum 41, 15
Cutylia op. 3. 16
Cyclopis antrum 166, 22. 228, 23. 241, 18
Cyclopis vicus 166, 23

INDEX

- Cyprius vicus* 173, 29 1. 194, 12. 202, 17. 204, 9. 206, 27. 209, 23. 210, 9. 214. 31. 220, 28. 228, 6. 14. 229, 30. 230, 30. 231, 14. 232, 7. 234, 3. 235, 14. 241, 8, 26. 242, 16. 243, 12. 244, 10. 245, 6. 246, 5. 248, 6. 249, 28. 250, 29, 251, 12, 252, 4. 24. 254, 9. 255, 6
- D*
- Dacicus ludus* 172, 23. 228 27. 242, 11
- S. Damiani basilica* 138, 14
- Damnata aqua* 218, 2. 267, 12
- Daphnidis balineum* 175, 28. 229, 26. 243, 7
- Decem tabernae* 179, 12. 232, 20. 245, 14
- Decianae thermae* 201, 15, 249, 6. 267, 22
- Delphini signum* 209, 21. 252, 11
- Delubrum Apollinis* 196, 19. 197, 6 *Cn. Domitij* 197, 2. 236, 11. 249, 1. *Iouis statoris* 197, 1. 248, 26. *Iunonis Sospitae* 204, 6. 250, 24. *Larum* 188, 19. 235, 8. *Minervae* 188, 18. 234. 24. 247 30. 204, 8. 250, 28.
- Palatii* 204, 7
- Delubra tria in Iouis opt. max. templo* 184, 20
- Denuntiatores regionū Urbis* 161, 7. 164, 11. 166, 19. 170, 25. 174, 16. 176, 8. 179, 23. 182, 21. 184, 1. 194, 12. 202, 17. 204, 9. 206, 27. 209, 23. 210, 9. 214. 31. 220, 28. 228, 6. 14. 229, 30. 230, 30. 231, 14. 232, 7. 234, 3. 235, 14. 241, 8, 26. 242, 16. 243, 12. 244, 10. 245, 6. 246, 5. 248, 6. 249, 28. 250, 29, 251, 12, 252, 4. 24. 254, 9. 255, 6
- Deorum nocētium templa extra orbem* 86, 23
- Diae Cornificae aedes* 254, 22. *Vide Cornifca*
- Diaeta Mammaeae* 202, 24. 250, 20
- Diaetae Mammaeae* 142, 31
- Dianae aedes* 195, 23. *aedicula in Coeliolo* 167, 2. 209, 13. *collis* 153, 2. *fanulacrum* 196, 1, 9. 203, 2. *statua* 195, 27. *templum* 152, 10. *templum commune* 210, 28. 253, 32. *Vicus* 209, 11. 252, 13
- Dianae suburbanae aedes* 215, 22
- Dianae Valerianae aedicula* 180, 2, 232, 12
- Didij Iuliani imp. sepulcrum* 95, 7

INDEX

- Diionis aedes* 203, 37. 251,
 2
Diocletianae thermae 267,
 21
Diocletiani imp. forum 180,
 30. 221. 26. 266, 14
*Diocletiani & Maximiani
 thermae* 181, 2. 232, 17.
 245, 10
Dionysij domus 206, 4. 250,
 24
Diribitorium 201, 3
Dis patris aedes 206, 26.
 236, 19. 251, 19
Dinae Corniscae statua 215,
 25. Vide Cornisca
Dillus Fidius in conc 244,
 26. Vide Fidius
Doliolum 210, 12. 253, 9.
Doliola 188, 22
Domitia via 120, 20
Domitiae circus in pratis
 216, 1. horti 216, 12
Domitiana via 107, 20
*Domitiani Augusti equus
 aeneus* 191, 1. 235, 12. 246
 15. domus 245, 3, 6.
 horrea 212, 26. 253, 11.
Naumachia 200, 24. se-
 pulcrum 98, 20
Domitii Athenobarbi forum
 221, 23. 266, 11
Domitij hortus 254, 24
Domitorum sepulcrum 202, 1
Domus aurea Neronis. 173,
 20. diui Tati 188, 21
Domus Urbis Romae 221, 5.
 268, 30. primae regionis
 165, 21. 228, 8. 241, 1. se-
 cundae 170, 13. 228, 15.
 241, 29. tertiae 173, 20.
 229, 32. 242, 19. quartae
 175, 9. 230, 32. 243, 14.
 quintae 178, 8, 231, 16.
 244, 12. sextae 181, 28.
 232, 27. 245, 8. septi-
 mae 183, 22. 234, 9. 246,
 1. viii. 193, 29. 248, 9.
 ix. 202, 8. 249, 31. x.
 205, 30. 251, 2. xi. 209,
 2. 252, 7. xii. 210, 4.
 252, 26. xiii. 212, 28.
 xiiii. 216, 15. 255, 10
Drusi Neronis arcus 165, 9.
 240, 25
Drusianus arcus 227, 23
Drusianus vicus 163, 28.
 227, 14, 240, 10
 E
Egeriae lucus 104, 26. 164.
 14. 221, 8
Elephas herbarius 191, 4.

INDEX

- 248, 1
*Emissarium cloacae max-
 imae in Tiberim* 208, 25
Emporium 211, 32. 253, 26
Ennij poetae domus 213, 15.
tumulus 106, 12
*Equa cernens quattuor saty-
 ros* 191, 3. 235, 1. 247, 27
Equiria 197, 15. 236, 6.
 249, 25
Equitum singulorum castra
 220, 10. 269, 10
Equus aeneus Domitiani
Augusti 191, 1. 235.
 12. 246, 15. *Traiani Au-*
gusti 191, 2. 247, 3
Equus C. Caesaris 190, 32
Equi aenei Tyridatis 183, 2.
 234, 1. 245, 26
Equi aenei Urbis Rom. 268,
 13
Equi eburnei Urbis Romae
 268, 15
Equi magni Urbis Romae
 268, 17
Eros Vicus 173, 31. 230, 12
Erycinae Veneris templum
 81, 27
Erynnarum templū 218, 29
Escaletum 218, 12
Esquilinae plures mōtes 149,
 18
Esquilina porta 90, 1. olim
Maecia dicta 93, 25. etiā
Labicana dicta & *Praene-*
stina 94, 7
Esquilina regio V. Urbis 176,
 1. 230, 7. 243, 24
Esquilinum forum 177, 11
Esquilinus campus 177, 14.
 212, 15. 230, 22. 244, 6.
 266, 19
Esquilinus lucus, 149, 21.
 176, 15. 221, 31. 244, 6
Esquilinus mons 149, 16.
 176, 5. *Urbi a Ser. Tullio*
adiectus 27, 12. 31, 1, 12
Etruriae pars Opice. 7. 21
Euentus boni aedes 195, 18.
signum 189, 20. *tēplum*
 249, 5
Euryleon Aeneae f. 9, 17
Europae porticus 196, 30
Excubitoria Urbis Romae
 249, 9
Exquilina regio 160, 3. *Vide*
Esquilina
 F
Fabaria porticus 211, 1. 253,
 19
Faberij porticus 211, 2
Faberij scribae domus 213,
 16
 v iij

INDEX

<i>Fabianus arcus</i>	193,2.	203,25	
234,32.246,21		<i>Felicitatis aedes</i>	177,12
<i>Fabij Cilonis domus</i>	210,1.	<i>Fenestralis porta</i>	126,24
252,15		<i>Ferentina porta</i>	97,15
<i>Fabij Maximi aerea equestris</i>		<i>Fescennium op.</i>	4,15
<i>statua</i>	190,15	<i>Ficulnea op.</i>	3,16
<i>Fabraria porticus</i>	253,19	<i>Ficulnensis Via</i>	86,8.268,9
<i>Fabricij compitum</i>	218,16	<i>Ficus ruminalis</i>	192,18.
<i>Fabrici vicus</i>	163,28.227,	188,25.234,18.246,	
18.240,17		22.247,21	
<i>Fabricius pons</i>	256,12	<i>Fides candida</i>	189,15.234,
<i>Factionum quattuor stabula</i>		14.247,2	
197,20.235,27.248,21		<i>Fidei aedes</i>	187,27. <i>aedi-</i>
<i>Fageus, seu fagutalis lacus</i>		<i>cula</i>	211,17. <i>templum</i>
176,14.230,24.244,		180,7.231,32.202,29.	
15.123,24.29.149,21.		250,21. <i>a Roma Aeneae</i>	
31.221,30		<i>nepte consecratum</i>	9,7
<i>Fagutalis mons</i>	176,7	<i>Fidei vicus</i>	253,5
<i>Fancia curia</i>	219,30	<i>dimi Filij aedes</i>	180,15.
<i>Faentina</i>	74,27	231,30.244,24. <i>aedi-</i>	
<i>Fauissae Capitolinae</i>	184,16	<i>cula</i>	211,27. <i>vicus</i>
<i>Faunus Aboriginum rex</i>	2,2	12.253,5	
<i>Fauni aedes</i>	215,20,254,	<i>Fidij semipatris aedes</i>	180,
18. <i>templum</i>	167,8.	16	
228,17.241,19		<i>Figlinae puriculae</i>	176,12
<i>Fausti balinea</i>	219,31	<i>Figutensis Via</i>	268,8
<i>Faustinae templum</i>	138,6.	<i>Filicelli basilica</i>	266,31
174,32.229,11.242,32		<i>Filidis insula</i>	249,23
<i>Faustulus</i>	15,3	<i>Flaminia, olim Flumentana,</i>	
<i>Faustuli tugurium</i>	204,19	<i>nunc Populi porta dicta</i>	61,8.
<i>Febris ara</i>	203,26.204,	<i>Flaminia regio</i>	74,31
20.250,20. <i>templum</i>		<i>Flaminia Via quae in ea</i>	69

INDEX

- 24.268,11
Flaminiae viae curator 70,
 20,31. *longitudo* 72,30
Flaminius circus 197,16.
 235,23
Flaminius circus regio ix.
 194,1.235,20.248,19
Flauī amphitheatrum 228,
 24. *domus* . 232,13
Flauia via 120,31.268,32
Flauiae gentis templū 245.5
Flauius vicus 179,11.
 232,29.
Florae aedes 195,21.207,
 26. *circus* 180,29.231,
 28.244,33. *signū* 184,
 30. *templum* 179,22.
 231,29.244,32. *Vicus*
 179,9.232,27
Floralia circus 244,32
Florelli seu Florelli basilica
 219,14.266,31
Flumēiana, al. Flaminia por-
ta 61,8
Fœcunditatis Poppaeae tem-
plum 219,7
Fons Lollianus 209,26. *Sci-*
pionum 201,20.235,30.
 249,18. *Silvani* 211,
 31.253,30
Fontinalis porta 112,3
Fortinarum campus 170,
 3.228,20
Foriensis curia 204,10
Fortinarum aedes 215,5.
campus 170,4. *lucus* 215,
 2. *Vide Furinarum*
Fornicata via 139,29.194,
Fornix Sertinj 193,6.208,
 28
Fortunae templum nouum
cum porticu 182,29.233,
 29.245.23. *thalamus*
 126,28. *Vicus* 182,17.
 233,15.210,253
Fortunae Auertentis tem-
plum 218,30
Fortunae Barbatae aedicula
 167,3. *templum* 218,22
Fortunae Benesperantis tem-
plum 218,29
Fortunae Blandae templum
 218.27
Fortunae bonae signum 189,
 21
Fortunae conuertentis tem-
plum 218,28
Fortunae dubiae aedicula
 211,18. *Vicus* 210,29.
 253,28
Fortunae equestris Vetus ae-
des 195,14.249,18. *eque-*
stris nouae templū 218,23
Fortunae fortis aedes 187,
 v iiii

INDEX

32. templum 215, 5. *Fortuna publica in colle* 244,
 255, 6 30
Fortuna horreorum Galbierorum 211, 12. 254, 3 *Fortunae publicae aedes in*
colle 232, 7. *statua* 180,
Fortunae liberae templum 24. *templum* 180, 11.
 180 8. 231, 31. 215, 3 232, 7
 255, 15 *Fortunae reducis templum*
Fortunae malae aedes 177, 180, 10, 232, 1. *Vicus*
 13. *ara* 177, 5 202, 29
Fortuna Mammosa 209, 19. *Fortuna respiciens* 204, 23.
Fortunae Mammosae aedi- 250, 30
cula 209, 14. 252, 30. *Fortunae respicientis Vicus*
Vicus 209, 16. 252, 19 202. 25. 250, 9
Fortunae Masculae templum *Fortunae Seiae aedicula*
 218, 21 277, 15. 231, 18. *templū*
Fortunae muliebris templū 180, 5. 245, 13
 98, 18. 218, 20 *Fortunae statae templū* 180,
Fortunae obsequentis aedicu- 9. 231, 32
la 164, 30. 187, 22. *Vic-* *Fortunae Viatorum templum*
cus 163, 31. 227, 10. 240, 164, 19. 228, 1. 241, 3
 12 *Fortunae Vicinae aedes* 203,
Fortunae parvae aedicula 31. 250, 10. *Vicus* 170,
 177, 16, 30. 266, 17. 180, 23. 229, 12
 19. 231, 9 *Fortunae Virginis templum*
Fortunae plebeiae templum 218, 19
 218, 24 *Fortunae Virilis aedes* 207,
Fortunae primigeniae aedes 14
 187, 28. *templum* 180, 13 *Fortunae Viscatae templum*
Fortunae pruinatae templum 218, 26
 218, 25 *Fortunarum Vicus* 179, 13.
Fortunae prosperae aedes 232, 31
 187, 31 *Fortunatus minor Vicus*

INDEX

173,30 230,17
Fortunati balinea 220,1
Forum Romanum regio viij.
 183,28.234,11.246,10
Fori Romani pars Urbis addi-
ta 22,29.25,19
Fora Urbis Romae 221,11.
 266,29
Fora viii. regionis 191,11
Forum Athenobarbi 200,
 25. *Archemorium* 183,
 17.234,3.245,28. *Ap-*
pij 104,27. *Aurelij*
 219,8. *Caedicij* 219,9.
Forum Cupedinis 175,23.
Diocletiani 180,30. *diui*
Nervae cum porticibus
 175,22. *Esquilini* 177,
 11. *Gallorum* 219,6.
Olitorium 208,9.237,12.
 251,23. *pistorium* 211,
 18.253,25. *Rusticorum*
 219,7. *Salustij* 180,29.
 232,3.244,27. *Syarii,*
Vel suarium 183,3.234,
 2.245,27. *Transitorium*
 174,22.175,20.229,
 24.243,6
Fossa Quiritium 29,32.30,
 1.32,14
Fregellae 194,10.218,10
Frumentarius vicus 210,

13.253,6
Fulvia basilica 219,16.
 267,9
Furi Camilli statua 190,4
Furinarum aedes 254,17.
campus 221,7. *lucus* 221,
 19.269,23.254,17.
Vide Forinarum

G

Gabij opp. 95,2
Gabina seu Gabinsae porta,
nunc S. Laurentij 88,1
Gabina via 88,2.95,2.
 268,7
Gaianarum vicus 214,26.
 254,16
Galbae imp. horti 117,8.
 216,13
Galbiana horrea 212,3
Galbianorum horreorū For-
tuna 211,12.254,3
Galli, sine Galliae area 164,
 18.227,25.240,24
Galli schola 172,28.229,5
Gallia via 268,29
Gallicabussa 174,23
Gallica, & Gallicana via
 120,30.268,20
Gallicus ludus 168,17
 228,4.241,17

INDEX

- Gallieni imp. arcus* 178, 3.
porticus 196, 29. *sepulcrum* 105, 22
ad Gallinas, Caesarum vil-
la 71, 18
ad Gallinas albas 179, 13.
 232, 21. 245, 15
Gallorū forum 219, 6. 221,
 27. 266, 15
Ganymedis lacus 183, 24.
 233, 25. 245, 20. *Vicus*
 182, 6. 233, 4
Gemini Vicus 213, 23. 254,
 14
Gemoniae scalae 210, 14.
 253, 18
Genij Larum aedicula 180,
 1. 232, 11
Genij liberorum aedicula
 180, 20. 232, 10
Genij Sangi sacellum 183,
 1. 233, 31. 245, 25
Gentiana castra 183, 18.
 233. 26. 245, 31
Gentianus Vicus 182, 11.
 233, 9
Germalus 142, 4. 188, 27
Germanica horrea 193, 27.
 247, 25
Germanicana, Victoria
 204, 1. 251, 1
Gotachorti 216, 15. 255, 12
Glaucia liberti Melioris se-
pulcrum 72, 18
Gorgoni caput 215, 1. 255, 5
Gordiani porticus 196, 28
Gordiani iunioris arcus 183,
 17. 233, 17. 245, 21
Gordiani minoris Vicus 182,
 7. 233, 5
Gracchus Viarū mēfor 64, 7
Graecostasis 192, 21. 246,
 26
Graecus Vicus 182, 31. 233,
 29
Gratiae lacus 165, 3. 227, 12
Gratiae aureae Velareae tri-
bus 170, 28. 228, 28
Gregorius II. pont. max. mu-
ros Urbis restituit 51, 16.
 55, 15
Grylli ballinea 220, 2
Gypsiana Vel Gypstiana ca-
stra 183, 18. 222, 11. 233,
 26. 245, 31
 H
Hadriani imp. priuata do-
mus 210, 3. 252, 19. *pons*
 113, 6. 116, 16. *sepul-*
crum 113, 5. 31. 114, 17.
 116, 16. 216, 12. *tem-*
plū 219, 9. *thermae* 201,
 14. 222, 17. 236, 3. 249,
 32

INDEX

- Hadrianus* l. pont. max. 2.251,30
Urbs moenia restituit 51, 16.55,15
Hadrian moles muniri a quo coepta 52,10.56,3
Halſia aqua alias *Halſetina* 217,10.267,15
Hasdrubalis imago 191,8
Herbarius vicus 182,13. 233,11
Herculeus riuus 217,22. 267,10
Herculis aduentus in Italiã 5,5
Herculis aedícula 160,11. 177,22.231,4. ara magna 207,25. sacellum 188,17. signa 189,9. 207,4. templũ *Via Latina* 218,21
Hercules Cubans 215,30. 255,9
Herculis Defensoris templũ 218,19
Herculis humi ſedentis ſignum 194,20
Herculis magni aedes 195, 4.235,28.248,24
Herculis Muſarum aedes 195,24
Hercules Oliuarius 236,27. 251,31. Eius aedes 207,
- Hercules* Siluanus, alias *Sul-*
lanus 177,6.244,3
Hercules Triumphalis 207, 32.236,25.251,14
Herculis tunicati ſignum 189,13
Herculis Victoris aedes 187, 12.247,32. templum 206,21.236,24
Herculis & *Silvani* aedes 211,12.253,29
Hermodori *Ephesij* decem tabularum interpretis ſtatua 190,26
Hierosolymorum ornamenta 174,26
Hippodromus 215,31,255, 14
Hirtii & *Pansae* conſulum ſepulcra 202,5
Honoris aedes 103,32.177, 10. aedícula 164,32. ara 81,31. pila 179,14. templum 81,29.
Honoris & *Virtutis* aedes *Mariana* 219,11. vicus 163,26.227,7.240,15
Horatia pila 184,8.246,31
Horatiae ſepulcrum 105,17
Horatii *Cocliis* ſtatua 190,1
Argiani 183,21.234, 4.245,29. *Aſiniani*

INDEX

- 192, 26. 209, 23. 252,
 26. *Caesaris dictatoris*
 111, 4. 216, 11. *Commo-*
diani 219, 24
Horti domitiae, al. Domitij
 216, 22. 254, 24. *Gal-*
bae imp. 117, 8. 216, 13.
Getae 216, 15. 255, 12,
Incullani 201, 6. 236, 13.
 249, 26. *Maecenatis*
 177, 18. 230, 17. 244, 1.
Mariani 219, 21. *Martia-*
lis 216, 14. 254, 25.
Plautiani, alias Planciani
alias Pallantiani 177,
 18. 230, 12. 243, 30.
Salustiani 154, 10.
 181, 1. 245, 8. *Scriuliani*
 219, 23. *Terentiani* 104,
 12. 165, 2. *Torquatiani*
 177, 21
Hortorum, vel hortulorum
collis 194, 3. 153, 30.
Horrea Urbis Romae 221, 1
Horrea Aniceti 212, 1. 253,
 17. *Agrippiana* 193, 28.
 247, 26. *Domitiani*
Aug. 212, 26. 253, 11.
Galbiana 212, 3. *Horreo-*
rum Galbianorum Fortu-
na 211, 12. 254, 3. *Ger-*
manica 193, 27. 247, 25.
Palatina 205, 11. *Seiana*
 210, 11. *Varguntei* 212,
 2. 254, 1
Horrea primae regionis vr-
bis 165, 19. 228, 9. 241,
 2. *secundae regiones* 170,
 11. 228. 16. 241, 30. *ter-*
tiae 173, 18. 229, 1. 242,
 20. *quartae* 175. 6. 230,
 1. 243, 15. *quintae* 178, 5.
 231, 17. 244, 14. vi. 181,
 32, 234, 28. 245, 245,
 9. vii. 183, 21. 234,
 1. 246, 2. viii. 193, 26.
 248, 11. ix. 202. 7. 250,
 1. x. 205, 10. 251, 7.
 xi 208, 32. 252, 3. xii.
 210, 2. 252. 30. xiii.
 211, 3. 254, 5. xiiii.
 216, 13. 255, 13
Hostilia curia 148, 21. 191,
 23. 235, 7. 247, 11
Hostiliani Cuperius lucus
 221, 14. 269, 19
Huiusque diei vicus 202,
 28. 250, 12
Hylernae aedicula 211, 19.
lucus 210, 24. 221, 6
Hymnologi domus 170, 9
 I
Ianiculensis pons 256, 11.

INDEX

- porta* 111,7. *Via* 168,30. *Ignis perennis* 185,17
Vicus 214,23. *alias Ianu-* *Ilex vetustiff.* in Vaticano
clensis 254,21 156,24
Ianiculus mons 213,22. *Ilia Vestalis gemellos enixa*
seu Iuniculum 144,13, 14,13
154,30.254,30.253, *Imperii Romani sedes* 202,
26, *Urbi adiectum* 28,4. 19,250,16
54,10 *Insula* 213,24.254,18
Ianiculum opp. 155,5 *Insula Phelidi, seu Filidis*
Iannualis porta 56,20. *alias* 249,23
Vents porta Palatii 58,2 *Insulae Urbis Romae* 221,6.
Ianus Aboriginum rex 2,1 268,29. *primae religio-*
Ianus Septimianus 112,19. *nis* 165,21.228,7.214,
215,24.255,8 9. *secundae* 170,13.241,
Ianibi frontis signū 194,23 27. *testiae* 173,18.229,
Iani Curiatij aedes 174,23 1.242,17. *iiii.* 230,
Iani Gemini templum aereū 31.243,13. *quintae*
185,21 178,8.231,15.244,11.
Iani signum 185,22. *teplū* *vi.* 182,1.232,25.245,7.
194,23.206,23.234,26. *vii.* 183,24.234,7.246,
246,29.248,31 6. *viii.* 193,29.235,15.
Iani templi fores aperiri so- 248,7, ix. 202,11.249,
litae in bello 57,27 29. *x.* 206,6.251,10.
Iano dicatae xij. arae 215, *xi.* 209,3.252,5. *xii.*
20.254,27 210,4.252,25. *xiii.* 213
Iani duo, mercatorum locus 18.254, 2. *xiiii.* 216,17.
188,6.235,17.246,23. 255,8
Superior & inferior 267, *S. Ioannis porta* 95,16
2. *quadrifrontes* 267,29 *Iosephi locus explicatur* 127,
Iapygia 2,25 27
Idaeae simulacrum & tem- *Iouis vide Iupiter,*
plum 203,23 *Isacum* 197,8.249,15

INDEX

- Isacum Metellianum* 167, 6
Isis Antenodora 252, 31.
seu Athenodora 206, 20
Isis & Serapis moneta 111,
urbis regio 170, 18. 228,
 22. 242, 4
Ipsipatricia 177, 7. 230,
 29. 244, 1
Isidis aedes 209, 10. 252,
 16. *aedicula* 171, 9.
 229, 24. 175, 4. 230, 27.
ara 164, 26. 227, 29.
 240, 32. *templum* 164,
 17. 227, 39. 241, 1. 211,
 4. 253, 27. *Vicus* 182,
 15. 233, 11
Isidis Aelianae area 164,
 20. 227, 26. 240. 26
Isidis Naumachinae aedes
 215, 18. 254, 20
Isidis & Serapidis templum
 195, 1
Isidis & Serapidis Monetae
templum 171, 12
Issa op. 3, 15
Italiae incolae primi 1, 8.
oppida a primis incolis ex-
structa 3, 11. 4, 14. *Italus*
rex 2, 3
Iugarius Vicus 59, 16. 184,
 9. 234, 19. 248, 5
Iulia aqua 217, 11. 267,
 19. *Iuliae aquae castellū*
 178, 1
Iulia basilica 191, 30. 266,
 28
Iulia porta 133, 24.
Iulia porticus 187, 30.
 246, 20
Iulia villa 72, 16
Iuliae gentis sacrarium
 219, 21
Iuliarum Caesaris amitae
& filiae sepulcra 202, 4
Iuliani imp. sepulcrum 95, 7
Iul. Caesaris pomerium pro-
tulit 34, 15. *quam partem*
orbi adiecerit 36, 11
Iulii Caesaris columna ro-
strata 193, 11, 235, 11.
domus 136, 31. *eque-*
stris statua 189, 23. *sta-*
tua in Insula 215, 24.
templum in foro 184, 27.
 234, 23. 246, 17
Iulius III. pont. max. villam
Iuliam ex aedificavit 72, 26
Iulus Iuliae gentis auctor
 13, 11
Iunia Via 85, 1
Iunii Bruti statua 189, 31
Iunii Senatoris domus 170, 7
ad Iunium secundum Tibe-
rim 184, 12

INDEX

- Iunonis aedes* 195, 25, 207, 236, 9. 248, 28.
 11. 235, 9. *aedicula* 207, *Iouis aedes* 215, 19. 254, 18.
 25, 237, 10. *delubrum* *aedicula* 180, 6. 232.
 184, 24. *signum* 189, 23. *campus* 219, 20.
 5. *simulacrum* 195, 31. 222, 10. *coenatio* 204,
statua 195, 28. *vicus* 13. 250, 30. *delubrum*
 176, 29. 231, 17. 182, 184, 23. *Nymphaeum*
 13. 233, 9. 183, 22. 233, 21. 245.
Iunonis Caprotinae templum 27. *signum aereum* 189,
 218, 12. 3. *signum ex aere Delia-*
Iunonis Iugae ara 188, 30. *co* 187, 20. *statua* 195,
Iunonis Iuliae aedicula 180, 30. *eburnea statua* 195,
 4. 232, 13. 5. *templum* 203, 5.
Iunonis Lucinae aedes 149, *Iouis Arbitratoris pentapy-*
 27. *aedicula* 175, 1. *lon* 204, 10. 250, 13
 230, 25. *lucus* 149, 32. *Iouis Capitolini, alias opt.*
 176, 18. 221, 2. *tem-* *max. templum cum tribus*
plum 176, 24. 230, 25. *delubris* 184, 20. 235, 3.
 244, 12. 247, 7.
Iunonis Matutae aedes 207, *Iouis Conservatoris sacellum*
 10. 251, 28. 207, 22
Iunonis Martialis templum *Iouis custodis aedes* 187, 19
 186, 28. 234, 25. *Iouis Elicii ara* 211, 9
Iunonis Monetae aedes 187, *Iouis Fagutalis sacellum* 177,
 17. 8. 3. *templum* 176, 22
Iunonis Sororiae aedes 174, *Iouis Feretrii templum* 184,
 24. 26. 235, 5
Iunonis Sospitae delubrum *Iouis imperatoris signum*
 204, 6. 250, 24. 189, 2. 247, 16
Iunonis reginae aedes 195, *Iouis Inuentoris ara* 207, 27
 22. *templum* 211, 2. 253, 22. *Iouis inuicti templum* 218, 32
Iupiter Pompeianus 197. 33. *Iouis Mariani templum* 218, 11

INDEX

- Iouis opt. max. colossus* 204,
 21. 210, 18
Iouis Pistoris ara 188, 31
Iouis Praedatoris templum
 218, 10
Iouis propugnatoris templum
 218, 10
Iouis propugnatoris templum
 203, 10
Iouis Pugnacis templi 218,
 9
Iouis sponsoris aedes 187, 25
Iouis statoris aedes 250, 14.
delubrum 197, 1. 248, 26.
templum 202, 28
Iouis Tonantis aedes 187,
 7. *signum* 187 9. 247, 8
Iouis victoris aedes 203, 26.
 250, 23. *templum* 218,
 31
Iouis Viminiei ara 151, 17
 177, 4. 230, 27. 244, 18.
lucus 176, 18. 221, 9. 269
 14. *templum* 176, 23. 230,
 10
Iouis vltoris p̄theum 194,
 19
Iustitiae templum 218, 27
Iustitiae Augusti templum
 219, 6
Inturnae aedes 195, 9. 216,
 2. 249, 12. *lucus* 192, 30,
Inuentatis vel Inuentutis
aedicula 175, 3. 187, 18.
 207, 27, 230, 23. 247, 31.
 L
Labicana porta 94, 7
Labicana via 90, 2. 168, 3
Laci Miliari vicus 210, 17.
 253, 10
Laci restituti vicus 214, 21.
 254, 10—
Laci telli vicus 209, 15.
 252, 18
Lactaria columna. 208, 29.
 237, 1. 251, 23
Lacus Curtius 184, 7. 234,
 13. 246, 17. *Pastoris* 173,
 16. 229, 3. 242, 22. *Serui-*
lius 220, 4
Lacus orbis Romanae 221, 4.
 268, 32. *primae urbis re-*
gionis 163, 16, 227, 29.
 240, 241, 29. *ii. regio-*
nis 170, 8. 228. 19. 241,
 32. *tertia* 173, 16. 229,
 3. 242, 23. *quarta* 175,
 1. 230, 3. 243, 17. *quinta*
 177, 30. 231, 17. 244, 13.
sexta 181, 29. 232, 26.
 245, 12. *septima* 183,
 24. 233, 25. 234, 7. 245,
 20,

INDEX

- 20.246,5 viij. 192, Latia Via 97,21
 30.248,12. ix. 201,18. Latiaris collis siue mons
 250.2. x. 251,6. xi. 145,22.178,15
 208,27.252,2. xii. Laticulensis Via 120,31.
 209,26.252,19. xiii. 268,30
 211,30.254,4. xiiij. 216. Latii primi incolae 1,8,2,
 7.255,12 27
 Lanatius vicus 170,21. Latina porta 97,6
 223,17 Vltior vicus Latina Via 97,6.268,2
 182,32.233,30 Latinus Aboriginum rex 1,
 Lanatarius campus 209, 26.2,2. Aeneam in im-
 21.252,14.222,1.266,25 perii societatem recipit 6,1
 Laocoontis statua 173,16 Latinus Aenae f. Latinorum
 Lapis Manalis 103,18. rex 13,22
 164,27 Latini regni sedes 6.11.
 Lapis pertusus 182,26. 137,9. successores 13,2
 234.6.246,1 Latini 6.9
 Larissa op. 4,16 Latinorum derivatio 1,26.
 Larium permarinum aedes reges 13,7. Vrbes
 195,17 6,13
 Larum delubrum 188,19. Latrinae publicae Urbis Ro-
 235,8. lucus 150,2. mae 268,22
 152,14. 221.25.202, Latonae delubrum 204,9.
 26. Sacellum 152,14. 250,29. simulacrum
 188,15. 246,16.204, 196,2
 4.250,15. templum Latonae puerperae simulacrū
 186,29.234,16 185,11
 Larum ruralium vicus 214, Lauacrū Agrippinae 177,
 25.254,23 29.231.1.244,4.
 Lata Via 139,10 Apollinis 201, 17.235,
 Laterani domus 170,3. 26.248,22
 228,7.241,19 Lauernae ara 126,9.

INDEX

- Loreti minoris Vicus* 210, 167, 5. 7. 176, 13. 230.
 22. 253, 15 23. 244, 11. ix. 194, 11. xiii.
Lotarius Vicus 182, 18. 11. 210, 19. xiii. 215, 2
 233, 14 *Ludus Aemilius* 191, 10.
Lotos a Romulo sata 175, 246, 19
 5. 243, 12 *Dacicus* 172, 23. 228,
Lucaria festa 84, 11 27. 242, 11. *Gallicus*
Luceres 158, 12. 23. 159, 1 168, 17. 228, 4. 241, 17.
Lucinae lucus 194, 16. 221, *Lepidi* 191, 10. *magnus*
 22. 269, 26. *templum* 171, 20. 228, 25. 242,
 244, 12 20. *Mamertinus* 172,
Lucinae Valerianae aedicu- 24. 228, 26. 242, 12.
la 174, 31. 230, 24 *Matutinus* 167, 18. 228, 3.
L. Roscii statua 190, 6 231, 16
L. Sylla primus pomerium *Ludi magni columna* 235,
urbis post Ser. Tullium pro- 13. 246, 24
tulit 33, 32. *quam partem* *Ludi compitaliū* 161, 2
auxerit 36, 5 *Ludi litterarii* 192, 24. 235,
L. Tarquiniū sedes 150, 18 4. 248, 13
Lucullani horti 201, 6. 236, *Ludi Urbis Romae* 268, 8
 13. 249, 26 *Lunae aedicula* 177, 25.
Lucus Cuperius scholae Ca- 231, 7. *lucus* 210, 19.
pulatorum 171, 10. *larum* 221, 21. 269, 25. *teplum*
 202, 26. *Petilius* 61, 174, 18. 229, 17. 242,
 32. 2. *Saturni* 206, 18. 30. *templum in Auenti-*
 237, 6. *Semelis minor* *no* 210, 26. 253, 30. *te-*
 206, 17. 236, 27. *Vene-* *plum aliud* 203, 4
ris Lubetinae 218, 17. *Vic-* *Lupa, meretrix* 15. 5
toriae vetus 236, 5 *Lupae praebentis pueris mā-*
Luci Urbis Romae 221, 7. *mas signum* 203, 8
 269, 12. *primae Urbis re-* *Lupanaria* 15, 8. 298, 31
gionis 164, 12. *secundae* *Lupercal* 204, 17. 251, 3
 x ij

INDEX

- Lupercal Virginis* 188, 228, 12.266, 20
 26.246, 22.247.22
Lupibalinea 220, 3 228, 25.242, 20
Integulae ad Iani templum Magni ludi columna 235,
 184, 14 13.246, 24
Lychnuchi 202, 31. Maior porta 90, 7.94, 20.
 250, 21 125, 23
Lymphæum Ti. Claudij Caes. Malae Fortunae aedes 177,
Aug. 173, 14.229, 2 13 ara 177, 5
Lynce caput 174, 22. Malum punicum 179, 11.
 M 232, 14.245, 2
Macella 11.268, 7 Mamertinus ludus 172,
Macellum Luvianum 178, 24.228, 26.242, 12
 4.230, 15.243, 28. ma- Mamertini balineum 165,
 gnum 170, 10.228, 21. 9.227, 18.240, 18. lacus
 241, 15 165, 4.227, 13
Macellum 193, 25, Mamiliaturre 137, 31.
 235, 10 170, 12
Macidii, vel Matidij basilica Mammaeae siue Mammaeae
 266, 26. 200, 26.249, basilica 267, 10.219, 17
 25 Mammaeae diaetae 142, 30
Macrobius locus obscurus ad Mammacam 250, 20
 58, 6 ad Mammam 202, 24
Maecenatis hortus 177, 18, Mamurci vicus 231, 26
 230, 17.244, 1 Mamuri statua plumbea
 Maecia porta 93, 25 180, 23, 232, 6.244, 29
Maenia columna 193, 8 Mamuri vicus 178, 18.
Magistri Viarum 161, 12. 244, 25.232, 30
 vicorum 160, 32 Mamurrae Formiani domus
 Magnae matris Idaeae tem- 170, 5
 plum 203, 23 Manadis lapis 103, 18.
Magnum forum 191, 12. 164, 27

INDEX

- Mancinus vicus* 182,17
 233,13
Mancini columna 211,30
Mancipes 121,21
Mancipes viarum 121,1
Maniae deae sacellum 215,
 19.254,28
Mª Manilii domus 175,21
Manlii Capitolini domus
 193,32
Mansiones Albanae 170,1.
 228,30.241,31
Manfuetus vicus 182,14.
 233,52
ad Manfuetos 182,25.245,31
Mappa aurea 210,16.253,15
Marcia aqua 216,29.267,7
Marciae aquae castellu 178,
 1. fistulae 38,14
Mariana basilica 200.27.
 266,29
Marciani basilica 249,26
Marcelli theatrum 200,11.
 236,10.248,29
M. Antonii domus 175,17
Marci & Veri arcus 183,
 26.233,19.245,25
Marci imp. nymphaeu 220,1
M. Lepidi bullata & praetex-
sata statua 190,18
M. Licinii Crassi diuitis do-
mus 178,1.244,16
M. Ludii columna 246,25
M. Parronis statua 204,1
Margaritaria vel Margarita-
riorum porticus 248,12.
 187,31
S. Mariae mons 151,8
templum 154,26
Mariani horti 219,22
Marii trophaea aurea 190,29
Marsyas 184,15
Martialis balinea 219,28.
campus 170,2.222,5.
 228,19.241,16. do-
mus 183,23.216,16.
 255,25, horti 216,14.
 254,25
Martinus v, papa Urbis mu-
ros restaurauit 52,20.55.
 25
Maris aedes 195,7. aedi-
cula 177,24.231,6. a-
ra 215,21. *campus* 236,
 14.249,10. *clypeus* 191,
 8. *colossus* 194,26. *si-*
gnum sudans 103,21
Martis extramuranei tem-
plum 103,7.164,20
Martis Quirini aedes 164.
 23.227,18.240,18
Martis Vltoris aedes 187,
 4.246,32
Martis & Mercurij simula-

INDEX

<i>crum</i>	185.14	<i>Mephiis lucus</i>	149.32.176.
<i>Martius campus</i>	194.4.		17.221.1
249.10.222.	17.266.	<i>Mephyla op.</i>	3.15
22. olim extra Urbē	34.	<i>Mercatorum locus</i>	188.6
29. Urbī quando additus			246.23
35.4		<i>Mercurii aqua</i>	104.17. ac-
<i>Marutium op.</i>	3.15	<i>des</i>	164.25.227.21.
<i>Materiaris vicus</i>	210.25.		240.20.211.11.253.25.
253.21		<i>aedicula</i>	174.30.230.
<i>Matidae basilica</i>	200.26		22.177.22.231.5.164
<i>Matris deum aedes</i>	250.22.		25.227.23.240.31. area
<i>templum</i>	203.23		164.23.227.23. tēplū
<i>Matronarū senaculū</i>	180.31		206.19.236.32. 251.
<i>Matidii basilica</i>	200.26		18
<i>Matutae aedes</i>	211.13.237.	<i>Mercurio locus sacer</i>	104.16
3. aedicula	180.13.232.	<i>Meta sudans</i>	174.21.230.
20. atrium	211.5		2.243.3
<i>Matutae matris aedes</i>	187.	<i>Metellianū Isaeum</i>	167.6
14.248.4		<i>Metelli aedes</i>	195.5.248.
<i>Matutinus ludus</i>	167.10.	28. porticus	196.16
228.3.241.16		<i>Metiae deae signum</i>	208.2
<i>Mauortianus lucus</i>	194.11.	<i>Mettiani Secundiani balineū</i>	
235.27.221.17.269.21			165.11.227.29.240.20
<i>Mauortii aedicula</i>	175.2.	<i>Mica aurea</i>	167.3.228.31
230.26			241.32
<i>Mausoleum Augusti</i>	201.19	<i>Miliarium aureum</i>	184.4.
<i>Maximus vicus</i>	179.17.		246.29
232.4		<i>Milliaria porticus</i>	180.20
<i>Mayles Aeneae f.</i>	9.24	<i>Milliariorum signum</i>	64.13
<i>Meleagricū</i>	194.9.249.12	<i>Milonis domus</i>	193.25
<i>Mensae oleariae</i>	269.11	<i>Mituius pons</i>	256.8
<i>Mentis aedes</i>	87.26	<i>Milvio pōi via Flaminia im-</i>	

INDEX

- posta* 70.30
Mimitia frumentaria 194. 176.25.230.28
 5.235.26.248.32
Mimitia vetus 194.4.235. Minervium 147.18.167.7.
 31.248.31 197.10.249.15
Minervae aedes 164.24. Minor vicus 182.10.233.6
 227.19.240.19.195.13. Minucia porta 124.27
 249.14.211.8.253.20. Minucia porticus 188.1
aedicula 171.8.229.23. Minucii ara, vel sacellū 124.
 180.7.232.24. atrium 30.219.22
 188.9.246.18. delu- Minucii Augurini statua
brum 184.23.188.18. 110.211.14
 247.30.234.24.204.8. Misenatum castra 172.24
 250.28. lucus vetus 229.7.242.8.269.3
 194.12.221.26.235.28. Monetae officina 187.17
ex ebore signum 194.21. Mons Coelius 147.2. Esqui-
statua 182.31. templum linus 149.16. Palat. 141.10
vetus 185.29.247.19. Montes Urbis Romae 141.4.
 234.20. vicus 176.18. 220.21
 231.5 Montium Urbis pascua &
Minervae captae aedicula nemora 157.16
 167.4 Montorius 155.11
Minervae caput vicus 182. Morges rex Italiae 3.4
 6.233.32 Mucia prata 216.17
Minervae Catulianae signum Mucii Scaevul. statua 190.2
 189.8 mucionis porta 58.18. eadē
Minerva Chalcidica 249.27 cum Trigonia 56.22
Minervae Chalcidicae tem- Mugiona porta 125.1
plum 194.31 Mulierū senat. 232.16.245.9
Minervae Flavianae templū Mullus Aeneae f. 9.24
 180.3.232.15.245.4 Mundiciei vicus 210.26.
Minerva Medica 244.19 253.22

INDEX

- Municipiorum stationes* 192, 48, 12. 55, 12. *pontem*
 23, 246, 31 *viae Salariae restituit* 82,
Muriae aedes 207, 7. 251, 15. *pontem Nomenta-*
 21. *facellum* 152. 28 *num restituit* 87, 2
Murcius mons 152. 28 *Nasicae porticus* 188, 2
Murus inclinatus 79, 27 *Nonalia* 54, 20. 213, 25
Muri Urbis ex lapide quadra *Nautalis porta* 110, 28
to 31, 20, *ex lateribus* 34, *Naumachiaa* 211, 17
 10. *Vetustate collabentes* *Naumachia Domi.* 200, 24
restitui 47, 8. 48, 1 *Naumachiae Urbis Romae*
Musarum aedicula 174, 28. 268, 9. 216, 4. 254, 21
 230, 20 *Nemesis simulacrum* 185,
Musarii noue statuæ 196, 3 30. *templum* 185,
Mustellarius vicus 145, 22 30. 247, 23
Mustellarius antiquus vicus *Neptuni aedes* 195, 16
 179, 18 236, 1. *ara* 197, 7. *ba-*
Mutatorium Caesaris 164, *silica* 219, 12. 266, 24.
 32. 227, 27. 240, 29 *signum* 197, 3. *tem-*
Mutialis collis siue mōs 145, *plum* 164, 29.
 20. 178, 16 249, 19
Mutini facellum 219, 23 *Neptuni equestris aedes*
 207, 8
- N
- Nacua porta* 190, 27. 225, *Nereidum signum* 197, 4
 16 *Nero imp. pomerium Urbis*
Naeniae portae vicus 209, *ampliauit* 44, 31. 54, 31
 19, 252, 24 *Neronis domus aurea cum*
Naenianemora 125, 22 *porticu* 173, 21
Naeniae deae facellum 86, *Neronianae thermae* 201,
 16. 177, 32 12. 222, 15. 236, 11.
Narses Urbis moenia refecit 249, 1
 156, 28
Nervae forum 175, 21. 221,

INDEX

18. *templum* 174, 21. 229, 25
Nicolaus v. pont. Urbis mu-
ros restituit 52, 5. 55. 24
Nixiorum deorum tria signa
 189, 18
Noimentana Via 85, 26. 86,
 6. 268, 8. *alias Ficul-*
nensis 86, 8
Noimentanus pons 87, 1
Nomentum 86, 7
Nonus Vicus 184, 14. 235,
 3
Nosocomion 216, 19
Nouae Viae 250, 17
Naua Via 138, 16. 152,
 14. 184, 6. 202, 18.
 234, 21
Noua Via alia 139, 1
Notati thermae 177, 25.
 222, 16
Notos Vicus 182, 8. 233, 6
sub Nouis 184, 11
Notus arcus 183, 19. 233,
 18. 245, 24
Notus Vicus 210, 21. 253,
 14. 235, 3. *citerior* 182,
 22. 233, 20. *Uterior*
 182, 19. 233, 17
Numa Pompilius Quirina-
lem collem Vrbe inclusit
 55, 29
Numae regia 136, 29. 146,
 10. 191, 26. 234, 14.
 246, 25. *sacrarium*
 196, 32. 207, 24. *Nu-*
mae sepulcrum 155, 21.
 216, 8. 255, 2
Numentana Via 81, 20
Numeriani imp. statua
 204, 23
Numicia Via 107. 13
Numicia porticus 188, 1
Numitor latinorum rex 13,
 32
Nymphae duae 201, 10
Nymphaea Urbis Romae 268,
 11
Nymphaeum Alexadri imp.
 177, 28, 230, 15. 243,
 29. *Marci imp.* 220,
 1. *Iouis* 183, 23. 233,
 21. 245, 27
 O
Obeliscus 177, 10: 215,
 31. *magnus in Insula*
 216, 3. *prognomone* 197,
 19
Obelisci duo in circummaxi-
mo 208, 5. 251, 19
Obelisci Urbis Romae 255,
 29. 201, 21

INDEX

- Octaviae curia* 200.30. *Orci aedes* 203.28
porticus 195.25.196.18. *Oruinium op.* 3.15
porticus bibliotheca 201. *Ostiensis via* 109.8.268.15
21 *Ostiensis porta, olim Trigemi*
Octavii arcus 204.15 *na, num S. Pauli dicta*
Odaeum 175.19.197.11. 109.8
211.16 *Ouile* 201.2
Oenotrus Lycaonis f. 2.18 *Pacis ara* 219.24. *tem-*
Oenotri successores 3.3 *plum* 174.25.229.9
Oenotria 2.28 *Pacis templum regio quarta*
Oenotrii 3.1 *urbis* 173.23.229.7.
Oenotriorum varia appella- 242.27
tio 3.5 *Paccius vicus* 179.13.232.
Offonii Tigillini balinea 220. 32
8 *Padi vicus* 202.23.250.7
Olympiadis thermae 177. *Paeti balinea* 220.6
24.230.32.244.5.267. *Palantium op.* 3.14. *corru-*
25 *pse Palatium* 5.2. *Eius*
Olympicorum annorum ini- *conditor* 5.2
tium 19.12 *Palatinus Graecorum dux in*
Olitorium forum 208.9. *Italiam* 4.28
237.12.251.23.221. *Palatina ara* 204.21.250.
19.222.18 22. *aula* 142.12. *re-*
sacrarium 223.62 *gio* 160.6
Olipiae 7.32 *Palatinae balineae* 204.13.
Olipimiana vel Opimii basi- *bibliothecae* 204.20.
lica 267.7.192.17 205.10.255.27
Opis area 188.11.248.7 *Palatinus mons* 141.10.
Opis & Saturni aedes 187. 202.16.266.14. *a*
3.346.27 *Graecis muniri coeptus*
Oppius mos 149.21.176.6 4.32. *a Romulo muni-*
tus 22.26.23.25.24.4

INDEX

- Palatium regio* x. 202. 15.
 250. 5
Palatium 141. 14. 20. 142.
 II
Palatii delubrum 204. 7
Palatii portae 56. 18. 29.
 57. 20. 58. 2. 133. 23
Pales dea 20. 3
Palilia 20. 1. 14
Palladis in Auentino aedes
 211. 8
Palladium 175. 20. 185. 17
Pallantiani 177. 20
Pallantis Claudii liberti sepulcrum 88. 30
Palloris aedes 231. 21. vi.
 cus 176. 20. 231. 7
Palus Caprea 194. 3
Pancratiana porta 111. 7
Pandana porta 129. 31
Pansae cos. sepulcrum 202.
 5
Pantheon 249. 23. *Iouis*
Vltoris 194. 19 *Miner-*
nae Medicae 176. 25.
 230. 28
Parcarum aedicula 207.
 18
Paridis Neronis liberti sepul-
crum 72. 14
Parilia 20. 2
Parthorum septem domus
 210. 5. 252. 13
Pascuarius campus 266.
 26
Pastores vicus 176. 27. 231.
 14
Pastoris lacus 173. 16. 229.
 3. 242. 22
Patinaria via 120. 29. 268.
 22
Patratilli vicus 214. 32.
 254. 29
Paullus II. pont. Romae mu-
ros refecit 52. 21. 55.
 28
Paullus III. & IIII. pont. Rom.
urbis moenia restituerunt
 52. 14. 25. 55. 31
S. Paulli porta 109. 10
Paulli Aemilii basilica 175.
 24. 229. 22. 243. 1.
 191. 29. 234. 25. 247.
 19
Paulli balinea 177. 26.
 181. 27. 232. 19. 245.
 12. *basilica in foro* 266.
 22. *Vetus basilica* 267.
 5. *Vicus* 214. 29. 254.
 26
Paullinus vicus 176. 26.
 231. 13

INDEX

- Pecuarius campus* 211, 19.
222, 2. 266, 26
- Pelasgi inter Aborigines re-*
lati 4, 10
- Pelasgorū origo* 3, 25. *ad-*
uentus in Italiam 3, 19.
7, 12. *interius in Italia*
4, 18. *oppida in Latio ex-*
tracta 4, 14
- Pelasgorum & Tyrrenorum*
nomina confusa 4, 22
- Poloponnesiacorum aduen-*
tus in Italiam 5, 12. *se-*
des 6, 17
- Penatium aedes* 142, 6
- Penatium denum templum*
185, 19. 234, 15, 246,
27
- Pentapylon Iouis Arbitra-*
toris 204, 10. 250, 13
- Peregrina castra* 168, 32.
169, 1. 228, 24. 241, 20.
269, 1
- S. Peregrini porta* 133, 25
- Peregrinus vicus* 182, 8.
233, 4
- Persii domus* 178, 5
- Pertusa porta* 133, 22
- Pertusus lacus* 233, 26
- Pertusus lapis* 182, 26.
234, 6. 246, 1
- Pescarius campus* 211, 19
- Petilius lucus* 61, 32. 176,
13. 230, 23. 244, 11. 221,
20. 269, 24
- Petilius maior lucus* 194,
14. 221, 28 235, 29. *Vi-*
de Poetilius
- S. Petri basilica* 119, 29.
120, 4. *Burgus* 113, 9.
mons 151, 7. *porta* 114,
21
- Petuscum* 218, 9
- Peucetii populi* 2, 25
- Peucetius Lycaonis f.* 2, 18.
24
- Phalerium op.* 4, 15
- Phaonius Neronis liberti su-*
burbanum 87, 5
- Phelidi insula* 249, 23
- Philidis insula* 202, 12.
249, 23
- Philippi Caes. Aug. thermae*
173, 8. 242, 20. *domus*
170, 1. 228, 28. 241, 23;
175, 22. *porticus* 196,
12. 235, 29. 248, 27
- Philippianae thermae* 267,
26
- Phrygiae columnae* 191, 29.
247, 19
- Phylidis nutricis Domitiani*
suburbanum 98, 20
- Piacularis porta* 124, 13

INDEX

- Picus Aboriginum rex* 2, 2
Pietatis aedes 207, 9. 237,
 2. 251, 27
Pila Honoris 179, 14. *Ho-*
ratia 184, 8. 246, 31.
Tiburtina 182, 24. 234,
 5. 245, 30
Pitaria area 164, 21. 227,
 27. 240, 27. 211, 8.
 254, 2
Pinciana porta eadem cum
Collatina 78, 27. 154, 16
Pincius Collis 154, 11
Pinciorum domus & fami-
lia 154, 11. 202, 10
Pisa op. 4, 14
Piscarium forum 191, 20.
 234, 27. 248, 3. 221,
 30. 266, 18
Piscarius vicus 182, 27.
 233, 25. 206, 19. 237, 8
Piscina publica, regio XII.
 209, 6. 252, 9
Piscinae publicae vicus 209,
 10. 252, 12
Piscinaria via 140, 8
Pistorium forum 211, 18.
 253. 25, 221, 20. 266,
 9
Pistrina urbis Romae 221, 2.
 269, 1. *primae regionis*
 165, 20. 228, 11. 241, 5.
- secundae* 170, 12. 228,
 18. 241. i. iii. 173, 19.
 229, 4. 242, 12. *quar-*
tae 175, 8. 230, 4. 243,
 18. *quintae* 178, 6. 231,
 19. 244, 16. *sextae* 181,
 27. 232, 30. 245, 13.
septimae 183, 20. 234,
 6. 246, 3. viii. 193,
 28. 248, 13. ix. 202,
 6. 250, 3. x. 205, 19.
 251, 8. xi. 209, 1.
 252, 4. xii. 210, 3.
 252, 32. xiii. 212,
 27. xiiii. 216, 14.
 255, 14
Pius II. muros Romanos re-
stituit 52. 21. 55, 27
Planciani horti 177, 19.
 230, 12. 243, 30
Platanon 210, 18. 253, 16
Platanorum lucus 210, 21
 221, 12. 269, 17
Plateae 136, 8
Plautiani horti 177, 19.
 243, 30
Plinilocus mendosus 129,
 20
Plinii Iunioris domus 178,
 6
Ploti vicus 214, 24. 254
 14

INDEX

- Poetilius lucus* 149, 26.
 269, 24. *Vide Petilius*
Pollucis aedícula 177, 18
Polyclesti balineum 192, 28
Pomerium quid, & unde dictum 21, 6. 29, 22. 11
Pomerium proferre quid 22, 8
Pomerium Urbis qui post Augustum adauxerint 42, 18
Pomerii cippi 35, 11. *proferendi ius penes quem* 26, 6
Termini non nisi augurum consilio mutari potuerunt 44, 15.
Urbis Romulo additi ambitus 22, 21
Pomonae vicus 182, 5. 233, 31
Pomonal 110, 17
Pompeia via 120, 20
Pompeiani domus 173, 14. 242, 11
Pompeii aedes 207, 4. 251, 17. *atrium* 196, 31. *curia* 200, 29
domus 175, 16. 230, 5. 243, 5
Porticus 196, 15
theatrum 200, 9. 236, 5. 249, 24
Pompiliana curia 191, 26
Pons Aeli, seu Hadriani 113, 6. 116, 16. *Viae Nomentanae* 87, 1. *Viae Salariae* 82, 13
Pontes Urbis Romae 256, 7
Pontici balinea 120, 4
Pontifices Romani qui Urbis moenia refecerunt 51, 12. 55, 15
Poplicolae in Velia domus 205, 31
Populi porta 61, 12
Porcia basilica 192, 14. 267, 3
Porphyrætica porticus 188, 3
Porta Capenæ prima Urbis regio 163, 16. 227, 3. 240, 3
Agonensis 80, 8
Asinaria 95, 20
Aurelia 61, 3. 113, 3
Camoena 99, 25
Capena 99, 15
Carmentalis 59, 6. 144, 27. 184, 5. 247,

INDEX

32

<i>Catularia</i>	124, 20	<i>Navalis</i>	110, 28
<i>Coeli montana</i>	95,	<i>Ostiensis</i>	109, 8
II		<i>Palatii Vetus</i>	58, 2
<i>Collatina</i>	78, 12	<i>Pancratiana</i>	111, 7
<i>Collina</i>	80, 5	<i>Pandana</i>	129, 31
<i>Esquilina</i>	90, 1	<i>Piacularis</i>	124, 13
<i>Fenestralis</i>	126, 24	<i>Pinciana</i>	78, 27. 154,
<i>Ferentina</i>	97, 15	16	
<i>Flaminia</i> 61, 8 <i>eadem</i>		<i>Populi</i>	61, 12
<i>Flumentana</i> , <i>ibid.</i>		<i>Portuensis</i>	110, 24
<i>Fontinalis</i>	112, 3	<i>Praenestina</i>	94, 12
<i>Gabina seu Gabiusa</i> 88,		<i>Querquetulana, vel Quer-</i>	
I		<i>quetularia</i>	123,
<i>Ianualis</i>	56, 20.	21	
<i>alias porta Vetus dicta</i>		<i>Quirinalis</i>	80, 8
58, 2		<i>Ratumena</i>	130, 13
<i>Ianiculensis</i>	111, 7	<i>Rauduscuda</i>	125,
<i>Labicana</i>	94, 7	26	
<i>Latina</i>	97, 6	<i>Romanula</i>	56, 29.
<i>Lauernalis</i>	126, 7	<i>eadem Romana ib.</i>	31
<i>Libitinenfis</i>	126,	<i>Salaria</i>	80, 9
12		<i>Salutaris</i>	130, 13
<i>Maecia</i>	93, 25	<i>S. Agnetis</i>	86, 5
<i>Maior</i>	90, 7. 94,	<i>S. Angeli</i>	133, 26
20		<i>S. Ioannis</i>	95, 16
<i>Minucia</i>	124, 27	<i>S. Laurentii</i>	88, 12
<i>Mucionis</i>	56, 18	<i>S. Paulli</i>	109, 10
<i>Mugiona</i>	125, 1	<i>S. Petri</i>	114, 21
<i>Nacina</i>	123, 16	<i>S. Sebastiani</i>	99, 27

INDEX

- Sanguelis* 125, 10. *Saturnia* 129, 31. *scelerata* 59, 27. *Septimiana* 112, 1. *Stercoraria* 131, 2. 184, 5. *Tarpeia* 60. 4. *Trigemina* 109, 11. 206, 28. 236, 26. 251, 26. *Trigonia* 56, 22. *Triumphalis* 127, 21. *Veientina* 60. 4. *Viminalis* 85. 26
Portae Transiberim 110, 24
Portae orbis Romae 44, 6. 56, 10. 60, 7. 269, 2. *quot hodie* 53. 11. 131. 12. *Urbis Leonianae* 133. 15
Portae Urbis, deinde *Iani templifores* *aperiri solitae* *tempore belli*, 57. 27
Portae Veteris Urbis nomen amiserunt 33. 10
Portarum Urbis Romae epilogus 131. 22
Porticus absidata 175. 9. 229. 28. 243. 8. *Ac-milia* 211. 21. *Agrip-pae* 196. 17. *Argonau-tarum* 196. 14. 249. 21. *Augusti* 187. 33. *Ca-pitolinae* 188. 4. *C.co-lumnarum* 219. 17. *Claudii Martialis* 171. 15. *Constantini* 183, 5. 188. 5. 233. 27. 245. 21. *Corinthia duplex* *Cn. Octavii* 196. 13. 235. 24. 248. 21. *curua* 219. 18. *Europae* 196. 30. *extra portam Osti-ensem* 110. 2. *Fabaria seu Faberii* 211. 1. 253. 19. *fori transitorii* 175. 20. *Gallieni* 196. 29. *Gordiani* 196. 28. *Iu-lia* 187, 30. 246. 20. *Liniae* 171. 13. 229. 6. 242. 25. 187. 32. 234. 31. *Margaritaria, seu Margaritariorum* 187. 31. 248. 12. *Metelli* 196. 16. *Milliaria* 180. 20. *Minucia* 188. 1, *Nasicae* 188. 2. *Octa-viae* 196. 18. *Philippi* 196. 12. 235. 29. 248. 27. *Popeii Magni* 196. 15. *Porphyretica* 188. 3. *Q. Catuli* 196. 11. *Quirini* 180. 19. *tem-pli Apollinis* 202. 32. 203. 31. *Traiani* 196. 27. 249. 19,
Porticus in certae regionis 219,

INDEX

- 219,14
Portuensis porta 110,24.
Via 110,24.268,28
Portumni aedes 207,1.236
 28.251,21,24. *aedes*
Vetus 207,6.251,18
Posterula porta 133,21
Postumia via 78,1
Postumus Silvius Latinorum
rex 13,13
Praeneste op. 153,16
Praenestina porta 94,12.
Via 90,1.268,5
Praetoria castra 177,22.
 269,2
Praetorianae cohortes 37,20
Praetorianorum castrorum
aedicula 40,12
Praetorium castrum 36,18.
 37,14. *a Constantino*
Magno eversum 41,1
Praetura praesentissima 171
 9.228,31.242.15
Prasina factio 197,22
Prata Bacchii 202,19.250,
 18 *Mucia* 216,17. *Quin-*
etia 216,18
Primigenius vicus 170,21.
 229,18
Priscilianus seu Priscillanae ba-
lineum 216,5.254,30
Procas Latinorum rex 13,31
Procopius Caesariensis 48,19
Procopij locus male intellec-
tus 36,26,42,4
Promethei lacus 165,18.
 227,29.240,29
Promethei secund. lacus 177,
 30.230,13.243,27
Propertij domus 178,4
Proserpinae aedes 206,29.
 236,31.251,21. *aedi-*
cula 177,29,231,11.
 207,29. *Vicus* 206,18.
 237,5
Provinciarum memoria 200,
 28.249,22
Publica area 211,7.253,32
Publicae thermae 267,28
Publicus clivus 150,18.
 210,10.253,28. *lacus*
 165.24.227,9. *lucus*
 215,3.221,7.255,1. *Vi-*
cus 178,20.232,26
Publicij antiquus vicus 206,
 23
Publij vicus 182,21.233,19
P. Iunij statua 190,9
Publius vicus 218,14
Pudicitiae patriciae aedes
 207,12. *sacellum* 188,
 16.247,30
Pudicitiae plebeiae aedes
 207,13

INDEX

- Puluerarius Vicus* 163, 25
 227, 16. 240, 14
Puteal Libonis 184, 6. 234,
 28. 246, 22.
Putealium Vicus 182, 11.
 233, 7
Puticuli Figlinae 176, 12
 Q
Quadrans 152, 17
Quadrata Roma 202, 18.
 250. 13
Quadrati Vicus 213, 27.
 254, 18
Quaestorum schola 172, 26.
 229, 4. 242, 23
Quattuor Viri Viarum curā-
darum 63, 2. 64, 17
Querquetulana porta 123,
 21. seu *Querquetularia*
 88, 6. 123, 21
Querquetulanum sacellum
 150, 2. 123, 28. seu
Querquetularium 177, 2
Querquetulanus mons 124,
 2. 148, 4. 166, 4
Querquetularius lucus 176,
 16. 221, 13. 269, 8
Quietis aedes 177, 8
Quinctia Via 85, 1. 268,
 19. eadem quibusdam
 cum *Nomentana Visa*,
 85, 10
Quinctia prata 216, 18
Q. Attae sepulcrum 95, 5
Q. Caecilii sepulcrum 105, 19
Q. Catuli porticus 196, 11
Q. Lutatii Catuli domus
 178, 10. 244, 16
Q. Maenii domus 192, 14
Q. Marcius Thermus viae
Flaminiae curator 70, 20
Q. Marcii Tremuli statua
equestris togata 190, 12
Quirinalis collis sive mons
 145, 10. *Agonius dictus*
 80, 10. 178, 14. *a Romu-*
lo munitus 24, 19. in-
clusus pomerio 26, 10.
 55, 30
Quirinalem quis Vrbi addi-
derit, variae sententiae
 31, 3
Quirinalis porta 80, 8
Quirini fanum 145, 15. por-
ticus 180, 19. *sacel-*
lum 180, 18. *statua*
 180, 22. 232, 9. 244,
 31. *templum* 203, 7.
templum cum porticu
 180, 1. 232, 11. 244,
 32. *templum in foro* 185,
 20. *templum nouum* 183,
 2. 233, 30. 245, 24. *Vi-*
cus 179, 10. 232, 28

INDEX

Quiritium fossa 29, 32, 30.
32, 14

R

Raciliani maioris vicus

214, 21, 254, 19

Raciliani minoris vicus 214,

22, 254, 20

Radicaria area 209, 17.

252, 28

Ramnenses 158, 11, 28

Rapta curia 204, 11

Ratumena porta 130, 13

Rauduscula porta 215, 26

Raudusculanae portae vicus

252, 23

Recta via 139, 23, 194, 8

Regio quid 163, 9

Regiones Urbis Romae 44,

4, 158, 4, 161, 14, 220,

23

Regio prima Urbis Porta Ca-

pena 163, 15, 227, 3, 240

3. *Eius ambitus* 165, 23.

228, 12, 241, 6.

Regio Urbis secunda Coeli-

montium 166, 1, 228, 14.

241, 11. *Eius ambitus*

170, 14, 228, 20, 242, 2

Regio iii. Isis & Serapis mo-

neta 170, 18, 228, 22, 242,

4. *Eius ambitus* 173, 19.

229, 5, 242, 24

Regio iii. Via sacra seu Tem-

plum pacis 173, 23, 229,

7, 242, 27. *Eius ambitus*

175, 27, 230, 5, 243, 19

Regio v. Esquilina 176, 1.

230, 7, 243, 24. *Eius am-*

bitus 178, 9, 231, 20, 244.

Regio vi. Alta semita 178,

12, 231, 23, 244, 21. *Eius*

ambitus 182, 2, 232, 31.

245, 24

Regio vii. Via lata 182, 4.

233, 1, 245, 28. *Eius am-*

bitus 183, 25, 234, 8, 246

Regio viii. Forum Romanū

183, 28, 234, 11, 246, 10.

Eius ambitus 193, 30.

248, 14

Regio ix. Circus Flaminius

194, 1, 235, 20, 248, 19.

• *Eius amb.* 202, 13, 250, 1

Regio x. Palatiū 202, 15.

250, 5. *Eius ambitus* 206,

7, 251, 9

Regio xi. circus Maxi. 206,

10, 236, 22, 251, 12.

Eius ambitus 209, 4, 252,

5

Regio xii. Piscina publica

209, 6, 252, 9. *Eius*

INDEX

247, 15
Romae Veteris portae 22,
 20.23.10.33,9 *incolae*
 26,1
Romae templum 174,29.
 220,12.242,30
Romanae Viae extra Urbem
 62,11
Rom. agri partes tres 138,9
Romanum forum 191,12.
 221,12.266,30
Romanula porta 56,29
Romula arbor 15,28
Romulus mons 141,11.
 202,16
Romulus Aeneae f. 9,17.
 10,17.11,2,9. *Aeneae*
nepos 11,22. *Latinif.*
 10,3,7.11,16. *Martius*
& Aemiliae f. 11,19.
Agrippae f. Latinorū rex
 13,29. *quisnam Urbis*
conditor 10,5.25.12,20
Romulus Romam indigitavit
 17,5. *pomerium Urbis ad-*
didit 22,19
Romulus & Remus cur ita
appellati 15,22
Romuli & Remi infantium
sub lupa statua 189,28
Romuli ortus fabulos. 11,27
Romuli casa 204,18.250,

16. *sedes* 141,11. *se-*
pulcrum 188,23. *templū*
 185,20.246,28
Romus Aeneae f. 9,15,17,
 24. *Aescanij f.* 10,13.
Emathionis f. 10,15.
Iouis f. 7,9. *Itali f.* 10,
 10. *Latini f.* 10,3,7.
Latinorum tyrannus 10,
 21. *Ulixis f.* 8,16
Rostra pop. Rom. noua 192.
 20.234,13.246,12
Rostra pop. Rom. Vetera 192,
 19.234,13.246,12
Rostrata columna 193,10
Rostratae Vicus 213,24.
 254,15
Rubiginis aedes 177,5. *lu-*
cus 176,19.221,3
Rudisculanae portae Vicus
 209,18.252,22
Rumae matris aedicula 187
 23.235,10
Rumen 15,24
Ruminalis arbor 15,30
Ruminalis ficus 188,
 25. 192,18. 234,18.
 246,22.247,21
Rupes Tarpeia 184,2
Ruffata factio 197,22
Rusticorum forum 219,7.
 221,28.266,16

INDEX

- Sabatina aqua* 217, 24.
 267, 22
Sabini domus 181, 32
 245, 7
Sacellum genij Sangi 183, 1.
 233, 31. 245, 25. *Her-*
culis 188, 17. *Iouis cō-*
servatoris 207, 22. *Iouis*
Fagutalis 177, 3. *Larū*
 188, 15. 246, 16. *Larū*
in Velia 204, 4. 250, 15.
Maniae deae 215, 19.
 254, 28. *Minucii* 219,
 22. *Mutini* 219, 23. *deae*
Naeniae 177, 22. *Pudi-*
citiae patriciae 188, 16
 247, 30. *Querqueula-*
rium 177, 2. *Quirini*
 180, 18. *deae Strennuae*
 175, 13. 229, 32. 243,
 2. *Sumani* 188, 14.
Volupiae 204, 5
Sacer mons 153, 13
Sacra via 136, 1. 173, 26.
 229, 21. 242, 31
Sacrae viae caput 147,
 20. 171, 8
Sacrauienses 137, 25
Sacrarium gentis Iuliae
 219, 21. *Numae*
 196, 32. 207, 24. *Ope-*
consuae 191, 26. *sa-*
liorum 204, 15. *sa-*
turni 207, 21. 237, 6
sacriporticus, alias sacripor-
tus 175, 7. 229, 23.
 243, 4
saginalis porta 125, 12
salaria porta 80, 9
salaria via 80, 5. 81. 10.
 268, 10
salariae viae pons 82, 13
salgamariorum castra 220.
 8. 269, 7
salicarium castra 220,
 6. 269, 9
salinae 206, 29. 236, 25.
 251, 27
saliorum curia 204, 14.
sacrarium 146, 4
saliorum Palatinorum sa-
crarium 204, 15
salustiani hortii 154, 10.
 181, 1. 245, 8
salustii domus 181,
 31. *forum* 180, 29. 232,
 3. 244, 27. 221, 31. 266,
 19
salutaris collis seu mons
 145, 19. 178, 15. *lacus*
 165, 5. 227, 14. *porta*
 130, 13. *Ticus* 202,
 26. 250, 10. 214, 28

INDEX

254,25		Saturnia porta	129,31
salutis aedes	130,30.	Saturnius mons	143,28
174,26.187,23.		144,6,23.183,30	
templum in colle Quirinali		Saturnus Aboriginum rex	
179,16.231,28.244,		2,1	
26.	templum aliud	Saturnia aedes	144,18.
180,6.231,30		ad-	
Vicus 179,15.232,2		dicula	180,5.232,22.
samarium spoliū	167,4.	ara	185,31.235,14.
228,2.241,15		247,16.	ara noua 188,
Sanci Vicus	182,12.	29.	ara vetus 188,28.
233,10		247,24.	area 188,13.
sancta area	207,19.	lucus	206,18.237,6.
237,7		221,23.	aerarium 207,
Sanctus lacus	165,21,	21.237,6.	templum 185,
227,30		31.234,22	
Sanctus Vicus	206,22.	Sauia curia	219,30
237,11		Saufei Vicus	214,22.
sandaliarius Apollo	175,	254,31	
18.229,30.243,17		Sauri statua	196,22
sandaliarius Vicus	173,	Satyrī quattuor	201,10
32.230,18		Saxum Carmentale	184,2
Sangi aedicula	180,6.	Saxa rubra, locus in Via Fla-	
232,15.	Vicus 233,	minia	72,11
10		scalae annulariae	184,
Sangi Fidoni aedicula	171,	10.	Gemoniae 210,
19.229,22		14.253,18	
Sangi genii sacellum	183,1.	scelerata porta	59,
233,31.245,25		27	
sanqualis porta	125,8	sceleratus campus	178,
Saturnia opp.	4,15.	17	
144,8,20.155,5		sceleratus Vicus	173,29

INDEX

- 230, 11
Scipionis Africani domus 136, 7
 193, 24. *Statua* 190, 16
Scipionis Asiatici chlamydata et crepidata statua 197, 17
Scipionum fons 201, 20.
 235, 30. 249, 18. *monumenta* 105, 31
Scipionis vicus 182, 12.
 233, 8
Schola Capulorum 172,
 27. 242, 24. *Cassii* 211,
 21. 253, 21. *Galli* 172,
 28. 229, 5. *porticus Octaviae* 196, 18. 201, 8.
Quaestorum 172, 26.
 229, 4. 242, 23. *Xanthia* 192, 25. 234, 29
S. Sebastiani porta 99, 27
Secretarium pop. Rom. 175,
 27
Sedes imperij Romani 202,
 19, 250, 16
Segestae signum 208, 1
Seiana horrea 220, 11
Seius vicus 176, 21. 231, 8
Sellarius vicus 182, 14.
 233, 10
semelis lacus minor 206, 17
 236, 27. 221, 24
Semitae 136, 7
Sempronia basilica 192,
 15. 222, 7
Sempronia via 78, 1
Sēpronius Tuditanus 98, 25
Senacula Urbis Romae
 255, 18
Cenaculum ad portam Capenam 164, 30. *aureum*
 191, 28. 234, 27. 246,
 30. *matronarum* 180.
 31. 232, 16. 245, 9. *Ubi*
magistratus deliberabat
 185, 6
S. P. Q. R. Urbis moenia col-
labentia refecit 48, 7.
 55, 7
Senecae balinea 219, 29.
domus 206, 4
Septa Agrippiana 200, 32.
 249, 21. *Trigaria* 201,
 1. 249, 24. 236, 15
Septem Parthorum domus
 170, 2. 228, 7. 210, 5.
 252, 13
Septimiana aqua 217, 24.
 267, 24. *area* 215, 18.
 255, 7. *porta* 112, 1
Septimianae thermae 216,
 1. 267, 24

INDEX

- Septimianus Ianus* 113, 29
Septimius 176, 6
Septimii Seueri arcus 175, 4
Septimontinus dies 140, 18
Septizonium Seueri 99, 32.
 102, 25, 205, 17, 250,
 31, 252, 27
Septizonium vetus 210, 1.
 250, 31
Sepulcrum Augusti 201,
 19, 249, 20. C. Cestii
 211, 28. C. Publicii Bi-
 buli 193, 14. Cinciorii
 205, 18. disi Tatii 211,
 6, 253, 31. Domitiorii
 202, 1. Hadriani imp.
 216, 12. Numae regis
 216, 8, 255, 2. St. Cae-
 cilii poetae 216, 10
Sepulcra Viae Aureliae 117,
 10. Viae Flaminiae 71,
 16. in campo Martio
 202, 2. primae regionis
 165, 13
Serapidis aedicula 171, 18.
 229, 21. 177, 26. 231,
 8. templum 164, 18.
 227, 31, 241, 2. 179,
 18
Serapium 197, 9. 249, 14
Serapium templum 179, 18.
 231, 31, 244, 28
Sergi Vicus 214, 23, 254,
 13
Sertinii fornix 193, 6, 208,
 28
Seruiliani horti 219, 23
Seruilius lacus 220, 4
Seruiliorum sepulcra 165, 16
Ser. Tullius pomerium Urbis
 protulit Viminali & Es-
 quilino adiecto 30, 14.
 54, 17. muro sex colles
 complexus est 31, 24. po-
 pulum in 4. tribus dimisit
 31, 25
Ser. Tullii domus 178, 9.
 205, 30. regia 177, 13.
 230, 18, 244, 2. sedes
 150, 17. statua lignea
 207, 14
Setiae signum 208, 1
Setina aqua 218, 3
Setina Via 107, 13, 268, 18
Seueriana aqua 178, 1, 267,
 25
Seuerianae thermae 165, 5:
 227, 22, 240, 23, 267, 18
Seueri imp. balinea 220, 5.
sepulcrum 105, 23. *Septi-*
zonium 205, 17, 250, 31.
 252, 27
Seueri & M. Antonini ar-
cus 193, 5

INDEX

- Sex. Lucei Vicus* 214, 30. 231, 9
 254, 27
Sibyllarum trium statuae
 190, 22
Sibyllini libri 184, 24
Sicciana statua 215, 23.
 255, 1
Siccianae statuae vicus 213,
 26. 254, 17
Sicilia in Palatio 202, 23
Sicini, al. Sicimini basilica
 267, 1. 219, 15. 177, 12
Siculus rex Italiae 3, 4
Siculi indigenae Latii 1, 8
Sigillarius minor vicus 182,
 15
Signi salientis vicus 209,
 14. 252, 16
Signa & statuae deorum in
Viii. regiones 189, 1
Signa orbis Romae 268. 18
Silices ad sternendas vias
 64, 1
Siluii cur dicti Albani reges
 13, 16
Siluanus aedes 211, 10. 253,
 24. aedicula 177, 19.
 231, 1. 180, 9. 232, 16.
fons 211, 31. 253, 30.
signum 185, 32. tem-
 plum 176, 27. 230, 30.
 244, 2. vicus 176, 22.
simi publici vicus 214, 31.
 254, 28
Simulacra in Concordiae tē-
plo 185, 9
Simulacra in Viii. regione
 189, 22
Solarius vicus 182, 16.
 233, 14
Solis aedes 207, 21. aedi-
 cula 207, 28. colossus
 175, 14. templum 174,
 17. 229, 16. 242, 30.
 182, 27. 233, 24. 245,
 30. vicus 182, 10.
 233, 8
Solis Alagabali templum
 203, 5
Sororium tigillum 174, 20.
 230, 1. 243, 20
Spelunca Caci 210, 17
Spes Vetus 176, 14
Spei aedes 207, 17. aedi-
 cula 174, 29. 230, 21.
 180, 5. 232, 14. area
 164, 17. 227, 24. 240,
 23. lacus 165, 2. 227,
 11. templum novum
 182, 26. 233, 28. 245, 22
Spei bonae aedicula 171, 17.
 229, 20
Spei maioris vicus 182, 18.

INDEX

- 233, 16
Spolium Samarium 167, 4.
 228, 2. 241, 15
Sp. Cassii Viscellini domus
 175, 13
Sp. Nautii statua 190, 7
Stabula quattuor factionum
 197, 20. 235, 27. 248.
 21
Stadia 197. 18. 236, 7
 268, 10
Stadiata porticus 219, 16
Stadius publicus 216, 2.
 255, 2
Statae matris signū 189, 17
Statii Coecili sepulcrū 155,
 22
Statili balnea 219, 27
Statili Tauri amphitheatrū
 148, 23. 200, 23. 236,
 8. 249, 6. *theatrum in*
palatio 204, 7
Stationes cohort. vii. vigilū
 176, 9. 230, 17. 243, 31
Stationes municipiorū 192,
 23. 246, 31
Statua equestris M. Antoni-
ni imp. 167, 8
Statuae Siccianae vicus 213,
 26. 254, 17
Statuae Valerianae vicus
 214. 26. 254. 24
Statuae Veneris vicus 182.
 23. 233. 21
Stellae poetae domus 170, 8,
stercoraria porta 131, 2.
 184, 5
stipem ubi petere solebant
tenuēs 110, 8
strabonis locus explicatus
 85, 32
streniae sacellum 147, 20
strennuae deae sacellū 175.
 13. 229. 32. 243. 2
struttorum vicus 170. 26.
 229. 15
suarium forum 183. 3. 234.
 2. 245. 27. 221. 24. 266.
 12
sublicius pons 266. 15
subura 147. 21. 148. 27.
 166. 7. 228. 9
suburae caput 170. 27.
 229. 9. 242. 10
Suburana regio 160. 1
Suburana via 140. 8
Suburanenses 137. 25
Sucusanus pagus 147. 26
Sucusanus vicus 176. 16.
 231. 3
Sudans lacus 165. 22. 227.
 7
sugillarius minor vicus
 233. 13

INDEX

- Sullae Felicis dictatoris aenea statua* 190, 21. *mu-*
rea equestris statua 190,
 20. *sepulcrum* 202, 3
Sulpici citerioris vicus 163,
 30. 227, 13. 240, 13
Sulpici vltterioris vicus 163,
 29. 227, 15. 240, 11
Summa Velia 202, 21. 250,
 29
Summani aedes 206, 26.
facellum 188, 14
Sune op. 3, 14
Sutorium atrium 219, 20
Syariũ fo. 183, 3. 234, 2. 245
 , 27. 221, 24. 266, 12
Syriacae thermae 267, 16
 T
Tabellarius vicus 182, 16.
 233, 12
Tabellariorum castra 220,
 6. 269, 4
Tabernae tres Appiae 104,
 28. *argentariae nouae*
septem, alias quinque
 192, 27. *bibliopolarum*
Argiletanae 208, 24.
Caediciae 104, 24. 165,
 3. *decem* 179, 12. 232,
 20. 245, 14. *tres* 176,
 12. 230, 20. 244, 10
Tabernola 176, 11
Tabulae Urbis Romae
 268, 18
Tabularum aenearum publi-
carum tria millia 191, 9
Tanaquildis lana, colus, &
fusus 180, 6
Tarchetius Albanorum rex
 11, 29
Tarpeia porta 60, 4
Tarpeia rupes 184, 2
Tarpeius mons 143, 28. 144,
 2. 183, 30 *Urbi additus*
 55, 22
Tarquinius Priscus Coe-
lium montem Urbi addi-
dit 27, 14. *moenia Ro-*
mae incepit 30, 37. 54,
 12
Tarquiniĩ Prisci aedes 138,
 26
Tarquinius Superbus Urbem
aggere munisi 31, 27. 54,
 20
Tarquiniĩ Superbi aggeres
 176, 9. *domus* 193, 30
Tastaria horae 243, 19.
Vide Testaria
Tati aedes 211, 7. 253, 18.
domus 188, 21. *sepul-*
crum 211, 6. 253, 31
Tatienses 158, 10. 30
Tauri simulacrum acreum

INDEX

- 191, 5
Tellenae op. 3, 16
Telluris templum 174, 15.
 229, 15. 242, 29. 175, 14
Tempestat's aedes 103, 32.
 164, 26. 227, 20. 240,
 21
Templum Pacis regio quar-
ta Urbis 173, 23. 229, 7.
 242, 27
Templum sphaericū 86, 28
Templa primae Urbis regio-
nis 164, 16. 227, 30.
 241, 1. *regionis secun-*
dae 167, 6. 228, 16. 241.
 13. *quartae* 174, 24.
 229, 9. 242, 29. *quin-*
tae 176, 22. *sextae re-*
gionis 179, 15. 231, 29.
 244, 26. *septimae* 182,
 27, 233. 28. 245, 22.
octavae 184, 19. 234,
 17. ix. 194, 18. x.
 202, 27. xi. 206, 19.
 xiii. 210, 25. xiiii. 215,
 5. *incertae regionis* 218,
 18
Tepula aqua 217, 10. 267,
 11
Tepulae aquae castellum
 178, 2
Terentiani horti 104, 12,
 165, 2
Terentium 194, 17
Termini aedicula 187, 19
Testaria horrea 175, 7. 219,
 31. 243, 18
Tetricorum domus 170, 11
Tballi area 164, 18. 240,
 24
Theatrum Babli 200, 11.
 235, 32. 248, 24. *la-*
pideum 200, 10. 235,
 26. 249, 17. *Marcelli*
 200, 236, 10. 248, 29.
Pompeij 200, 9. 236,
 5. 249, 24. *Siatlii Tau-*
ri in Palatio, 204, 7.
Theatra Urbis Romae 268,
 6
Themis nympba 4, 28
Themidis templum 218, 28
Theodericus rex Urbis moe-
nia refici permisit 487, 55.
 7. *Thermae Urbis Ro-*
mae 222, 12. 267, 12.
Agrippae 201, 11. 236,
 8. 249, 4. *Alexandri-*
nae 201, 13. 249, 2.
Antoninianae 209, 24.
 252, 11. *hiemales Au-*
reliani imp. 216, 1. *Cō-*
stantini 181, 8. 245, 11.
Decianae 201, 25. 249, 6

INDEX

- Commodianae* 165. 4. 206. 2. 250. 5
 227. 21. 240. 24. *Dio-*
cletiani & Maximiani
 181. 2. 232. 17. 245.
 10. *Hadriani imp.* 201.
 14. 236. 3. 249. 32. pu-
blicae 170. 6. 228. 6.
 241. 20. 267. 28.
Olympiadis 177. 24.
 230. 32. 244. 5. *Nero-*
nianae 201. 12. 236.
 11. 249. 1. *Nonati*
 177. 25. *Philippi Caes.*
Aug. 173. 8. 242. 20.
septimianae 216. 1. *se-*
uerianae 165. 5. 227.
 22. 240. 23. *Titi Caes.*
Augusti 172. 30. 228.
 32. 242. 16. *Traiani*
Caes. Aug. 172. 31.
 229. 1. 242. 18. *prima-*
tae Traiani 211. 28. *Va-*
rianae 211. 22. 253. 7
Thermarum Neronis lacus
 201. 18. 236. 11
Thessali medici sepulcrum
 105. 25
Thetidos signum 197. 3
Thurarius vicus 184. 10.
 248. 5
Tiberina via 120. 29. 268. 25
Tiberiana domus 142. 26.

206. 2. 250. 5
Tiberianae domus bibliothe-
ca 205. 16
Tiberinus Latinor. rex 13. 25
Ti. Caesaris arcus 193. 3.
 201. 23
Ti. Claudii Clypti Hymnologi
domus 170. 9
Ti. Claudii Centumali domus
 170. 6
Ti. Claudii Etrusci balineum
 219. 26
Ti. Coruncanii statua 190. 10
Tiberis nomen unde 13. 27
Tibur op. 3. 17
Tiburtina pila 154. 24
Tiburtina via 88. 2. 182. 24.
 234. 5. 245. 30. 268. 6
Tiburtinus vicus 179. 14.
 232. 1
Tifata curia 219. 28
Tigillum sororium 174. 20.
 230. 1. 243. 20
Tiora op. 3. 16
Titia curia 219. 29
Titii arcus 175. 2. 230. 9.
 243. 7. *Titibalineae* 220. 7
Titii Caesaris domus cum a-
trio 173. 15. *thermae*
 172. 30. 228. 32. 342.
 16. 267. 14
T. Flavi Sabini domus 181.

INDEX

- 32.245.7
T. Tati *quomodo urbem*
ampliauerit 23, 7
T. Tati *sepulcrum* 153, 9.
T. Tati *sedes* 143, 28
Tolus 144, 1
Torquati balineum 165, 8.
 227, 15, 240, 17. *lacus*
 165, 23. 227, 8
Torquati *horii* 177, 21
Tragoedus vicus 176, 24.
 231, 11
Traiana aqua 217, 25. 267,
 13
Traiana via 116, 29.
 268, 1
Traianae viae tres 107, 1
Traianus Augustus pome-
rium urbis protulit 45, 1.
 54, 32
Traiani arcus 165, 10. 193,
 4. 227, 25. 240, 27.
basilica 192, 13, 247,
 9. *Coclidis columna* 193,
 12. 247, 4. *domus pri-*
nata 212, 29. 253, 10.
equus aeneus 191, 2.
 247, 3. *forum* 221, 21.
 266. 10. *forum cū por-*
ticu, 191, 18. 234, 31.
 247, 3. *porticus* 196.
 27. 249. 19. *porticus*
in campo Martio 249. 19.
templum 185. 24. 247.
 3. *templi bibliotheca* 193.
 1. *thermae* 172. 31.
 229. 1. 242. 18. 267.
 13. *thermae priuatae*
 211. 28. 267. 27
Transitorium fori 174. 22.
 175. 20. 229. 24. 243.
 6. 221. 17. 266. 7
Transiberim regio xiii. 213.
 21. 254. 11
Transiberina regione urbs
aucta 29. 24
Trebi aedilis statua 190. 19
Trebula op. 3. 14
Tres Tabernae 243. 12. 230.
 20. 244, 10
Triari vicus 209. 13. 252.
 15
Tribunal Aurelium 216. 5
Tribus Gratiae aureae 170.
 28. 228. 28
Tribus pop. Rom. 158. 19.
 159. 10
Tribus urbanae quattuor
 160. 10
Trigaria septa 201. 1. 249.
 24. 236. 15
Trigemina porta 109. 11.
 206. 28. 236. 26. 251.
 26. *translata* 42. 22

INDEX

- Trigeminorum campus* 208,
 23.222,18
Trigonia porta 56,22
S.Trinitatis templū 154,27
Tritonum signum 197,5
Triumphalis porta 113,6.
 114,1.120,5.127,21.
Triumphalis via 118,14.
 119,24.129,14.268,21
Triumphantes 137,1
Troianus vicus 182,7.
 233,3
Troiani nomen mutant in
Italia 6,8
Troianorum aditus in Ita-
liam 5,23
Trophaea 184,8.246,31
Trophaea C. Marii aurea
 190,29
Trium alitum vicus 210,
 20.253,13
Trium ararum vicus 163,
 27.227,17.240,16
Trium viarum vicus 173,
 27.230,15.210,14.
 253,7
Tuccae balinea 219,30
Tugurium Faustuli 204,19
Tullii Coelii statua 190,5
Tullius Hostilius Romanorum
rex tertius pomerium Vr-
bis protulit 26,21.53.32
Tullii Hostilii domus 142,
 6.205,31. *sedes & regia*
 148,19. 168,30.228,
 29.241,26. *templum*
 167,6.228,29.241.
 26
Turris Mamilia 170,12
Turris a Leone iiii. pont. con-
structa 51,21
Turres muris Romanis addi-
tae 51,20.55,18
Turres Urbis Romae quot
hodie 52,31
Turrionis porta 133,21
Tusculana via 95,11
Tuscus vicus 27,29.147,
 12.184,11.235,6
Tutilinae deae aedicula 211,
 19. *signum* 208,3
Tyridatis equi aenei 183,
 2.234,1.245,26
Tyrrenorum & Pelasgorum
nomina confusa 4,22
 V
Vacunae templum 218,26
Valeriae viae duae, noua &
vetus 95,12.268,14
Valeriana statua 215,22.
 254,31
Valerianae statuae vicus
 214,

INDEX

- 214.26.254.24
Valerius Soranus ob enulga-
tum Romae nomen poenas
luit 17.15
Valerii Amerini domus
 193.26
Valeri Coruini statua 191.16
Valerii Flacci dom. 206. 5
Valerii Poplicolae statua
 189.32
Valeri vicus 210.16.253.9
Varguntei horrea 212, 2.
 254.1
Varianae thermae 211. 22.
 253.7.222.18.267. 18
Vascellaria, vel Vastellaria
basilica 266.30. 219. 13
Vari balinea 220.10
Vatia op. 3.15
Vaticana area 215. 25.
 255.3
Vaticanus campus 216. 10.
 222.3.266.27
Vaticani campi fornaces
 112.10
Vaticanus circus 215. 32.
deus 156. 11. lucus
 215. 4. 221. 10. 18.
 269.22. mons 156.2.
 213.23.254. 23. *Ur-*
bis moenibus inclusus 51.
 17
Vaticanus pons 256.10
Vestiliana domus 170. 15.
 241.24
veientina porta 60.4
veionis aedes 187. 5.247.
 23
veionis simulacrum cupres-
sinum 187.6
velabrum 152.13
velabrum maius 206. 13.
 237.4.251.29
Velabrum minus 206. 15.
 251.30
Velia 142. 5. 202.20.250.
 27
Velia summa 202.21.250.
 29
Velitia curia 204.12
Vellensis curia 204.12
Veneris aedes 206.30.251.
 32. aedicula 171.10.
 229.25.180.10.232.
 17.207.24: 237. 9.
signa 191.14.194.22.
statua 195.29.196.24.
Veneris vicus 173.32.230.
 13.206.21.237.10
Veneris statuæ vicus 182,
 23.233.21
Veneris almae aedicula 209.
 12. vicus 209.9.252.
 11

INDEX

- Veneris caluae templum no-*
uum 185. 27. 235. 6.
 247. 21. *templum Ve-*
tus 185. 28. 247. 19
Veneris cloacinae aedes 187.
 21. *Cloacinae templum*
 174. 31. 229. 14. 242.
 31
Veneris e mari exeuntis fontis
lacrum 184. 27
Veneris Erycinae aedes 187.
 22. *templum* 81. 27. 176.
 30. 230. 10. 243. 28
Veneris genitricis templum
cum atrio 186. 30
Veneris Gnidae nudae signū
 194. 27
Veneris hortorum salustiano-
rum templum 179. 23.
 232. 4. 244. 28
Veneris Lubetinae lucus 218.
 17. 221. 4. *templum*
 218. 16
Veneris Myrteae aedes 207. 7
Veneris placidae aedicula
 177. 16. 231. 19. *Vicus*
 176. 28. 231. 16
Veneris Verticordiae aedes
 177. 2
Veneris Victricis aedes 195.
 19. *templum* 218. 18
Veneris & Anchisae tem-
plum 186. 30. 235. 16
Veneta factio 197. 22
Veri Augusti arcus 227. 24
D. Veri Parthici arcus 165.
 11. 240. 26
Vestae aedes 203. 29. *ae-*
dicula 177. 27. 231. 9.
atrium 188. 10. 246.
 26. *lucus Cuperius* 184.
 17. 234. 22. 221. 8.
 269. 13. *templum cum*
atrio 185. 17. 234. 21.
 246. 26
Vestales Virgines 185. 18
Vesbula op. 3. 14
Vestini basilica 219. 11. 266.
 23
Vespasiani Amphitheatrum
 171. 17. 242. 7. *arcus*
 175. 2. *lucus* 165. 19.
 227. 31. 240. 30. *tem-*
plum 185. 25. 234. 19.
 247. 17
Vettii Bolani balineum 165.
 7. 227. 16. 240. 32
Vetus forum 191. 12
Vetus porta Palatii 58. 2
Vetera castra 216. 7. 222.
 12. 255. 16
vexilla II. cōmunia 269. 10
vialata regio VII. 182. 4.
 233. 1. 245. 28

INDEX

- via sacra regio iiii. 173, 23
 viae Urbis Romae 267, 32.
 extra Urbem 62, 11. 133,
 28. intra Urbem, 135, 22
 via Aelia 140, 8. Aemi-
 lia Lepidi 73, 11. Ae-
 milia Scauri 120, 8.
 Albana 95, 12. 97, 6.
 Alta 140, 1. Amerina
 77, 30. Annia 76, 22.
 Appia 99, 15. Ardea-
 tina 108, 1. Aspinaria
 108, 1. Augusta 77, 17
 viae Aureliae 116, 26
 Via Campana 95, 11
 Via Cassia 75, 4
 Via Cimina 77, 21
 via Clodia vel Claudia 72,
 36
 via Collatina 78, 12. 79,
 29. Cornelia 118, 14.
 Domitia 120, 20. Do-
 mitiana 107, 20. Ficul-
 nensis 86, 8. Flaminia
 69, 24. Flavia 120, 31.
 Fornicata 139, 20. 194,
 7. Gabina 88, 2. Gal-
 lica 120, 30. Iunia 85,
 1. Labicana 90, 2. La-
 ta 139, 10. Latia sive
 Latina, alias Ausonia 97,
 6, 20. Laticulensis 120,
 31. Laucana 150, 29.
 Laurentia 108, 16. No-
 mentana 85, 26. 86, 6.
 Nona 108, 16. 184, 6.
 234, 21. 202, 18. Via
 Nona alia 139, 1. 250, 17
 viae novae caput 209, 25.
 252, 29
 via Numicia 107, 13.
 Ostiensis 109, 8. Patina-
 ria 120, 29. Piscinaria
 140, 8. Popeia 120, 20
 Portuensis 110, 24. Po-
 stumia 78, 1. Praenesti-
 na 90, 1. Quinctia 85, 1.
 Recta 139, 23. 194, 8.
 sacra 136, 1. 173. 26. 229,
 21. 242, 31. Salaria 80,
 5. Sempronia 78, 1. Se-
 tina 107, 13. Suburana
 140, 8. Tiberina 120,
 29. Tiburtina 88, 2.
 Traianae 107, 1. Triu-
 phalis 118, 14. 119, 24.
 Tusculana 95, 11. Vale-
 riae duae 93, 12. Vitel-
 lia 111, 8
 viberini vicus 214, 25.
 254, 15
 viae silice & glarea sterne-
 bantur 63, 15. 69, 13
 viarum aedificia 122, 25. cu-

INDEX

- ra max. Rom.* 121, 30, 21. 252, 22. xiii. 210, 30.
curandarū mun. us quibz 254, 7. xiii. 214, 28. 255, 4
commissum 62, 31. *initia* *Vicopatricius* 176, 11
vel intra, vel extra urbē *Victimariorum castra* 220,
 68, 24. *latitudo & lon-* 7. 269, 26
gitudō 69, 10. *magistri* *Victoria aurea* 189, 14.
 161, 12. *mancipes* 121 246, 18, *Germaniciana*
 1. 11. *nomina vnde* 68, 24 204, 1. 251, 1
Viarum trium vicus 173, *Victoriæ aedes* 187, 2.
 27. 230, 15. 210, 14. 203, 30. 234, 15. 246,
 253, 7. 13. *in Auentino aedes*
Vinnus vicus 182, 30. 233, 211, 15. *aedicula* 180,
 28 12. 232, 19. 187, 16.
Vico magistri 160, 32. 166, 234, 16. 246, 14. 175,
 17. 228, 12. 241, 24 10. 230, 8. *clivus* 202,
Vicomagistri Urbis Romæ 21. *lucus* 194, 15. 236,
 220, 26. 268, 27. *pri-* 5, 221, 27. *lucus vetus*
mae regionis Urbis 163, 236, 5. *simulacrū* 185,
 30. 228, 4. 241, 6. *se-* 16. *Vicus* 233, 27. 182,
cundæ 166. 18. 228. 29. 209, 20. 252, 25
 12, 241, 24. *tertiæ* 170, *vicus. quid* 163, 14
 23. 229, 28. 242, 14. *Vici magister* 164, 1
quartæ 174, 14. 230, *Vici Urbis Romæ* 220, 24.
 28. 243, 10. 11 *quintæ* 268, 25. *primæ Urbis*
 176, 6. 1231, 12. 244, 8. *regionis* 163. 27. 227, 4.
sextae 179, 20. 232, 5. 228, 2. 243, 9. 241, 4.
 245, 3. *septimæ* 182. *secundæ regionis* 166,
 19. 234, 4. 246, 3. *Viii.* 15, 228, 10. 241, 22.
 184, 16. 235, 12. 248, *tertiæ* 170, 21. 229, 10.
 4. *ix.* 124, 10. 249, 26. 242, 12. *quartæ* 178,
x. 202, 30. 251, 6. *xi.* 28. 230, 10. 243, 8. 7.
 206, 25. 252, 1. *xii.* 209 176, 15. 231, 2. 244, 26.

INDEX

- sextae* 178, 20. 232, 24. 178. 3
 2452. *septimae* 182, *virgo aqua* 195, 9. 236, 2.
 5. 233, 3. 246, 2. *viii.* 249, 12. 217, 12. 267, 8
 184, 7. 235, 11. 248, 2. *viridaria porta* 133, 24
ix. 194, 9. 249, 24. *x.* *virginis lupercal* 188, 26.
regionis 202, 22. 250, 7. 246, 22
 251, 4. *xi. regionis* *viriplacae aedes* 203, 29.
 206, 13. 251, 31. *xii. re-* 250, 8
gionis 209, 8. 252, 11, *virtutis aedes* 103, 32. *aedi-*
 20. *xiii.* 210, 11. 253, *cula* 164, 9. *Vicus* 163,
 3. *xiiij.* 213, 26. 254, 26. 227, 7. 240, 15
 13. 255, 3. *incertae re-* *vitellia via* 111, 8
gionis 218, 14 *vitelliana domus* 170,
villa publica 201, 4. 16. 228, 27. 241, 24
 236, 4. 249, 7 *vitellii imp. domus* 213, 14
viminalis campus 177, 15. *vitruvii Fundani aedes* 202,
 230, 21. 244, 8. 222, 14. 20. 250, 19
 266, 17. *vitarium* 177, 23. *vbi*
viminalis collis 176, 2. *collis* *fuerit* 41, 15. 42, 8. *olim*
vnde dictus 85, 29 *fuit castrum Praetorium*
viminalis lucus 176, 18 36, 26. 38, 10. 42, 6
viminalis mons 151, 10. *viuarii nomen vnde* 42, 3
 176, 7. *a Servio vbi adie-* *vlpia basilica* 192, 13. 266,
ctus 27, 12. *vbi a Ser.* 21. *bibliotheca* 181, 30.
Tullio additus 30, 29. 31. 255, 28
 12. 54, 18 *vlpiorum domus* 212, 19
viminalis porta 85, 26. *nunc* *umbilicus vrbis Romae* 184,
s. Agnetis 86, 5 3. 247, 15
viminum silua 123, 26 *vnguentarius vicus* 176,
vipsani lacus 165, 20. 240, 25. 231, 12. *maior eius*
 30. *porticus* 219, 14 184, 12. *minor* 184, 13.
virgilii Maronis domus 235, 5. 248, 14

INDEX

volcanale 175, 5. 229, 27.	urbicus cliuus 150, 17,
243, 10	176, 10
volcani aedes 195, 8. 235,	urbs antiquis sedibus mota
29. 248, 29. aedicula	157, 30
171, 12. 229, 27. area	urbis regiones 158, 4. 161,
175, 11. 243, 11. cam-	14
pna 219, 19. 222, 9	ursipileati vicus 176, 17.
volupiae sacellum 204, 5	231, 4
vopisci error 45, 29	vstrinus vicus 176, 19.
vortunus 147, 12. 210, 28.	231, 6
253, 27. 211, 10. 253, 27	X
vortamni aedes 187, 15.	Xantha schola 192, 25.
248, 15. 211, 10. 189,	234, 29
16. 248, 8	Xystus iiii. pont. Romana
urbanus v. pont. moenia vr-	moenia refecit 52, 21. 55
bis restituit 52, 5. 55, 23.	29

FINIS.